

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร.0936359515 E-mail:Journal.idir@mcu.ac.th.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir>

Vol.8
No.2

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2568 Vol. 8 No. 2 March - April 2025

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2568

Vol. 8 No. 2 March - April 2025

ISSN 2985 - 1378 (Print) ISSN 2774-0846 (Online)

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2568

จำนวนพิมพ์ : 30 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และสหวิทยาการอื่นๆที่น่าสนใจองค์ความรู้เชิงนวัตกรรม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ
raphind@yahoo.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

พระครูสุธีภิตติบัณฑิต
krisada.sae@mcu.ac.th

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร
psbud@hotmail.com

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม
maghavin9@gmail.com

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ธีรโชติ เกิดแก้ว
tongin2000@gmail.com

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

บุษกร วัฒนบุตร
busaaiey2516@gmail.com

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

ปริมปรีชญ์ คณินพศุตย์
jpkhaninphasut@gmail.com

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

วันชัย สุขตาม
wanchai2526@srur.ac.th
วันทนา เนาว์วัน
wanthana_nt@hotmail.com
สายชล ปัญญชิต
saicholpa@g.swu.ac.th
อนันต์ อุปสอด
ananupsod9541@gmail.com

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
ประเทศไทย
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,
ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช
สุภัทรชัย สีสะใบ
พระมหาสมชาย ขนติสรโณ
พระมหาสมัค อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

กรกต ขาบัณฑิต
พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณที สุวรรณจิรไพศาล
กษพรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ
นายพลวัฒน์ สีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Vol. 8 No. 2 March – April 2025

Number of prints: 30 copies

Release Date Is 6 Copies Per Year.

Issue 1 January - February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November – December

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have the Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Humanities Science Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Business Administration, Management, and other interdisciplinary areas that offer innovative knowledge by accepting articles in both Thai and English.

Editor-in-chief:

Phrapalad Raphin Buddhisar
raphind@yahoo.com

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University,
Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam
wanchai2526@srur.ac.th
Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com
Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th
Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand
Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollwat Seeta

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Interdisciplinary Innovation.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali),

4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
3. พระวชิรภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปรีมานุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี มั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณิต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษามือ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคน

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheerachan
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Purimanurak
5. Prof. Dr. Phra Mathevatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sangkharakchakrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantane
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
32. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

Outside Professional:

1. พระเมธาวันัยรส, รศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญศรี
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สภากาชาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสรีบุญ อินทรรัตน์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruji
Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri
Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิท สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัญญา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
31. รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับปลิง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวนิสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapplueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
Naresuan University
32. Asst. Prof. Dr. Phlapplueng Khongchana
Srinakharinwirot University
33. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandakasem Rajabhat University
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
36. Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
Stanford University

37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสवास กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เปือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวน
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
48. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
49. อาจารย์ ดร.อนงค์วิชุดา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
50. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
51. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
41. Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
43. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
44. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
45. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
46. Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
47. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
48. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
49. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
50. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
51. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2568 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

กิตติศักดิ์ ทะนันไชย และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซำ อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน” พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซำ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซำ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=0.852$) 3. การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซำ พบว่า การประชุมเป็นประจำเพื่อรับฟังปัญหามาแก้ไข ข้อกำหนดจากแกนนำคณะกรรมการเรือแข่งต้องผ่านมติจากประชาชนในหมู่บ้าน หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนด การทำงานจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สตรีได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนให้มีความกล้าแสดงออก การส่งเสริมและรักษาประเพณีแข่งเรือยาวเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

พระมหาณรงค์ นรินโท และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจันทบุรี อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี” พบว่า 1. ระดับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจันทบุรี อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดการสุขภาพที่เน้นการมีสุขภาวะทั้ง 4 มิติของคนในชุมชน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์พื้นฐานและการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทั่วถึง ด้านการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับการพออยู่พอกิน ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาล ควรใช้หลักพุทธธรรม

ร่วมกับปัญญาพลเพื่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพส่งเสริมความยั่งยืนเพียรเพื่อขับเคลื่อนงานและพัฒนาชุมชนยึดหลักโปร่งใสและซื่อสัตย์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วนและการมีส่วนร่วมการนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลมาใช้จะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ภุริภัทร ห้วยหงษ์ทอง และกรกต ชาบัณทิต บทความเรื่อง “พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม” พบว่า 1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม พบว่า พล 4 เป็นธรรมะสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร ขยัน มุ่งมั่น ใช้สติในการทำงาน และดำเนินงานอย่างมีคุณธรรม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือส่งเสริมการทำงานอย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ 2. กระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม พบว่า มุ่งเน้นการสร้าง ความสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจของบุคลากร พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการทำงานและการประเมินผลที่ชัดเจน 3. พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่า 1. การให้บริการอย่างเสมอภาค จัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อเข้าถึงพื้นที่ห่างไกลจัดระบบรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากทุกกลุ่มในชุมชน 2. การให้บริการที่ตรงเวลา กำหนดระยะเวลาให้บริการที่ชัดเจนและแจ้งให้ประชาชนทราบใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3. การให้บริการอย่างเพียงพอ จัดพื้นที่รองรับผู้มาใช้บริการในกรณีเร่งด่วนวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรในระยะยาว 4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารและบริการตลอดเวลา จัดทำฐานข้อมูลที่สามารถติดตามและสนับสนุนการบริการได้ต่อเนื่อง 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพและความสะดวกในการให้บริการ

สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา และคณะ บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า เทศบาลเมืองทุ่งสงมีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น การส่งเสริมความร่วมมือ และการเสริมสร้างอำนาจประชาชน ขณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ 1. ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะวัยรุ่นและวัยทำงาน ขาดความสนใจในการพัฒนาท้องถิ่น 2. ประชาชนบางส่วนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและสิทธิของตนในการมีส่วนร่วม และ 3. ข้อสงสัยต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การปรับปรุงช่องทางการสื่อสาร เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของประชาชน

และการสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม จะช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

สุมาลี บุญเรือง และคณะ บทความเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี” พบว่า 1. การตัดสินใจทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านนโยบาย รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร ด้านความสัมพันธ์ทางการเมืองและด้านภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง พบว่า 1. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านผู้รับสาร ด้านผู้ส่งสาร และ 2. หลักวินิจฉัยจิต 4 ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ สันหวาจา พุดอ่อนหวานและมันตภาสา พุดด้วยปัญญา 3. การสื่อสารทางการเมือง โดยการประยุกต์ใช้หลักวินิจฉัยจิต 4 พบว่า มีความรับผิดชอบต่อคำพูด ไม่พูดเสียชื่อเสียงตรงข้าม สื่อสารอย่างเป็นมิตรและไม่สร้างความแตกแยก

พระมหาชุตี ติสาโร และคณะ บทความเรื่อง “การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” พบว่า 1. ระดับการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 2. ผลการเปรียบเทียบการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานะ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ไม่มีผลให้ระดับการปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาในการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า พระสงฆ์ยังขาดความเชื่อมั่นในตำแหน่งงานที่ท่านทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะสงฆ์โดยรวมต้องสร้างความเชื่อมั่นในตำแหน่งงานที่ท่านให้พระสงฆ์ทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ควรส่งเสริมและสร้างความมั่นใจว่าพระสงฆ์ที่มีความสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งงานของท่านได้

พระอธิการเขวาลิต ขยวทมน และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้ออำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” พบว่า 1. ระดับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

2. ผลการเปรียบเทียบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และรายได้ มีผลให้ระดับการปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษาสามัญ และอาชีพ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ขาดงบประมาณที่เพียงพอที่มาสสนับสนุนจัดกิจกรรม ประเพณีการเรือยาวจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะคือการใช้หลักสัจธรรมเพื่อการสนับสนุนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวเพื่อความยั่งยืนสืบต่อไป

พระปลัดสมศักดิ์ อดตุสโส และคณะ บทความเรื่อง **“พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”** พบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลให้ระดับการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สำหรับพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัญหาอุปสรรค พระสังฆาธิการขาดทักษะในการวางแผนการดำเนินการ และปัญหาเกี่ยวกับบางวัดฝ่ายฆราวาสเข้ามาแทรกแซงในการปกครองบริหารจัดการกิจการในวัด ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการจัดการศึกษาอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองแก่พระสังฆาธิการในด้านทักษะการวางแผนการดำเนินการ

สุมลลิกา ดาวสุวรรณ และคณะ บทความเรื่อง **“ศึกษามาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ จากคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ ระหว่าง เนเธอร์แลนด์ กับ รัสเซีย”** พบว่า คดีที่ได้นำมาเป็นกรณีศึกษาช่วยขยายถ้อยคำในตัวบทที่ว่า ความเร่งด่วนของสถานการณ์ว่ามีพฤติกรรมเช่นไรที่ถือเป็นความเร่งด่วนของสถานการณ์ ซึ่งจากการศึกษาคดีต่าง ๆ ที่ศาลกฎหมายทะเลได้ออกมาตรการชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นคดีก่อนคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ กล่าวคือ คดีเรือรบบาร่า ลิเบอร์เท็ด คดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ หรือคดีหลังคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ คือ คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ ผู้วิจัยพบว่า ศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตรการชั่วคราวโดยพิจารณาเหตุที่จำต้องมีการกระทบสิทธิและความคุ้มของคนบนเรือ แต่มีจำต้องเกิดความร้ายแรงบาดเจ็บต่อคนบนเรือ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าคดีดังกล่าวข้างต้นเมื่อ

เปรียบเทียบกับคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปิโอ ซึ่งเป็นคดีหลังคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ พบว่า ศาลได้มีวิธีการประเมินความเร่งด่วนในการนำไปสู่การออกมาตรการชั่วคราวซึ่งจำต้องปรากฏ พฤติกรรมที่ว่า มีเหตุการณ์ใช้กำลังรวมทั้งจำกัดเสรีภาพ ตลอดจนเกิดความเสียหายต่อชีวิตคน บนเรือและทรัพย์สินของเรือที่ถูกกักไว้ เพราะฉะนั้นจากการศึกษาสามารถช่วยก่อให้เกิดตัวอย่าง ที่ชัดเจนต่อรัฐที่จะร้องขอคุ้มครองสิทธิเพื่อให้ศาลออกมาตรการชั่วคราวว่า พฤติกรรมที่เป็น ความเร่งด่วนของสถานการณ์ รวมทั้งความเหมาะสมของสภาวะการณ์ รัฐเจ้าของธงหรือรัฐที่ได้รับการโต้แย้งสิทธิจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ พฤติกรรมการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ อันนำไปสู่ การก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

พระจรัญ ธมฺมธีโร และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี” พบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.65 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาเทคนิคและวิธีการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับชั้นเรียน และวุฒิธรรมศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนเพศ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยและ 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรคของพระสอนศีลธรรม ขาดการนำสู่ภาคปฏิบัติที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบ กับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนและขาดการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการอบรมและจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบ ทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม

จิตประนอมแก้ว สุ่มทรัพย์ และพัทธ์พสุตม์ สารนุวัฒน์ บทความเรื่อง “อิทธิพลของ กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ : การศึกษาเชิงประจักษ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสม การตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านช่องทางการจัด จำหน่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร ส่วนพฤติกรรมการสั่ง อาหารออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจเลือก และด้านการซื้อ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับ ความสะดวกในการเข้าถึงบริการและประสิทธิภาพในการให้บริการมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ข้อมูล นี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการตลาดสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

และแพลตฟอร์มการสั่งอาหารออนไลน์ โดยเฉพาะการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและกระบวนการให้บริการซึ่งมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

โพธิ์ดิน ขวอห์นล้ำ บทความเรื่อง “ความยุติธรรมและระเบียบสังคม : วิเคราะห์ในเชิงปรัชญาการเมืองตามแนวคิดขงจื้อ” พบว่า ขงจื้อได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรมและระเบียบสังคม ที่เน้นไปที่ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในสังคม และการเคารพต่อคุณธรรม และความถูกต้องที่ยึดถือในสังคม ซึ่งขงจื้อเชื่อว่า การบรรลุความยุติธรรมในสังคมเกิดจากการที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดมั่นในคุณธรรมเช่น รักเพื่อนมนุษย์ ความสัตย์ซื่อ และการเคารพธรรมชาติและการรักษาสมดุลในสังคม ความยุติธรรมในแนวคิดของขงจื้อยังสามารถเข้าใจได้จากการให้ความสำคัญกับลำดับขั้นทางสังคม หรือฮี้ลิ่ง ซึ่งเน้นการเคารพและให้เกียรติแก่บิดามารดาและผู้สูงวัยเป็นหลัก เนื่องจากเขาเชื่อว่าการเคารพและรักในครอบครัวเป็นรากฐานของสังคมที่สงบสุขและยุติธรรม แนวคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การรักษาระเบียบสังคมไม่ใช่เพียงแค่การมีการบังคับใช้กฎหมายหรือระเบียบ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและการสร้างความรู้สึกรักของความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจดีในระดับปัจเจกบุคคล

กิตติพงษ์ ขวัญเมือง และคณะ บทความเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคม” พบว่า การมีปัจจัยความสำเร็จที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย 1. การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง 2. การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในการบริหารจัดการการศึกษา 3. การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 4. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี 5. การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและความรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง 6. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง 7. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมภายในองค์กรการบริหารสถานศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงนี้จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร และคณะ บทความเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้” พบว่า การส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีช่วยให้กระบวนการบริหารเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน ช่วยให้ทุกภาคส่วนมีความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน และสามารถร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ โอภาโส) บทความเรื่อง “การศึกษากฎหมายการยกเว้นการเกณฑ์ทหารและพระวินัยว่าด้วยการดุกองทัพ ของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย” พบว่า 1. การเกณฑ์ทหารมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับพระภิกษุสามเณร เพราะนับเป็นประชากรไทยที่อยู่ในลักษณะจำป็นจะต้องเข้าคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร แต่ว่ามีข้อยกเว้นและสามารถผ่อนผันได้สามารถแสดงหลักฐานเพื่อแสดงการยกเว้นต่อนายอำเภอหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ที่เกณฑ์ทหารที่เป็นพระภิกษุสามเณรเมื่ออายุยังไม่ถึง 30 แล้วเกิดการลาสิกขาไปจำป็นจะต้องเข้าสู่กระบวนการที่จะคัดเลือกการเกณฑ์ทหารกองเกินซึ่งเชื่อมโยงกับข้อกฎหมายหลาย ๆ ข้อ พระภิกษุสามเณรที่จะดำรงตนอยู่ในพุทธศาสนาถือสิกขาบทของพระพุทธเจ้าจะต้องรู้กฎหมายในส่วนนี้และปฏิบัติตามกฎหมายมิฉะนั้นก็ได้รับการลงโทษตามกฎหมายของประเทศที่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร 2497 2. การที่พระพุทธเจ้าห้ามพระภิกษุสามเณรให้เข้าไปดุกองทัพหรือพยายามที่จะมีส่วนร่วมกับการเกณฑ์ทหารนั้นเพราะเหตุว่าในสมัยที่ทรงประกาศพระพุทธศาสนา การที่พระภิกษุจะดำรงตนอยู่ได้เพื่อเผยแผ่พุทธศาสนานั้นต้องมีตนเองเป็นแบบอย่างเสียก่อนคือมีความแตกต่างจากฆราวาสผู้ครองเรือนทั่วไป เป็นการรักษาศรัทธาของชาวพุทธในชมพูทวีปในยุคนั้นก็ต้องจับที่ผู้ที่เป็นจอมทัพหรือเป็นเจ้านายซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์การบูรณาการหลักคำสอนที่เป็นสิกขาบทเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดประโยชน์และเชื่อมโยงต่อการเกณฑ์ทหาร

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทิพย์โร) บทความเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันมลพิษทางอากาศ (ฝุ่น PM2.5) ที่เกี่ยวข้องของประชากรในกรุงเทพมหานคร” พบว่า ในขณะนี้ประเทศไทยในเกือบทุกจังหวัดที่กำลังเผชิญกับวิกฤตฝุ่น PM 2.5 ในปริมาณที่สูงฝุ่นละอองอนุภาคขนาดเล็กประมาณ 2.5 ไมครอน ซึ่งเล็กกว่าเส้นผมมนุษย์ถึง 25 เท่า เป็นฝุ่นละอองที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่จะสามารถมองเห็นได้เมื่อมีปริมาณมากเป็นลักษณะคล้ายหมอกควันที่ลอยอยู่ในชั้นบรรยากาศ ด้วยอนุภาคขนาดเล็กมากขนาดที่จมนึกไม่สามารถกรองได้ จึงสามารถเข้าไปในร่างกายของเราได้ลึกจนถึงถุงลมที่เป็นส่วนปลายสุดของปอด เข้าสู่กระแสเลือด ทำลายระบบในร่างกายก่อให้เกิดการอักเสบของทางเดินหายใจ เมื่อเกิดการสะสมในร่างกายมาก ๆ จะเกิดเป็นปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับปอดและทางเดินหายใจได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ส่งผลอันตรายต่อคนที่เป็นโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น หอบหืด ภูมิแพ้ ฯลฯ และโดยเฉพาะในเด็กเล็ก

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) บทความเรื่อง “การศึกษากฎหมายการสมรสเท่าเทียมในประเทศไทย : ความเสมอภาคในเพศทางเลือก” พบว่า การสมรสเท่าเทียม การสมรสเท่าเทียม คือ การสมรสของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่จำกัดเฉพาะชายและหญิงเท่านั้นแต่จะครอบคลุมทุกเพศสภาพ ทั้งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งก่อนอื่นเราต้องมาทำความเข้าใจและรู้จักกับคำว่า สถานะทางเพศกันก่อน ซึ่งเป็นคำอธิบายจาก สำนักงาน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้อธิบายความหมายไว้ว่า ลักษณะในเชิงสังคมและจิตวิทยาที่ใช้เป็นพื้นฐานในการแบ่งแยกกลุ่มมนุษย์ว่า เป็นหญิง เป็นชาย หรือเป็นหญิงชาย ซึ่งปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายมาใช้ในการสมรส ไม่ใช่แค่ชายกับหญิง แต่มีการให้สิทธิเสรีภาพให้ชายกับชาย หญิงกับหญิง สามารถสมรสเท่าเทียมกันได้ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของเอกสารฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นเกี่ยวกับการนำเอากฎหมายของการสมรสเท่าเทียมเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาในด้านกฎหมายถึงแม้ประเทศไทยจะเมืองเป็นเมืองพุทธที่มีหรือจารีตประเพณีในลักษณะอนุรักษนิยมก็ตามแต่เมื่อกฎหมายที่เป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เกิดขึ้นมาก็ต้องยอมรับให้ได้และมุ่งเป้าไปสิ่งที่จะปฏิบัติในสิทธิเสรีภาพรวมถึงหลักทางคำสอนทางพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้ในการประพฤติตนตามกฎหมายและตามเกณฑ์ของทางหลักศาสนามากกว่าการที่จะใช้เพศสภาพเป็นเครื่องมือในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

พระมหานาธิป สีสุธโท บทความเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล : แนวทางสู่การสร้างสังคมคุณธรรม” พบว่า การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชนและผู้นำ โดยคุณธรรมแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ และคุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้ และปัญญา นอกจากนี้ยังวิเคราะห์รูปแบบการปกครองที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล ได้แก่ ราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และโพลิตี ซึ่งเป็นระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและระเบียบ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งวิจารณ์รูปแบบการปกครองที่ไม่ดี เช่น ทหารราชย์ คณาธิปไตย และประชาธิปไตยแบบสุดโต่ง แนวคิดของอริสโตเติลเกี่ยวกับการเมืองและคุณธรรมยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุล เพื่อสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่มีความสุขร่วมกันอย่างแท้จริง

พระรฤทธิ วรทิธญาโณ บทความเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดของเนลสัน แมนเดลา : การเมืองออนไลน์ของไทย” พบว่า มรดกของแมนเดลา ยังคงเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนต่อสู้เพื่อความเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงและสร้างอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนการดำเนินการตามแนวทางของเขายังต้องการความพยายามร่วมกันจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อสร้างโอกาสและเงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่นและระดับโลกการทำงานร่วมกันนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในสังคม แต่ยังสร้างความเข้าใจและความสามัคคีระหว่างกลุ่มคนที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างแท้จริง

พระหลวง อิทธิธญาโณ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงเยาวชนกระทำผิดซ้ำด้วย Machine Learning ภายใต้กรอบจริยสั่ง 4” พบว่า การบูรณาการแนวคิดพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการคัดกรองและประเมินความเสี่ยง แต่ยังเสริมสร้างการทำงานที่สอดคล้องกับหลักคิด

และวัฒนธรรมไทย โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการฟื้นฟูและป้องกันมากกว่าการลงโทษ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบยุติธรรมเยาวชนอย่างยั่งยืน

พระหลง อิทธิญาโณ บทความเรื่อง “การพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัล” พบว่า แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การปฏิรูประบบการศึกษาให้ทันสมัยและยืดหยุ่น การพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อให้ทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของกำลังคนไทยในการรับมือกับความท้าทายและโอกาสในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

รัตนา ชินบุตรานนท์ บทความเรื่อง “การเสริมพลังการบริหารชุมชนยุคใหม่ด้วยปัญญาประดิษฐ์ : ทางสู่ความยั่งยืน” พบว่า AI มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบในระดับพื้นที่ บทความได้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย อาทิ การใช้ระบบแจ้งปัญหาแบบเรียลไทม์ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาชุมชน และการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเน้นการผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับวิถีดั้งเดิมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

โกวิทย์ อุบลรัตน์ บทความเรื่อง “การบริหารภาครัฐเชิงพุทธ : ประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” พบว่า การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งในกระบวนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างศีลธรรมและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ การพัฒนาสติเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเป็นแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างการบริหารภาครัฐที่มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรการและกลยุทธ์ในการบริหารภาครัฐเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างยั่งยืน

พระครูโสภาสนนทกิตติ์ (ศักดิ์ดา โสภาโส) และคณะ บทความเรื่อง “การบริหารจัดการคนไร้บ้านและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร” พบว่า มีโลกของคนไร้บ้าน ที่มีวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตในแบบฉบับของตนเองที่ไม่แตกต่างไปจากระบบในสังคมเลย เจือปนในการใช้ชีวิตและข้อจำกัดค่อนข้างมากและมีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ซึ่งมีนัยว่า การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุน การสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) และพระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร) บทความเรื่อง “การสร้างตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของคนไทย” พบว่า การสร้างตระหนักรู้ในด้านความปลอดภัย Cybersecurity Awareness หรือ Security Awareness ก็คือ การทำให้ผู้ใช้ พนักงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรรู้จักและมีความสามารถในการระวังและป้องกันอันตรายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ได้และยังมีกฎหมายที่ช่วยในการตระหนักรู้ความปลอดภัยด้านไซเบอร์หรือภัยคุกคามที่เกิดจากระบบของอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ซึ่งมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับและมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการนำข้อมูลที่เป็นเท็จลงในคอมพิวเตอร์เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่คนไทยจำเป็นต้องทราบ และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงจะทำให้เกิดความปลอดภัยทั้งทรัพย์สินทั้งชีวิตรวมถึงทำให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

พระครูโสภาสนทนทกิตติ (ศักดิ์ อาภาโส) และพระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทิพย์โร) บทความเรื่อง “สิทธิในการจดทะเบียนสมรสและสิทธิในการดูแลชีวิตคู่” พบว่า สิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้คนสองคนที่มาจากต่างครอบครัว ต่างการเลี้ยงดูสามารถมีชีวิตคู่ที่มีความสุขหวานชื่นได้อย่างยืนยาวได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งสองฝ่ายที่จะเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน พุดคุยปรับความเข้าใจในยามที่มีปัญหา เพื่อสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและคำนึงถึงกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ สามเณรียาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน ชายหญิงที่สมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเกิดหน้าที่ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะบุคคลที่เป็นสามี

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร) บทความเรื่อง “การศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน” พบว่า 1. ตามธรรมวินัย ใช้อธิกรณสมณะ 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 ข้อ กล่าว คือ สัมมุขวินัยการระงับอธิกรณ์ต่อหน้าคล้าย ๆ กับกฎหมายที่มีการไต่สวนทั้งฝ่ายจำเลย เพื่อให้ยอมรับความผิดให้ถูกต้องตามพระวินัยและ เภยยุยสิกา คือ ตัดสินตามเสียงข้างมาก คือ เสียงข้างมากกว่าอย่างใดก็เป็นไปตามนั้นลักษณะคล้าย ๆ กับการขึ้นศาลและ ตินวัตถการวินัย คือ การประนีประนอมโทษแต่โทษนั้นต้องเป็นตัวแทนที่ไม่หนักใช้มาจนถึงปัจจุบัน 2. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์คล้อยตามพระธรรมวินัยซึ่งมีอยู่ในมาตรา 24 ภิกษุจะต้องได้รับนิคหกรรม ต่อเมื่อกระทำความผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งคณะสงฆ์ได้ไต่สวนทำตามพระธรรมวินัยซึ่งปัจจุบันนี้แม้กระทั่งที่โดนคดีอาญาหรือมีคดีความเกี่ยวกับทางโลกถือว่าเป็นไปตามธรรมวินัย 3. การลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย บางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัย ดังนั้น เมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตาม บทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของการ ดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้น มีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ แห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัยเป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร) และคณะ บทความเรื่อง “กฎหมายกับแนวทางการป้องกันการทุจริตออนไลน์ กรณีศึกษา : การหลอกลวงพระภิกษุเถรวาทผู้ซึ่งมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องป้องกัน” พบว่า การที่พระภิกษุจะทำธุรกรรมทางการเงินหรือทำผิดธรรมวินัย อาจจะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าเจตนาเป็นอย่างไร ถ้าเป็นประโยชน์ส่วนตนโดยใช้เงินของประชาชนในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจจะต้องโดนเพ่งเล็งเป็นโลกวิสัยได้ในส่วนกฎหมายนั้นพระภิกษุผู้ที่เป็นเหยื่อในคดีต้องมอบหมายหรือมีผู้ทำหน้าที่แทนเพราะไม่มีสิทธิที่จะทำธุรกรรมในด้านการเงินหรือในด้านของคดีต่าง ส่วนประชาชนผู้เป็นเจ้าของหน้าที่ การให้ความรู้ในเรื่องของกฎหมายสิ่งสำคัญคือต้องมีจิตใจที่สุจริตไม่ประพฤติดนินทาโดยเฉพาการลักขโมยหรือโจรกรรมขโมยส่วนตัว ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและไม่ใช่ว่าจากที่โน่นนั่นทำให้เกิดการทุจริตและสิ่งสำคัญก็คือไม่มีจิตใจที่เป็นการทุจริตที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน

รัตนา ตฤณารังสี บทความเรื่อง “การต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม” พบว่า การกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลอื่น (Bullying) ถือเป็นปัญหาทางสังคมที่มีความสำคัญในระดับสากล โดยปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้ง ครอบครัวและผู้ใกล้ชิดของผู้ถูกกลั่นแกล้ง ตลอดจนคนในสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งจากปัญหาการกลั่นแกล้ง หรือข่มเหงรังแกบุคคลอื่นที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็น การกลั่นแกล้งทางร่างกาย การกลั่นแกล้งทางวาจา การกลั่นแกล้งทางความสัมพันธ์หรือทางสังคมและการกลั่นแกล้งผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือทางไซเบอร์ นั้น มีประเด็นข้อพิจารณาที่น่าสนใจว่า ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ และประเทศไทยมีการดำเนินนโยบายหรือมาตรการทางกฎหมายเพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งหรือปกป้องคุ้มครองบุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งในสังคม

อรรถการ ตฤณารังสี บทความเรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของเด็กไทยยากจนด้วยกฎหมายด้านการศึกษา” พบว่า 1. ความยากจนและความเหลื่อมล้ำมีอยู่ทั่วโลก และเป็นปัญหาใหญ่อันดับต้นของโลก ดังที่ UN ได้ประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ไว้หลายเรื่องแต่เรื่องที่สำคัญสุดและเป็นอันดับแรก คือ การแก้ปัญหาความยากจนสำหรับประเทศไทยก็เผชิญกับปัญหานี้เป็นอันดับต้นเช่นกัน และยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนและเหลื่อมล้ำ ดังที่พูดกันติดปากว่ารายกระจุกจนกระจาย แม้ว่าประเทศไทยจะลงทุนด้านการศึกษาด้วยงบประมาณที่สูงแล้วก็ตามและด้วยเหตุนี้องค์การ UNESCO ก็ให้ความสำคัญเรื่องนี้อย่างยิ่งและเห็นว่าการขจัดความยากจน หรือลดความยากจนถือเป็นเป้าหมายแรกของการศึกษา และต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้น จึงจะช่วยขจัดความยากจนนำไปสู่สุขภาพที่ดี สนับสนุนประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล และรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไว้ 2. กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของเด็กไทยว่าด้วยการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมอีกด้วย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(10)
สารบัญ	(22)
บทความวิจัย :	
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	1 - 13
กิตติศักดิ์ ทะนันไชย, วรปรัชญ์ คำพงษ์, พระครูสุตตันตบัตถกิจ (วัชรพงษ์ วชิรปญโญ)	
การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการบริหารงาน ของเทศบาลตำบลวังงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์	14 - 27
พระมหาณรงค์ นรินโท, อีรทัศน์ ไรจน์กิจจากุล, พระครูสุตตันตบัตถกิจ (วัชรพงษ์ วชิรปญโญ)	
พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลในจังหวัดนครปฐม	28 - 39
ภูริภัทร ห้วยหงษ์ทอง, กรกต ชาบัตถกิจ	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	40 - 51
ลธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, สุภาภาณูจน์ ชัยฤกษ์	
การสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี	52 - 64
สุมาลี บุญเรือง, สุรพล สุยะพรหม, จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	
การดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรม ของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	65 - 77
พระมหาพรต ตีสาวโร, พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), พระราชสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมฺโสภโณ)	

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม	78 - 89
การแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้ออำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พระอธิการเขาวลิต ขยวฑฺฒโน, พระมหากังวาล อธิธมฺโม, พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร)	
พุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครอง คณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	90 - 101
พระปลัดสมศักดิ์ อุตตลฺโล, พระราชสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ), พระมหากังวาล อธิธมฺโม	
ศึกษามาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ จากคดีเรืออาร์กติกกันไร์ ระหว่าง เนเธอร์แลนด์ กับ รัสเซีย	102 - 115
สุมลลิกา ดาวสุวรรณ, ภาณุวัฒน์ ปานแก้ว, จันทราทิพย์ สุขุม	
การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี	116 - 128
พระจรัญ ธมฺมธีโร, พระวชิรวาทิ (กล้า วีรรัตน์), พระครูปลัดสุวิมล สิริวิฑฺฒโก	
อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ ในยุควิถีชีวิตใหม่ : การศึกษาเชิงประจักษ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	129 - 142
จิตประนอมแก้ว สุ่มทรัพย์, พัทธ์พสุตม์ สาธุนวัฒน์	
บทความวิชาการ: ความยุติธรรมและระเบียบสังคม : วิเคราะห์ในเชิงปรัชญาการเมือง ตามแนวคิดขงจื้อ	143 - 155
โพธิ์คิน ขาวอุ่นหล้า	
ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในบริบท ของการเปลี่ยนแปลงสังคม	156 - 166
กิตติพงษ์ ขวัญเมือง, พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร, พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมฺโม, พระศักดิ์ดา ชนาสโก	
แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้	167 - 177
พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร, พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมฺโม, กิตติพงษ์ ขวัญเมือง	

การศึกษากฎหมายการยกเว้นการเกณฑ์ทหารและพระวินัย ว่าด้วยการตักบาตรของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ดา โอภาโส)	178 - 191
มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันมลพิษทางอากาศ (ฝุ่นPM.2.5) ที่เกี่ยวข้องของประชากรในกรุงเทพมหานคร พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ที่ปงกร)	192 - 201
การศึกษากฎหมายการสมรสเท่าเทียมในประเทศไทย : ความเสมอภาคในเพศทางเลือก พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)	202 - 216
แนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล : แนวทางสู่การสร้างสังคมคุณธรรม พระมหาธนาธิป สิลสุทโธ	217 - 226
วิเคราะห์แนวคิดของเนลสัน แมนเดลา : การเมืองออนไลน์ของไทย พระรฤทธิ วรทิธยาโน	227 - 235
การพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงยาวจนกระทั่งทำผิดซ้ำ ด้วย Machine Learning ภายใต้กรอบจริยสั่ง 4 พระหลง อธิธยาโน, อรุณรักษ์ ธนเลิศลาภ, ณณภัฏ เกียรติพยากร	236 - 244
การพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัล พระหลง อธิธยาโน	245 - 255
การเสริมพลังการบริหารชุมชนยุคใหม่ด้วยปัญญาประดิษฐ์ : ทางสู่ความยั่งยืน รัตนา ชินบุตรานนท์	256 - 268
การบริหารภาครัฐเชิงพุทธ : ประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด โกวิทย์ อุบลรัตน์	269 - 279
การบริหารจัดการคนไร้บ้านและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนไร้บ้าน ในกรุงเทพมหานคร พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ดา โอภาโส), พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ที่ปงกร), พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)	280 - 293
การสร้างความรู้ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของคนไทย พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร)	294 - 305

สิทธิในการจดทะเบียนสมรสและสิทธิในการดูแลชีวิตคู่ พระครูโสภาสนนทกิตติ์ (ศักดิ์ดา โอภาโส), พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ที่ปงกโร)	306 - 316
การศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณมฺงฺโร)	317 - 331
กฎหมายกับแนวทางการป้องกันการทุจริตออนไลน์ กรณีศึกษา : การหลอกลวง พระภิกษุเถรวาทผู้ซึ่งมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องป้องกัน พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณมฺงฺโร), สมบัติ อรรถพิมล, พิทักษ์พล ปรีชาชาติ	332 - 344
การต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม รัตนา ตฤณารังสี	345 - 355
การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของเด็กไทยยากจน ด้วยกฎหมายด้านการศึกษา อรรถการ ตฤณารังสี	356 - 366
ภาคผนวก	367
กระบวนการพิจารณาบทความ	368
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	370

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่ง
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE PUBLIC
PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF TRADITIONAL LONG-BOAT
RACING OF KHUENG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY AT WIANG SA DISTRICT
IN NAN PROVINCE

กิตติศักดิ์ ทะนันไชย, วรปรัชญ์ คำพงษ์,
พระครูสุตตันตบัตินจิต (วัชรพงษ์ วชิรปณโย)

Kittisak Tananchai, Worapat Khumpong,
Phrakru Sutanantapandit (Wacharapong Wachirapanyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: kittisakttnnch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 3. นำเสนอการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่ง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาว

---

*Received March 12, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted March 27, 2025

ประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่ง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=0.852$) 3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่ง พบว่า การประชุมเป็นประจำเพื่อรับฟังปัญหามานำแก้ไข ข้อกำหนดจากแกนนำคณะกรรมการเรือแข่งต้องผ่านมติจากประชาชนในหมู่บ้าน หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนด การทำงานจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สตรีได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนให้มีความกล้าแสดงออก การส่งเสริมและรักษาประเพณีแข่งเรือยาวเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

คำสำคัญ: อปริหานิยธรรม; การมีส่วนร่วมของประชาชน; งานแข่งเรือยาว

Abstract

The objectives of this research paper were: 1. To study the level of public participation in the management of traditional long-boat racing of Khueng sub-district municipality at Wiang Sa district in Nan province 2. To study the relationship between the Aparihaniyadhamma principles and public participation in the management of traditional long-boat racing of Khueng sub-district municipality at Wiang Sa district in Nan province. 3. To present the guidelines for applying the Aparihaniyadhamma principle and public participation in the management of traditional long-boat racing of Khueng sub-district municipality at Wiang Sa district in Nan province. The research was a mixed-methods study consisting of quantitative research by distributing questionnaires to samples of 350 people. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient test. Qualitative research was conducted by conducting in-depth interviews with 10 key informants. Data were analyzed descriptively.

The results showed that 1. The level of public participation in the management of the traditional long-boat racing of Khueng subdistrict municipality was found to be at a high level overall. 2. The relationship between the Aparihaniyadhamma principles and the public participation in the management of the traditional long-boat racing of Khueng subdistrict municipality was found to be at a very high positive level overall ($R=0.852$). 3. The application of the Aparihaniyadhamma principles and the public

participation in the management of the traditional long-boat racing of Khueng subdistrict municipality found that regular meetings allowed for listening to problems in order to find solutions. The requirements from the core leaders of the long-boat racing committee must be approved by the villagers, which are not complicated and clear. If all parties cooperate in following the requirements of the community leaders, the work will go in the same direction. Women expressed their support for the courage to express themselves. Promoting and maintaining the long-boat racing tradition is something that people in the community must cooperate in order to pass on the ancient culture, with the temple as the center.

Keywords: Aparihaniyadhamma Principles; Public Participation; Long-Boat Racing Tradition

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งเป็นกลไกในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติและใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่า อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีมิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีหมุดหมายที่สำคัญคือ ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2565)

เนื่องจากจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรมแนวความคิดในการสร้างเมืองที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนล้านนา ดังนั้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองน่านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และส่งเสริมคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน จึงเห็นสมควรให้พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองน่าน ประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป (องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2567) หนึ่งในประเพณีที่สำคัญของจังหวัดน่าน คือ งานประเพณีแข่งเรือยาว ลักษณะเรือแข่งเมืองน่านจะทำหัวเรือเป็นรูปพญานาค ชูคอสง่า อ้าปากเห็นเขี้ยวโจ่ง งอนสูง ตาโปนแดง ส่วนหางยาวเรียว โค้งสะบัด ติดพู่ห้อยงดงาม

เอกลักษณ์ของเรือแข่งมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ หัวเรือ กัญญาหัว และกัญญาท้ายเรือ (กวีธร เสถียร และพัชรินทร์ สิริสุนทร, 2557) สำหรับสนามแข่งเรือของอำเภอเวียงสา เรียกว่า งานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษาดานก้วยสลากวัดบุญยืนพระอารามหลวง แม้ได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากเทศบาลตำบลซึ่ง แต่ก็ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมและไม่รู้ความสำคัญของกิจกรรมทำให้กิจกรรมแข่งเรือของแต่ละหมู่บ้านที่มีเรือแข่งเจียบเหงาลง อีกทั้งมีสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ทำให้ประชาชนงดรวมกิจกรรมนอกบ้าน ส่งผลให้แต่ละหมู่บ้านงดส่งเรือเข้าร่วมกิจกรรมงานแข่งเรือวันออกพรรษาไปด้วย ซึ่งเกรงว่าต่อไปในอนาคตกิจกรรมงานแข่งเรือยาวประเพณีที่เก่าแก่ของชาวจังหวัดน่านอาจจะสูญหายไปตามกาลเวลา

การบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่งจึงต้องมีแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527) อีกทั้งนำแนวคิดการบริหารจัดการเข้ามามีส่วนประกอบ คือ 1. การวางแผน 2. การจัดองค์กร 3. การสั่งการ 4. การประสานงาน และ 5. การควบคุมงาน (Fayol, 1949) พร้อมทั้งประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนให้ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรมซึ่งเป็นธรรมสำหรับการปกครองเพื่อช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของหมู่คณะ องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ และการปกครองระดับประเทศ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยคาดว่าแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีให้ยั่งยืนได้ การศึกษาที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีงานแข่งเรือยาวของจังหวัดน่านให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักการบริหารนิยมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในพื้นที่บ้านศรีมงคล บ้านซึ้ง บ้านผาโพธิ์ทอง บ้านซึ้งใต้และบ้านศรีมงคลเหนือ ตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ จังหวัดน่าน จำนวน 2,790 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567)

2.2 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Yamane, 1973) ได้จำนวน 350 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 การประยุกต์หลักการบริหารนิยมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ จังหวัดน่าน ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ จังหวัดน่าน ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ 2. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการประยุกต์หลักการบริหารนิยมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอยางสะ

จังหวัดน่าน 3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลช้าง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.949 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณโดยใช้สูตรทาโรยามาเน่ ได้จำนวน 350 คน ในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาณการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลช้าง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.1 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลช้าง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลช้าง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59$, S.D. = 0.94) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.67$) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=3.66$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.48$) ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ระดับการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาล

ตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลซึ้งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=0.77$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี ($\bar{X}=4.07$) รองลงมาคือการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ($\bar{X}=3.95$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประชุมเป็นนิตย ($\bar{X}=3.58$) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า หลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=0.852^{**}$)

3. การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การประชุมเป็นประจำทำให้ได้รับฟังปัญหาเพื่อนำมาแก้ไขให้ดีขึ้น ข้อกำหนดจากแกนนำคณะกรรมการเรือแข่งต้องผ่านมติจากประชาชนในหมู่บ้านไม่ซับซ้อนและชัดเจน หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของผู้นำชุมชน การทำงานจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สตรีได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนให้มีความกล้าแสดงออก การส่งเสริมและรักษาประเพณีแข่งเรือยาวเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ้ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59$, $S.D.=0.94$) ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการตั้งข้อกำหนดให้มีแบบแผนและมีประสิทธิภาพ และวางแผนการทำงานได้รวดเร็ว เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปัญหา คือ ด้านงบประมาณ ซ่อมแซมเรือแข่ง กำลังฝีมือและติดงานด้านการเกษตร ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนมีการสืบสานประเพณีแข่งเรือยาวประจำปีไม่ให้สูญหายไปและชุมชนเกิดความความสามัคคีกัน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของภิสรินธันท์ อนุคุต (2566) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเขื่อนกิ่วลมทั้งหมด 4 ด้านด้วยกัน คือ 1. ด้านการตัดสินใจ ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขื่อน 2. ด้านการปฏิบัติงานโครงการ ประชาชนในท้องถิ่นได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการของหน่วยงานภาครัฐในทุกมิติทั้งโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่การท่องเที่ยวต่าง ๆ 3. ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนในท้องถิ่นได้รับรับผลประโยชน์อยู่สองลักษณะ ได้แก่ การรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขื่อน และผลประโยชน์ด้านการใช้น้ำเพื่อการประกอบเกษตรกรรม 4. ด้านการประเมินผล คือ กิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมชลประทาน และกรมธนารักษ์ เป็นต้น ที่เข้ามารับผิดชอบและเป็นผู้ประเมิน ส่วนประชาชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมิน คือ การเข้าร่วมประชุมและเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านการดำเนินงานโครงการของหน่วยงานภาครัฐ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซำแง อำเภอยะยา จังหวัดน่าน พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูงมาก ($R=0.852^{**}$) การประชุมเป็นนิตยสร้างใจและความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาของงานแข่งเรือยาว แต่งานเกษตรของคนที่ประชุมเป็นปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมหรือทำกิจกรรมได้โดยพร้อมเพรียงกัน กฎระเบียบที่บัญญัติขึ้นต้องผ่านมติจากที่ประชุม การให้สตรีให้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมทำกิจกรรมถือเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องและเต็มที่ตามแผนงานที่ตั้งไว้ การขาดงบประมาณในการซ่อมแซมเรือแข่งและขาดกำลังฝีพายวัยหนุ่มทำให้การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามลดลง แต่เทศบาลตำบลซำแงยังสนับสนุนงานด้านศาสนาและวัฒนธรรมด้วยดีเสมอมา โดยวัดถือว่าเป็นศูนย์กลางด้านจิตใจของชุมชน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาโสภณ กิตติโสภณ (2562) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า หลักการบริหารนิยธรรมกับการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมนมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมาใช้ในการบริหาร คือ 1. ด้านการ

ประชุมกันเนื่องด้วย 2. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม 3. ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ 4. ด้านการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา 5. ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี 6. ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม 7. ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ก็จะส่งผลให้การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน เป็นการบริหารการจัดการบ้านเมืองที่ดีมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้

3. การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีของเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การประชุมเป็นประจำทำให้ได้รับฟังปัญหาเพื่อนำมาแก้ไขให้ดีขึ้น ข้อกำหนดจากแกนนำคณะกรรมการเรือแข่งต้องผ่านมติจากประชาชนในหมู่บ้านไม่ซับซ้อนและชัดเจน หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของผู้นำชุมชน การทำงานจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สตรีได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนให้มีความกล้าแสดงออก การส่งเสริมและรักษาประเพณีแข่งเรือยาวเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ คะใจ (2565) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานบรรพชาสามเณรขององค์การบริหารส่วนตำบลสะเนียน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสะเนียนจัดให้มีการประชุมเพื่อรับทราบแนวทาง ขั้นตอน อย่างต่อเนื่อง เพื่อรับนโยบายจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการประชุมต้องมีผู้แทนจากชุมชนมาร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในการขับเคลื่อนงาน รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานต่าง ๆ ให้ทุกคนได้รับทราบ ประกอบกับการนำกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับทางราชการที่จำเป็นเสนอต่อประชาชนลงความเห็นร่วมกัน ถือว่าเป็นประชาติของชุมชนที่ต้งขึ้นจะทำให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของภักชดา พูนสุวรรณ (2566) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา พบว่า การเชื่อมโยงผลประโยชน์การท่องเที่ยวให้กับชุมชนต่าง ๆ โดยส่งเสริมและกระตุ้นการอนุรักษ์ สืบทอดทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืน ส่งเสริม และกระตุ้นการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น การรวมกลุ่มอาชีพระหว่างชุมชนท่องเที่ยวด้วยกันและธุรกิจท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาว เป็นโมเดลในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวในเขตเทศบาลตำบลซึ่งโดยประชาชนมีส่วนร่วมเป็นการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาดังนี้ สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยำนั้น เป็นการนำแนวทางของหลักการบริหารนิยธรรมมาบูรณาการร่วมกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ่งนั้น มีกลุ่มในการดำเนินงานประกอบด้วยกลุ่มที่เป็นแกนนำคณะกรรมการเรือแข่งที่ดำเนินการร่างข้อบัญญัติการบริหารงานแข่งเรือยาว เพื่อใช้ตัดสินใจว่างานจะไปในทิศทางใด ลงแข่งขันที่ไหนบ้าง โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญคือการจัดทำแผนงานแข่งเรือยาวในปีนั้น ๆ และมีกลุ่มประชาชนในชุมชนที่ร่วมประชุมระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติเห็นชอบตามร่างข้อบัญญัติ ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างดีมากเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีในชุมชน โดยมีการจัดเตรียมงบประมาณจากการจัดตั้งกองเรือแข่งเพื่อจัดหารายได้จากจัดงานท่องเที่ยวหาต่น้ำว่า พร้อมทั้งมีการจัดเตรียมซ่อมแซมเรือแข่งก่อนการแข่งขัน การแบ่งหน้าที่การทำงานก็มีส่วนสำคัญให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพด้วย โดยกระบวนการเหล่านี้ได้ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบ

ข้อบังคับ หรือกติกาในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวเปิดความยั่งยืนประสพผลสำเร็จ และสามารถเป็นแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่ชุมชนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้กับในชุมชนตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลซึ่งควรจัดงบประมาณในการสนับสนุนประเพณีแข่งเรือยาวให้ครอบคลุมทุกหมู่และเพิ่มงบประมาณให้มากขึ้นกว่านี้ เนื่องจากปัจจุบันงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของกลุ่มเรือแข่ง พร้อมทั้งกำหนดนโยบายการบริหารจัดการงบประมาณ โดยให้เกิดประโยชน์สูง ประหยัดสูงสุดและมีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มเรือแข่งควรกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานและการประชุมอย่างตรงต่อเวลา เกิดความคุ้มค่า คำนึงถึงประโยชน์กลุ่มและรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งมีมาตรการลงโทษ เพื่อสร้างระเบียบวินัยให้สมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะเกิดผลดีต่อตนเอง ผู้ร่วมงาน และกลุ่มเรือแข่ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กลุ่มเรือแข่งควรมีการให้ข้อมูลข่าวสาร แนวทางการจัดการงานแข่งเรือยาว การประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในหมู่บ้าน เป็นประจำเพื่อสร้างการรับรู้ แนวทางในการงานแข่งเรือยาว

2. กลุ่มเรือแข่งควรมอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม จะช่วยให้การทำงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่นและรวดเร็วขึ้น ทำให้งานที่ออกมามีคุณภาพสูงขึ้นและใช้เวลา น้อยลง ส่งผลให้ภาพรวมของกลุ่มเรือแข่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาว เนื่องจาก ผลความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมมีผลที่สูง ปัจจัยเหล่านั้นจะสามารถเป็นแนวปฏิบัติที่ดีแก่ ชุมชนอื่น ๆ ได้

2. ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจจะมีผลกับการนำหลักการบริหารนิยธรรมมาใช้ในการ พัฒนาการบริหารจัดการงานแข่งเรือยาวประเพณีในเขตเทศบาลตำบลซึ่ง อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน

เอกสารอ้างอิง

กวิธร เสถียร และพัชรินทร์ สิริสุนทร. (2557). *โครงการพัฒนานวัตกรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ในประเพณีแข่งเรือ อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน* (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- เกรียงศักดิ์ คะใจ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลสะเนียน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโสภณ กิตติโสภโณ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาคุดา พูนสุวรรณ. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภิสรินันท์ อนุคุต. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2567). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร พื้นที่จังหวัดน่าน อำเภอเวียงสา ตำบลช้าง เดือนกุมภาพันธ์ 2567. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://shorturl.asia/a6jQd>
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด.
- องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2567). ความเป็นมาของพื้นที่พิเศษ 6. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.dasta.or.th/th/article/354>

Fayol, H. (1949). *General and Industrial*. Landon: Pitman and Sons Ltd.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row publication.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการบริหารงาน
ของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์*

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE
TO PROMOTE THE ADMINISTRATION OF NGIO NGAM SUDBDISTRICT
MUNICIPALITY MUEANG UTTARADIT DISTRICT UTTARADIT PROVINCE

พระมหาณรงค์ นรินโท, อีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล,
พระครูสุตันทบัณฑิต (วัชรพงษ์ วชิรปณโย)

Phramaha Narong Narintho, Theeratas Rojkitjakul,
Phrakru Sutananthapandit (Wacharapong Wachirapanyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: naynutnarong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ การวิจัยนี้ใช้วิธีแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 327 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดการสุขภาพที่เน้นการมีสุขภาพะทั้ง 4 มิติของคนในชุมชน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์พื้นฐานและการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทั่วถึง ด้านการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับการพออยู่พอกิน ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก

*Received March 11, 2025; Revised March 20, 2025; Accepted March 24, 2025

ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาล ควรใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับปัญญาพละเพื่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพส่งเสริมความยั่งยืนเพื่อยุติข้อขัดแย้งและพัฒนารวมชนยึดหลักโปร่งใสและซื่อสัตย์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วนและการมีส่วนร่วมการนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลมาใช้จะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ส่งเสริมการบริหารงาน; พุทธธรรมมาภิบาล; เทศบาลตำบล

Abstract

This research aims to 1. study the administration level of Ngio Ngam Subdistrict Municipality, Mueang District, Uttaradit Province, 2. study the relationship between Buddhist governance principles and the administration of Ngio Ngam Subdistrict Municipality, Mueang District, Uttaradit Province, and 3. present the application of Buddhist governance principles to promote the administration of Ngio Ngam Subdistrict Municipality, Mueang District, Uttaradit Province. This research uses a mixed method. By quantitative research from a sample of 327 people, analyzed with descriptive statistics and Pearson correlation coefficient. and qualitative research based on in-depth interviews with 10 key informants. Use content analysis techniques to compile the context and present it in a table. By the frequency distribution of respondents to open-ended questions.

The research results found that 1. The level of administration of Ngio Ngam Subdistrict Municipality, Mueang District, Uttaradit Province, was found to be at a high level overall. When classified by aspect, it was found that the aspect of education management that focused on educational standards, the aspect of health management that focused on the four dimensions of well-being of people in the community, the aspect of promoting quality of life that passed basic criteria and providing comprehensive community welfare, the aspect of promoting the economy that emphasized sufficiency in living, and the aspect of modern management that met national standards were at a high level in all aspects. 2. The relationship between Buddhist governance and administration has a very high positive relationship, with statistical

significance at the 0.01 level. and 3. The guidelines for applying Buddhist governance should be as follows: Use Buddhist principles together with wisdom for effective administration; promote diligence to drive work and develop communities; adhere to the principles of transparency and honesty to build trust; promote good relationships with all sectors and participation; and apply Buddhist governance principles to help make administration effective, transparent, and lead to sustainable community development.

Keywords: Promote Administration; Buddhist Governance; Subdistrict Municipality

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็วไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานที่ดี คือ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการวางพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปสังคม การเมืองและการบริหารภาครัฐและการกระจายอำนาจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมีความเป็นประชาธิปไตยและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมมาก ปัญหาการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นก็มีมากมาย เช่น การให้บริการประชาชนไม่ทั่วถึงไม่เป็นที่พอใจของผู้รับบริการ การตรวจสอบประชากรในแต่ละท้องถิ่นมีความต้องการไม่เหมือนกัน เช่น บางท้องที่ที่ต้องการถนน ต้องการประปา ต้องการไฟฟ้า ต้องการจะพัฒนาชุมชนของตนเอง จึงต้องของบประมาณจากหน่วยงาน เป็นต้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในระบอบประชาธิปไตย มุ่งลดบทบาทรัฐส่วนกลาง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมบริหารชุมชนตามเจตนารมณ์ของตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภาครัฐและลดความล่าช้าในการตัดสินใจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญระดับตำบลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการดำเนินงานของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน การบริหารงานต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม ระบบที่ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะสร้างบรรยากาศการทำงานที่มี

ประสิทธิภาพ เสริมความน่าเชื่อถือขององค์กร และลดปัญหาการทุจริตที่เป็นปัญหาเรื้อรังได้ (สิริวัฒน์ ลาภจิตร, 2564)

ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร ปัญหาด้านผู้บริหาร ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านบุคลากรถือเป็นประเด็นสำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานขององค์กร เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากนโยบายและแผนงานการบริหารท้องถิ่น ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ ไปจนถึงการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2567) ทั้งนี้ บุคลากรถือเป็นปัจจัยหลักในการบริหารองค์กร เนื่องจากองค์กรคาดหวังให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองพันธกิจขององค์กรและความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ของการปฏิบัติงานมีความเชื่อมโยงกัน เพราะการปฏิบัติงานจะไม่สามารถมีประสิทธิภาพได้หากขาดประสิทธิผล กล่าวคือ หากการดำเนินงานไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แม้ว่าจะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพก็ตาม ในขณะเดียวกัน การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลก็อาจไม่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพเสมอไป

หลักพละ 4 เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่ถึงพร้อม เป็นธรรมคำสอนที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ การงาน การศึกษาเล่าเรียนซึ่งในพระพุทธศาสนามองการพัฒนาคนว่า คนจะเก่ง มีความรู้ หรือความสามารถเพียงอย่างเดียวไม่ได้แต่จะต้องมีคุณธรรมความดีอยู่ในตัวด้วย พระพุทธศาสนาเป็นหลักวิชาที่จะพัฒนาให้คนเป็นคนเก่ง (วิชา) และดี (จริยะ) จึงจะได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (วิชาจรณสัมปันโน) การพัฒนาพละ 4 ให้เกิดมีขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน เพราะทุกคนมีปัญหาพละ วิริยพละ อดวิชชพละ และสังคหพละ อยู่ในดวงจิตของตนเอง เพียงแต่รอการพัฒนาเท่านั้น สิ่งสำคัญต้องลงมือปฏิบัติเพราะหลักการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนา พุทธธรรมาภิบาล (Buddhist Governance) เป็นแนวทางการบริหารองค์กรที่อาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแนวปฏิบัติสำคัญโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเป็นธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และคุณธรรมในการบริหารองค์กร ซึ่งแตกต่างจากหลักธรรมาภิบาลสากลที่เน้นเพียงระบบและกฎเกณฑ์ พุทธธรรมาภิบาลนั้นเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของบุคคลในองค์กร ส่งเสริมการทำงานด้วยความเมตตากรุณา การป้องกันทุจริต การสร้างความสามัคคี และการเคารพสิทธิของผู้อื่น การนำหลักพละ 4 มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ทำให้เกิดการบริหารที่มีเมตตากรุณา ปราศจากการทุจริต ส่งเสริมความสามัคคี และเคารพ

สิทธิของทุกคนในองค์กร อีกทั้งยังช่วยสร้างสันติสุขและความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ พุทธธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของเทศบาลตำบลจี่งวาม ผลการศึกษาจะนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักธรรมาภิบาลสมัยใหม่ ซึ่งจะเป็นต้นแบบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการพัฒนาระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยผ่านการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนการยกระดับคุณภาพการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวามให้มีความเป็นเลิศ มีธรรมาภิบาล และเป็นที่พึงพอใจของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการปกครองท้องถิ่นไทยในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในหมู่ที่ 4 5 และ 6 ตำบลจี่งวาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 1,791 คน (สำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป 2. กลุ่มผู้บริหาร 2 คน 3. กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน 3 คน 4. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 6 คน และ 5. กลุ่มประชาชนผู้มาใช้บริการ 3 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง พิจารณาจากกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องและมีข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยประเมินดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งได้ค่าคะแนนระหว่าง 0.80-1.00 นอกจากนี้ ได้คำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งให้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.962

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 327 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลและการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการบริหารงานของเทศบาลตำบลจัวงาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จากการประเมินทั้ง 5 ด้าน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการบริหารงานที่ได้มาตรฐาน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.47$) เมื่อพิจารณาแยกตาม

รายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับการพอยู่พอกิน ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.50) ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.54) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์พื้นฐานและการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทั่วถึง ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.51) ด้านการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}=4.26$, S.D. = 0.51) ด้านการจัดการสุขภาพที่เน้นการมีสุขภาวะทั้ง 4 มิติของคนในชุมชน ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.49) ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวม

คุณภาพการบริหารงานเทศบาลตำบลจี่งวาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานการศึกษา	4.26	0.51	มาก
2. ด้านการจัดการสุขภาพที่เน้นการมีสุขภาวะทั้ง 4 มิติของคนในชุมชน	4.26	0.49	มาก
3. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์พื้นฐานและการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทั่วถึง	4.28	0.51	มาก
4. ด้านการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับการพอยู่พอกิน	4.44	0.50	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ	4.32	0.54	มาก
ภาพรวม	4.31	0.47	มาก

2. หลักพุทธธรรมาภิบาลโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวาม ($R=.819^{**}$) หลักพุทธธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวามในแต่ละด้าน ได้แก่ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานการศึกษา ($r=.785^{**}$) การจัดการสุขภาพที่เน้นการมีสุขภาวะทั้ง 4 มิติของคนในชุมชน ($r=.784^{**}$) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์พื้นฐานและการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทั่วถึง ($r=.773^{**}$) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับการพอยู่พอกิน ($r=.681^{**}$) การบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ ($r=.743^{**}$)

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาล 4 ประการ ได้แก่ ปัญญาพละ (กำลังความรู้) วิริยะพละ (ความเพียร) อดวิชชพละ (ความซื่อสัตย์) และสังคหพละ (การสงเคราะห์) เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่งวามให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน 1. ด้านปัญญาพละ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากร พัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน ส่งเสริมการสื่อสารและความเข้าใจกับชุมชน 2. ด้านวิริยะพละ ส่งเสริมความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างแรงจูงใจและให้รางวัลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ดี ทำงานร่วมกับประชาชน

ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ 3. ด้านอนวัชชผละ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต กำหนดกลไกการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานที่เข้มแข็ง เปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานให้ประชาชนได้รับทราบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงาน 4. ด้านสังคมพละ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาส

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจันทบุรี อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี ได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการมีวิสัยทัศน์และการวางแผนพัฒนาที่เป็นระบบของเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานการศึกษา การจัดการสุขภาพที่เน้นสุขภาวะทั้ง 4 มิติของคนในชุมชน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์พื้นฐาน และการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทั่วถึง การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการพออยู่พอกิน และด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของนพมาศ สิทธิมงคล (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานน่าน พบว่า การบริหารงานของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานน่านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาฝีมือแรงงานตามด้วยการพัฒนาระบบการพัฒนาฝีมือแรงงานให้รองรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชไมพร กิติ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกมิติมีประสิทธิภาพในระดับมาก ได้แก่ มิติของกระบวนการบริหาร มิติของผลผลิตและผลลัพธ์ และมิติของค่าใช้จ่าย

2. หลักพุทธธรรมมาภิบาลกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจันทบุรีมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=0.819^{**}$) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักธรรมาภิบาลสมัยใหม่ในการบริหารงานของเทศบาล แสดงให้เห็นว่า

หลักพุทธธรรมมาภิบาลส่งผลดีต่อการบริหารงานในทุกมิติ ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับมาตรฐานการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังสร้างการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั้งในมิติทางกายภาพและจิตวิญญาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของแสนสุริยา รักเสมอ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า หลักผล 4 ส่งผลต่อปัจจัยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ มี 4 ด้าน คือ ด้านปัญญาผล คือ กำลังความรู้บุคลากรวิเคราะห์สถานการณ์ได้ทันเหตุการณ์ เข้าใจสภาพแวดล้อมได้ดี เจ้าหน้าที่ช่วยกันบริหารงานด้วยดี งานสำเร็จตามเป้าหมาย ด้านวิริยะผล คือ การสู่การปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเอาใจใส่ต่องานอย่างมั่นคง รับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้านอนวัชผล คือ ความซื่อสัตย์สุจริต การทำงานของเจ้าหน้าที่และบุคลากร ต้องมีจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และด้านสังคผล คือ มีจิตอาสาเอาใจใส่ต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมงานรวมถึงนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาเชมปัตต์ สุทธิธมโม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักผล 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า หลักผล 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติตามหลักผล 4 ได้แก่ ปัญญาผล วิริยะผล อนวัชผล และสังคผลมีความสัมพันธ์กับการบริหารการพัฒนาในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาล เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจี่วาม อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1. ด้านปัญญาผล คือ กำลังความรู้การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับปัญญาผล จะช่วยให้ผู้บริหารและบุคลากรเทศบาลสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การตัดสินใจ หรือการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งนี้ การพัฒนาปัญญาผลยังรวมถึงการส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสามารถในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับผู้คนในชุมชนอีกด้วย 2. ด้านวิริยะผล คือ นำสู่การปฏิบัติ ความขยันหมั่นเพียรเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงาน การทำงานอย่างขยันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่บุคลากรเทศบาลทุกฝ่ายควรมีความขยัน แต่การทำงานร่วมกับประชาชนการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ และการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การสร้างระบบ

การทำงานที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน 3. ด้านอนวัชพละ คือ ซื่อสัตย์สุจริต การทำงานด้วยความโปร่งใสและซื่อสัตย์จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและเสนอแนะความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณและการวางแผนพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกภาคส่วน 4) หลักสังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์ การส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องเน้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นประชาชน บุคลากร หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหา การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนชนก นวลแขวง (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน พบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านควรส่งเสริมการบูรณาการหลักพละ 4 เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามภารกิจและอำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลัก ปัญญาพละ ซึ่งหมายถึงกำลังแห่งความรู้ บุคลากรควรหมั่นศึกษาหาความรู้ พัฒนตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการทำงานเป็นระบบ และนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร รวมถึงช่วยเหลือสังคมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม วิริยพละ หรือกำลังแห่งความเพียร บุคลากรควรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เอาใจใส่ในหน้าที่ รับผิดชอบงานอย่างตรงต่อเวลา ขยันขันแข็ง วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความอดทนอดกลั้น และรักษาความซื่อสัตย์ต่อตนเอง องค์กร และเพื่อนร่วมงาน อนวัชพละ หรือกำลังแห่งความสุจริต เป็นอีกหลักสำคัญที่บุคลากรควรยึดถือ โดยควรมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของราชการอย่างเคร่งครัด ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ปราศจากคอร์รัปชัน มีจิตอาสา และยึดมั่นในหลักจริยธรรม สังคหพละ หรือกำลังแห่งการสงเคราะห์ บุคลากรควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตอาสา เสียสละ และช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงาน รวมถึงมีใจรักในการให้บริการประชาชน อีกทั้งรู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมหากบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านสามารถนำหลักพละ 4 มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม การบริหารงานขององค์กรก็จะไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่สามารถสังเคราะห์ได้จากการวิจัย เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรม มาภิบาลเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริม การพัฒนาบริหารงาน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย คือ Power of Dhamma Model ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมองค์กร คือ บุคลากรทุกระดับจะต้องมุ่งเน้นประชาชน เป็นศูนย์กลาง ตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม มีการดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และทุกคนมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของตน ร่วมมือกันทำงานเป็นทีมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน สนับสนุนให้บุคลากร มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ใหม่ ๆ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และทันสมัยเกี่ยวกับการดำเนินงานให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาปรับปรุงการทำงาน

เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกันติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง จัดประชุมชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การบริหารงานต้องคำนึงถึงทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและมีความสุข โดยบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งอนุรักษ์ไว้ให้กับคนรุ่นหลัง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับชุมชน พัฒนาสังคม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม สร้างความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำ และอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชน

4. การสร้างความเป็นอยู่ที่ดี คือ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป้าหมายควรสอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืนและสามารถวัดผลได้ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ปรับปรุงถนนจัดหาแหล่งน้ำสะอาด จัดการระบบระบายน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ไฟฟ้าและขยายระบบไฟฟ้าให้ครอบคลุม จัดสร้างสถานที่สาธารณะเพื่อให้ประชาชนได้พักผ่อนหย่อนใจ ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นให้ชุมชนมีรายได้ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และการแปรรูปผลิตภัณฑ์สร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาจัดการศึกษาให้เข้าถึงได้และมีคุณภาพ จัดบริการสาธารณสุขที่ครอบคลุม สร้างความเท่าเทียมให้โอกาสแก่ทุกกลุ่มคน อนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม

5. การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มความโปร่งใส เพิ่มความสะดวกให้กับประชาชน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการได้ง่ายขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ช่วยในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลจี่วามควรจัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ เช่น ทักษะการบริหารงบประมาณ การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

2. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรสร้างระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็งเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ

3. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรพัฒนาช่องทางสื่อสารระหว่างเทศบาลและประชาชนสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ หรือร้องเรียนปัญหาได้โดยตรง และมีการตอบกลับอย่างรวดเร็ว โดยเทศบาลต้องตอบสนองความคิดเห็นเหล่านี้อย่างมีคุณธรรม

4. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในรูปแบบประชาคมทุกไตรมาส ตั้งคณะทำงานจากตัวแทนชุมชน เพื่อช่วยในการวางแผนพัฒนาและติดตามผลโครงการ

2. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ เช่น การติดตามปัญหาน้ำท่วม ขยะ

3. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรพัฒนาโครงการเพื่อความยั่งยืนส่งเสริม เช่น การรีไซเคิลขยะในชุมชน ร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมอาชีพและการตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าท้องถิ่น

4. เทศบาลตำบลจึงวางแผนควรสร้างกลไกการรับเรื่องร้องเรียนที่ประชาชนเข้าถึงง่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ออกแบบตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินผลกระทบของการนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ เช่น ระดับความโปร่งใส ความพึงพอใจของประชาชน หรือประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากร

2. พัฒนาขยายกลุ่มเป้าหมายการศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลตำบลที่มีบริบทต่างกันเพื่อวิเคราะห์ผลการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมาภิบาลในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

3. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ ในการบูรณาการการส่งเสริมการบริหารงานประชาชนของเทศบาลตำบลจึงวางแผน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 ทศพิทธาธรรม สปัปฐมธรรม 7 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชไมพร กิติ. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นพมาศ สิริธมมค. (2565). *การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานน่าน* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาเข็มปัตต์ สุทธิธมโม. (2564). *การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพระ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตน์ชนก นวลแขวง. (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงาน ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดน่าน* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2567). *โครงการศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลการถ่ายโอนภารกิจงานวาง/ปรับปรุงผังเมืองรวมเมือง/ชุมชน*. สืบค้น 10 มีนาคม 2567, จาก <http://eservices.dpt.go.th/eservice>
- สำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิติ. (2568) *คู่มือนโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. อุดรดิติ: สำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิติ.
- สิริวัฒน์ ลากจิตร. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสนสุริยา รักเสมอ. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลในจังหวัดนครปฐม*

BUDDHIST INNOVATION FOR PROMOTING THE EFFICIENCY OF PERSONNEL'S WORK MUNICIPALITIES IN NAKHON PATHOM PROVINCE

ภูริภัทร ห้วยหงษ์ทอง, กรกต ชาบัณฑิต

Puripat Huayhongthong, Korakoth Chabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: korakoth.cha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม 2. ศึกษากระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม และ 3. นำเสนอพุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม พบว่า พลละ 4 เป็นธรรมะสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร ชยัน มุ่งมั่น ใช้สติในการทำงาน และดำเนินงานอย่างมีคุณธรรม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือส่งเสริมการทำงานอย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ 2. กระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม พบว่า มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจของบุคลากร พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการทำงานและการประเมินผลที่ชัดเจน 3. พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพบว่า 1. การให้บริการอย่างเสมอภาค จัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อเข้าถึงพื้นที่ห่างไกล จัดระบบรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากทุกกลุ่มในชุมชน 2. การให้บริการที่ตรงเวลา กำหนดระยะเวลาให้บริการที่ชัดเจนและแจ้งให้ประชาชนทราบใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3. การให้บริการอย่างเพียงพอ จัดพื้นที่รองรับผู้มาใช้บริการในกรณีเร่งด่วน

* Received January 29, 2025; Revised March 12, 2025; Accepted March 14, 2025

วางแผนบริหารจัดการทรัพยากรในระยะยาว 4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารและบริการตลอดเวลา จัดทำฐานข้อมูลที่สามารถติดตามและสนับสนุนการบริการได้ต่อเนื่อง 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพและความสะดวกในการให้บริการ

คำสำคัญ: พุทธนวัตกรรม; การส่งเสริมประสิทธิภาพ; การปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to achieve three objectives: first, to study the work performance efficiency of municipal personnel in Nakhon Pathom Province; second, to examine the processes that promote such efficiency; and third, to propose Buddhist innovations to enhance the work performance of municipal personnel. The study employed a qualitative research methodology, using structured in-depth interviews with 25 key informants. The data were analyzed through content analysis and descriptive interpretation.

The findings revealed that the efficiency of municipal personnel was closely related to the application of the Four Powers (Bala 4) in Buddhist teachings, which include faith (saddha), effort (viriya), mindfulness (sati), and wisdom (pañña). These values help cultivate faith in the organization's mission, diligence, mindfulness in decision-making, and ethical conduct. Together, they foster an organizational culture based on cooperation, moral integrity, and operational efficiency. The process of enhancing work performance was found to focus on creating a balance between knowledge, skills, and motivation among personnel. Additionally, it emphasized the importance of improving the working environment and establishing clear and consistent evaluation systems to monitor and support individual and organizational performance. As for the proposed Buddhist innovations, five key practices were identified to promote effective public service delivery: Equitable Service – by establishing mobile service units to reach remote areas and developing systems for receiving feedback and complaints from all community groups. Timely Service – by clearly defining service timelines, informing the public of these timelines, and utilizing information technology

to manage service delivery. Sufficient Service – by preparing facilities to accommodate urgent service needs and developing long-term plans for resource management. Continuous Service – by maintaining ongoing communication and service accessibility, supported by reliable data systems that ensure seamless follow-up and support. Progressive Service – by integrating new technologies to enhance the quality and convenience of municipal services. In summary, this research highlights the potential of integrating Buddhist principles with modern administrative practices to improve the work performance of municipal personnel. The use of Buddhist innovations not only enhances service delivery but also strengthens the moral and ethical foundation of local governance, contributing to sustainable and citizen-centered development.

Keywords: Buddhist Innovation; Efficiency Promotion; Operations

บทนำ

ปัจจุบันจะพบว่าสถานการณ์ในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรม ของชนชาติไทยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือของประเทศไทยสามารถจะมีกิจกรรมได้ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริม การสนับสนุน การเผยแพร่สิ่งที่มีอยู่ให้แพร่หลายออกไป หรือแม้กระทั่งการ ค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาตามปัจจัยที่สัมพันธ์นั้น (จิระ ประทีป, 2553) สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมี 5 เรื่อง ได้แก่ บุคลากร โครงสร้างองค์กร ผู้บริหาร เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยปัญหาด้านบุคลากรเป็นอุปสรรคสำคัญ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องของงาน บุคลากรมีความรู้ไม่ตรงกับหน้าที่ และขาดแผนยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงบุคลากร การโยกย้ายบ่อยครั้งทำให้ขาดความต่อเนื่องของงาน โดยเฉพาะในกลุ่มที่เคยผ่านการอบรมเฉพาะทาง ความรู้ความสามารถไม่ตรงกับงาน บุคลากรส่วนใหญ่ไม่มีทักษะตรงกับหน้าที่ ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ การกำหนดนโยบาย นโยบายไม่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ขาดการสำรวจปัญหา และได้รับความร่วมมือน้อยจากประชาชนการวางแผนขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์กรและต้องการแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

การปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่จังหวัดนครปฐมประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 117 แห่ง แบ่งตามประเภทและอำนาจบริหารจัดการภายในท้องที่ได้เป็น

องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2556 รongรับภารกิจตามแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) รวมทั้งให้สอดคล้องกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) เทศบาลเมืองนครปฐม จึงกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรบุคคลของหน่วย

ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลซึ่งจะเป็นประโยชน์นำไปสู่การพัฒนาบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม นอกจากนั้นยังสร้างความได้เปรียบเชิงองค์กรที่น่าพาดังต่อไปนี้ หน่วยงานที่มีบุคลากรที่มีความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีคุณภาพใน การปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอพุทธนวัตกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากร กลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยออกแบบให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากร กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 25 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยได้ผ่านกระบวนการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ (CVI) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์แบบทางการที่ใช้คำถามเชิงโครงสร้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการสนทนา ร่วมกับผู้สัมภาษณ์ในการทำความเข้าใจประเด็นวิจัยและสกัดสาระสำคัญการศึกษานี้มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ พุทธนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม โดยครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจาก การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหาโดยคงสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ให้มากที่สุด พร้อมปรับแก้ให้สื่อสารได้ชัดเจนขึ้น ลดข้อความซ้ำซ้อน และรักษาความหมายตามบริบทของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐมสรุปได้ดังนี้ พละ 4 เป็นธรรมะสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีศรัทธา ในเป้าหมายขององค์กร ชยัน มุ่งมั่น ใช้สติในการทำงาน และดำเนินงานอย่างมีคุณธรรม การสื่อสารที่ชัดเจน ฝึกอบรม สนับสนุนสิ่งแวดล้อมการทำงาน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือ จะช่วยเสริมสร้างพลังเหล่านี้ การนำพละ 4 มาปรับใช้กับการบริหารบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างความยั่งยืนในองค์กร เทศบาลในจังหวัดนครปฐมควรสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านพละ 4 ผ่านการอบรมและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานอย่างมีคุณธรรม และประสิทธิภาพ เช่น การประชุมเพื่อแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดี การสนับสนุนการทำงานเป็นทีม และการติดตามผลการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

2. กระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปได้ดังนี้ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนามุ่งเน้นการสร้างความสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะและแรงจูงใจของบุคลากร พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการทำงานและการประเมินผลที่ชัดเจน การนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในระยะยาวได้อย่างยั่งยืนถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปได้ดังนี้ 1.การให้บริการอย่างเสมอภาค จัดบริการที่เข้าถึงได้สำหรับประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่เลือกปฏิบัติพัฒนากระบวนการทำงานที่คำนึงถึงความเท่าเทียม 2. การให้บริการที่ตรงเวลา กำหนดระยะเวลาให้บริการที่ชัดเจนและแจ้งให้ประชาชนทราบใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3. การให้บริการอย่างเพียงพอ เพิ่มจำนวนบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จัดหาอุปกรณ์และทรัพยากรที่เหมาะสม 4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการสื่อสารและบริการตลอดเวลาผ่านช่องทางออนไลน์ วางแผนการดำเนินงานโดยไม่เกิดช่องว่างของการบริการในช่วงเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือบุคลากร จัดทำฐานข้อมูลที่สามารถติดตามและสนับสนุนการบริการได้ต่อเนื่อง 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพและความสะดวกในการให้บริการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐมสำหรับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐมนั้น บุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร ชยัน มุ่งมั่น ใช้สติในการทำงานและดำเนินงานอย่างมีคุณธรรม การสื่อสารที่ชัดเจน ฝึกอบรม สนับสนุนสิ่งแวดล้อมการทำงาน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจตน์ ตันติวิชานนท์ (2557) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชาติ : มุมมองของอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ ธรรมะหมวดนี้มีความสำคัญ เพราะทำให้คนเกิดมีพลังในตัวที่จะทำให้มีความมั่นใจ มีกำลังปัญญา กำลังความเพียรที่ได้สงเคราะห์ช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรณัฐ โรจนประภา (2559) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย พบว่า หลักพละ 4 สอดคล้อง

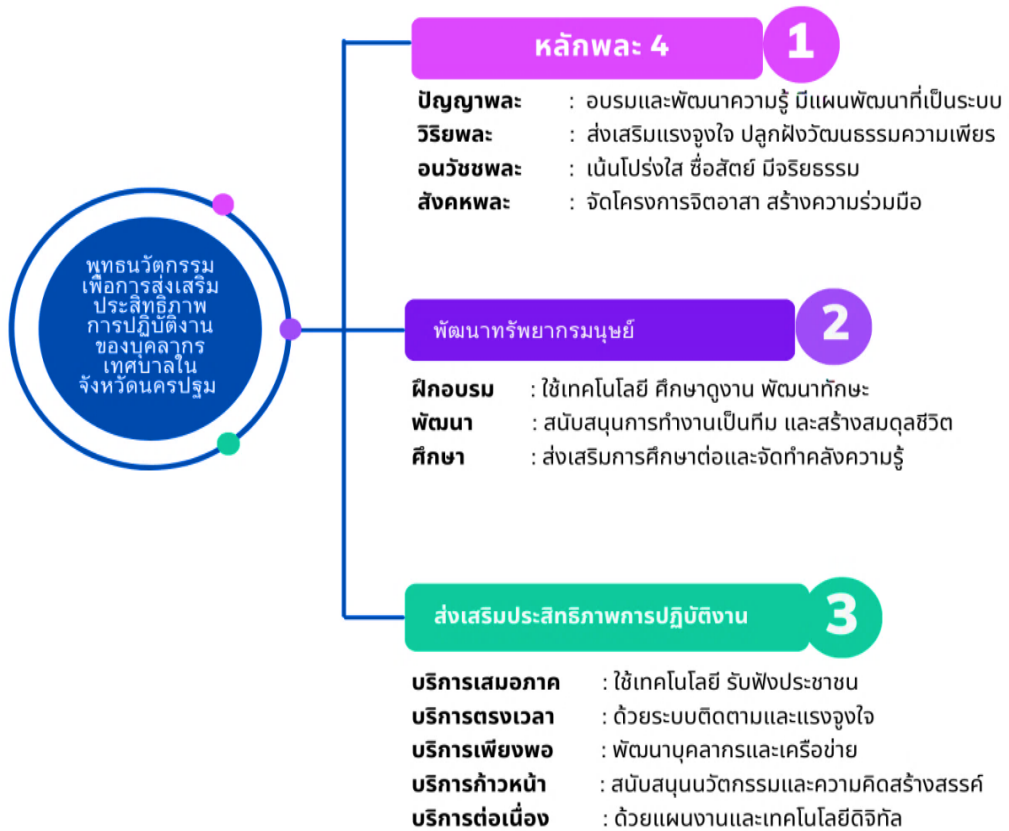
กับโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่ต่อมาจากโลกทุนนิยมมาก เป็นหลักที่มีเป้าหมายปรองดองนำพาไปสู่สันติสุขด้วยการใช้ปัญญาระดับประสบการณ์ตรงที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของณภัทร ปิณฑรัตน์ (2558) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 ในธุรกิจประกันภัย พบว่า สังคหพละ คุณลักษณะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยวัตถุ 4 ประการ ได้แก่ การให้ การใช้วาจาเป็นมิตร สุภาพอ่อนหวาน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และการวางตน เหมาะสมถูกต้องดีงาม

2. กระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม สำหรับกระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐมนั้นมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนามุ่งเน้นการสร้างความสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจของบุคลากร พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการทำงานและการประเมินผลที่ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภณัฐ อายูยืน (2557) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอน พบว่า 1. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมด้านการบริการที่ดี 3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมตามหลักพุทธธรรมด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐ สวาสดีรัตน์ (2558) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทหารพรานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักพุทธธรรม พบว่า หลักภาวนา 4 สามารถพัฒนาได้ครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย ระเบียบวินัย จิตใจและปัญญาปฏิภาณไหวพริบ สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคิน สีสุธรรม (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี ตามหลักพุทธบูรณาการ พบว่า ปัญหาด้านบุคลากรคือ ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ คือ หลัก RBM. (Results Based Management) การบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ และหลัก PDCA การบริหารครบวงจรนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในด้านต่าง ๆ และงานวิจัยของมานพ เนียรภาค (2556) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการป้องกัน และด้านการปราบปราม พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม สำหรับพุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐมนั้น บริการที่เข้าถึงได้สำหรับประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่เลือกปฏิบัติพัฒนากระบวนการทำงานที่คำนึงถึงความเท่าเทียมระยะเวลาให้บริการที่ชัดเจน เพิ่มจำนวนบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จัดให้มีการสื่อสารและบริการตลอดเวลาผ่านช่องทางออนไลน์ นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพและความสะดวกในการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณธีรวิทย์ คมภิรมย์ (2559) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลมี 5 ด้าน คือ 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การยึดมั่นความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม 3. ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน 4. บริการเป็นเลิศ 5. การทำงานเป็นทีม โดยพบว่าสมรรถนะหลักของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของมะณู บุญศรีมณีชัย (2559) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขไทย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานประกอบด้วย 6 ปัจจัย เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร 2. ด้านบรรยากาศองค์กร 3. ด้านการทำงานเป็นทีม 4. ด้านความฉลาดทางอารมณ์ 5. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และ 6. ด้านการรับรู้บทบาท และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรศักดิ์ ธารสุขกระจำง (2555) ได้วิจัยเรื่อง บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม พบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยที่มีเพศ ตำแหน่ง อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสนชัย ภูมิปาโล (2554) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณาทุกด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำให้ได้องค์ความรู้พุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครปฐม ในแต่ละด้าน ซึ่งมีรายละเอียดที่สามารถนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ดังนี้

1. หลักพละ 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ประกอบด้วย ปัญญาพละ (กำลังความรู้) จัดอบรมและพัฒนาความรู้ จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และประเมินความรู้และทักษะของบุคลากร วิริยพละ (นำสู่การปฏิบัติ) สร้างแรงจูงใจและเป้าหมายที่ชัดเจน อบรมเชิงปฏิบัติการ ปลุกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความเพียร และสร้างความมั่นคงทางจิตใจ อนวัชพละ (ซื่อสัตย์สุจริต) เน้นความโปร่งใสและซื่อสัตย์ ปฏิบัติงานด้วยจริยธรรม และส่งเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรมของบุคลากร สังคพละ (มีจิตอาสา)

จัดโครงการจิตอาสา ปลุกฝังจิตอาสาผ่านกิจกรรมและการอบรม ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรและประชาชน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

หลักพละ 4 นี้สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาบุคลากรและสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ด้านการฝึกอบรม บริหารจัดการ โครงการ ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ศึกษาดูงานหรืออบรมร่วมกับเทศบาลอื่น และเน้นพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ด้านการพัฒนา วิเคราะห์ความต้องการ สนับสนุนการทำงานเป็นทีม พัฒนาทักษะเฉพาะด้าน และสร้างสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับงาน ด้านการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น พัฒนาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และจัดทำคลังความรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ภายในองค์กร

3. การส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน รับฟังข้อเสนอแนะและร้องเรียน ส่งเสริมจิตสำนึกบริการและใช้เทคโนโลยีในการให้บริการด้านการบริการที่ตรงเวลา กำหนดระยะเวลามาตรฐาน ระบบติดตามและแจ้งเตือนงาน และสร้างแรงจูงใจเชิงบวก ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ บริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ฝึกอบรมบุคลากรต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และประเมินผลการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ฝึกอบรมนวัตกรรม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ใช้ระบบบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานสากล และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนบริการต่อเนื่อง ระบบสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมเทคโนโลยีดิจิทัล และติดตามผลการปฏิบัติงาน

ดังนั้น พุทธนวัตกรรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรเทศบาล ช่วยเสริมสร้างจริยธรรม ความรู้ และความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อบริการประชาชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการบูรณาการพุทธนวัตกรรมในแผนพัฒนาท้องถิ่น: กำหนดนโยบายให้เทศบาลนำหลักพละ 4 และธรรมะที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ในกระบวนการทำงานและพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืน

2. เทศบาลควรมีนโยบายจัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรม: ตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมศีลธรรมและธรรมาภิบาลในองค์กร

3. เทศบาลควรมีนโยบายพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านพุทธนวัตกรรม: จัดทำหลักสูตรที่เชื่อมโยงธรรมะเข้ากับการพัฒนาทักษะการทำงาน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างคุณธรรมและประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลจัดกิจกรรมเสริมสร้างศรัทธาและพลังใจ: เช่น การปฏิบัติธรรม การอบรมธรรมะเชิงปฏิบัติ และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักพละ 4
2. เทศบาลสร้างระบบติดตามผลการพัฒนา: ใช้ตัวชี้วัดที่สะท้อนการนำพุทธนวัตกรรมไปใช้ในงาน เช่น ความพึงพอใจของประชาชนต่อบริการ
3. เทศบาลส่งเสริมการมีส่วนร่วมในองค์กร: กระตุ้นบุคลากรให้มีบทบาทในการพัฒนานวัตกรรมผ่านการระดมความคิดและการทำงานเป็นทีม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบพุทธนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน
2. ศึกษาผลกระทบของพุทธนวัตกรรมต่อประสิทธิภาพองค์กร: วัดผลในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น ระดับความพึงพอใจของประชาชนและผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
3. เปรียบเทียบแนวปฏิบัติระหว่างองค์กรท้องถิ่น วิเคราะห์ความแตกต่างของการประยุกต์ใช้พุทธนวัตกรรมในบริบทที่หลากหลาย
4. พัฒนาเครื่องมือประเมินพุทธนวัตกรรม เช่น ดัชนีชี้วัดการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในกระบวนการทำงานขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- คตียา อายุยืน. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาศมรณะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิรศักดิ์ ธารสุขกระจ่าง. (2555). *บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิระ ประทีป. (2553). *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เจตน์ ตันตวิณิชนานนท์. (2557). บทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชาติ : มุมมองของอาจารย์ ป่วยอิง ภากรณ์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 4(2), 341-355.

- ณรัฐ สวาสดีรัตน์. (2558). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทหารพรานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักพุทธธรรม (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณธีรัชย์ คมกิตฺตปิณฺโณ. (2559). การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล. (2554). ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาคิน สีสุธรรม. (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี ตามหลักพุทธบูรณาการ (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มะณู บุญศรีมณีชัย. (2559). รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขไทย. วารสารบทความ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7, 23(3), 12-22.
- มานพ เนียรภาค. (2556). ประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรณัฐ โรจนประภา. (2559). การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย. วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 12(3), 217-231.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PUBLIC PARTICIPATION IN SUSTAINABLE LOCAL DEVELOPMENT
OF THUNG SONG MUNICIPALITY NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์

Sitthipong Sitthiphatraprabha, Apinyar Chatchorfa, Supakarn Chairerg

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author E-mail: samreungrachawang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการมีส่วนร่วม และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองทุ่งสงมีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น การส่งเสริมความร่วมมือ และการเสริมสร้างอำนาจประชาชน ขณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ 1. ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะวัยรุ่นและวัยทำงาน ขาดความสนใจในการพัฒนาท้องถิ่น 2. ประชาชนบางส่วนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและสิทธิของตนในการมีส่วนร่วม และ 3. ขอสงสัยต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การปรับปรุงช่องทางการสื่อสาร เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของประชาชน และการสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม จะช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน; นโยบายสาธารณะ; เทศบาลเมืองทุ่งสง

Abstract

This research aimed to study public participation, participation processes, and obstacles to local development in Thung Song Municipality, Nakhon Si Thammarat Province. A qualitative research approach was employed, utilizing in-depth interviews with 15 key informants and content analysis for data interpretation.

The findings revealed that Thung Song Municipality has clear strategies to promote public participation, including information dissemination, public opinion hearings, fostering cooperation, and empowering citizens. Meanwhile, public participation was evident in four key aspects: decision-making, implementation, benefit-sharing, and monitoring and evaluation. However, key obstacles were identified: (1) certain demographic groups, particularly youth and working-age individuals, exhibited low engagement in local development; (2) some citizens lacked awareness of their roles and rights in participation; and (3) doubts about information disseminated through various channels led to misunderstandings about development processes. The study highlights that public participation is crucial for sustainable local development. Enhancing communication channels, raising awareness of civic roles and responsibilities, and creating incentives for younger generations to engage in local affairs will contribute to more effective governance. Such efforts will ensure that local development aligns with community needs and fosters long-term sustainability.

Keyword: Public Participation; Sustainable Local Development; Public Policy; Thung Song Municipality

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เนื่องจากช่วยให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสะท้อนถึงหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 78 จะกำหนดให้รัฐส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศ รวมถึงการจัดบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (iLaw, 2017)

แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ

ปัญหาหลักที่พบในเทศบาลเมืองทุ่งสง คือ ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะวัยรุ่นและวัยทำงาน ขาดความสนใจและไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเพียงพอ ซึ่งอาจเกิดจากการรับรู้ที่จำกัดเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง การขาดแรงจูงใจหรือความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการบริหารของหน่วยงานท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังพบว่าช่องทางการสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาและการดำเนินงานของเทศบาล (กฤษณี น้อยกร, 2566) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงและมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีการศึกษาหลายชิ้นที่กล่าวถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น เช่น งานวิจัยของ Cohen & Uphoff (1980) ที่อธิบายระดับของการมีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมทำ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมตรวจสอบ รวมถึงงานวิจัยของเอกราช ศรีแพน และคณะ (2560) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาเฉพาะที่เน้นวิเคราะห์ปัจจัยเชิงลึกที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจสูง การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยเน้นวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการที่ใช้ และปัญหาอุปสรรคที่ต้องแก้ไข เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลเมืองทุ่งสงในเชิงลึก โดยพิจารณาปัจจัยที่เอื้อต่อและขัดขวางการมีส่วนร่วม ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษากระบวนการขั้นตอนมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยเก็บข้อมูลจากตำรา บทความทางวิชาการ วารสารสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการประชุม คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่งและข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อนำมาเป็นการรอบความคิดในการวิจัย และ 2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน จำนวน 15 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะผู้บริหารเทศบาลเมืองทุ่งสง สมาชิกสภาเทศบาลเมืองทุ่งสง ปลัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ผู้อำนวยการหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ ประธานชุมชน ประธานคณะกรรมการประชาคมวัฒนธรรมเมืองทุ่งสง ประชาชนตัวแทนกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะประชากรที่ต้องศึกษา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2565) เพื่อเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน ได้แก่ 1. นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง จำนวน 1 คน 2. สมาชิกสภาเทศบาลเมืองทุ่งสง จำนวน 2 คน 3. ปลัดเทศบาลเมืองทุ่งสง จำนวน 1 คน 4. ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ จำนวน 1 คน 5. เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ จำนวน 1 คน 6. ประธานชุมชนย่านการค้า จำนวน 1 คน 7. ประธานชุมชนยุทธศาสตร์ จำนวน 1 คน 8. ประธานชุมชนบ้านในหวัง จำนวน 1 คน 9. ประธานคณะกรรมการประชาคมวัฒนธรรม จำนวน 1 คน 10. ประชาชนกลุ่มอาชีพค้าขาย จำนวน 1 คน 11. ประชาชนกลุ่มอาชีพนักเรียน นักศึกษา จำนวน 1 คน 12. ประชาชนกลุ่มอาชีพข้าราชการ จำนวน 1 คน 13. ประชาชนกลุ่มอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 1 คน 14. ประชาชนตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์ประเภทนี้เป็นกระบวนการที่ใช้คำถามและแนวทางการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ผู้สัมภาษณ์จะใช้ชุดคำถามเดียวกันกับทุกคนเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่มีการบันทึกไว้ก่อนแล้วโดยผู้อื่น ข้อมูลที่นำมาใช้

ประกอบการวิจัย ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารทางราชการของเทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลอย่างถูกต้อง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ โดยเลือกใช้ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งกำหนดชุดคำถามล่วงหน้าอย่างชัดเจน และใช้ คำถามปลายปิด (Closed-Ended Questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์เชิงปริมาณได้อย่างเป็นระบบการสัมภาษณ์จะดำเนินไปตามแนวทางที่กำหนดไว้เท่านั้น โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มคำถามนอกเหนือจากที่วางแผนไว้ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกพร้อมกับการบันทึกเสียงตามคำบอกของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้ แนวทางการเก็บข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของวิโรจน์ ก่อสกุล (2565) ซึ่งระบุว่าการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างช่วยให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดอคติในการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น

5.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์

5.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันของข้อมูลก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์

5.4 นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเพื่อสรุปผลการวิจัยและเพื่อทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองทุ่งสง กระบวนการการขั้นตอนมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองทุ่งสง และปัญหาและอุปสรรคของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยเอกสารและวิจัยภาคสนามได้ดังนี้

การวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ

สังคม การเมือง ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการปกครองตนเองมา ยิ่งขึ้น มีการติดตาม รับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปตามวัตถุประสงค์การให้บริการประชาชน โดยไม่หวังผลตอบแทน และมีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ซึ่งสอดคล้องกับการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชน และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการแก้ไขปัญหาและความต้องการต่าง ๆ แก้ไขได้อย่างตรงจุดและทันทั่วถึงมากขึ้น ตามที่กำหนดไว้ในการจัดตั้ง พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 และการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาร่วมดำเนินงานการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาร่วมกัน การกำหนดนโยบายและการจัดสรรผลประโยชน์ของ ประชาชนในพื้นที่ร่วมกัน เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น การรับรู้เรียนรู้ร่วม ในกระบวนการตัดสินใจในกิจกรรมที่สำคัญ และเข้าร่วมการตรวจสอบผลปฏิบัติงาน ในขั้นตอนการจัดทำแผน ขั้นตอนการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปปฏิบัติ ขั้นตอนการติดตาม และการประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีความ เหมาะสม ตามกฎหมายและระเบียบกำหนดไว้ชัดเจนในขั้นตอนต่าง ๆ เสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เป็นประโยชน์การพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุม ปัญหา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความสุข การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน มีประสิทธิภาพมากที่สุดการวิจัยภาคสนาม สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมือง ทุ่งสง ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีแนวทาง ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
1. ให้ข้อมูลข่าวสาร
2. รับฟังความคิดเห็น
3. สนับสนุนการมีส่วนร่วม
4. สร้างความร่วมมือ
5. เสริมสร้างอำนาจประชาชน

จากตารางที่ 1 พบว่า 1. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชน ตามช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว ทั้งปายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ เสียงตามสายในชุมชนทางสื่อออนไลน์ทั้ง Facebook และ Line OA เป็นต้น 2. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เทศบาลเมืองทุ่งสง ได้มีแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองทุ่งสง โดยการจัดประชุมประชาคมทั้ง 22 ชุมชน และ มีการเชิญตัวแทนจากชุมชนทั้ง 22 มาประชุมร่วมกันแลกเปลี่ยนกันอีกระดับหนึ่ง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอปัญหาความต้องการของตนเอง ของชุมชน เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเมืองต่อไป รวมทั้งยังเปิดช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น สายตรงนายก นายกพบปะประชาชน การเขียนคำร้อง การแจ้งข้อมูลผ่านเว็บไซต์หรือผ่านระบบออนไลน์อื่น ๆ 3. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เทศบาลเมืองทุ่งสง มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมเวทีประชาคม รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการให้มีการพัฒนาและบรรจุลงในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเทศบาลเมืองทุ่งสงจะได้ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและตรงจุด 4. การสร้างความร่วมมือกับประชาชน เทศบาลเมืองทุ่งสง ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะเล็งเห็นว่าถ้าประชาชนให้ความร่วมมือจะส่งผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมีมากขึ้น ด้วย จึงมีการสร้างความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การระดมความคิดเห็น การลงเยี่ยมของผู้บริหาร สมาชิกสภา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองทุ่งสงได้อย่างใกล้ชิด 5. การเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน เทศบาลเมืองทุ่งสง มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการมีการแต่งตั้งตัวแทนประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลเมืองทุ่งสง รวมทั้งเทศบาลเมืองทุ่งสงยังสร้างการตระหนักรู้ให้กับประชาชนว่า การพัฒนาท้องถิ่นหรือการพัฒนาเมืองทุ่งสง เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเทศบาลเมืองทุ่งสงกับประชาชนเจ้าของพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงตามเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองทุ่งสง ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละด้านดังนี้ 1. ด้านการมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจ เทศบาลเมืองทุ่งสง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการให้ข้อมูล ปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ นำการจัดทำโครงการและกระบวนการทำเวทีประชาคม เพื่อให้ประชาชนร่วมกันตัดสินใจและเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแล้วจะนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เทศบาลเมืองทุ่งสง เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในลักษณะของกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มรักษาดินธรรม กลุ่มเด็กเยาวชน เพื่อให้ทุกกลุ่มได้ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีเทศบาลเมืองทุ่งสงสนับสนุนให้เกิดกระบวนการทั้งในการฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียนความสำเร็จ เป็นต้น 3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เมื่อเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้น ส่งผลให้ประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่างได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น การมีสุขภาพดี เศรษฐกิจดี สังคมดี เป็นต้น และเมื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบดี ย่อมนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ 4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นจะต้องมีการติดตามประเมินผลเพื่อให้รู้ว่าการดำเนินงานนั้น ๆ ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ หรือ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ได้ ดังนั้น เทศบาลเมืองทุ่งสงจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลทั้งในรูปของการเป็นคณะกรรมการร่วม การให้ข้อมูลผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ รวมทั้งการถอดบทเรียนถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงาน เพื่อจะได้้นำผลการประเมินผลไปปรับปรุงและพัฒนาท้องถิ่นในปีงบประมาณต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนวัยรุ่นและวัยทำงาน ส่วนใหญ่ยังคงเป็นวัยผู้สูงอายุและเป็นกลุ่มคนเดิม ๆ 2. ประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของตนเองในการพัฒนาตนเอง ยังมีความรู้สึว่าการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองทุ่งสงเท่านั้น 3. ประชาชนบางส่วนมีข้อสงสัยต่อข้อมูลข่าวสารที่ทางเทศบาลเมืองทุ่งสงนำเสนอผ่านช่องทางต่าง ๆ แต่ไม่มีการสอบถามข้อเท็จจริงเพื่อความกระจ่าง อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อการดำเนินงานหรือการพัฒนาเมืองได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นผ่านช่องทางทั้งดั้งเดิมและสมัยใหม่ ถือเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดของ Allyn & John (1957) ที่ระบุว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลกลาง การเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึงช่วยสร้างความรู้และยอมรับ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสงมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (1980) และ งานวิจัยของ William (1974) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกราช ศรีแพน และคณะ (2560) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบล กุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยพบว่าควรเสริมสร้างให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของประชาชนและการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

3. การพัฒนาท้องถิ่นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายและโครงการต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน ซึ่งมักมองว่าการพัฒนาเมืองเป็นหน้าที่ของเทศบาล หรือปล่อยให้เป็นการกิจของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นประจำ การขาดการมีส่วนร่วมจากประชากรทุกช่วงวัยอาจส่งผลให้แผนพัฒนาไม่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน อีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น หลายคนยังไม่ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ขณะเดียวกัน ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลก็เป็นอีกปัจจัยที่กระทบต่อความร่วมมือ แม้ว่าจะมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ แต่ประชาชนบางส่วนยังมีข้อสงสัยหรือไม่มั่นใจในความถูกต้องของข้อมูล ทว่ากลับไม่มีการสอบถามข้อเท็จจริงหรือค้นคว้าเพิ่มเติม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเมือง เพื่อแก้ไขปัญหานี้ เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกช่วงวัย โดยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพลเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล

ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างช่องทางสื่อสารที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยแนวทางเหล่านี้ การพัฒนาท้องถิ่นจะสามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง แนวคิดนี้สอดคล้องกับวัชรินทร์ อินทพรหม (2557) ที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับอำนาจจากรัฐบาลกลางให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ การมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ทั้งหมดนี้ล้วนช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการพัฒนาได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นน้อยกว่าประชาชนกลุ่มอื่น ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นต่างตอบสนองความต้องการ แก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มประชาชนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน ประชาชนกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน ต่างเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ดังนั้นเทศบาลเมืองทุ่งสง ต้องมีแนวทางการหรือการสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้มากขึ้น นอกจากนี้ต้องสร้างความตระหนักรู้ถึงหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเอง เพราะการพัฒนาท้องถิ่นไม่ใช่เป็นหน้าที่ขององค์กรภาครัฐเพียงองค์กรเดียว

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลางให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนรัฐบาลของท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด ดังนั้นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาผ่านท้องถิ่น ด้วยการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะหรือการเสนอความต้องการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปของการใช้สิทธิ์เลือกทางเลือกเพื่อให้เป็นฉันทามติ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลให้การ

ดำเนินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นและมีความยั่งยืนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองทุ่งสง ควรจัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจเพื่อให้ประชาชน โดยเฉพาะวัยรุ่น และวัยทำงานได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมีกิจกรรมอื่น ๆ สอดแทรก เช่น การให้ของที่ระลึกแก่ประชาชนที่เข้าร่วมประชุมประชาคมท้องถิ่น หรือ การจัดทำเกียรติบัตรมอบให้เป็นต้น

2. เทศบาลเมืองทุ่งสง ควรจัดทำช่องทางในการติดต่อ สื่อสารและประสานงานกับประชาชน เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างเทศบาลเมืองทุ่งสงกับประชาชน ซึ่งอาจจะทำทั้งช่องทางการสื่อสารแบบดั้งเดิมและช่องทางการสื่อสารแบบใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เทศบาลเมืองทุ่งสง ผู้นำชุมชน ต้องสร้างการรับรู้ ความเป็นเจ้าของพื้นที่ให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสงภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองทุ่งสงด้วยทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หรือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

3. ควรศึกษาศึกษาวิธีการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎี น้อยกร. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลมาบยางพร อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัชรินทร์ อินทพรหม. (2557). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(3), 278-289.

- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2565). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนวิชาองค์การและนวัตกรรม ในองค์การ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอกราช ศรีแพน และคณะ. (2560). *การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์)*. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- Allyn, B. & John, J. (1957). *Out Line of Local government of the United Kingdom*. London: Sir Isaac Pitman & Sons.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.
- iLaw. (2017). *What can the 2017 Constitution allow us to participate in?*. Retrieved February 20, 2024, from <https://www.ilaw.or.th/articles/16655>
- William W. R. (1974). *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State*. New York: Cornell University.

การสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี*
POLITICAL COMMUNICATION EFFECTING TO POLITICAL DECISIONS
IN THE 2023 HOUSE OF REPRESENTATIVES ELECTIONS
IN NONTHABURI PROVINCE

สุมาลี บุญเรือง, สุรพล สุธะพรหม, ชำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

Sumalee Boonrueang, Surapon Suyaprom, Chamnong Adivadhanasit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Sumalee31130@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ 3. นำเสนอการสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ตามหลักทฤษฎี 4 รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกสอบถามกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การตัดสินใจทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านนโยบาย รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร ด้านความสัมพันธ์ทางการเมืองและด้านภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง พบว่า 1. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านผู้รับสาร ด้านผู้ส่งสาร และ 2.หลักทฤษฎี 4 ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้สัณหาจาก พุดอ่อนหวาน

* Received February 13, 2025; Revised March 17, 2025; Accepted March 18, 2025

และมันตภาสา พูดด้วยปัญญา 3. การสื่อสารทางการเมือง โดยการประยุกต์ใช้หลัก
วจีสุจริต 4 พบว่า มีความรับผิดชอบต่คำพูด ไม่พูดเสียสปีฝ่ายตรงข้าม สื่อสารอย่างเป็น
มิตรและไม่สร้างความแตกแยก

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; การตัดสินใจทางการเมือง; หลักวจีสุจริต 4

Abstract

This research aimed to: (1) study the state of political decision-making in the election of Members of Parliament (MPs), (2) examine the factors influencing political decision-making in such elections, and (3) present political communication strategies that affect political decision-making in the 2023 general election in Nonthaburi Province by applying the Buddhist principle of Right Speech (Vaci-sacca or Vacasuci) in its four aspects. A mixed-methods research design was used. The qualitative component involved in-depth interviews with 18 key informants using a structured interview guide, with data analyzed descriptively. The quantitative component included the distribution of questionnaires to 400 eligible voters in Nonthaburi. Statistical tools used in the analysis included percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that: 1. Political decision-making among voters was at a high level overall. When broken down by dimension, the most influential factor was political party policy, followed by political party publicity, candidate characteristics, political relationships, and party image. 2. Factors affecting political decision-making were as follows: Political communication had a statistically significant impact on political decision-making at the 0.01 level, particularly in two dimensions: the receiver of the message and the sender of the message. The Four Aspects of Right Speech also significantly influenced political decision-making at the 0.01 level, especially in two specific aspects: pleasant speech (sanhavaca) and wise speech (mantavaca). 3. In terms of applying Right Speech in political communication, it was found that effective communication required a strong sense of responsibility, refraining from attacking opponents, promoting friendliness, and avoiding divisiveness. In conclusion, the study highlights the importance of ethical

political communication, especially communication rooted in Buddhist principles. Such communication fosters informed and respectful political decision-making, reinforcing democratic values and social harmony in the electoral process.

Keyword: Political Communication; Political Decisions; Principles of Honest Speech 4

บทนำ

การสื่อสาร คือ กระบวนการที่ประกอบด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องสาร (Channel) ผู้รับสาร (Receiver) (Berlo, 1960) การสื่อสารคือกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง หรือกลุ่มคนหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งการสื่อสารนั้นจะต้องดำเนินการผ่านสื่อต่าง ๆ สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูล โดยสื่อในปัจจุบันแบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ สื่อมวลชนกระแสหลัก อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุและสิ่งพิมพ์ กับสื่อใหม่ ซึ่งเป็นสื่อที่มาพร้อมเทคโนโลยีสมัยใหม่ นั่นคือ อินเทอร์เน็ตในการศึกษาการสื่อสาร จำเป็นต้องเรียนรู้ประเภทของสื่อต่าง ๆ รวมถึงคุณลักษณะของสื่อ เพื่อที่จะควบคุมให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ (นันทนา นันทวโรภาส, 2563)

อีกทั้งการสื่อสารมีความสำคัญและความสัมพันธ์กับการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะการเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจ การควบคุมอำนาจ และการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการอำนาจ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะและประชาชนซึ่งการใช้อำนาจทางการเมืองนั้นส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม ส่วนการสื่อสารเป็นเรื่องของการส่งข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกประชาชนในสังคม สองสิ่งนี้จึงแยกจากกันไม่ได้และเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในการศึกษาอย่างกว้างขวางในวงวิชาการ (ยุทธพร อิศรชัย, 2559)

อีกประการหนึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งที่สามารถวัดได้ว่าการเมืองของประเทศนั้น ๆ ว่ามีการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ในระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งการที่ประชาชนหรือประชาสังคมมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางต่าง ๆ และเข้าใจบทบาทของตนเองต่อการพัฒนาแนวคิดอุดมการณ์ประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองได้เป็นอย่างดี สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือ และช่องทางที่สำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเห็นได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองถือว่าเป็นพลังหลักในการพัฒนาการเมือง และจะนำไปสู่การพัฒนา

การเมืองในภาพรวมต่อไป ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้และเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ นับได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (วัฒนา นนทิต, 2558)

ปัญหาการขาดแคลนข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใสบางครั้งการสื่อสารข้อมูลทางการเมืองอาจไม่ชัดเจนหรือไม่โปร่งใส ทำให้ประชาชนไม่สามารถรับรู้ข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาลได้ การสื่อสารที่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากรในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วยหลายกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ คนวัยทำงานและเยาวชน การสื่อสารที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือเข้าใจได้ง่ายสำหรับทุกกลุ่มประชากรจะทำให้เกิดช่องว่างในการรับรู้ข้อมูล การเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตยังคงเป็นอุปสรรคสำหรับบางพื้นที่หรือบางกลุ่มประชากร ทำให้การสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลไม่สามารถครอบคลุมได้ทั้งหมด ปัญหาการบิดเบือนข้อมูลหรือข่าวปลอม (Fake News) เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การรับรู้ของประชาชน ทำให้เกิดความสับสนและความไม่ไว้วางใจในข้อมูลทางการเมืองที่ได้รับ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน บางครั้งประชาชนอาจรู้สึกว่าการคิดเห็นของตนไม่ได้รับการรับฟังหรือไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้การกระจายข้อมูลทางการเมืองเป็นไปอย่างจำกัด (วิภคณัญญ์ นิมิตรพันธ์ และศิริจันทร์ พลกนิษฐ, 2559) การพัฒนานักการเมืองตามหลักจตุสุจริต 4 เพื่อการสื่อสารของนักการเมืองทั้งในด้านการพูด การฟัง การรับรู้ การคิดและการเชื่อ ได้แก่ สัจจาจา (พูดจริง) อปสุณาวาจา (พูดไม่ส่อเสียด) สันหวาจา (พูดอ่อนหวาน) และมันตภาสา (พูดด้วยปัญญา) การพูดความจริงซื่อสัตย์และโปร่งใส ผู้พูดควรให้ข้อมูลที่ เป็นความจริง ไม่บิดเบือนหรือซ่อนเร้นข้อเท็จจริง การเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องช่วยสร้างความไว้วางใจจากประชาชน ก่อนที่จะเผยแพร่ข้อมูล ผู้พูดควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ข่าวลือหรือข่าวปลอม สุภาพและเคารพผู้อื่นใช้คำพูดที่สุภาพและไม่ก้าวร้าว เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง (อง.จตุกก. (ไทย) 21/221/338-339)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาบริบทของการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเพื่อนำเสนอการสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ใช้หลักวิธีสุจริต 4 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเมืองการปกครองของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอการสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ใช้หลักวิธีสุจริต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 1,056,364 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2566 โดยทำการสุ่มอย่างเป็นระบบและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จำนวน 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงาน

ด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน นักการเมือง จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 2 คน ตัวแทนประชาชน จำนวน 8 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1. สภาพการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี 3. การสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ตามหลักทฤษฎี 4 ควรเป็นอย่างไร

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การสื่อสารทางการเมือง ตอนที่ 3 หลักทฤษฎี 4 ตอนที่ 4 การตัดสินใจทางการเมือง ตอนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน เพื่อทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจง คำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. สภาพการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนโยบาย เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร ด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง และด้านภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ตามลำดับ จากผลการศึกษา

การตัดสินใจทางการเมือง ทั้ง 5 ด้าน พบว่า 1. ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร มีความซื่อสัตย์และความโปร่งใส กล่าวคือผู้สมัครต้องมีความซื่อสัตย์ในคำพูดและการกระทำ โดยไม่มีการบิดเบือนข้อมูลหรือทำสัญญาที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ ความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลและแผนการทำงานอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาและสร้างความเชื่อมั่น 2. ด้านภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ต้องมีความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส กล่าวคือ ความน่าเชื่อถือในภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองที่ต้องสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือ โดยการแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานและการบริหาร 3. ด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง พรรคการเมืองต้องมีความสามารถในการสร้างพันธมิตรและการร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ หรือพรรคการเมืองอื่นเพื่อเสริมสร้างฐานเสียงและเพิ่มโอกาสในการชนะ การเลือกตั้ง ความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพกับองค์กรหรือกลุ่มทางการเมืองอื่น ๆ 4. ด้านนโยบาย โดยมีความชัดเจนและความเป็นรูปธรรมของนโยบาย กล่าวคือ นโยบายที่เสนอควรมีความชัดเจนในการแสดงถึงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการ ไม่คลุมเครือหรือสร้างความสับสน นโยบายต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการและแผนการที่เป็นรูปธรรม 5. ด้านการประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองต้องสามารถสื่อสารนโยบายและแนวทางการแก้ปัญหาของตนได้อย่างชัดเจน กระชับ และเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเน้นการสื่อสารที่สะท้อนความต้องการของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี จากการวิเคราะห์ พบว่า 1. การสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเรียงลำดับความสำคัญในการคัดเลือกเข้าสมการดังนี้คือ ด้านผู้รับสาร ด้านผู้ส่งสาร แสดงว่า การสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 41.9 และพบว่า มี 2 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี คือ ด้านสารและด้านช่องทางการสื่อสาร และ 2. หลักรหัสจิต 4 ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยเรียงลำดับความสำคัญในการคัดเลือกเข้าสมการดังนี้คือ สันทรวาจา พูดอ่อนหวาน มั่นตภาสา พูดด้วยปัญญา แสดงว่า การสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 61.1 และพบว่ามี 2 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี คือ สัจจวาจา พูดจริง และอุปสุณวาจา พูดไม่ส่อเสียด

3. การสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 พบว่า 1. สัจจวาจา พูดจริง กล่าวคือ ผู้ส่งสารมีเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูล มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละทุ่มเทการทำงานเป็นนักพัฒนาทำงานด้วยความโปร่งใส 2. อธิษฐานวาจา พูดไม่ส่อเสียด กล่าวคือ ผู้ส่งสารต้องพูดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ พูดคำที่สุภาพเรียบร้อยและต้องสื่อสารกับประชาชนให้เข้าใจ 3. สันถวาจา พูดอ่อนหวาน กล่าวคือ ผู้ส่งสารมีความปรารถนาดีในการช่วยเหลือประชาชน มีจิตสาธารณะ และ 4. มั่นตภาสา พูดด้วยปัญญา การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่มีเหตุผล ไม่พูดเกินจริงวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ การฟังและตอบสนองอย่างรอบคอบและมีปัญญาในการรับฟัง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านนโยบาย ด้านการประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร ด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง และด้านภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ซึ่งกล่าวได้ว่า นโยบายที่สามารถตอบโจทย์หรือความต้องการของประชาชน มักจะทำให้พรรคได้รับความนิยมมากกว่า ยิ่งโดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ค่าครองชีพและสวัสดิการทางสังคม ส่วนพรรคที่มีกลยุทธ์ในการสื่อสาร ที่ใช้ช่องทาง เช่น โซเชียลมีเดีย โทรทัศน์ รวมถึงการลงพื้นที่ จะสามารถเข้าถึงประชาชนได้มาก ผู้สมัครที่เข้าถึงประชาชน ความสัมพันธ์ทางการเมืองมีความแข็งแกร่ง และภาพลักษณ์ที่ดี มักจะได้รับความนิยมสูงกว่า และมีโอกาสได้รับเลือกตั้งได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา (2564) เรื่อง การตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชนแขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำไทม์ไลน์กำหนดขั้นตอนการเลือกตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ รวมทั้งจัดทำข้อมูลเอกสารแจกจ่ายให้แก่ผู้นำชุมชนเพื่อผู้นำชุมชนได้นำไปแจกให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้สมัคร นโยบายพรรคหรือผู้นำพรรค ประชาชนจะต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัคร ต้องคัดเลือกผู้สมัครที่จะไปทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ทางการเมือง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเป็นผู้นำ พูดจาปราศรัยดี และช่วยเหลือประชาชน อีกทั้งนโยบายพรรคต้องเป็นไปเพื่อส่วนรวมและตรงความต้องการของประชาชน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร

2. ปัจจัยสื่อสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า การสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเรียงลำดับความสำคัญในการคัดเลือกเข้าสมการดังนี้คือ ด้านผู้รับสาร ด้านผู้ส่งสาร แสดงว่าการสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 41.9 และพบว่า มี 2 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี คือ ด้านสารและด้านช่องทางการสื่อสาร และ 2. หลักวจิสุจริต 4 ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี โดยเรียงลำดับความสำคัญในการคัดเลือกเข้าสมการดังนี้ คือ สันหวาจา พุดอ่อนหวาน มั่นตภาสา พุดด้วยปัญญา แสดงว่า การสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 61.1 และพบว่ามี 2 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี คือ สัจจวาจา พุดจริง และอปิสุณาวาจา พุดไม่ส่อเสียด

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมือง 2 ด้าน ด้านผู้รับสารและด้านผู้ส่งสาร ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง อาจเป็นเพราะ ด้านผู้รับสาร เลือกฟังข้อมูลจากแหล่งข่าวหรือบุคคลที่ตนเองเชื่อถือหรือสนับสนุนอยู่แล้ว ส่วนด้านสารและด้านช่องทางการสื่อสารไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้ง อาจเป็นเพราะ เนื้อหาของสารไม่มีความชัดเจนหรือไม่มีความแตกต่าง จากพรรคการเมืองอื่น ๆ และช่องทางการสื่อสาร อาจใช้ช่องทางไม่เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย อาจทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญหรือไม่สามารถตัดสินใจได้

หลักวจิสุจริต 4 ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี คือ สันหวาจา พุดอ่อนหวาน มั่นตภาสา พุดด้วยปัญญา ดังนั้นการใช้หลักวจิสุจริตในลักษณะที่พูดอย่างอ่อนหวานและด้วยปัญญา จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง โดยทำให้ประชาชนรู้สึกเชื่อมั่นและพร้อมที่จะเลือกผู้สมัครที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้ และส่วน 2 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งคือ สัจจวาจา พุดจริง และอปิสุณาวาจา พุดไม่ส่อเสียด อาจเป็นเพราะว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนา มากกว่าการที่ผู้สมัครจะพูดอย่างสุภาพหรือไม่โจมตีคู่แข่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญณดา อิงคุลานนท์ (2555) เรื่อง การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านคุณสมบัติของตัวผู้สมัคร ด้านนโยบาย

ของพรรคการเมือง ด้านตัวพรรคการเมืองและด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับ เรียงตามลำดับ ในการที่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือก ส.ส. โดยเลือกจากด้านคุณสมบัติของตัวผู้สมัคร ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด โดยผู้สมัครนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้มีชื่อเสียง แต่จำเป็นที่จะต้องเน้นที่ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ การมีวิสัยทัศน์ อีกทั้งต้องเป็นผู้มีความคิดก้าวหน้า และที่สำคัญจะต้อง มีการเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือสังคมและชุมชน รวมทั้ง อดทนการฉ้อโกงทางการเมืองของผู้สมัครเป็นสิ่งสำคัญ

3. การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรมที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ในจังหวัดนนทบุรี อภิปรายได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองตามหลักจัสสุจริต คือการสร้างเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือการ ใช้ถ้อยคำที่จริงใจและตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์และความโปร่งใส ทำให้ประชาชนรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถและความตั้งใจที่แท้จริง การเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและการรับผิดชอบต่อคำพูดและการกระทำของตนเองช่วยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นมิตรและเข้าใกล้กับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองการใช้ ถ้อยคำที่สุภาพและอ่อนหวานช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี โดยแสดงถึงความมีมารยาท ความเคารพ และความเข้าใจ สอดคล้องงานวิจัยของเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี (2561) วิจัยเรื่อง การใช้จัสสุจริตของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัด นครราชสีมา ที่พบว่า การใช้จัสสุจริตเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ใน 5 รูปแบบ คือ 1. ด้านบริหาร ผู้บริหาร สถานศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุ วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร 2. ด้านการจัดกิจกรรม ควรส่งเสริมให้การ จัดกิจกรรมครอบคลุมกระบวนการคิด กระบวนการตัดสินใจและกระบวนการสร้างความรู้ ด้วยตนเองของนักเรียน 3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ควรมีสถานที่ดำเนินการจัดอบรม จริยธรรมเพียงพอกับนักเรียน ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 4. ด้านการสอนและการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ ความสนใจและความสำคัญต่อการส่งเสริมจริยธรรม ควรให้มีการเน้นกิจกรรมของนักเรียน มากกว่ากิจกรรมของครู ควรมีการติดตามและส่งเสริมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและ 5. ด้านการวัดและประเมินผล ครูควรมีความรู้ความเข้าใจในด้านการวัดประเมินผลด้าน จริยธรรมของนักเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ได้ดังนี้

หลักทฤษฎี 4 ประกอบ 1. สัจจวาจา (พูดจริง) มีเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูล มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละทุ่มเทการทำงานเป็นนักพัฒนาทำงานด้วยความโปร่งใส 2. อปสุณาวาจา (พูดไม่ส่อเสียด) ต้องพูดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ พูดคำที่สุภาพเรียบร้อย ต้องสื่อสารกับประชาชนให้เข้าใจ 3. สันทวาจา (พูดอ่อนหวาน) มีความปรารถนาดีในการช่วยเหลือประชาชน มีจิตสาธารณะ 4. มนต์ภาษา (พูดด้วยปัญญา) การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่มีเหตุผล ไม่พูดเกินจริงวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ การฟังและตอบสนองอย่างรอบคอบและมีปัญญา

หลักการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ผู้ส่งสาร ผู้นำจะต้องนำเสนอสารที่มีความชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือ เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสาร 2. สารเนื้อหาที่ผู้นำจะเป็นผู้ส่งสารจะต้องมีการสื่อสารออกไปเกี่ยวกับนโยบายที่มีความชัดเจน สารที่มีเนื้อหาเข้าใจง่าย 3. ช่องทางการสื่อสาร ในการสื่อสารกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ จะสามารถช่วย

ให้การส่งสารได้อย่างรวดเร็วและสามารถเข้าถึงคนจำนวนมาก 4. ผู้รับสาร คือ ประชาชนที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารด้วย

การตัดสินใจทางการเมืองเป็นมืองค์ประกอบ ดังนี้ 1. การประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง โดยการใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางเข้าถึงประชาชนอย่างรวดเร็ว โดยใช้ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก และยูทูบ ในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชน 2. นโยบายนำเสนอความต้องการของประชาชน เน้นการแก้ไขปัญหาค่าครองชีพ การศึกษา สาธารณสุข 3. ความสัมพันธ์ทางการเมือง จะช่วยให้พรรคการเมืองสามารถขยายฐานเสียง 4. ภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ความน่าเชื่อถือการทำงานที่โปร่งใสและการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา 5. คุณลักษณะของตัวผู้สมัครเป็นกันเองและสามารถเข้าถึงกับประชาชนในระดับท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร ผู้สมัครควรคัดเลือกจากบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ และซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
2. ด้านนโยบาย นโยบายที่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครนำเสนอควรมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและเข้าใจง่าย
3. ด้านภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง พรรคการเมืองควรเป็นพรรคของประชาชนอย่างแท้จริงและจุดยืนที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านคุณลักษณะของตัวผู้สมัคร ควรเป็นผู้สมัครที่เข้าถึงชาวบ้านได้ทุกกลุ่ม เป็นคนที่ประชาชนสามารถพบปะได้ง่าย ไม่ถือยศศักดิ์และช่วยเหลือประชาชนได้ทุกเรื่อง
2. ด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง ควรเป็นพรรคการเมืองควรมีความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ด้านนโยบาย ควรมีนโยบายที่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครนำเสนอสาธารณชนได้อย่างชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัย กลยุทธ์การสื่อสารของพรรคการเมืองมีผลต่อภาพลักษณ์และการตัดสินใจของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
3. ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้อหมวดอื่น ๆ มาเป็นแนวทางในการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองที่มีรากฐานจากหลักธรรม เช่น อริยสัจ 4 มรรค 8 หรือ หลักสาราณียธรรม 6 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา นันทวโรภาส. (2563). *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี. (2561). การใช้จิตสำนึกของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 14(ฉบับพิเศษ), 155-161.
- ปทุมณา อิงคุลานนท์. (2555). การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 5(1), 385-406.
- ยุทธพร อิศรชัย. (2559). *แนวทางการสื่อสารทางการเมือง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัฒนา นนทิต. (2558). การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 3(1), 35-49.
- วิภาคนันท์ นิมิตรพันธ์ และศิริจันทร์ พลกนิษฐ. (2559). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภายใต้สื่อสังคมออนไลน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(1), 21-31.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2567). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/VIAMu>
- สุภี นะที. (2564). การตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชนแขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(10), 171-182.
- Berlo, D. K. (1996). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.

การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรม
ของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*
MAINTAINING MONKS AND NOVICES ACORDDING
TO DITTHADHAMMIKATTHA DHAMMA OF SANGHA
AT IN PHOTHARAM DISTRICT RATCHABURI PROVINCE

พระมหาρχต ทิสารุ, พระครูวิสุทธธำณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธธำจารุ),
พระรารุสมทุรวัชรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ)

Phramaha Rachata Tisaro, Phrakhru Wisutthanantakhun (Surasak Wisutthajaro),
Phrarajsamutrawachirasophon (Sopon Thammasophon)

มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาาระดับ 2. เปรียบเทียบ และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บแบบสอบถามจากพระภิกษุในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 214 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพมีใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 2. ผลการเปรียบเทียบการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานะ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ไม่มีผลให้ระดับการปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม

---

* Received February 22, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 9, 2025

จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาในการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า พระสงฆ์ยังขาดความมั่นใจในตำแหน่งงานที่ท่านทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะสงฆ์โดยรวมต้องสร้างความมั่นใจในตำแหน่งงานที่ให้พระสงฆ์ทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ควรส่งเสริมและสร้างความมั่นใจว่าพระสงฆ์ที่มีความสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งงานของท่านได้

คำสำคัญ: การดำรงรักษา; พระภิกษุสามเณร; ทฤษฎีมิกัตถธรรม

Abstract

This research aims to: 1. assess the level of maintenance and support for monks and novices in accordance with the principles of Dittadhamma-katha-dhamma (welfare in this present life), 2. compare such practices based on personal factors, and 3. identify problems, obstacles, and provide recommendations for improving monastic retention as overseen by ecclesiastical administrators in Photharam District, Ratchaburi Province. A mixed-methods approach was employed. The quantitative portion gathered data from 214 monks using questionnaires and analyzed the data using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, F-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component involved in-depth interviews with 9 key informants, and the data were analyzed through content analysis in context.

The results revealed that: 1. The overall level of support for monks and novices according to the principles of Dittadhamma-katha-dhamma in Photharam District was rated as high, with an average score of 3.52. 2. The comparative analysis showed that personal factors such as status, age, years of ordination, general education level, and Dhamma studies qualification did not significantly affect the level of monastic support, leading to the rejection of the research hypothesis. and 3. Regarding the challenges and recommendations, the study found that many monks lacked confidence in the stability and prospects of their assigned roles. The main recommendation was for the Sangha authorities to promote a sense of stability and career

growth within ecclesiastical positions. Monks with competence and commitment should be encouraged and assured of clear advancement paths.

Keywords: Monastic Retention; Monks and Novices; Dittadhammikatttha Dhamma

บทนำ

การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถช่วยสร้างสังคมที่มีความสงบและสุขภาพที่ดีขึ้นได้ ซึ่งสร้างแรงบันดาลใจและความสุขในการใช้ชีวิตในสังคมให้กับผู้คนอย่างแท้จริง การปฏิบัติตามหลักศาสนาในพระพุทธศาสนาช่วยสร้างความสงบและสมาธิให้กับผู้ศรัทธาอย่างแท้จริงพระสงฆ์เป็นบุคลากรของคณะสงฆ์เป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นต้องมีการธำรงรักษาเอาไว้ให้ดี และจะต้องมีการพัฒนาเตรียมความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถที่หลากหลายด้าน อันเป็นคุณสมบัติที่จะได้นำธรรมะไปสู่ประชาชน (เนตรดาว ขวัญพุทธโธ, 2557) เพราะในสังคมปัจจุบันนี้เป็นสังคมที่ทันสมัย เป็นสังคมของข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงความรู้และการศึกษาได้ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ทัศนคติ ความเชื่อ วิถีปฏิบัติรวมถึงการดำรงชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป พระสงฆ์ซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญต้องมีคุณสมบัติและวิธีการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ เข้าใจและเข้าถึงบุคคลในสังคมซึ่งเป็นสังคมยุคใหม่ให้มีความเชื่อการปฏิบัติการดำรงตนอยู่ในสังคมตามครรลองธรรมและมีความสุข (นันทนา วรณคำ, 2558)

ในอำเภอโพธารามมีวัด จำนวน 77 แห่ง สำนักสงฆ์ 35 แห่ง (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม, 2566) มีพระภิกษุสงฆ์จำนวนน้อย วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนจึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา สภาพสังคมปัจจุบันพระพุทธศาสนามีทั้งส่วนที่เจริญก้าวหน้าและเสื่อมโทรมลง บุคลากรของคณะสงฆ์อันได้แก่พระภิกษุและสามเณรเป็นผู้ที่มีหน้าที่และบทบาทสำคัญ เป็นผู้สั่งสอน ถ่ายทอด การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส การสนทนาธรรม การแนะนำการตอบปัญหาและการแสดงธรรมก็มีจำนวนลดน้อยถอยลง อีกทั้งในฐานะที่พระสงฆ์เป็นบุคลากรของพระพุทธศาสนาจึงทำให้ถูกยอมรับว่าเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน การเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติชอบจะทำให้ประชาชนยอมรับนับถือและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำได้

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น พระสังฆาธิการทุกระดับในพื้นที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ขาดการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรม มาใช้ในการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรอันจะเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าของคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพและมีจำนวนการคงอยู่มากยิ่งขึ้น ย่อมจะทำให้องค์กรคณะสงฆ์มีความเจริญมั่นคงประชาชนให้ความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัด

ราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ และธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติของการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีสังกัดในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 456 รูป

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 รูป จากสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ Yamane (1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติของการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิเคราะห์การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับการปฏิบัติที่มีต่อการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ที่	การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการจูงใจ	3.56	0.40	มาก
2	ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน	3.51	0.46	มาก
3	ด้านสวัสดิการและบริการต่าง ๆ	3.48	0.57	ปานกลาง
ภาพรวม		3.52	0.41	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.52$, S.D.=0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจูงใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.56$, S.D.=0.40) รองลงมา ได้แก่ ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.51$, S.D.=0.46) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสวัสดิการและบริการต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.48$, S.D.=0.57)

2. ผลการเปรียบเทียบการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. พระสงฆ์ที่มีสถานะต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน	-0.50	-	0.12	-	✓
2. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน	-	0.50	0.98	-	✓
3. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน	-	1.19	0.30	-	✓
4. พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน	-	2.16	0.11	-	✓
5. พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน	-	0.50	0.68	-	✓

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานะ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ไม่มีผลให้ระดับการปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอ โพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์ยังขาดความมั่นใจในตำแหน่งงานที่ท่านทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ยังขาดความมั่นใจว่าสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งงานของท่านได้ ยังขาดการมอบหมายงานที่ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มอบหมายงาน

ที่ทำทหายความรู้ความสามารถให้อิสระในการปฏิบัติงาน ยังขาดการมอบโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานอันเนื่องมาจากผลการปฏิบัติงาน ยังขาดการสนับสนุนค่ารักษาพยาบาลแก่พระภิกษุสามเณรอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง และพระสงฆ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสามเณรทราบอย่างทั่วถึงในเรื่องกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดบริการให้ อีกทั้งสภาพการบวชในปัจจุบันนี้ สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตกต่ำลงทำให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาบวชน้อยลง หรือบวชแล้วใช้เวลาระยะสั้น ๆ ทำให้บุคลากรสงฆ์ลดน้อยลงมากทำให้ขาดความต่อเนื่อง ตลอดจนคณะสงฆ์ยังขาดการวางระบบการจัดสวัสดิการให้พระภิกษุสามเณร ตลอดจนปลูกจิตสำนึกให้คณะสงฆ์มีความรับผิดชอบในสวัสดิการร่วมกัน ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะสงฆ์อำเภอโพธารามโดยรวมต้องสร้างความรู้มั่นใจในตำแหน่งงานที่ให้พระสงฆ์ทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ควรส่งเสริมและสร้างความมั่นใจว่าพระสงฆ์ที่มีความสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งงานของท่านได้ อีกทั้งควรกำหนดทิศทางโดยการมอบหมายงานที่ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานที่ทำทหายความรู้ ความสามารถให้อิสระในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ควรสนับสนุนเพื่อทักษะให้พระสงฆ์ในอำเภอ และมีการมอบโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานอันเนื่องมาจากผลการปฏิบัติงาน และควรให้การสนับสนุนค่ารักษาพยาบาลแก่พระภิกษุสามเณรอย่างพอเพียงและต่อเนื่องและถูกสุขลักษณะ ตลอดจนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสามเณรทราบอย่างทั่วถึงในเรื่องกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดบริการให้อย่างครอบคลุมและเสมอภาคกัน อีกทั้งคณะสงฆ์ต้องเร่งเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรเพื่อเป็นบุคลากรให้มากยิ่งขึ้นด้วยกระบวนการที่เหมาะสม ตลอดจนคณะสงฆ์ควรมีการจัดระบบการจัดสวัสดิการให้พระภิกษุสามเณรตลอดจนปลูกจิตสำนึกให้คณะสงฆ์มีความรับผิดชอบในสวัสดิการร่วมกันอย่างทั่วถึงและครอบคลุมอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมจากผลการวิจัย พบว่า การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของ พระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พระสังฆาธิการมีการสร้างแรงจูงใจ และสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนด้านสวัสดิการและบริการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสงฆ์ในอำเภออย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ชญาณุช สามัญ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรีโดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัย พบว่า พระภิกษุที่มีสถานะ อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่พระสังฆาธิการในทุกระดับให้ความสำคัญและให้การอนุเคราะห์ดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรทั้งในส่วนวัดของตนเองและในส่วนภาพรวมของคณะสงฆ์ทั้งอำเภโพนารามอย่างเป็นระบบและครอบคลุม ดังนั้น ปัจจัยด้านสถานะ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ เทศบาลในอำเภหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า มีสถานะ ส่งผลให้เกิดระดับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิโรจน์ ธิรสสุโธ (พาดิ) (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า มีอายุ ส่งผลให้เกิดระดับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่าง

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการดำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า พระสงฆ์ยังขาดความเชื่อมั่นในตำแหน่งงานที่ท่านทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ยังขาดความมั่นใจว่าสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งงานของท่านได้ ยังขาดการมอบหมายงานที่ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานที่ทำทลายความรู้ความสามารถให้อิสระในการปฏิบัติงาน ยังขาดการมอบโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานอันเนื่องมาจากผลการปฏิบัติงาน ยังขาดการสนับสนุนค่ารักษาพยาบาลแก่พระภิกษุสามเณรอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง และพระสงฆ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสามเณรทราบอย่างทั่วถึงในเรื่องกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดบริการให้ ส่วนข้อเสนอแนะได้แก่ คณะสงฆ์อำเภโพนารามโดยรวม ต้องสร้างความเชื่อมั่นในตำแหน่งงานที่ให้พระสงฆ์ทำอยู่ว่ามีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ควรส่งเสริมและสร้างความมั่นใจว่าพระสงฆ์ที่มีความสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งงานของท่านได้ อีกทั้งควรกำหนดทิศทางโดยการ

มอบหมายงานที่ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถให้อิสระในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ควรสนับสนุนเพื่อทักษะให้พระสงฆ์ในอำเภอและมีการมอบโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานอันเนื่องมาจากผลการปฏิบัติงาน และควรให้การสนับสนุนค่ารักษาพยาบาลแก่พระภิกษุสามเณรอย่างพอเพียงและต่อเนื่องและถูกสุขลักษณะ ตลอดจนควรเพิ่มการการประชาสัมพันธ์ให้พระภิกษุสามเณรทราบอย่างทั่วถึงในเรื่องกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดบริการให้ได้อย่างครอบคลุมและเสมอภาคกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	
ด้านด้านการจูงใจ - ผู้บังคับบัญชามีภาวะความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน - ผู้บังคับบัญชามีการพิจารณาผลงาน และผลประโยชน์ต่าง ๆ ด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค - พระสงฆ์รู้สึกมีเกียรติชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปและเพื่อนร่วมงาน - พระสังฆาธิการพัฒนาสร้างแรงจูงใจในสร้างความมั่นคง และธำรงรักษาบุคลากรพระสงฆ์ขึ้น - พระสังฆาธิการส่งเสริมให้บุคลากรพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ	←
ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน - การมอบหมายงานที่เป็นประโยชน์ ทำให้มีประสบการณ์ และส่งเสริมให้ได้รับความก้าวหน้าในงานที่ปฏิบัติ - เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรปรึกษาหารือในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ และมีกรณีพิเศษ กำกับ ติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ - สร้างความเข้าใจและสามารถทำงานร่วมกันได้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานระหว่างเพื่อนร่วมงาน - พระสังฆาธิการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมสร้างขวัญกำลังใจให้พระสงฆ์ทุกระดับ - พระสังฆาธิการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีขวัญกำลังใจและช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน	←
ด้านสวัสดิการและบริการต่าง ๆ - การสอบถามความต้องการของพระภิกษุสามเณร เพื่อจัดสวัสดิการได้ตรงตามความต้องการ - การจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา - การจัดสวัสดิการโดยคำนึงถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกัน - สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรีเพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง - คณะสงฆ์ดำเนินการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา - คณะสงฆ์ให้การอบรมส่งเสริมการใช้วิถีชีวิตอย่างสมดุล และเป็นที่พึ่งแก่ตนเองและคณะสงฆ์ได้	←

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็น ผลการศึกษาเกี่ยวกับการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มุ่งองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธารามจังหวัดราชบุรี ด้านด้านการจูงใจ คณะสงฆ์อำเภอโพธารามผู้ปกครอง ผู้นำองค์กรสงฆ์ทุกระดับชั้นผู้บังคับบัญชามีภาวะความ เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี ในการปฏิบัติงาน และผู้บังคับบัญชามีการพิจารณาผลงาน และผลประโยชน์ต่าง ๆ ด้วยความเป็น ธรรมและเสมอภาคตลอดจนสร้างภาคภูมิในให้พระสงฆ์รู้สึกมีเกียรติ ชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปและเพื่อนร่วมงาน และพระสังฆาธิการพัฒนาสร้างแรงจูงใจในสร้างความมั่นคง และธำรงรักษาบุคลากรพระสงฆ์ขึ้นตลอดจนพระสังฆาธิการส่งเสริมให้บุคลากรพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

2. การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน คณะสงฆ์อำเภอโพธารามผู้ปกครอง ผู้นำองค์กรสงฆ์ทุกระดับชั้นมีการมอบหมายงานที่เป็นประโยชน์ทำให้มีประสบการณ์ และส่งเสริมให้ได้รับความก้าวหน้าในงานที่ปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรปรึกษาหารือในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ และมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจและสามารถทำงานร่วมกันได้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานระหว่างเพื่อนร่วมงาน พระสังฆาธิการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมสร้างขวัญกำลังใจให้พระสงฆ์ทุกระดับ พระสังฆาธิการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมสร้างขวัญกำลังใจให้พระสงฆ์ทุกระดับ ตลอดจนพระสังฆาธิการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีขวัญกำลังใจและช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

3. การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสวัสดิการและบริการต่าง ๆ การสอบถามความต้องการของพระภิกษุสามเณร เพื่อจัดสวัสดิการได้ตรงตามความต้องการ คณะสงฆ์อำเภอโพธารามผู้ปกครอง/ผู้นำองค์กรสงฆ์ทุกระดับชั้นมีการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีการจัดสวัสดิการโดยคำนึงถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรีเพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คณะสงฆ์ดำเนินการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนคณะสงฆ์ให้การอบรมส่งเสริม

การใช้วิถีชีวิตแก่พระภิกษุสามเณรอย่างเกิดสมดุลกับชีวิตความเป็นอยู่ และเป็นที่พึง
แก่ตนเองและคณะสงฆ์ได้

4. การธำรงรักษาพระภิกษุสามเณร โดยประยุกต์บูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรม
ของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี คือ อนุฐานสัมปทา พระสังฆาธิการ
สร้างหลักประกันด้านความมั่นคงในหน้าที่การงานของบุคลากร ในการสร้างแรงจูงใจและ
สวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณร อารักขสัมปทาน พระสังฆาธิการให้การอบรม
ส่งเสริมพัฒนาเพื่อธำรงรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาตน พัฒนางานเป็นการสร้าง
แรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณร กัลยาณมิตตา
พระสังฆาธิการให้การช่วยอนุเคราะห์ช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรในการสร้างแรงจูงใจ
สร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรด้วยความสามัคคี สมชีวิตา
พระสังฆาธิการช่วยดูแลธำรงรักษาปรับความสมดุลทางกาย วาจา สังคม และปัญญา
เป็นการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณร
ได้เป็นบุคลากรอันมีคุณภาพสนองกิจการงานคณะสงฆ์ให้มีความเจริญมั่นคงและเป็น
พุทธศาสนาทายาทในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดตั้งหน่วยงานหรือกลไกถาวรด้านการพัฒนาสวัสดิการพระสงฆ์ในระดับ
อำเภอและจังหวัดเพื่อทำหน้าที่วางแผน สนับสนุน และติดตามประสิทธิภาพในการธำรง
รักษาพระภิกษุสามเณร โดยอิงหลักทฤษฎีธัมมิกัตถธรรมและบริบททางสังคมปัจจุบันอย่าง
เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

2. บรรจุการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรไว้ในแผนพัฒนาคณะสงฆ์ระดับจังหวัด
โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจ การให้โอกาสทางตำแหน่งหน้าที่ และสวัสดิการที่สอดคล้องกับ
วิถีชีวิตพระภิกษุสามเณร เพื่อยกระดับภาพลักษณ์ของการดำรงชีวิตในสมณเพศให้เป็นที่
ศรัทธาในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญและตระหนักในการธำรงรักษาพระภิกษุ
สามเณรใน ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด เพราะจำนวนพระภิกษุ
และสามเณรมีจำนวนลดน้อยลงทุก ๆ ปี

2. พระสังฆาธิการ ควรสนับสนุนกองทุนนิธิสำหรับส่งเสริมอนุเคราะห์ในด้าน
สวัสดิการที่มีความจำเป็นแก่พระภิกษุสามเณรในทุกระดับและทุกเขตการปกครองอย่าง
ทั่วถึงเสมอภาค

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบหรือโมเดลการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะแตกต่างทางสังคมหรือวัฒนธรรมเช่น เทียบกับพื้นที่เมืองหรือสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมตามบริบทเฉพาะถิ่น
2. วิเคราะห์ผลกระทบของการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรต่อศรัทธาของประชาชนในพระพุทธศาสนาโดยใช้แนววิจัยเชิงสหวิทยาการ ผสานระหว่างพุทธศาสนศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ และสังคมวิทยา เพื่อวัดผลเชิงคุณภาพของการธำรงรักษาในมิติสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- ชญานุช สามัญ. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทนา วรรณคำ. (2558). การปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของข้าราชการในศาลากลางจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 3(1), 87-102.
- เนตรดาว ขวัญพุทธ. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก ไตรสิกขาของศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพัฒน์ นนทปญญ. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ เทศบาลในอำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิโรจน์ ธีรสุโข (พาดิ). (2562). *ศึกษาการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม. (2566). *สถิติพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด ปีพุทธศักราช 2566*. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม.

Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม
การแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*
APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PRESERVE
THE TRADITION AND CULTURE OF LONG-BOAT RACING
INWAT BANMO COMMUNITY, PHOTHARAM DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

พระอธิการเชาวลิต ชยวฑฒโน, พระมหากังวาล ธีรธมฺโม,

พระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร)

Phra Athikarn Chaowalit Chayawaddano, Phramaha Kangwal Dhiradhammo,

Phrakhru Wisutthanantakhun (Surasak Wisutthajaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaelli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการอนุรักษ์ 2. เปรียบเทียบการอนุรักษ์ และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับประชาชนในชุมชนบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 259 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 2. ผลการเปรียบเทียบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และรายได้ มีผลให้ระดับการปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ประเพณี

* Received February 22, 2025; Revised April 7, 2025; Accepted April 9, 2025

วัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษาสามัญ และอาชีพ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ขาดงบประมาณที่เพียงพอที่มาสสนับสนุนจัดกิจกรรมประเพณีการเรือยาวจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะคือการใช้หลักสารานุกรมเพื่อการสนับสนุนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวเพื่อความยั่งยืนสืบต่อไป

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักพุทธธรรม; ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาว

Abstract

This research aimed to: 1. study the level of conservation, 2. compare conservation practices, and 3. investigate problems, obstacles, and provide recommendations for applying Buddhist principles in the preservation of the long-boat racing tradition of the Wat Ban Mo community in Photharam District, Ratchaburi Province. The study used a mixed-methods approach. The quantitative component employed questionnaires distributed to 259 community members, and the data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, F-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component consisted of in-depth interviews with 9 key informants and content analysis within contextual frameworks.

The research found that: 1. The overall level of conservation of the long-boat racing tradition was high, with an average score of 4.01. 2. Comparison of conservation practices showed no significant differences based on gender or income, leading to the rejection of the hypothesis. However, differences were found based on age, general education, and occupation, which were statistically significant at the 0.05 level, thus supporting the research hypothesis. and 3. The main obstacle identified was the insufficient budget to support the organization of the long-boat racing tradition from relevant agencies. The key recommendation was to apply the principle of

Sarniyadhamma (harmonious living) to promote cooperation and sustainable preservation of this cultural tradition.

Keywords: Application; Buddhist Principles; Long-Tail Boat Racing Traditions and Culture

บทนำ

การอนุรักษ์และให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรม เพราะสามารถช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่นหนึ่งกับอีกท้องถิ่นหนึ่ง ช่วยพัฒนาระดับความเจริญของสังคมท้องถิ่น และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้สูงขึ้น ช่วยก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในสังคม ช่วยลดช่องว่างของสังคม แล้วเสริมมาตรฐานสวัสดิการสังคมโดยตรง ช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและจิตใจที่ดี ด้วยประสบการณ์ที่ได้เดินทางไปพักผ่อนในที่ต่าง ๆ ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ช่วยก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีระหว่างท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ช่วยส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ช่วยดึงดูดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นช่วยสร้างความรู้สึกรักและภาคภูมิใจ ช่วยบำรุงรักษา อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2551)

ปัญหาสำคัญ คือ การพัฒนาประเทศระยะที่ผ่านมาเน้นการเร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงการสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ (นิคม มุสิกคามะ, 2553) คนชนบทซึมซับความเจริญทางเทคโนโลยีจากเมืองใหญ่ เริ่มปรับปรุงแนวทางการดำเนินชีวิตจากเดิมให้ทันสมัย คนเริ่มเห็นห่างวัด เริ่มทอดทิ้งประเพณีวัฒนธรรมอันดีซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตของชุมชน ศูนย์รวมของคนในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนจากวัดมาเป็นร้านค้าแฟ้ม วิถีชีวิตของคนในชนบทแม้เมื่อมองอย่างผิวเผินจะดูเหมือนเปลี่ยนแปลงไป (บันเทิง พาพิจิตร, 2553)

จากที่กล่าวมา ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดอยู่ในวัดบ้านหม้อ อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี จึงศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม การแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อตามหลักสราณียธรรม เพื่อนำเสนอผลการวิจัยอันประโยชน์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนวัดบ้านหม้อตามแนวพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนวัดบ้านหม้อ ตำบลคลองตากุด อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 726 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 259 คน จากสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ Yamane (1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี ผลการวิเคราะห์การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ที่	การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาว ของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการมีส่วนร่วมต่อการแข่งเรือยาว	4.04	0.42	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา	4.07	0.39	มาก
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหา	3.96	0.38	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.98	0.40	มาก
5	ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	4.00	0.40	มาก
ภาพรวม		3.52	0.41	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของ ปัญหา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมต่อการแข่งเรือยาว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96

2. ผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และรายได้ มีผลให้ระดับการปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษา สามัญ และอาชีพ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบางส่วนยังขาดการให้ความ

ร่วมมือ ขาดความเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุนจัดแข่งประเพณีการเรือยาวของชุมชนอย่างจริงจัง อีกทั้งประชาชนในชุมชนยังขาดความร่วมมือในการมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชุมชน ภาคประชาชนในชุมชนยังขาดความกล้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวอย่างต่อเนื่อง และชุมชนบางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วมหรือร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ชุมชนบางส่วนยังขาดความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ตลอดจนการขาดงบประมาณสนับสนุนยังไม่เพียงพอในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาว ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนให้มีความร่วมมือ และมีความเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุนจัดแข่งประเพณีการเรือยาวของชุมชนอย่างจริงจัง พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือในการมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชุมชน อีกทั้งควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวร่วมกันอย่างเหมาะสม และสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมหรือร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนชุมชนการร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว อีกทั้งทุกภาคส่วนควรสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาว ตลอดจนชุมชนวัดบ้านหม้อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ประเพณี ยึดหลักประกอบด้วยเมตตาทายกรรม คือ ชุมชนร่วมมือกันด้วยการช่วยเหลือเอาใจใส่แบ่งเบาภาระงานการอนุรักษ์ประเพณีด้วยความเต็มใจ ยึดหลักประกอบด้วยเมตตาจักรกรรม คือ ชุมชนร่วมมือกันประชุมด้วยการพูดคุยที่ปรารถนาดีและปรึกษาเรื่องการอนุรักษ์ที่เป็นสารประโยชน์ ยึดหลักประกอบด้วยเมตตาโมกกรรม คือ ชุมชนร่วมมือกันสร้างแนวคิดที่ก่อให้เกิดความสร้างสรรค์ด้วยการตั้งจิตปรารถนาดีมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ยึดหลักประกอบด้วยสาธารณโภคี คือ ชุมชนร่วมมือกันสร้างประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นกับชุมชน เป็นการเสียสละแบ่งปันโดยยุติธรรมเป็นที่ตั้ง ยึดหลักประกอบด้วยศีลสามัญญตา คือ ชุมชนร่วมมือกันปฏิบัติงานการอนุรักษ์ด้วยกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาร่วมกัน มีความประพฤติสุจริตดีงาม และยึดหลักประกอบด้วยทิวฐิสามัญญตา คือ ชุมชนร่วมมือกันแสดงวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานอนุรักษ์ด้วยความเห็นอันเห็นชอบร่วมกันอย่างมีเหตุผลที่ดีงาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมจากผลการวิจัย พบว่า การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนวัดบ้านหม้อให้ความสำคัญและร่วมมือกันการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนทั้ง การมีส่วนร่วมต่อการแข่งเรือยาว การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา อย่างมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามัคคีปรองดองกันในทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ รายได้ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษาสามัญ อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับที่พระครูปราภากรศีรวิรัช (ประเสริฐ สจจวโร) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในอำเภอมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านอายุส่งผลให้มีระดับที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวิโร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จากผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสามัญส่งผลให้ระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบางส่วนยังขาดการให้ความร่วมมือ ขาดความเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุนจัดแข่งประเพณีการเรือยาวของชุมชนอย่างจริงจัง อีกทั้งประชาชนในชุมชนยังขาดความร่วมมือในการมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชุมชน ภาคประชาชนในชุมชนยังขาดความกล้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวอย่างต่อเนื่อง และชุมชนบางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วมหรือร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ตลอดจนชุมชนบางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วม

ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนให้มีความร่วมมือ และมีความเสียสละ ทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุนจัดแข่งประเพณีการเรือยาวของชุมชนอย่างจริงจัง พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือในการมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชุมชน อีกทั้งควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวร่วมกันอย่างเหมาะสม และสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมหรือร่วมมือปฏิบัติกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนชุมชนการร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว สอดคล้องกับ ศิริภัทรา รักษาผล (2558) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี การได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนโดยลักษณะการร่วมช่วยกันรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งนี้หลักสาราณียธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นเครื่องผูก ความรักสามัคคีของคนในชุมชนและสามารถช่วยให้ชุมชนก้าวข้ามผ่านความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมทางเชื้อชาติและศาสนาว่าถือเป็นจุดเริ่มต้นกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษา มรดกทางวัฒนธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย มีดังนี้

1. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการมีส่วนร่วมต่อการแข่งเรือยาว การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการมีส่วนร่วมต่อการแข่งเรือยาว คือ ผู้นำในชุมชนให้ความใส่ใจร่วมมือสนับสนุนในจัดแข่งประเพณีการเรือยาวอย่างดี และประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือกันช่วยดูแล อนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวให้เป็นมรดกของชุมชนและประเทศชาติ ตลอดจนประชาชนในชุมชนร่วมมือในการจัดแข่งประเพณีการเรือยาวอย่างสมครสมานสามัคคีอย่างต่อเนื่อง

2. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา คือ ประชาชนในชุมชนร่วมศึกษา ค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับ

การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว และประชาชนในชุมชนร่วมตัดสินใจว่าอะไร คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ตลอดจนประชาชนในชุมชน เข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวอย่าง พร้อมเพรียงกัน

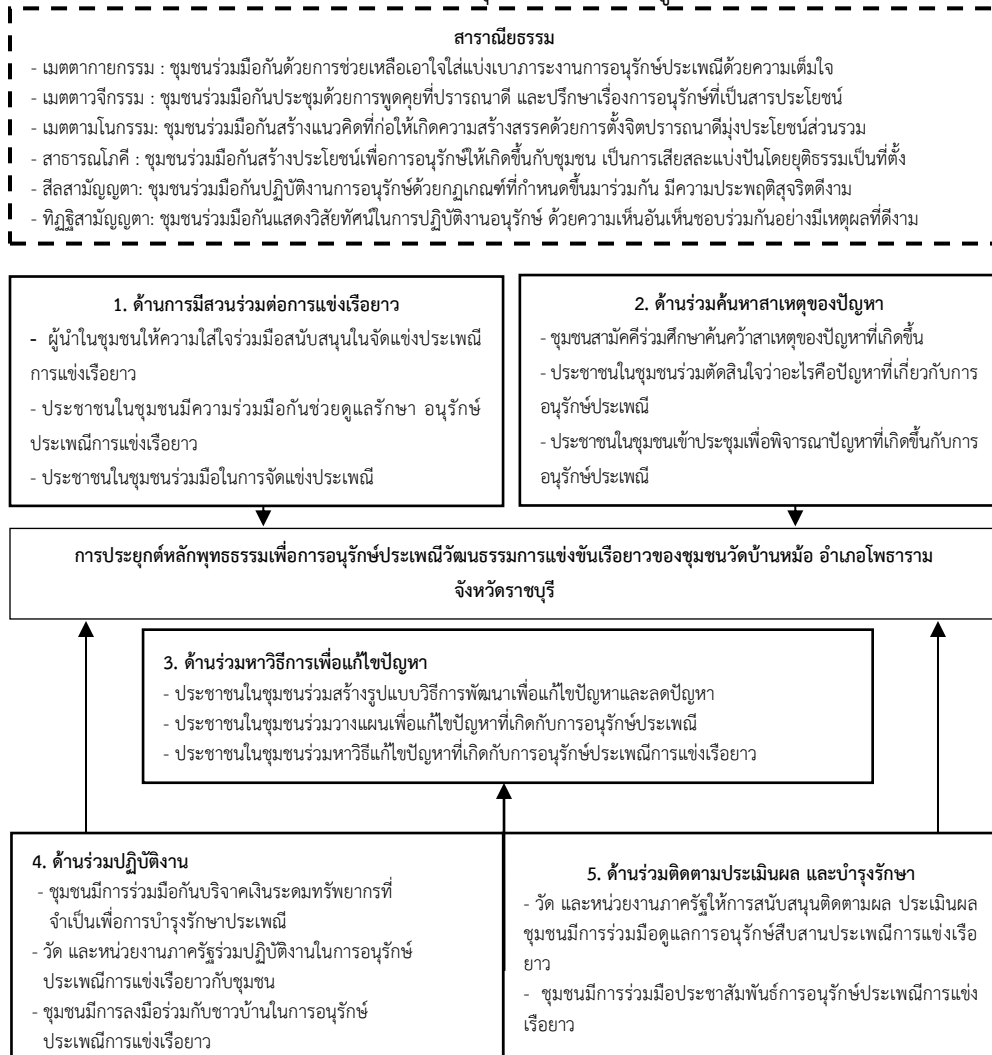
3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา คือ ประชาชนในชุมชนร่วมสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหา ประชาชนในชุมชนร่วมวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ตลอดจนประชาชนในชุมชนร่วมหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว

4. การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมปฏิบัติงาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมปฏิบัติงาน คือ ชุมชนมีการร่วมมือกันบริจาคเงินระดมทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการบำรุง และอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาว ประกอบกับวัด และหน่วยงานภาครัฐร่วมปฏิบัติงานในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวกับชุมชน ตลอดจนชุมชนมีการลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวโดยยึดประโยชน์ชุมชนและส่วนรวมเป็นหลัก

5. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมติดตามประเมินผล และบำรุงรักษา การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านร่วมติดตามประเมินผล และบำรุงรักษา คือ วัด และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนติดตามผล ประเมินผล บำรุงรักษาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว และชุมชนมีการร่วมมือดูแลการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีการแข่งขันเรือยาว ตลอดจนชุมชนมีการร่วมมือประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวให้สาธารณชนนอกพื้นที่ได้รับรู้

6. การประยุกต์หลักสัจธรรมเพื่อการสนับสนุนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี คือ ชุมชนวัดบ้านหม้อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ประเพณี ยึดหลักประกอบด้วยเมตตา ภัยกรรม ชุมชนร่วมมือกันด้วยการช่วยเหลือเอาใจใส่แบ่งเบาภาระงานการอนุรักษ์

ประเพณีด้วยความเต็มใจ ยึดหลักประกอบด้วยเมตตาตวจีกรรม ชุมชนร่วมมือกันประชุม ด้วยการพูดคุยที่ปรารถนาดี และปรึกษาเรื่องการอนุรักษ์ที่เป็นสารประโยชน์ยึดหลัก ประกอบด้วยเมตตาโมกกรรม ชุมชนร่วมมือกันสร้างแนวคิดที่ก่อให้เกิดความสร้างสรรค์ ด้วยการตั้งใจปรารถนาดีมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ยึดหลักประกอบด้วยสาธารณโภคี ชุมชนร่วมมือกันสร้างประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นกับชุมชน เป็นการเสียสละแบ่งปัน โดยยุติธรรมเป็นที่ตั้ง ยึดหลักประกอบด้วยศีลสามัญญตา ชุมชนร่วมมือกันปฏิบัติงาน การอนุรักษ์ด้วยกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาร่วมกัน มีความประพฤติสุจริตดีงาม และยึดหลัก ประกอบด้วยทิวฐิสามัญญตา : ชุมชนร่วมมือกันแสดงวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานอนุรักษ์ ด้วยความเห็นอันเห็นชอบร่วมกันอย่างมีเหตุผลที่ดีงาม โดยผู้เขียนทำเป็นภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรกำหนดนโยบายเชิงรุกด้านการสืบทอดและธำรงพระพุทธศาสนา โดยสนับสนุนการธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรผ่านระบบสวัสดิการ สาธารณ และ การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ เพื่อรักษากำลังหลักของศาสนจักรในระดับท้องถิ่นให้มั่นคง
2. กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับคณะสงฆ์ ควรจัดทำนโยบายบูรณาการ วัด ชุมชน วัฒนธรรม โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแกนกลางในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น เช่น การแข่งเรือยาว ผ่านกลไกการมีส่วนร่วม การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการสนับสนุนงบประมาณระยะยาวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชนควรสร้างกรอบความร่วมมือในการบริหารจัดการงานด้านการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ ทั้งภาครัฐ และเอกชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ
2. ชุมชนควรมีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรช่วยในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนวัดบ้านหม้อ ในด้านต่าง ๆ อย่างครบวงจร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนในจังหวัดราชบุรี
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวของชุมชนในจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- นิคม มุสิกคามะ. (2553). *วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2551). *ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระครูปรากฏศิริรักษ์ (ประเสริฐ สจจวโร). (2563). *การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร. (2551). *บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2551). *สังคมวิทยาการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.
- ศิริภัทรา รักษาผล. (2558). *บทบาทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

**พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครอง
คณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม***

**BUDDHIST GOOD GOVERNANCE FOR LEADERSHIP DEVELOPMENT
OF BUDDHIST ADMINISTRATIVE MONKS UNDER ADMINISTRATION
OF SANGHA IN AMPHAWA DISTRICT,
SAMUT SONGKHRAM PROVINCE**

**พระปลัดสมศักดิ์ อตตสุโก,
พระราชสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ),
พระมหากังวาล ธีรธมฺโม**

Phrapalad Somsak Attasubho,
Phrarajsamutrawachirasophon (Sopon Thammasophon),
Phramaha Kangwal Dhiradhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaelli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการปฏิบัติ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครอง และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 156 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการ

* Received March 16, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 7, 2025

ปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลให้ระดับการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัญหาอุปสรรค พระสังฆาธิการขาดทักษะในการวางแผนการดำเนินการ และปัญหาเกี่ยวกับบางวัดฝ่ายฆราวาสเข้ามาแทรกแซงในการปกครองบริหารจัดการกิจการในวัด ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการจัดการศึกษาอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองแก่พระสังฆาธิการในด้านทักษะการวางแผนการดำเนินการ

คำสำคัญ: พุทธธรรมาภิบาล; ภาวะผู้นำ; พระสังฆาธิการ

Abstract

This research aimed to 1. assess the level of practice, 2. compare the leadership of ecclesiastical administrators, and 3. examine problems, obstacles, and propose recommendations regarding Buddhadhammapibhavana (Buddhist governance) for enhancing the leadership of ecclesiastical administrators in the governance of the Sangha in Amphawa District, Samut Songkhram Province. The study utilized a mixed-methods approach. Quantitative data were collected using questionnaires distributed to 156 monks, and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, F-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component involved in-depth interviews with 9 key informants, analyzed through contextual content analysis.

The findings revealed that: 1. The overall level of practice of Buddhist governance principles for leadership development among ecclesiastical administrators was high, with a mean score of 3.87. 2. The comparison of leadership practices found that personal factors such as age, years of ordination, and education did not significantly influence monks' application of Buddhist governance principles, leading to the rejection of the research hypothesis. 3. Key obstacles included a lack of planning skills among ecclesiastical administrators and external interference from laypeople in temple affairs. The study recommends providing targeted training and

education to strengthen leadership and planning capabilities among ecclesiastical administrators, especially regarding effective governance of monastic communities.

Keywords: Buddhist Governance; Leadership; Ecclesiastical Administrators

บทนำ

ประเทศไทยมีวัด 3 หมื่นกว่าวัด และมีพระสงฆ์สามเณรประมาณ 3 แสนกว่ารูป เป็นศูนย์รวมจิตใจ ศีลธรรมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในสังคม ทั้งวัฒนธรรม และ ศาสนา วัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำเอาหลักธรรมมาอบรมสั่งสอนแก่ประชาชนเพื่อให้ความเข้าใจในการประพฤติปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตด้วยความสุขและยุติธรรม เมื่อพุทธศาสนิกชนได้มีความเข้าใจใน พุทธธรรมแล้วจึงเกิดความศรัทธา มุ่งมั่นอุทิศตนเข้ามาอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดย ตามประเพณีของชาวไทยเรากำหนดไว้ว่า ชายไทยผู้ที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ควรอุปสมบทในพระพุทธศาสนาและที่ต้องกำหนดอายุเช่นนี้เพราะถือว่า เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ มีใจคอหนักแน่น อดทนต่อความหิวกระหาย และอยู่ในภาวะที่สามารถเล็งเห็นประโยชน์แห่งการบวชได้ รวมทั้งอาจจะสามารถหลุดพ้นจากกิเลสซึ่งเป็นเหตุก่อทุกข์ และอาจจะสามารถปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์สุขแห่งผู้อื่น ได้เต็มที่ คณะสงฆ์ไทยปัจจุบันปกครองตามหลักพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งมีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า ตามที่ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 นั้น อาศัยเหตุผลพอสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2505 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติบางมาตรา ไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และในบางกรณีได้บัญญัติไว้ทำให้เกิดปัญหา ในทางปฏิบัติจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องมีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้เหมาะสมต่อไป พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในมาตรา 15 ตรี กำหนดให้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ 1. ปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม 2. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร 3. ควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ 4. รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา และ 5. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญยังคงมีหลากหลาย อาทิเช่น 1. ด้านจักษุมา ได้แก่ ขาดการส่งเสริมการศึกษาด้านศีลธรรม 2. ด้านวิธูโร ได้แก่ ขาดการฝึกอบรมการบริหารคน และขาดความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และ 3. ด้านนิสยสัมปันโน ได้แก่ ขาดคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์แบบไทย เป็นต้น (พฤษสิญ นวโลจิตรรัตน์ และคณะ, 2560) และหากพิจารณาการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า มีปัญหาหลากหลายประการ อาทิ 1. ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละระดับชั้น ขาดการออกไปเยี่ยมเยียน ดูแล ให้คำปรึกษา บำรุงขวัญกำลังใจ แก่ผู้ใต้ปกครองในสังกัดของตน การปฏิบัติในปัจจุบันเป็นเพียงการรอคอยให้ผู้ใต้ปกครองประสบปัญหา แล้วจึงลงพื้นที่มาสะสางปัญหานั้น ๆ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจึงไม่เข้าใจปัญหาโดยถ่องแท้ เนื่องจากขาดความเข้าใจในสถานการณ์ของพื้นที่นั้น ๆ 2. ทุกระเบียบภายในแต่ละวัด ออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว ไม่มีการประชุมปรึกษาหารือ ผู้ใต้ปกครอง 3. การร่วมประชุมกันมีน้อย การประชุมเพื่อพบปะ ปรึกษาหารือ กิจกรรมคณะสงฆ์มีน้อย ไม่เพียงพอ ไม่ทันกับสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น (พระครูพิพัฒนจริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร), 2555)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ และเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติของภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 254 รูป

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 รูป จากสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ Yamane (1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับการปฏิบัติที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

ที่	การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาว ของชุมชนวัดบ้านหม้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา)	3.90	0.41	มาก
2	ด้านความชำนาญ (วิรูโร)	3.85	0.38	มาก
3	ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน)	3.85	0.38	มาก
ภาพรวม		3.87	0.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, $S.D.=0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ (จกขุม) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D.=0.41$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความชำนาญ (วิธโร) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=0.38$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสยสัมปันโน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=0.38$)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับระดับการปฏิบัติที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานะ อายุ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มีผลให้ระดับการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ พรรษา ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระสังฆาธิการขาดทักษะในการวางแผนการดำเนินการ ขาดการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน และขาดการเอาใจใส่และมีใจผูกพันอยู่กับการทำงาน พระสงฆ์ขาดการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ไม่ปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ ความขาดแคลนในการเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัยหรือการขาดระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ อาจเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติและข้อมูลสารที่จำเป็นในการปกครองและปัญหาเกี่ยวกับการเมืองฝ่ายฆราวาสเข้ามาแทรกแซงในการปกครองบริหารจัดการกิจการในวัด ทำให้วัดขาดความเป็นเอกภาพในการปกครองและบริหารจัดการวัดที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการจัดการศึกษาอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองแก่พระสังฆาธิการบ่อย ๆ ในด้านทักษะการวางแผนการดำเนินการ การศึกษาหลักพุทธธรรม ควรมีการให้ความรู้ในเรื่องพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องและมีการว่ากล่าวตักเตือนหรือบทลงโทษที่สมควรสำหรับผู้ที่ทำให้ผิดพระธรรมวินัย ควรมีการให้การศึกษาและการแนะนำในเรื่องการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยแก่พระสงฆ์ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้การได้รับข้อมูลและการสื่อสารเป็นไปอย่างถูกต้องแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการปกครอง พระสงฆ์ควรช่วยกันป้องกันไม่ให้ฆราวาสเข้ามาแทรกแซงในการปกครองบริหารจัดการกิจการในวัด เพื่อให้วัดมีความเป็นเอกภาพในการปกครองและบริหารจัดการวัด ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและที่สำคัญควรเอาใจใส่ ดูแลและมีใจผูกพันอยู่กับการทำงานโดยไม่ทอดทิ้งธุระในงานปกครองนั้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมจากผลการวิจัย พบว่า 1. พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในอำเภออัมพวา มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการปกครองคณะสงฆ์มีความตั้งใจ ชยัน อดทนในการทำงาน และเป็นผู้สร้างมิตรภาพและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในการอยู่ร่วมกันของคณะสงฆ์ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามแนวคิดที่ปรากฏในอินเดีย รูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตยนั้นมีทั้งตามแบบพราหมณ์และแบบพุทธ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือผู้ปกครองที่เป็นพระมหากษัตริย์หรือพระราชา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. จากผลการวิจัย พบว่าพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านความชำนาญ (วิธูโร) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านความชำนาญ (วิธูโร) สามารถดำเนินการได้โดยมีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับที่พระราชวัลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3. จากผลการวิจัย พบว่าพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) สามารถดำเนินการได้โดยมีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับที่พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการทำงานอาจจะไม่ชัดเจน ขาดความรัดกุม ไม่รอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่อาจจะหย่อนยาน ขาดการบำรุง รักษาวัด ขาดการจัดการศาสนสมบัติให้เหมาะสม ขาดการสอดส่องผู้ใต้ปกครองทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขาดการส่งเสริมวิชาการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน นอกจากนั้น รูปแบบการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยสั่งการลงนิคมกรรม ข้ออุทธรณ์เป็นต้นอาจจะยังไม่มี ความชัดเจน ทั้งการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการก็เช่นเดียวกัน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 5 ข้อ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานะ อายุ วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มีสถานะ อายุ วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน สอดคล้องการวิจัยของพระมหาประกอบ โชติบุญโญ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ พรรษา และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ทักษะในการวางแผนการดำเนินการ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการเอาใจใส่และมีใจผูกพันอยู่กับการทำงานโดยไม่ทอดทิ้งธุระ พระสงฆ์ปฏิบัติตนผิดพระธรรมวินัย ไม่ปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ ยังมีการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการปกครองน้อยกว่าที่ควร ทั้งความขาดแคลนในการเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัยหรือการขาดระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ อาจเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติและข้อมูลสารที่จำเป็นในการปกครองและยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่ควรมีการจัดการศึกษาอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองแก่พระสังฆาธิการบอย ๆ ในด้านทักษะการวางแผนการดำเนินการ การศึกษาหลักพุทธธรรม ควรมีการให้ความรู้

ในเรื่องพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับที่พระไพฑูรย์ รัตนโก (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแดงอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลควรใช้หลักกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการการให้เป็นที่ยอมรับของสังคมกำหนดกรอบการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ให้ถูกต้องทุกขั้นตอน มีการจัดระบบงานและข้อมูลข่าวสารเพื่อเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชน เปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้เพื่อเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญและมีส่วนร่วมทุกมิติ มีการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานโดยการวางกรอบความรับผิดชอบให้มีขอบเขตที่ชัดเจนครอบคลุมทั้งระบบงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม

ด้านวิสัยทัศน์ (จกขมา)

- พระสังฆาธิการ มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการปกครองคณะสงฆ์
- พระสังฆาธิการ มีการศึกษาวิชาต่าง ๆ มาปรับปรุงใช้กับแนวคิดให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ
- พระสังฆาธิการ มีการประชุมวางแผนที่จะดำเนินงานของคณะสงฆ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการปกครอง
- พระสังฆาธิการ มีการนำสามัคคีธรรมเข้ามาปฏิบัติ มีกิจการใดก็ช่วยกันทำให้สำเร็จลุล่วง แม้มีปัญหาในบางครั้ง ก็มาช่วยแก้ปัญหาในบางครั้ง ก็มาช่วยแก้ปัญหาในบางครั้ง ชักถามข้อมูลและช่วยกันทำกิจการงานคณะสงฆ์
- การประสานงานกันระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดี ในเรื่องการส่งเสริมการศึกษาและการปกครอง

ด้านความชำนาญ (วิรูโร)

- พระสังฆาธิการ มีความตั้งใจขยัน อดทนในการทำงาน
- พระสังฆาธิการ หมั่นฝึกฝนตนด้วยเทคนิคต่าง ๆ อยู่เสมอ
- พระสังฆาธิการ มีการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการปกครองอยู่เสมอ
- พระสังฆาธิการมีการประสานงานในเรื่องการร้องเรียน โดยให้พระวินยาธิการเป็นผู้รับเรื่องและจัดการให้ถูกต้องเรียบร้อย
- การทำงานร่วมกันกับคณะสงฆ์ จะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์มีความชำนาญงาน โดยมีการประสานกันอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้งานที่บริหารออกมาด้วยดี

ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน)

- พระสังฆาธิการ เป็นผู้สร้างมิตรภาพและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในการอยู่ร่วมกันของคณะสงฆ์
- พระสังฆาธิการ เป็นผู้มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน
- พระสังฆาธิการ เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยหลักเสียความขัดแย้ง และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย - พระสงฆ์มีการเคารพผู้ที่มีอาวุโสมากกว่า มีความเมตตาในผู้น้อยที่อยู่ในปกครอง มีการเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในสหธรรมิก ทั้งที่อยู่ในปกครองและนอกพื้นที่
- มีการประสานงานกันด้วยดีระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ ในเรื่องงานต่าง ๆ ในเขตปกครอง ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายเป็นไปด้วยดี

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็น ผลการศึกษาเกี่ยวกับพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มุ่งองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการปกครองคณะสงฆ์มีการศึกษาวิชาต่าง ๆ มาปรับปรุงใช้กับแนวคิดให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ มีการประชุมวางแผนที่จะดำเนินงานของคณะสงฆ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการปกครอง มีการนำสามัคคีธรรมเข้ามาปฏิบัติมีกิจกรรมใดก็ช่วยกันทำให้สำเร็จลุล่วง แม้มีปัญหาในบางครั้ง ก็มาช่วยแก้ปัญหาที่นั้น ช่วยกันซักถามข้อมูลและช่วยกันทำกิจกรรมงานคณะสงฆ์ การประสานงานกันระหว่างสำนักงานพระพุทธรศาสนาและคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดี ในเรื่องการส่งเสริมการศึกษาและการปกครอง

2. พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านความชำนาญ (วิจิโร) พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านความชำนาญ (วิจิโร) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ มีความตั้งใจขยัน อดทนในการทำงาน พระสังฆาธิการ หมั่นฝึกฝนตนด้วยเทคนิคต่าง ๆ อยู่เสมอ พระสังฆาธิการ มีการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการปกครองอยู่เสมอ มีการประสานงานในเรื่องการร้องเรียน โดยให้พระวินยาธิการเป็นผู้รับเรื่องและจัดการให้ถูกต้องเรียบร้อย การทำงานร่วมกันกับคณะสงฆ์ จะเห็นได้ว่า คณะสงฆ์มีความชำนาญงาน โดยมีการประสานกันอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้งานที่บริหารออกมาด้วยดี

3. พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ เป็นผู้สร้างมิตรภาพและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในการอยู่ร่วมกันของคณะสงฆ์ เป็นผู้มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย พระสงฆ์มีการเคารพผู้ที่มีอาวุโสมากกว่า มีความเมตตาในผู้น้อยที่อยู่ในการปกครอง มีการเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในสหธรรมิก ทั้งที่อยู่ในการปกครองและนอกพื้นที่ มีการประสานงานกันด้วยดีระหว่างสำนักงานพระพุทธรศาสนาและคณะสงฆ์ในเรื่องงานต่าง ๆ ในเขตปกครอง ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายเป็นไปด้วยดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมควรบรรจุหลักสูตรพุทธธรรมาภิบาล เป็นวิชาบังคับในระบบการศึกษาสำหรับพระสังฆาธิการ เพื่อยกระดับภาวะผู้นำและเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระธรรมวินัย และสามารถรับมือกับปัญหายุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรผลักดันให้มีนโยบายป้องกันการแทรกแซงของฝ่ายฆราวาสในกิจการปกครองวัดโดยกำหนดแนวทางที่ชัดเจนให้วัดมีเอกภาพในการบริหารจัดการบนพื้นฐานของพุทธธรรมาภิบาล พร้อมทั้งสร้างกลไกตรวจสอบและรับเรื่องร้องเรียนในกรณีที่เกิดการล่วงละเมิดเขตอำนาจฝ่ายสงฆ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสังฆาธิการควรมีการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรมาภิบาล
2. พระสังฆาธิการควรมีการประเมินภาวะผู้นำและผลกระทบต่อคณะสงฆ์และชุมชน

3. พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยระหว่างคณะสงฆ์และสถาบันการศึกษา ควรสร้างความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ สถาบันการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลในระยะยาว ควรมีการติดตามและประเมินผลของการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- นกรินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). *รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพัฒน์จริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร). (2555). *ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร). (2558). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพฑูรย์ รตนิโก. (2556). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแดงอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประกอบ โชติบุญโญ. (2561). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวัลลาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ). (2562). ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัฐณสิณ นวโลจิตรัตน์ และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคกลาง. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 4(2), 40-55.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

ศึกษามาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ
จากคดีเรืออาร์กติกซันไรส์ ระหว่างเนเธอร์แลนด์กับรัสเซีย*
STUDY ON PROVISIONAL MEASURE OF INTERNATIONAL FOR
THE LAW OF THE SEA FROM THE ARCTIC SUNRISE CASE
BETWEEN NETHERLAND AND RUSSIA

สุมลลิกา ดาวสุวรรณ, ภาณุวัฒน์ ปานแก้ว, จันทราทิพย์ สุขุม
Sumullika Dowsuwan, Panuwat Pankaew, Juntratip Sukhum
มหาวิทยาลัยทักษิณ
Thaksin University
Corresponding Author E-mail: sumul.som@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์คำสั่งมาตรการชั่วคราวในคดีเรืออาร์กติกซันไรส์ และ 2. เสนอแนะแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการออกมาตรการชั่วคราว ตามข้อ 290 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ผลการวิจัยพบว่า คดีที่ได้นำมาเป็นกรณีศึกษาช่วยขยายถ้อยคำในตัวบทที่ว่าความเร่งด่วนของสถานการณ์ ว่ามีพฤติกรรมเช่นไรที่ถือเป็นความเร่งด่วนของสถานการณ์ ซึ่งจากการศึกษาคดีต่าง ๆ ที่ศาลกฎหมายทะเลได้ออกมาตรการชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นคดีก่อนคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ กล่าวคือ คดีเรือรบบาร่า ลิเบอร์เทด คดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ หรือคดีหลังคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ คือ คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ ผู้วิจัยพบว่าศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตรการชั่วคราวโดยพิจารณาเหตุที่จำเป็นต้องมีการกระทบสิทธิและความคุ้มครองของคชนบนเรือ แต่มีจำต้องเกิดความร้ายแรงบาดเจ็บต่อคชนบนเรือ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าคดีดังกล่าวข้างต้นเมื่อเปรียบเทียบกับคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอปีโอ ซึ่งเป็นคดีหลังคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ พบว่า ศาลได้มีวิธีการประเมินความเร่งด่วนในการนำไปสู่การออกมาตรการชั่วคราวซึ่งต้องปรากฏพฤติกรรมที่ว่า มีเหตุการณ์ใช้กำลังรวมทั้งจำกัดเสรีภาพ ตลอดจนเกิดความเสียหายต่อชีวิตคชนบนเรือและทรัพย์สินของเรือที่ถูกกักไว้ เพราะฉะนั้นจากการศึกษาสามารถช่วยก่อให้เกิดตัวอย่างที่ชัดเจนต่อรัฐที่จะร้องขอคุ้มครองสิทธิเพื่อให้ศาลออกมาตรการชั่วคราวว่า พฤติกรรมที่เป็นความเร่งด่วนของสถานการณ์ รวมทั้งความเหมาะสมของสถานการณ์ รัฐเจ้าของธงหรือรัฐที่ได้รับ

*Received February 24, 2025; Revised April 9, 2025; Accepted April 16, 2025

การโต้แย้งสิทธิจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ พฤติกรรมการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ
อันนำไปสู่การก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

คำสำคัญ: มาตรการชั่วคราว; ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ; เรืออาร์กติก ซันไรส์;
เนเธอร์แลนด์; รัสเซีย

Abstract

This research aims to: 1. analyze the provisional measures ordered in the Arctic Sunrise case, and 2. provide clear recommendations on the issuance of provisional measures under Article 290 of the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS).

The findings indicate that the Arctic Sunrise case serves as an important precedent in clarifying the meaning of the phrase urgency of the situation as required for the issuance of provisional measures. By examining various cases in which the International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) granted provisional measures including earlier cases like the ARA Libertad case and subsequent ones like the detention of the three Ukrainian naval vessels the study finds that the Tribunal typically considers whether there is a need to protect the rights and safety of the crew. However, the presence of serious physical harm is not necessarily a prerequisite. When compared with the MT San Padre Pio case, which came after Arctic Sunrise, the study finds that the Tribunal's assessment of urgency has evolved. In the San Padre Pio case, the Tribunal focused more strongly on the presence of force, restriction of liberty, and actual harm to human life and property on board the detained vessel as indicators of urgency. Therefore, this research contributes to a clearer understanding for states intending to request provisional measures. It outlines the types of conduct that may constitute an urgent situation and the contextual suitability necessary for such measures. It emphasizes that flag states or respondent states must demonstrate specific events or acts that involve the restriction of rights and freedoms, leading to real or potential harm to human life or property. These elements can be critical in persuading the Tribunal to issue provisional protection under international maritime law.

Keyword: Provisional Measure; International for the Law of the Sea; Arctic Sunrise Case; Netherland; Russia

บทนำ

ปัจจุบันทะเลถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมจากมุมโลกหนึ่งไปยังอีกมุมโลกหนึ่ง ซึ่งการเชื่อมโยงไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคมหรือภาคธุรกิจดังกล่าว จะต้องอาศัยปัจจัย การเดินเรือทางทะเล โดยเฉพาะการเดินเรือทางทะเลถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อน ภาคธุรกิจ สำหรับการเดินเรือจากประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่ง จะต้องอาศัยการผ่าน น่านน้ำประเทศต่าง ๆ ซึ่งการผ่านน่านน้ำต่าง ๆ เช่นว่านี้จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักการของ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ต่อไปเรียกว่า อนุสัญญาฯ) สำหรับ อนุสัญญาดังกล่าวมีวิวัฒนาการมาจาก 2 แนวคิด คือ แนวคิดทะเลปิด (Mare Clausum) กับ ทะเลเปิด (Mare Liberum) ซึ่งแนวคิดทะเลเปิดเป็นแนวคิดที่รัฐต้องการขยายเขตอำนาจ เพื่อควบคุมอาณาเขต คือมีการประกาศศักดาความเป็นเจ้าของ ส่วนแนวคิดทะเลเปิด เป็นแนวคิดที่สนับสนุนหลักเสรีภาพในการเดินเรือ และเสรีภาพในการทำประมง แต่อย่างไร ก็ตามในช่วงปี ค.ศ. 1975-1982 คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศได้มีการกร่าง อนุสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายทะเล โดยเริ่มจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ครั้งที่ 1 เกิดเป็นอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 แต่ทั้งนี้อนุสัญญา ดังกล่าวไม่มีการกำหนดอาณาเขตที่แน่นอนของทะเลอาณาเขตและเขตประมงไว้ จึงได้มีการ จัดประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลครั้งที่ 2 และในการประชุมดังกล่าวที่ประชุม ได้เสนอความกว้างของทะเลอาณาเขตไว้ 6 ไมล์ทะเล และเขตประมงไว้ 6 ไมล์ทะเลเช่นกัน แต่ก็มีได้รับความเห็นชอบแต่ประการใด จึงทำให้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ทะเลครั้งที่ 2 เกิดความล้มเหลว ต่อมาจึงเกิดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ครั้งที่ 3 เกิดเป็นอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งอนุสัญญาฯ ดังกล่าวนอกจากจะกล่าวถึงเขตทางทะเลต่างๆ ยังมีหลักการสะท้อนหลักการเดินเรือผ่าน น่านน้ำต่าง ๆ ด้วย (Diouf, 2014) และในบางครั้งการเดินเรือเข้าไปยังบริเวณที่รัฐชายฝั่ง มีสิทธิอธิปไตยหรือมีอำนาจอธิปไตย ในทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ รัฐชายฝั่งย่อมมี อำนาจรัฐในการออกกฎหมายภายในบังคับใช้เหนือเขตทางทะเลให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ตลอดจนจารีตประเพณีระหว่างประเทศด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ทางปฏิบัติเรื่อเหล่านั้น ๆ ที่เดิน ทางผ่านน่านน้ำต่าง ๆ ของรัฐชายฝั่งอาจกระทำการไม่สอดคล้องตามกฎหมายภายในที่บังคับ ใช้ในบริเวณเขตทางทะเลนั้น ๆ แล้วนำมาซึ่งการกักเรือ จึงทำให้เกิดประเด็นที่ว่า เจ้าของเรือ สามารถให้รัฐเจ้าของธงกระทำการใดๆ ได้บ้าง เพราะว่าตนในฐานะเจ้าของเรือจะต้องสูญเสีย รายได้อันเกิดจากการกักเรือของรัฐชายฝั่งดังกล่าว ซึ่งประเด็นนี้รัฐเจ้าของธงสามารถอาศัย ความคุ้มครองทางการทูตในการยื่นฟ้องคดีต่อศาลระหว่างประเทศ อาทิ ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะ ทางด้านเรือ หรือเขตทางทะเลรัฐเจ้าของธงอาจยื่นฟ้องต่อศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการทางศาลระหว่างประเทศ

เช่นว่านั้น อาจมีกระบวนการที่ยาวนาน ก่อนที่ศาลดังกล่าวจะมีคำตัดสิน รัฐเจ้าของเรือสามารถใช้สิทธิร้องขอให้ศาลออกมาตรการชั่วคราวเพื่อปกป้องสิทธิของเจ้าของเรือ ซึ่งมาตรการชั่วคราว คือ คำสั่งของศาลที่ร้องขอโดยรัฐคู่พิพาท เพื่อใช้ในการปกป้องสิทธิของคู่กรณีในระหว่างการตัดสินคดีของศาล ทั้งนี้ศาลระหว่างประเทศจะมีวิธีการประเมินสถานการณ์อย่างไรในการออกมาตรการชั่วคราวเพื่อปกป้องสิทธิของคู่กรณี ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ทั้งนี้ศาลกฎหมายทะเลก่อตั้งขึ้นภายใต้อนุสัญญาฯ ซึ่งศาลดังกล่าวมีสำนักงานใหญ่ที่เมืองฮัมบูร์ก ประเทศเยอรมนี โดยศาลดังกล่าวเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ใช้กลไกในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับทางด้านทะเล ทั้งนี้สำหรับการออกมาตรการชั่วคราวของกลไกตามศาลกฎหมายทะเลสะท้อนตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ รัฐคู่พิพาทสามารถร้องขอให้ออกมาตรการชั่วคราว ซึ่งการร้องขอมาตรการชั่วคราวเช่นว่านี้จะเกิดขึ้นได้ 2 สถานการณ์ กล่าวคือ สถานการณ์แรกเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว สามารถยื่นขอมาตรการชั่วคราวต่อศาลได้ตามข้อ 290 (1) ของอนุสัญญาฯ ที่วางหลักไว้ว่า ศาลหรือคณะตุลาการอาจกำหนดมาตรการชั่วคราวใด ๆ ที่พิจารณาเห็นว่า เหมาะสมตามสภาวะการณ์เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของแต่ละฝ่ายในข้อพิพาท หรือเพื่อป้องกันภัยร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล ระหว่างรอการวินิจฉัยขั้นสุดท้ายและสถานการณ์ที่สอง อันจะร้องขอมาตรการชั่วคราวได้ก็ต่อเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีไปยังศาลอนุญาโตตุลาการแต่ยังรอการจัดตั้งอยู่ ดังสะท้อนหลักการตามข้อ 290 (5) ของอนุสัญญาฯ ที่วางหลักไว้ว่า ในระหว่างที่รอการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งพิจารณาข้อพิพาทที่มีการเสนอตามตอนนี้ ศาลหรือคณะตุลาการใดที่ฝ่ายต่างตกลงกัน หรือเมื่อไม่มีความตกลงเช่นว่านั้นภายในสองสัปดาห์นับจากวันที่มีการร้องขอมาตรการชั่วคราว ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ หรือในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมในบริเวณพื้นที่องค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินท้องทะเล อาจกำหนด เปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือเพิกถอนมาตรการชั่วคราวตามความในข้อนี้ได้ หากเห็นว่าตามมูลคดีแล้ว ศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งจะต้องจัดตั้งขึ้นจะมีเขตอำนาจและเห็นว่าความเร่งด่วนของสถานการณ์ทำให้ต้องดำเนินการเช่นนั้น เมื่อจัดตั้งขึ้นแล้ว ศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งพิจารณาข้อพิพาทที่เสนอ อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพิกถอนหรือยืนยันมาตรการชั่วคราวเหล่านั้น (Seymour, 2006) เพราะฉะนั้นจากข้อบทตามข้อ 290 การที่ศาลจะออกมาตรการชั่วคราวได้ ในการร้องขอมาตรการชั่วคราวรัฐคู่พิพาทต้องร้องขอเรื่องที่จะคุ้มครอง เหตุผลของการคุ้มครอง เช่น ถ้าไม่ได้รับความคุ้มครองจะเป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม หรือถ้าไม่ได้รับความคุ้มครองจะกระทบต่อสิทธิของตน จึงมีสถานการณ์เร่งด่วนที่ต้องเร่งคุ้มครอง (Miles, 2017) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาหลักการตามฐานทางกฎหมายดังสะท้อนในข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ จะเห็นได้ว่า ตัวบทเขียนไว้ว่า การจะออกมาตรการชั่วคราวได้ตามความเหมาะสมตามสภาวะการณ์ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของแต่ละฝ่ายในข้อพิพาท หรือเพื่อป้องกันภัย

ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล แต่ตามอนุสัญญาดังกล่าวไม่ได้ขยายความให้เห็นพฤติกรรมเช่นใดที่ชัดเจนอันนำมาสู่การออกมาตรการชั่วคราว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาคำสั่งมาตรการชั่วคราวในคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ และคำสั่งมาตรการชั่วคราวคดีต่าง ๆ ของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ เช่น คดีเรือบอรา ลีเบอร์เท็ด คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ และคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปีโอ เพื่อให้เห็นถึงการขยายความของการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเล ตลอดจนเสนอแนะแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการประเมินการออกมาตรการชั่วคราว ตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ ของศาลกฎหมายทะเลว่าควรเป็นเช่นไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คำสั่งมาตรการชั่วคราวในคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการออกมาตรการชั่วคราว ตามข้อ 290 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร จึงไม่ได้ใช้ผู้ให้ข้อมูลโดยตรงผ่านแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามงานวิจัยฉบับนี้ หมายถึงแหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ อาทิ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ต่อไปเรียกว่า อนุสัญญาฯ) คำสั่งมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลจากคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ คดีเรือบอรา ลีเบอร์เท็ด คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ และคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปีโอ ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิ อาทิ บทความ วิจัย หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องในเรื่องการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งทางผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลักโดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางกฎหมาย ประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งทางผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือหลักโดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางกฎหมาย ประกอบกับคำสั่งของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเกณฑ์การออกคำสั่งมาตรการ

ชั่วคราวตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงกฎหมาย เพื่ออธิบาย เสนอแนะแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการออกมาตรการชั่วคราว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยจะใช้การรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งเป็น ข้อมูลที่ได้จากเอกสารต้นฉบับและแหล่งข้อมูลดั้งเดิมอันเกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ซึ่งเอกสาร เช่นว่านั้นได้แก่ ถ้อยคำในตัวของอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อ 290 ของอนุสัญญาดังกล่าว คำสั่งของศาลกฎหมายในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ คดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ คดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เทด คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ คดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปิโอ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารตีพิมพ์อื่น ๆ เช่น หนังสือ ตำรา และบทความทางวิชาการ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการชั่วคราวในศาลกฎหมายทะเล ประกอบกับความเห็นทางวิชาการจากนักวิชาการในแวดวงกฎหมายระหว่างประเทศจากบทความวิชาการและบทความวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการตีความข้อกฎหมายในตัวบทอนุสัญญาฯ และเปรียบเทียบกับแนวคำสั่งมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลในคดีต่าง ๆ ตลอดจนวิเคราะห์เปรียบเทียบ แนวทางการพิจารณาออกมาตรการชั่วคราว ในคดีก่อนหน้าและหลังคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ เพื่อหาวิธีการในการออกมาตรการชั่วคราวตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ ในมิติของการขยายถ้อยคำในตัวบทดังกล่าว ของถ้อยคำที่ว่า ความเร่งด่วนของสถานการณ์ ควรเป็นทิศทางเช่นไร รวมทั้งสังเคราะห์แนวคิดและข้อสรุปจากคำสั่งศาล เพื่อนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะสำหรับแนวปฏิบัติของรัฐเจ้าของธงในการร้องขอมาตรการชั่วคราวในอนาคต

ผลการวิจัย

จากการศึกษาหลักการออกมาตรการชั่วคราว และวิเคราะห์คำสั่งการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลในคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ ที่มาช่วยขยายหลักการออกมาตรการชั่วคราว ตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ พบว่า

1. มาตรการชั่วคราว คือ คำสั่งของศาลที่ร้องขอโดยรัฐคู่พิพาท เพื่อใช้ในการปกป้องสิทธิของคู่กรณีในระหว่างการตัดสินคดีของศาล และการออกมาตรการชั่วคราวภายใต้หลักการของศาลกฎหมายทะเล จำต้องเป็นไปตามหลักการอันสะท้อนให้เห็นตามตามข้อ 290 (5) ของอนุสัญญาฯ วางหลักไว้ว่า ในระหว่างที่รอการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการ ศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตรการชั่วคราว ภายใต้ความเร่งด่วนของสถานการณ์ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของแต่ละฝ่ายในข้อพิพาท

2. จากการศึกษาคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ เป็นคดีที่พิพาทระหว่างเนเธอร์แลนด์ กับ รัสเซีย พบว่า คดีนี้เป็นคดีที่พิพาทเกี่ยวกับการกักเรือและขึ้นเรืออาร์กติก ชันไรส์ ตลอดจนการออกหมายจับคนบนเรือดังกล่าวบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัสเซีย โดยเจ้าหน้าที่ชายฝั่งรัสเซีย ซึ่งเรือลำดังกล่าวได้ชักธงเนเธอร์แลนด์ คดีนี้สืบเนื่องจากเรืออาร์กติก ชันไรส์แล่นเข้าไปยังบริเวณแท่นขุดเจาะน้ำมันของรัสเซียและเขตพื้นที่รอบ ๆ แท่นขุดเจาะ ที่ตั้งอยู่บริเวณทะเลเปชอรา ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปของรัสเซีย นักเคลื่อนไหวของกรีนพีซพยายามที่จะขึ้นไปยังแท่นขุดเจาะดังกล่าวของรัสเซีย จึงทำให้เจ้าหน้าที่ยามชายฝั่งของรัสเซียขึ้นเรือพร้อมทั้งจับกุมคนบนเรือและกักเรืออาร์กติก ชันไรส์ ไว้ โดยเจ้าหน้าที่ยามชายฝั่งของรัสเซียได้พาเรือลำดังกล่าวมายังเมืองเมอร์มานสค์ (รัสเซีย) เพื่อที่จะดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้เนเธอร์แลนด์ได้ขอให้รัสเซียให้ข้อมูลการออกหมายจับและการปล่อยเรืออาร์กติก ชันไรส์ ตลอดจนลูกเรือของเรือลำดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามทางรัสเซียหาได้ให้ข้อมูลดังกล่าวแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ทางเนเธอร์แลนด์จึงนำข้อพิพาทดังกล่าว ให้ศาลอนุญาโตตุลาการ ภาคผนวก 7 วินิจฉัย แต่ระหว่างที่รอการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการ เนเธอร์แลนด์ได้ร้องขอมาตรการชั่วคราวต่อศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ศาลเห็นว่า พฤติกรรมของคดีนี้ถือว่ามีสถานการณ์เร่งด่วนแก่การออกมาตรการชั่วคราว เพราะรัสเซียได้ทำการขึ้นและกักขังเรืออาร์กติก ชันไรส์ ตลอดจนละเมิดสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งความปลอดภัยของลูกเรือโดยเฉพาะละเมิดสิทธิในการออกจากดินแดนเขตทางทะเล ภายใต้เขตอำนาจรัฐของรัสเซีย และในระหว่างที่มีการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการ การกักเรือก็ยังคงมีอยู่ระหว่างรอคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการตามภาคผนวก 7 ศาลกฎหมายทะเลออกมาตรการชั่วคราว ดังนี้ รัสเซียต้องปล่อยเรืออาร์กติก ชันไรส์ พร้อมทั้งปล่อยลูกเรือที่ถูกกัก

3. จากการศึกษา คดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เท็ด คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ และคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปีโอ ที่นำมาศึกษาร่วมเพื่อเปรียบเทียบในการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศกับคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ พบว่าคดีต่าง ๆ ที่ได้นำมาศึกษาศาลออกมาตรการชั่วคราวดังนี้

3.1 คดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เท็ด เป็นคดีที่พิพาทระหว่างอาเจนตินากับกาน่า เกี่ยวกับการกักเรือรบอาร์า ลิเบอร์เท็ด โดยเรือรบดังกล่าวเป็นเรือรบของอาเจนตินาได้เข้าเทียบท่าที่ท่าเรือเมืองอิม (อาเจนตินา) แต่อย่างไรก็ตามเรือรบอาร์า ลิเบอร์เท็ดได้ถูกเจ้าหน้าที่ทางการท่าเรือเมืองอิมขึ้นเรือและตรวจพบอาวุธ ตลอดจนนำไปสู่การกักเรือรบดังกล่าว จากเหตุการณ์ดังกล่าวอาเจนตินาพยายามที่จะเจรจากับทางการของกาน่า แต่ก็หาได้มีความคืบหน้า อาเจนตินาได้ร้องขอให้มีการจัดตั้งอนุญาโตตุลาการ ตามภาคผนวก 7 แต่ระหว่างรอการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการ อาเจนตินาได้ร้องขอมาตรการชั่วคราวต่อ

ศาลกฎหมายทะเล ศาลเห็นว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่กาน่า ถือว่ามีผลต่อความคุ้มกัน เรือรบภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากเจ้าหน้าที่กาน่าได้ขึ้นเรือและใช้กำลังสัง ย้ายเรือรบ จากพฤติการณ์ของกาน่าและสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างกาน่า และอา เจนตินาถือเป็นความเร่งด่วนที่ปกป้องสิทธิของรัฐพิพาท ศาลจึงออกมาตรการชั่วคราวให้กา น่าปล่อยเรือรบอาร์่า ลิเบอร์เท็ด ตลอดจนทหารประจำการ ลูกเรือออกจากท่าเรือฮิมและ น่านน้ำเขตทางทะเลของกาน่า

3.2 คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ เป็นคดีพิพาทระหว่างยูเครนกับรัสเซีย ซึ่งคดีนี้เกี่ยวข้องกับการกักเรือรบยูเครน 3 ลำและนายทหาร 24 นาย โดยเรือรบได้ออก จากท่าเรือโอเดสซาเพื่อไปยังช่องแคบเคิร์ชบริเวณทะเลเอซอฟ แต่อย่างไรก็ตามเรือรบ ดังกล่าวได้ถูกเจ้าหน้าที่ของรัสเซียได้ออกหมายจับ พร้อมทั้งดำเนินคดีกับนายทหาร ดังกล่าวด้วย ยูเครนจึงเป็นโจทก์ฟ้องรัสเซียต่อศาลอนุญาโตตุลาการ ตามภาคผนวก 7 ของอนุสัญญา แต่อย่างไรก็ตามระหว่างที่ศาลอนุญาโตตุลาการกำลังจัดตั้ง ยูเครนได้ร้อง ขอมมาตรการชั่วคราวต่อศาลกฎหมายทะเล ศาลเห็นว่า พฤติกรรมทั้งปวงถือเป็นความเสี่ยง ที่ใกล้จะถึงไม่สามารถแก้ไขได้ในระหว่างที่รอการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการตามภาคผนวก 7 ศาลจึงออกมาตรการชั่วคราวที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่ปกป้องสิทธิของคู่กรณี เหนือข้อพิพาท ดังนี้ รัสเซียจะต้องปล่อยเรือรบยูเครน 3 ลำ กลับไปให้ทางยูเครน ดำเนินการต่อไป ตลอดจนรัสเซียต้องปล่อยนายทหารประจำการบนเรือ 24 ราย อนุญาต ให้ทหารเหล่านั้นกลับยูเครน

3.3 คดีเรือซาน ปาเดอ ปิโอ เป็นคดีที่พิพาทระหว่าง สวิสเซอร์แลนด์กับ ไนจีเรีย ซึ่งเรือดังกล่าว ให้บริการเติมน้ำมัน ณ ท่าเรือโอดูดู (ไนจีเรีย) ทั้งนี้เรือของ กองทัพเรือไนจีเรียได้ตรวจพบว่า เรือซาน ปาเดอ ปิโอ เติมน้ำมัน ณ ท่าเรือโอดูดู ทางกองทัพไนจีเรียได้ร้องขอให้เรือดังกล่าว แสดงใบอนุญาตให้จำหน่ายน้ำมัน แต่อย่างไร ก็ตามเรือดังกล่าว ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงใบรับรองดังกล่าวแต่อย่างใด และไม่มีหลักฐานแสดง ให้เห็นถึงการชำระเงินของการจัดเก็บภาษีนำเข้า ตลอดจนการให้บริการเติมน้ำมัน ณ จุดที่ ถูกจับ ซึ่งหลังจากการจับกุมได้สั่งให้เรือลำดังกล่าวไปยังท่าเรือของไนจีเรีย สวิสเซอร์แลนด์ ได้ร้องขอให้ศาลกฎหมายทะเลออกมาตรการชั่วคราว ศาลได้พิจารณาว่า มีสถานการณ์ เร่งด่วน ประกอบกับจะมีความเสี่ยงภัยอันใกล้จะถึงอย่างแท้จริงหรือไม่ เพราะความจำเป็น เร่งด่วนประกอบกับความเสี่ยงภัยอันใกล้จะถึง เป็นสาระสำคัญที่เป็นสิ่งที่จำให้ออก มาตรการชั่วคราว เพื่อปกป้องสิทธิของรัฐที่ร้องขอ เพราะเรือซาน ปาเดอ ปิโอ ได้ถูกกักไว้ที่ ไนจีเรียเป็นระยะเวลาานาน ตลอดจนลูกเรือยังได้รับอันตรายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ศาล ยังพบข้อเท็จจริงอีกว่าเรือซาน ปาเดอ ปิโอ ได้ถูกโจมตีด้วยอาวุธ ซึ่งการดังกล่าวนำมา สู่อันตรายต่อคนที่อยู่บนเรือ อีกทั้ง ศาลยังได้ตั้งข้อสังเกตว่า ไนจีเรียจะมีมาตรการเสริม

ให้แก่เรือ ศาลเห็นว่า เรือและลูกเรือก็ยังมีความเสี่ยงที่ไม่สามารถจะแก้ไขได้ และศาลเห็นว่า ความเสี่ยงดังกล่าวนี้ ก็จะดำเนินต่อไปด้วย พร้อมทั้งกับตันและลูกเรือยังได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยของกับตันและลูกเรืออีก 3 คน ตลอดจนได้มีการจำกัดอิสรภาพและเสรีภาพเป็นเวลานาน จากพฤติการณ์ถือมีความจำเป็นเร่งด่วนในสถานการณ์ที่ต้องมีการออกมาตรการชั่วคราว

4. จากคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ คดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เทด คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ และคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปิโอ ได้ช่วยขยายถ้อยคำที่ว่า ความเร่งด่วนของสถานการณ์ ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวเป็นถ้อยคำที่สะท้อนในข้อ 290 (5) ของอนุสัญญาฯ และจากคดีต่าง ๆ ดังกล่าวช่วยให้เกิดตัวอย่างอันชัดเจนว่า พฤติกรรมเช่นไรที่ถือเป็นสถานการณ์เร่งด่วนอันนำไปสู่คำสั่งในการออกมาตรการชั่วคราว จากคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ ยังได้ช่วยเน้นย้ำขยายวลิตามตัวบทข้อ 290 (5) ที่ว่า ความเร่งด่วนของสถานการณ์ ซึ่งเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าพฤติกรรมเช่นใดถือเป็นความเร่งด่วนอันนำไปสู่การออกมาตรการชั่วคราว ซึ่งตามพฤติกรรมของรัสเซีย ศาลกฎหมายทะเลเห็นว่า การที่รัสเซียได้ทำการขึ้นเรือและกักขังเรืออาร์กติก ชันไรส์ซึ่งชักธงเนเธอร์แลนด์ ตลอดจนรัสเซียละเมิดสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยของลูกเรือโดยเฉพาะละเมิดสิทธิในการออกจากดินแดนเขตทางภายใต้เขตอำนาจรัฐของรัสเซีย ซึ่งจากคดีนี้ช่วยขยายความถ้อยคำในตัวบทข้อ 290 ที่ว่า ศาลออกมาตรการชั่วคราวภายใต้ความเร่งด่วน โดยการพิจารณาที่ว่า จะต้องปรากฏพฤติกรรมเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพจนอาจนำไปสู่ความไม่ปลอดภัยของคนบนเรือได้นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับคดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เทด ศาลเห็นว่า เจ้าหน้าที่กานาได้ขึ้นเรือและใช้กำลังย้ายเรือรบของอาเจนติน่า พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างรัฐคู่พิพาทในระดับของการใช้กำลัง เมื่อเกิดความตึงเครียดขึ้นจึงถือเป็นพฤติกรรมของสถานการณ์ที่เร่งด่วน ทำให้ศาลกฎหมายทะเลสามารถออกมาตรการชั่วคราวในการปกป้องสิทธิของคู่กรณี นอกจากคดีดังกล่าวเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการวิเคราะห์ผู้วิจัยยังได้ศึกษาคดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ และพบว่าศาลกฎหมายทะเลเห็นว่า การที่รัสเซียกักเรือรบของยูเครนเป็นการละเมิดความคุ้มกันจากเขตอำนาจรัฐและสิทธิของนายทหารประจำการบนเรือ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นความเสี่ยงอันใกล้จะถึงและไม่สามารถแก้ไขได้อันกระทบสิทธิ จึงทำให้ศาลออกมาตรการชั่วคราวในการปกป้องสิทธิของคู่กรณีได้ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้ศึกษาคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปิโอ การที่ศาลกฎหมายทะเลเห็นว่า จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า เรือซาน ปาเดอ ปิโอ ได้ถูกโจมตีด้วยอาวุธจากการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการนำมาสู่อันตรายต่อคนบนเรือ และการกระทำดังกล่าวเป็นการจำกัดอิสรภาพรวมทั้งเสรีภาพของคนบนเรือด้วย จากพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง การเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนหากมีการจำกัด

อิสราภาพ ถือเป็นการกระทำอันเป็นความเสี่ยง และมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องมีการออกมาตรการชั่วคราว ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า คดีเรือซาน ปาเดร ปีโอ ซึ่งเป็นคดีหลังสุดที่ศาลออกมาตรการชั่วคราว คดีนี้ได้เน้นย้ำว่า เหตุแห่งการออกมาตรการชั่วคราวศาลมีวิธีการในการออกคำสั่งมาตรการชั่วคราว จะต้องปรากฏว่า ถึงขนาดเกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สินและกระทบต่อความปลอดภัยของลูกเรือด้วย เพราะฉะนั้นจากการศึกษาคดีต่าง ๆ ที่ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศได้ออกมาตรการชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นคดีเรือรบบอรา ลิเบอร์เท็ด ซึ่งศาลได้ออกมาตรการชั่วคราวในปี ค.ศ. 2012 และคดีนี้เป็นคดีก่อนคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ จากการศึกษานี้พบว่าการออกมาตรการชั่วคราวของศาลที่จำเป็นต่อสถานการณ์เร่งด่วนนั้น ต้องปรากฏพฤติกรรมการแสดงถึงการกระทบสิทธิตลอดจนความคุ้มกันต่าง ๆ ให้ศาลเห็น เพื่อที่จะเป็นเหตุให้ศาลได้ออกมาตรการชั่วคราว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ ในปี ค.ศ. 2013 พบว่า ศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตรการชั่วคราว โดยพิจารณาเหตุที่จำต้องมีการกระทบสิทธิและความคุ้มกันเช่นกัน แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคดีหลังคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ กล่าวคือ คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ ในปี ค.ศ. 2013 ศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตรการชั่วคราว เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิบนเรือ ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า คดีต่าง ๆ ก่อนเรืออาร์กติก ชันไรส์ กล่าวคือ คดีเรือรบบอรา ลิเบอร์เท็ด คดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ และคดีต่าง ๆ หลังคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ เช่น คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ การที่ศาลจะออกมาตรการชั่วคราวภายใต้สถานการณ์เร่งด่วน เพียงแต่พบพฤติกรรมที่มีการกระทบถึงสิทธิและความคุ้มกัน แต่มีจำต้องเกิดความร้ายแรงบาดเจ็บต่อคนบนเรือ แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษานี้พบว่าคดีดังกล่าวข้างต้นเมื่อเปรียบเทียบกับคดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดร ปีโอ ซึ่งตัดสินในปี ค.ศ. 2013 และเป็นคดีหลังคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ พบว่า การที่ศาลจะออกมาตรการชั่วคราวภายใต้สถานการณ์ที่เร่งด่วน จำต้องปรากฏพฤติกรรมที่ว่า มีเหตุการณ์ใช้กำลังรวมทั้งจำกัดเสรีภาพ ตลอดจนเกิดความเสียหายต่อชีวิตคนบนเรือและทรัพย์สินของเรือที่ถูกกักไว้ ทั้งนี้ จากการศึกษาคดีที่ศาลกฎหมายทะเลออกมาตรการชั่วคราว ช่วยสร้างมิติภาพให้แก่รัฐที่ประสงค์จะร้องขอมาตรการชั่วคราวว่า พฤติกรรมอันน่าเป็นเหตุให้ศาลออกมาตรการชั่วคราวต้องชี้ให้เห็นว่า การที่จะร้องขอมาตรการชั่วคราวภายใต้สถานการณ์ รัฐที่ประสงค์จะร้องขอมาตรการชั่วคราว จำต้องแสดงพฤติกรรมให้เห็นถึงเหตุการณ์ใช้กำลังในการจำกัดเสรีภาพ ตลอดจนเกิดอันตรายและความเสียหายต่อคนบนเรือและทรัพย์สิน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ พบว่า การออกมาตรการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการปกป้องสิทธิของรัฐคู่กรณี ตลอดจนป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ (Rothwell et al. 2018) และตามข้อบทดังกล่าว พบว่า การที่ศาลจะออกมาตรการชั่วคราวจะต้องเป็นไปตามฐานทางกฎหมายของอนุสัญญาฯ กล่าวคือ การออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลอาจออกตามหลักการที่สะท้อนในข้อ 290 (5) ของอนุสัญญาฯ จากการศึกษาพบว่า คดีที่ได้นำมาเป็นกรณีศึกษาช่วยขยายความถ้อยคำ ในตัวบทถ้อยคำที่ว่า ความเร่งด่วนของสถานการณ์ว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร กล่าวคือ คดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เท็ด พินาทระหว่าง อาเจนตินา และกานา ศาลเห็นว่า เจ้าหน้าที่กานาได้ขึ้นเรือและใช้กำลังย้าย เรือรบของอาเจนตินา (Robin, 2015) พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างรัฐคู่พิพาท เพราะมีการกระทบสิทธิในระดับของการใช้กำลัง จึงถือเป็นพฤติกรรมของสถานการณ์ที่เร่งด่วน ทำให้ศาลกฎหมายทะเลสามารถออกมาตรการชั่วคราวในการปกป้องสิทธิของคู่กรณี นอกจากคดีดังกล่าวเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ ระหว่าง เนเธอร์แลนด์กับรัสเซีย พบว่า ตัวอย่างพฤติกรรมที่ถือเป็นความเร่งด่วนอันนำไปสู่การออกมาตรการชั่วคราว จะต้องมีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพและความปลอดภัยของลูกเรือเช่นกัน (Guilfoyle & Miles, 2014) ทั้งนี้จากการศึกษาคดีต่าง ๆ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ พบว่า คดีหลังคดีเรืออาร์กติก ชันไรส์กล่าวคือ คดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ คดีนี้เป็นคดีพิพาทระหว่างยูเครนกับรัสเซีย ศาลกฎหมายทะเลเห็นว่า การที่รัสเซียกักเรือรบของยูเครนเป็นการละเมิดความคุ้มกันจากเขตอำนาจรัฐและสิทธิของนายทหารประจำการบนเรือ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นความเสี่ยงอันใกล้จะถึงและไม่สามารถแก้ไขได้อันกระทบสิทธิ จึงทำให้ศาลกฎหมายทะเลสามารถออกมาตรการชั่วคราวในการปกป้องสิทธิของคู่กรณีได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ตั้งแต่คดีเรือรบอาร์า ลิเบอร์เท็ด คดีเรืออาร์กติก ชันไรส์ และคดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ ศาลจะออกมาตรการชั่วคราวภายใต้สถานการณ์เร่งด่วนหากปรากฏพฤติกรรมที่ว่า มีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพและความปลอดภัยของลูกเรือ แต่อย่างไรก็ตามหลังคดีดังกล่าว คือ คดีเรือเอ็ม ที ซาน ปาเดอ ปีโอ ระหว่างสวิตเซอร์แลนด์และไนจีเรีย ศาลกฎหมายทะเลเห็นว่า เรือซาน ปาเดอ ปีโอ ซึ่งได้ชักธงของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ถูกกักไว้ ณ ประเทศไนจีเรียเป็นระยะเวลาานาน ตลอดจนลูกเรือยังได้รับอันตรายอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเรือซาน ปาเดอ ปีโอได้ถูกโจมตีด้วยอาวุธ (Dowsuwan & Na Songkla, 2021) จากการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เป็นการนำมาสู่อันตรายต่อคนบนเรือ และการกระทำดังกล่าวเป็นการจำกัดอิสรภาพรวมทั้งเสรีภาพของคนบนเรือด้วย

จากพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง คดีนี้ศาลได้พิจารณามิติที่ชัดเจนขึ้นว่า การจะออกมาตราการชั่วคราวจะกระทบสิทธิเสรีภาพของคนเรือหาเพียงพอไม่ แต่จำต้องเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนหากมีการจำกัดอิสรภาพ ถือเป็นการกระทำอันเป็นความเสี่ยง และมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องมีการออกมาตราการชั่วคราวด้วย

ดังนั้น จากการศึกษาคดีต่าง ๆ การที่ศาลจะออกมาตราการชั่วคราวต้องปรากฏพฤติการณ์ที่ว่า พฤติกรรมนั้นส่งผลอันเป็นภัยร้ายแรงต่อสิ่งแวดลอม ตลอดจนมีความเสี่ยงที่อาจเกิดผลกระทบร้ายแรงต่อทะเล เช่นนี้อาจเป็นเหตุผลในการออกมาตราการชั่วคราวเพื่อปกป้องสิทธิของรัฐคู่พิพาทตลอดจนสิ่งแวดลอมด้วย และการที่จะออกมาตราการชั่วคราวภายใต้สถานการณ์เร่งด่วนเช่นการเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนหากมีการจำกัดอิสรภาพ ตลอดจนการกระทำใดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตคนบนเรือ ถือเป็นการกระทำอันเป็นความเสี่ยง และมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องมีการออกมาตราการชั่วคราว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบองค์ความรู้เพิ่มเติมที่นำมาตั้งข้อสังเกตที่ว่า มาตราการชั่วคราว (Provisional Measures) เป็นคำสั่งที่ออกโดยศาลตามคำร้องของรัฐคู่พิพาท เพื่อใช้ในการปกป้องสิทธิของรัฐในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันความเสียหายที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในภายหลัง และป้องกันไม่ให้อาณาเขตความขัดแย้งระหว่างรัฐคู่พิพาทเกิดเหตุการณ์ที่บานปลายจนนำไปสู่ข้อพิพาทเพิ่มเติม นอกจากนี้มาตรการชั่วคราวยังเป็นคำสั่งเพื่อรักษาสถานะของข้อพิพาทให้คงเดิมจนกว่าคดีจะได้รับการตัดสิน อีกทั้งจากการศึกษาวิจัยพบองค์ความรู้ที่สามารถนำมารวบรวมเกี่ยวกับวิธีการที่ศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตราการชั่วคราวตามข้อ 290 ของอนุสัญญาฯ ที่ว่า การออกมาตราการชั่วคราวประการแรก ศาลกฎหมายทะเลจำต้องมีเขตอำนาจเบื้องต้น (Prima Facie Jurisdiction) ประการที่สอง ศาลกฎหมายทะเลจะออกมาตราการชั่วคราวจะต้องปรากฏความเร่งด่วนของสถานการณ์ ซึ่งประเด็นนี้จากการศึกษาคดีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ คดีเรือรบอาร์รา ลิเบอร์เท็ด และคดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ พบว่า ศาลมีวิธีการประเมินสถานการณ์ที่เร่งด่วน จนนำไปสู่การออกมาตราการชั่วคราวจะต้องปรากฏว่า มีการคุกคามหรือเสี่ยงที่จะกระทบสิทธิเสรีภาพของรัฐหรือลูกเรืออย่างร้ายแรง แต่อย่างไรก็ตามคดีเรือซานปาเดอ บีโอ ซึ่งเป็นคดีที่ศาลออกมาตราการชั่วคราวหลังจากคดีเรืออาร์กติก ซันไรส์ คดีเรือรบอาร์รา ลิเบอร์เท็ด และคดีการกักเรือรบยูเครน 3 ลำ พบว่า ศาลจะออกมาตราการชั่วคราวบนสถานการณ์ที่ปรากฏว่า มีเหตุการณ์ใช้กำลังรวมทั้งจำกัดเสรีภาพ ตลอดจนเกิด

ความเสียหายต่อชีวิตคนบนเรือและทรัพย์สินของเรือที่ถูกกักไว้ แม้ว่าจะเกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้นก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

จากคดีที่ได้นำมาเป็นกรณีศึกษาสะท้อนให้ถึงความชัดเจนในการขยายถ้อยคำในตัวบทข้อ 290 ของอนุสัญญา ที่วางหลักสาระสำคัญเกี่ยวกับการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเล ไว้ว่า “ในระหว่างที่รอการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งพิจารณาข้อพิพาทที่มีการเสนอตามตอนนี้ ศาลหรือคณะตุลาการใดที่ฝ่ายต่าง ๆ ตกลงกันหรือเมื่อไม่มีความตกลงเช่นนั้นภายในสองสัปดาห์นับจากวันที่มีการร้องขอมาตรการชั่วคราว ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ หรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในบริเวณพื้นที่องค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินท้องทะเล อาจกำหนด เปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือเพิกถอนมาตรการชั่วคราวตามความในข้อนี้ได้หากเห็นว่าตามมูลคดีแล้ว ศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งจะต้องจัดตั้งขึ้นจะมีเขตอำนาจ และเห็นว่าความเร่งด่วนของสถานการณ์ทำให้ต้องดำเนินการเช่นนั้น เมื่อจัดตั้งขึ้นแล้ว ศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งพิจารณาข้อพิพาทที่เสนออาจเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพิกถอน หรือยืนยันมาตรการชั่วคราวเหล่านั้น” ซึ่งฐานทางกฎหมายดังกล่าวเป็นหลักการเกี่ยวกับการออกมาตรการชั่วคราวของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ และจากการศึกษาสามารถเสนอแนะแนวทางในเชิงปฏิบัติต่อรัฐที่ประสงค์จะร้องขอมาตรการชั่วคราวว่า พฤติการณ์เช่นใดถือเป็น “ความเร่งด่วนของสถานการณ์ในการออกมาตรการชั่วคราว” หรือ “การกำหนดมาตรการชั่วคราวต้องเหมาะสมตามสภาวะการณ์” ที่สามารถใช้อ้างจนศาลรับฟังเป็นเหตุให้ศาลกฎหมายทะเลต้องออกมาตรการชั่วคราว ซึ่งจากการศึกษาสามารถช่วยก่อให้เกิดตัวอย่างที่ชัดเจนโดยเฉพาะในทางปฏิบัติต่อประเทศไทยในฐานะรัฐที่จะร้องขอคุ้มครองสิทธิในมาตรการชั่วคราวว่า พฤติกรรมที่เป็นความเร่งด่วนของสถานการณ์ รวมทั้งความเหมาะสมของสภาวะการณ์ รัฐเจ้าของธงหรือรัฐที่ได้รับการโต้แย้งสิทธิจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์พฤติกรรมการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ อันนำไปสู่การก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การดังกล่าวสามารถใช้เป็นข้ออ้างร้องให้ศาลกฎหมายทะเลออกมาตรการชั่วคราว ตามข้อ 290 ของอนุสัญญาได้

เอกสารอ้างอิง

Churchill, R. (2021). Dispute Settlement in the Law of the Sea: Survey for 2021. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 37(4), 1-35.

- Diouf, O. (2014). *The International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS): Innovations and Prospects in the International Maritime Dispute Settlement System after more than Fifteen Years of Effective Practice* (Master of Science in Maritime Affairs Maritime Law and Policy) . Senegal: World Maritime University.
- Dowsuwan, S. & Na Songkla, R. (2021). Study of Provisional Measures in San Padre Pio Vessel Detention Case: Switzerland and Federal Republic of Nigeria. *Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal*, 9(1), 45-55.
- Guilfoyle, D & Miles, C. A. (2014). Provisional Measure and The MV Arctic Sunrise. *American Journal of International Law*, 108(2), 271-287.
- Miles, C. (2017). *Provisional Measures before International Courts and Tribunals*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Robin, T. E. (2015). *The Peculiar Case of the ARA Libertad: Provisional Measures and Prejudice to the Arbitral Tribunal's Final Result*. *Harvard Negotiation Law Review*, 20(1), 266-287.
- Rothwell, D. et al. (2018). *The Oxford Handbook of The Law of The Sea*. UK: Oxford University Press.
- Seymour, J. (2006). The International Tribunal for the Law of the Sea: A Great Mistake?. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 13(1), 29-30.

**การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี***
DEVELOPMENT OF BUDDHIST TEACHING TECHNIQUES AND METHODS
FOR MORAL TEACHING MONKS IN SCHOOLS IN PAK THO DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

พระจรัญ ธมฺมธีโร, พระวชิรวาทิ (กล้า วีรรัตน),
พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฒโก

Phra Charan Dhammadhiro, Phrawachirawatee (Kla Weeraratano),
Phrakrupalad Suravut Sirivaddhako

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการปฏิบัติ 2. เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติ และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 222 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับชั้นเรียน และวุฒิธรรมศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอ

---

* Received February 22, 2025; Revised April 7, 2025; Accepted April 9, 2025

ปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนเพศ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยและ 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรคของพระสอนศีลธรรม ขาดการนำสู่ภาคปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม มาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนและขาดการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึก ปฏิบัติธรรม ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการอบรมและจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการ ทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน; วิชาพระพุทธศาสนา; พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of practice in developing teaching techniques and methods for Buddhist studies by monk instructors in schools, 2. compare these practices based on personal factors, and 3. identify problems, obstacles, and offer recommendations for improving the teaching of Buddhist studies in schools located in Pak Tho District, Ratchaburi Province. A mixed-methods approach was employed, combining both quantitative and qualitative research. The quantitative component involved data collection from 222 secondary school students in the Pak Tho District. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing through t-tests, F-tests, and one-way ANOVA.

The results showed that: 1. The overall level of practice in developing teaching techniques and methods for Buddhist studies by monk instructors was rated at a high level, with an average score of 3.65. 2. When comparing the level of practice based on students' personal factors such as age, grade level, and Dhamma education level there were no statistically significant differences in students' opinions. Therefore, the research hypothesis was rejected for these variables. However, gender was found to have a statistically significant difference at the 0.01 level, leading to the acceptance of that hypothesis. and 3. Regarding problems and obstacles, it was found that monk instructors often lacked the integration of moral and ethical proverbs into their teaching content

and rarely conducted emotional assessments through meditation or Dhamma practice. The key recommendation is to organize training and development activities that focus on emotional development and include meditation practice sessions.

Keywords: Development of Teaching Techniques and Methods; Buddhist Studies; Monk Instructors in Schools

บทนำ

สังคมไทยถือว่า วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และการอบรมบ่มนิสัยทางด้านจริยธรรมโดยมีพระสงฆ์ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีบทบาทมีอำนาจในการอบรมสั่งสอนแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพราะพระสงฆ์ถือเป็นบุคลากรผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของจิตสำนึกทางจริยธรรม แต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการขัดเกลาทางจริยธรรมได้ลดน้อยลงไปบ้าง เพราะวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ในอดีตมากเท่าที่ควรทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และเยาวชนมีน้อยลง เยาวชนในปัจจุบันจึงมีระดับคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างลดต่ำและเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาของสังคมในปัจจุบัน (สำนักงานพระพุทธศาสนาชาติ, 2566)

สภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตที่น่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เกิดความเครียดและปรับตัวไม่ได้ การฆ่าตัวตาย ปัญหาล่วงละเมิดสิทธิ การกลั่นแกล้งรังแก ความรุนแรง และการทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนและอาชีพ เป็นต้น (เจริญ ภักดีวานิช, 2547) การเกิดปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติรากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

จากการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม ปรากฏว่ายังขาดการพัฒนาเทคนิค และวิธีการสอนอย่างทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีปัญหา

ด้านงบประมาณบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาที่มีจำกัด ขณะเดียวกันค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมประจำเดือนต่อรูปน้อยจึงขาดแรงจูงใจ และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น ทิศทางการพัฒนาบุคลากรทั้งพระสอนศีลธรรม และบุคลากรภายในไม่ชัดเจน อีกทั้งการพัฒนาที่ดำเนินการอยู่ก็ไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดเชิงคุณภาพสำหรับวัดพัฒนาการของบุคลากร ไม่มีระเบียบรองรับการศึกษาต่อของพระสอนศีลธรรมที่ผ่านหลักสูตร ป.สศ. และไม่มีแนวทางหรือเป้าหมายการยกระดับพระสอนศีลธรรมที่ผ่านหลักสูตร ป.สศ. ไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีระบบการสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ระบบสวัสดิการของบุคลากรส่วนภูมิภาคไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจ หรือความมั่นคงในอาชีพ ระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยไม่มีประสิทธิภาพ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาค้นคว้าให้เห็นถึงการปฏิบัติตนในทางที่ดีและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามของนักเรียนเพราะนอกจากได้รับการศึกษาที่ดีแล้ว ก็ควรจะได้รับปลูกฝังอบรมในเรื่องของการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคตข้างหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 495 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน จากสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ Yamane (1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ที่	การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	3.69	0.49	มาก
2	ด้านเป็นผู้นำนักเรียนในการฝึกสมาธิ	3.76	0.55	มาก
3	ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	3.50	0.48	มาก
4	ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต	3.65	0.50	มาก
ภาพรวม		3.65	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนในการฝึกสมาธิ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมา ได้แก่ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	3.789**	-	0.019	✓	-
2. นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	0.349	0.075	-	✓
3. นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	0.816	0.444	-	✓
4. นักเรียนที่มีวุฒิธรรมศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	1.928	0.126	-	✓

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับชั้นเรียนและวุฒิธรรมศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ พระสอนศีลธรรม ขาดการนำสู่ภาคปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนและไม่มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม ทั้งยังขาดการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้งและติดตามประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงทางโรงเรียนไม่มีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์และแนวทางการรักที่ถูกต้อง พระสอนศีลธรรมทางโรงเรียนจะจัดให้เข้าสอนแค่สัปดาห์ละ 1 วัน ซึ่งน้อยเกินไปและเด็กนักเรียนส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีสื่อการสอนเกี่ยวกับสู่ภาคปฏิบัติและที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนให้มากขึ้น ควรมีการอบรมและจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรมให้บ่อยขึ้น ควรมีการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้งและติดตามประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมนำไปเป็นแนวการสอนให้เหมาะสมแก่เด็กมากขึ้น ทางโรงเรียนและพระสอนศีลธรรมมีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางการรักที่ถูกต้อง ควรเพิ่มชั่วโมงและวันให้พระสอนศีลธรรมเข้ามามีการสอนมากขึ้นและควรให้พระสอนศีลธรรมเข้ามาสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้เด็กได้เรียนรู้ในหลักธรรมคำสอน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรม ควรมีการสอนโดยเน้นให้มีความกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดา มีการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีการนำผลสรุปการประเมินทางคุณธรรมจริยธรรมและเพื่อนำไปแก้ไขพฤติกรรมของ และทางโรงเรียนได้มีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนาและร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงสมควรมีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นผู้นำนักเรียนในการฝึกสมาธิ เป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่แก่นักเรียน รวมถึงการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับที่พระปลัดบรรจบ กิตติญาโณ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านมะขาม

เตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านเนื้อหาของหลักสูตร นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับที่พระโกศล มณีรัตน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือตอนล่าง จากผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากบุคคลที่มีสถานะเพศที่แตกต่างกันย่อมได้รับหน้าที่และแสดงบทบาทแตกต่างกันออกไป ดังนั้น เพศที่แตกต่างกันของของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ระดับชั้นเรียน วุฒิธรรมศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับชั้นเรียน วุฒิธรรมศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น อายุที่แตกต่างกันของของบุคคลจึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องผลการวิจัยของพระครูวิรุฬห์สุวรรณดิษฐ์ (สมบัติ กนตมโม) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิษฐ์ ตำบลวังกะพ้อ อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.45 ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ พระสอนศีลธรรมมีการนำสู่ภาคปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียน มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม มีการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้ง และติดตามประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และทางโรงเรียนมีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง พร้อมทั้งบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีคุณภาพตามแผนการศึกษามีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่ ควรมีสื่อการสอนเกี่ยวกับสู่ภาคปฏิบัติและที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนให้มากขึ้น ควรมีการอบรมและจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรมให้บ่อยขึ้น ควรมีการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้ง และติดตามประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับพระใบฎีกาบุญญ จารุวณโณ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านเป็นผู้แนะนำนักเรียนฝึกสมาธิ และด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย พระสอนศีลธรรมเน้นให้มีความกตัญญูเกิดเวทีต่อมารดาบิดา พระสอนศีลธรรม มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน พระสอนศีลธรรมเตรียมการวางแผนการสอนล่วงหน้าก่อนการสอน พระสอนศีลธรรมมีวิธีการดำเนินการเราจะมีหลักสูตรพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมก็จะสอนตามหลักสูตรตามตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษา ตามช่วงชั้นเรียน และมีพระอาจารย์เข้ามาสอนธรรมในโรงเรียน

2. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านเป็นผู้นำนักเรียนในการฝึกสมาธิ ด้านเป็น ผู้นำนักเรียนในการฝึกสมาธิ ประกอบด้วย พระสอนศีลธรรม มีการอบรมสั่งสอนให้นักเรียน มีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม พระสอนศีลธรรม มีการอบรมสั่งสอนให้นักเรียน มีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม พระสอนศีลธรรม มีการให้นักเรียนนั่งสมาธิ ก่อนเรียนอย่างน้อย 5 นาที พระสอนศีลธรรม มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียน สวดมนต์และ กล่าวคำปฏิญาณตนก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ

3. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ประกอบด้วย พระสอน ศีลธรรม มีการนำผลสรุปการประเมินทางคุณธรรมจริยธรรมและเพื่อนำไปแก้ไขพฤติกรรม ของนักเรียน พระสอนศีลธรรม มีการจัดทำแบบประเมินโดยทำการฝึกหัดหรือ แบบทบทวนบทเรียนให้เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียนตอบเป็นระยะ ดำเนินการ วัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรม ดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ พระสอน ศีลธรรม มีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้และความเข้าใจ ในบทเรียนของแต่ละวิชาของนักเรียน โรงเรียนมีการทบทวนวิชาธรรมศึกษาทุกปี โดยมีพระสอนศีลธรรมและครูที่โรงเรียน ช่วยในการทบทวนการเรียนการสอน ในช่วงก่อน สอบธรรมศึกษา

4. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิต การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตประกอบด้วย โรงเรียนได้มีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนได้จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ โรงเรียนได้จัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พระสอนศีลธรรมในวิชาพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เด็ก ๆ สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งด้าน ความกตัญญู ความอดทน มีความรับผิดชอบ ความมีวินัยพระสอนศีลธรรมมีการบูรณาการ สอนและแนะนำหลักธรรมให้เด็กได้นำไปปฏิบัติจริง ตามสมควรแก่เด็กจะสามารถนำหลักธรรมอะไรไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยผู้วิจัย ได้ทำเป็นภาพองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พระสอนศีลธรรมควรจัดตั้งตำแหน่งพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนอย่างเป็นทางการพร้อมงบประมาณและสวัสดิการที่เหมาะสม
2. พระสอนศีลธรรมควรส่งเสริมการสอนพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการโดยเน้นกิจกรรมจริยธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสอนศีลธรรมควรจัดแบบแผนการสอนให้เหมาะสมแก่วัยของเด็กนักเรียนและควรมีสื่อการสอนเกี่ยวกับสุภาษิตและที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนให้มากขึ้น
2. พระสอนศีลธรรมควรส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรม สอดแทรกในเนื้อหาการสอนในแต่ละครั้งให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เด็กจดจำและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
3. พระสอนศีลธรรมควรส่งเสริมให้มีการมอบรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนที่มีความรู้ ความสามารถและกล้าแสดงออกในเรื่องของหลักคุณธรรมจริยธรรม
4. พระสอนศีลธรรมพร้อมทางโรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้บ่อยครั้งกว่าที่ผ่านมาและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับจังหวัดราชบุรี
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมในการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกระดับจังหวัดราชบุรี
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทักษะของพระสอนศีลธรรมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เจริญ รักติวานิช. (2547). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

- พระโกศล มณีนटना. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือตอนล่าง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตถ์ (สมบัติ กนตธมโม). (2560). บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาบุญญ จารุณโณ. (2562). ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดบรรจบ กิตติญาโณ. (2558). ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาชาติ. (2566). *อำนาจหน้าที่*. สืบค้น 7 มีนาคม 2567, จาก <http://www.onab.go.th>
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ ในยุควิถีชีวิตใหม่ : การศึกษาเชิงประจักษ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE INFLUENCE OF MARKETING MIX STRATEGIES ON ONLINE FOOD ORDERING BEHAVIOR IN THE NEW NORMAL ERA: AN EMPIRICAL STUDY IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

จิตประนอมแก้ว สุ่มทรัพย์, พัทธ์สุดม์ สารานุวัฒน์

Jitpranomkaew Sumsap, Patpasut Satunuwat

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: patpasut@aru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ และ 2. ศึกษาพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยเชิงปริมาณนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แอปพลิเคชันสั่งอาหารในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 370 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจงและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร ส่วนพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจเลือก และด้านการซื้อ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงบริการและประสิทธิภาพในการให้บริการมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและแพลตฟอร์มการสั่งอาหารออนไลน์ โดยเฉพาะการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและกระบวนการให้บริการซึ่งมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

คำสำคัญ: พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์; กลยุทธ์การตลาด 7P's; ยุควิถีชีวิตใหม่; แอปพลิเคชันสั่งอาหาร

Abstract

This research article aims to: 1. examine the influence of marketing mix strategies on online food ordering behavior, and 2. study consumer behavior regarding online food ordering in the new normal era among residents of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This quantitative research employed purposive sampling, collecting data from 370 individuals who use food delivery applications in the Phra Nakhon Si Ayutthaya District through an online questionnaire. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that the overall influence of the marketing mix on online food ordering behavior was at a high level, with the highest average score found in the distribution channels, followed by the process and people components. Consumer behavior in online food ordering was also rated at a high level overall, with service usage having the highest mean, followed by decision-making and purchasing behavior. The findings indicate that consumers prioritize ease of access and service efficiency more than other factors. This insight can guide food businesses and online delivery platforms in refining their marketing strategies particularly by improving distribution channels and service processes, which were found to have the most significant impact on consumer decisions.

Keywords: Online Food Ordering Behavior, 7P's Marketing Strategies, New Normal Era, Food Delivery Applications

บทนำ

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้สังคมปรับตัวสู่วิถีชีวิตแบบ New Normal ซึ่งเน้นการรักษาระยะห่างทางสังคม (Vithayaporn et al., 2020) ส่งผลให้แพลตฟอร์มการสั่งอาหารออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว (Li et al., 2020) ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2563) พบว่าในช่วงการแพร่ระบาดมีผู้ใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ในประเทศไทยสูงถึงร้อยละ 85 และร้อยละ 45 ใช้บริการมากขึ้นเนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับการติดเชื้อ สอดคล้องกับรายงานของศูนย์วิจัยกสิกร

ไทย (2564) ที่ระบุว่ามูลค่าตลาด푸드เดลิเวอรีในประเทศไทยเติบโตถึงร้อยละ 94-123 ในช่วงปี 2562-2564

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายทั้งเป็นเมืองมรดกโลก มีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยกว่า 8 ล้านคนต่อปี และเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2564) ส่งผลให้ธุรกิจอาหารในจังหวัดมีการแข่งขันสูง โดยมีการจดทะเบียนธุรกิจร้านอาหารเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ในช่วงปี 2561-2563 และร้อยละ 40 ปรับตัวสู่การให้บริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2563) งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การบริการและกระบวนการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้อปพลิเคชันสั่งอาหาร (พิรานันท์ เก่งกล้า, 2562; ธัญลักษณ์ เพชรประดับสุข, 2563) ขณะที่ในบริบทนานาชาติความสะดวกสบายและการประหยัดเวลาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการ (Kimes & Laque, 2011; Ray et al., 2019; Zhao & Bacao, 2020)

การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งอาหารออนไลน์สามารถประยุกต์ใช้แบบจำลองกระบวนการตัดสินใจซื้อของ Kotler & Keller (2016) ซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การตัดสินใจเลือก การซื้อ และการใช้บริการ (Suhartanto et al., 2019; Ray et al., 2019) เมื่อพิจารณาร่วมกับกลยุทธ์การตลาด 7P's ของ Booms & Bitner (1981) ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออย่างชัดเจน โดยในขั้นตอนการตัดสินใจเลือก ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมการตลาด ขณะที่ขั้นตอนการซื้อ ราคาและช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลสูง และในขั้นตอนการใช้บริการ บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการมีผลต่อความพึงพอใจและการใช้บริการซ้ำ (Alalwan, 2020; Hong et al., 2022; Prasetyo et al., 2021)

แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศ แต่ยังมีช่องว่างในการศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์การตลาด 7P's ในบริบทท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยเฉพาะในสถานการณ์ COVID-19 ที่กลยุทธ์ด้านกระบวนการและบุคลากรมีอิทธิพลสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (Gunden et al., 2020) ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ : การศึกษาเชิงประจักษ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ และศึกษาพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดดังกล่าว ผลการวิจัยจะเป็น

ประโยชน์ทั้งเชิงวิชาการในการเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทท้องถิ่น และเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการในการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุควิถีชีวิตใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อกลยุทธ์การตลาด (7P's) ในบริบทของการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ประชากร

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัย ทำงาน หรือกำลังศึกษาในอำเภอพระนครศรีอยุธยาที่เคยสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงและกระจายแบบสอบถามออนไลน์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด (7P's) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของ Likert Scale (5=มากที่สุด, 4=มาก, 3=ปานกลาง, 2=น้อย, 1=น้อยที่สุด) ตอนที่ 3 พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ใน 3 ด้าน (การตัดสินใจเลือก การซื้อ และการใช้บริการ) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เช่นเดียวกับตอนที่ 2 และ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Forms กระจายลิงก์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่าทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 และร้อยละ 88 ของข้อคำถามมีค่า IOC สูงกว่า 0.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Turner & Carlson (2003) ที่กำหนดว่าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในระดับที่ยอมรับได้

5.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.77-0.93 ซึ่งสูงกว่า 0.70 จึงมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เก็บข้อมูล

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ สำหรับข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดและพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษารั้วนี้มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน ผลการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 56.50 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 38.40 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 59.20 ประกอบอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 31.60 มีรายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 บาท ร้อยละ 45.10 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 60.50 และส่วนใหญ่สั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน 7-Eleven Delivery ร้อยละ 27.80 รองลงมาคือ Grab Food ร้อยละ 24.60 และ Food Panda ร้อยละ 19.50 ตามลำดับ

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด (7P's)

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด (7P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารผ่านแอปพลิเคชันในยุควิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.44) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.52) ด้านกระบวนการ ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.58) ด้านบุคลากร ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.57) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.51) ด้านราคา ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.52) ด้านการส่งเสริม

การตลาด ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.61) และด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.55) ตามลำดับ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงแอปพลิเคชัน ความหลากหลายของวิธีการชำระเงิน และความครอบคลุมของพื้นที่ให้บริการมากที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีพื้นที่ทั้งเขตเมืองและเขตชานเมือง ทำให้ความครอบคลุมของพื้นที่ให้บริการเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้บริโภค

ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง แสดงให้เห็นว่าความรวดเร็วในการจัดส่งอาหาร ความถูกต้องของรายการอาหาร และการติดตามสถานะคำสั่งซื้อเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผู้บริโภคต้องการความรวดเร็วและความถูกต้องในการให้บริการ

ด้านบุคลากร (People) มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสาม แสดงให้เห็นว่าการให้บริการของพนักงานส่งอาหาร ไม่ว่าจะเป็นความรวดเร็ว ความถูกต้อง อธิษาคัยที่ดีและความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสบการณ์การใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ของผู้บริโภค โดยเฉพาะการรักษามาตรฐานด้านสุขอนามัยของพนักงานส่งอาหาร

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) และด้านราคา (Price) มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน แสดงให้เห็นว่าความหลากหลายของร้านอาหาร คุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคาและความโปร่งใสในการแสดงราคา เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) และด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัจจัยอื่น แต่ยังอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าส่วนลด โปรโมชั่น โปรแกรมสะสมแต้ม การออกแบบแอปพลิเคชัน ความสวยงามของรูปภาพอาหาร และลักษณะทางกายภาพของบรรจุภัณฑ์ ยังคงเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ แม้จะน้อยกว่าปัจจัยด้านความสะดวกและประสิทธิภาพการให้บริการ

2. พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการใช้บริการ ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.65) ด้านการตัดสินใจเลือก ($\bar{X}=3.76$, S.D.=0.68) และด้านการซื้อ ($\bar{X}=3.49$, S.D.=0.85) ตามลำดับ

ด้านการใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากการศึกษาค้นคว้าเชิงลึกพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ช่วยประหยัดเวลาในการเดินทาง ($\bar{X}=4.05$) รองลงมาคือ การใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโควิด-19 ($\bar{X}=3.93$) และการใช้บริการช่วยให้เข้าถึงร้านอาหารที่หลากหลายมากขึ้น ($\bar{X}=3.72$) ความน่าสนใจ คือ แม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะคลี่คลายลง แต่พฤติกรรมการใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ยังคงอยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านการตัดสินใจเลือกมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง จากการศึกษาค้นคว้าเชิงลึกพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การตัดสินใจเลือกแอปพลิเคชันที่มีส่วนลดหรือโปรโมชั่นที่น่าสนใจ ($\bar{X}=3.95$) รองลงมาคือ การตัดสินใจเลือกแอปพลิเคชันที่มีความน่าเชื่อถือและมีชื่อเสียง ($\bar{X}=3.89$) และการตัดสินใจเลือกร้านอาหารจากข้อมูลรีวิวของผู้ใช้บริการคนอื่น ($\bar{X}=3.65$) สิ่งที่น่าสนใจ คือ ผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชันในระดับที่สูง สะท้อนให้เห็นว่า ในพื้นที่ที่ไม่ใช่เมืองหลัก ความไว้วางใจในแบรนด์และความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์มเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

ด้านการซื้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาค้นคว้าเชิงลึกพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมักจะสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเดิมที่คุ้นเคย ($\bar{X}=3.78$) รองลงมาคือ การซื้ออาหารผ่านแอปพลิเคชันในช่วงเวลาเร่งด่วนหรือเมื่อไม่สะดวกในการออกไปซื้ออาหารด้วยตนเอง ($\bar{X}=3.62$) และการมักจะซื้ออาหารในปริมาณที่มากกว่าปกติเมื่อมีโปรโมชั่นส่วนลดหรือฟรีค่าจัดส่ง ($\bar{X}=3.08$) สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการตอบสนองต่อโปรโมชั่นส่วนลดหรือฟรีค่าจัดส่งในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยในเขตกรุงเทพมหานครที่พบว่า ผู้บริโภคมีการตอบสนองต่อโปรโมชั่นในระดับสูง

โดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาด (7P's) ในบริบทของการสั่งอาหารออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงบริการและประสิทธิภาพในการให้บริการมากกว่าปัจจัยด้านราคาและการส่งเสริมการตลาด ในขณะที่พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริโภคใช้บริการเพื่อประหยัดเวลาในการเดินทางและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโควิด-19 มีการพิจารณาปัจจัยหลายด้านในการตัดสินใจเลือกแอปพลิเคชันและร้านอาหาร และมีความภักดี

ต่อแอปพลิเคชันที่คุ้นเคย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญในยุควิถีชีวิตใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อกิจกรรมการตลาด (7P's) ในบริบทของการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$) โดยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.17$) สะท้อนให้เห็นว่าความสะดวกในการเข้าถึงแอปพลิเคชัน ความหลากหลายของวิธีการชำระเงิน และความครอบคลุมของพื้นที่ให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ เพชรประดับสุข (2563) และ Prasetyo et al. (2021) ที่พบว่าการเข้าถึงบริการได้ง่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้าในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีทั้งเขตเมืองและเขตชานเมือง

ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร มีความสำคัญในลำดับถัดมา ($\bar{X}=4.08$ และ $\bar{X}=4.02$ ตามลำดับ) สะท้อนว่า นอกจากความสะดวกในการเข้าถึงบริการแล้วประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการและคุณภาพการให้บริการของพนักงานก็เป็นปัจจัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิรานันท์ แกล่งกล้า (2562) และ Hong et al. (2022) ที่พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการมีผลโดยตรงต่อความตั้งใจใช้บริการซ้ำ โดยเฉพาะความสามารถในการติดต่อกับผู้ให้บริการเมื่อเกิดปัญหา

ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=3.99$) แสดงให้เห็นว่าความหลากหลายของร้านอาหาร คุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคาและความโปร่งใสในการแสดงราคา เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับที่ใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alalwan (2020) ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=3.96$ และ $\bar{X}=3.94$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงบริการและประสิทธิภาพในการให้บริการมากกว่าปัจจัยด้านราคาและการส่งเสริมการตลาด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากวิถีชีวิตที่เร่งรีบและความกังวลในการเดินทางออกนอกบ้านในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19

2. พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) โดยด้านการใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.79$) โดยเฉพาะประเด็นการประหยัดเวลาในการเดินทาง ($\bar{X}=4.05$) และการ

ลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโควิด-19 ($\bar{X}=3.93$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li et al. (2020) และ Mehroli et al. (2021) สิ่งที่น่าสนใจคือแม้สถานการณ์โควิด-19 จะคลี่คลายลง แต่พฤติกรรมการใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ยังคงอยู่ในระดับสูง สะท้อนว่าพฤติกรรมดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Vithayaporn et al. (2020) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในช่วงวิกฤตอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงถาวรในวิถีชีวิตของผู้บริโภค

ด้านการตัดสินใจเลือก มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{X}=3.76$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการตัดสินใจเลือกแอปพลิเคชันที่มีส่วนลดหรือโปรโมชั่นที่น่าสนใจ ($\bar{X}=3.95$) และความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชัน ($\bar{X}=3.89$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ray et al. (2019) ที่พบว่าชื่อเสียงของแบรนด์ การส่งเสริมการขาย และการรับรู้ข้อมูลจากผู้ใช้งานอื่นมีผลต่อการตัดสินใจ ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชันในระดับสูง ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยในเขตกรุงเทพมหานครที่ผู้บริโภคอาจให้ความสำคัญกับส่วนลดและโปรโมชั่นมากกว่า (อิสริย์ อนันต์โชคปฐม, 2564)

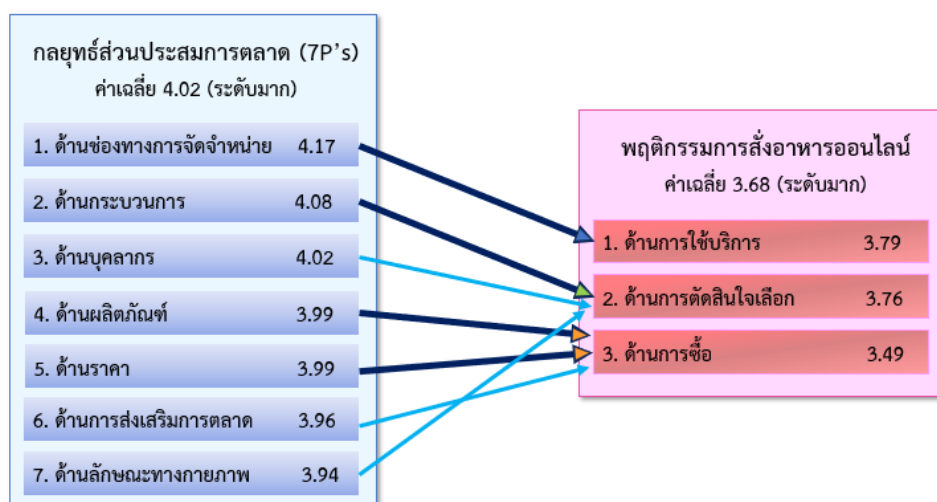
ด้านการซื้อ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.49$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมักจะสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเดิมที่คุ้นเคย ($\bar{X}=3.78$) แสดงถึงความภักดีต่อแบรนด์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) และงานวิจัยของ Zhao & Bacao (2020) นอกจากนี้ผู้บริโภคมักจะซื้ออาหารในช่วงเวลาเร่งด่วนหรือเมื่อไม่สะดวกในการออกไปซื้ออาหารด้วยตนเอง ($\bar{X}=3.62$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kimes & Laque (2011) ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการตอบสนองต่อโปรโมชั่นส่วนลดหรือฟรีค่าจัดส่งในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$) ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยในเขตกรุงเทพมหานคร อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการบริโภคระหว่างเมืองหลักและเมืองรอง

โดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ในระดับสูง โดยให้ความสำคัญกับความสะดวกสบาย การประหยัดเวลา และความปลอดภัย สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่อาจคงอยู่ต่อไป แม้สถานการณ์โควิด-19 จะคลี่คลายลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลและวิถีชีวิตใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ : การศึกษาเชิงประจักษ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 370 คน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยนำไปสู่องค์ความรู้จากการวิจัยที่สำคัญดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด
และพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์

หมายเหตุ หมายถึง เส้นทึบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์เป็นโมเดลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด (7P's) กับพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ในยุควิถีชีวิตใหม่ พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place, $\bar{X}=4.17$) มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ ($\bar{X}=3.79$) สะท้อนว่าการเข้าถึงง่าย วิธีชำระเงินที่หลากหลาย และพื้นที่ให้บริการครอบคลุม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์ม 2. กระบวนการ (Process, $\bar{X}=4.08$) และบุคลากร (People, $\bar{X}=4.02$) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือก ($\bar{X}=3.76$) แสดงว่าประสิทธิภาพระบบ ความรวดเร็วในการจัดส่ง ความถูกต้องของรายการอาหาร และคุณภาพบริการของพนักงาน มีผลต่อการเลือกใช้ออป

พลิกเคชั่น และ 3. ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ($\bar{X}$ =3.99) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion, $\bar{X}$ =3.96) มีความสัมพันธ์กับการซื้อ ($\bar{X}$ =3.49) แสดงว่าคุณภาพอาหาร ความคุ้มค่า และโปรโมชั่น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ

ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence, $\bar{X}$ =3.94) แม้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ยังมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือก โดยการออกแบบแอปพลิเคชัน ความสวยงามของ รูปอาหาร และบรรจุภัณฑ์ ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการ โมเดลแสดงความสัมพันธ์ เชิงเหตุผลใน 3 มิติ คือ ส่วนประสมการตลาด (7P's) เป็นตัวแปรอิสระ พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์เป็นตัวแปรตาม และเส้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง

ผลการศึกษาชี้ว่า ในยุควิถีชีวิตใหม่ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวก และประสิทธิภาพการให้บริการมากกว่าราคาและโปรโมชั่น โมเดลนี้มีประโยชน์เชิงปฏิบัติ สำหรับผู้ประกอบการและผู้พัฒนาแพลตฟอร์มในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้อง กับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย กระบวนการให้บริการ และบุคลากร

โมเดลพัฒนาจากทฤษฎีหลัก 2 ประการ คือ ทฤษฎีส่วนประสมการตลาดสำหรับ ธุรกิจบริการของ Booms & Bitner (1981) ที่พัฒนาต่อยอดจากแนวคิด 4P's ของ McCarthy และโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภคของ Kotler & Keller (2016) ที่อธิบาย กระบวนการตัดสินใจซื้อ ซึ่งในบริบทการสั่งอาหารออนไลน์ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ การตัดสินใจเลือก การซื้อ และการใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานกำกับดูแลควรกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพการให้บริการของ ร้านค้าและแพลตฟอร์มสั่งอาหารออนไลน์ โดยเฉพาะในด้านการจัดส่งและความถูกต้อง ของรายการอาหาร ซึ่งจะช่วยยกระดับด้านการซื้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดจากผลการวิจัย

2. ควรมีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการของแอปพลิเคชันสั่งอาหาร เพื่อยกระดับด้านกระบวนการและด้านบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคให้ ความสำคัญ

3. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเข้าถึงช่องทางการ จำหน่ายผ่านแอปพลิเคชัน สอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่าด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสำคัญสูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ประกอบการควรพัฒนาด้านลักษณะทางกายภาพ โดยปรับปรุงคุณภาพรูปภาพอาหารและบรรจุภัณฑ์ เพื่อยกระดับปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดจากผลการวิจัย
2. แพลตฟอร์มควรเพิ่มมาตรการสร้างความน่าเชื่อถือ เช่น นโยบายรับประกันสินค้าและคืนเงิน สอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่าผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชัน
3. ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันควรปรับปรุงระบบรีวิวให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาระบบการชำระเงินให้หลากหลาย ตามผลวิจัยที่พบว่าผู้บริโภคใช้ข้อมูลรีวิวประกอบการตัดสินใจ และให้ความสำคัญกับความหลากหลายของวิธีการชำระเงิน
4. ร้านอาหารควรรักษามาตรฐานคุณภาพอาหารและให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดเตรียมอาหารสำหรับการจัดส่ง เนื่องจากด้านผลิตภัณฑ์ยังเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาและเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งอาหารออนไลน์ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างครอบคลุม
2. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานโดยเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่อธิบายเหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์ระหว่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยากับพื้นที่อื่น เนื่องจากผลวิจัยพบความแตกต่างระหว่างผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยากับกรุงเทพมหานคร
4. ควรศึกษาแนวโน้มธุรกิจแอปพลิเคชันสั่งอาหารและผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารแบบดั้งเดิม เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการปรับตัวในยุควิถีชีวิตใหม่ที่พฤติกรรมการสั่งอาหารออนไลน์มีแนวโน้มคงอยู่แม้สถานการณ์โควิด-19 จะคลี่คลายลง

เอกสารอ้างอิง

- ัญญลักษณ์ เพชรประดับสุข. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พिरานันท์ แกล่งกล้า. (2562). การวิเคราะห์คุณลักษณะของบริการแอปพลิเคชันเพื่อการสั่งอาหาร เดลิเวอรี่ในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). ตลาดฟู้ดเดลิเวอรี่ปี 2564 แข่งขันรุนแรง มูลค่าตลาดอาจทะลุ 7.8 หมื่นล้านบาท. กรุงเทพฯ: บมจ.ธนาคารกสิกรไทย.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.
- สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2563). รายงานสถิติการจดทะเบียนธุรกิจในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2563. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2564). รายงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2564. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- อิสริย์ อนันต์โชคปฐมา. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 11(2), 85-99.
- Alalwan, A. A. (2020). Mobile food ordering apps: An empirical study of the factors affecting customer e-satisfaction and continued intention to reuse. *International Journal of Information Management*, 50(1), 28-44.
- Booms, B. H. & Bitner, M. J. (1981). Marketing strategies and organization structures for service firms. In J. H. Donnelly & W. R. George (Eds.), *Marketing of Services*. (pp. 47-51). Chicago, IL: American Marketing Association.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Gunden, N. et al. (2020). Consumers' intentions to use online food delivery systems: An empirical investigation. *Journal of Foodservice Business Research*, 23(3), 196-215.
- Hong, C. et al. (2022). Factors affecting customer satisfaction and loyalty to food delivery apps. *International Journal of Hospitality Management*, 103(9), 1-12.
- Kimes, S. E. & Laque, P. (2011). Online, mobile, and text food ordering in the US restaurant industry. *Cornell Hospitality Report*, 11(7), 6-15.
- Kotler, P. & Keller, K. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). USA: Pearson Education.

- Li, C. et al. (2020). Review of online food delivery platforms and their impacts on sustainability. *Sustainability*, 12(14), 1-17.
- Mehroli, S. et al. (2021). Customers response to online food delivery services during COVID-19 outbreak using binary logistic regression. *International Journal of Consumer Studies*, 45(3), 396-408.
- Prasetyo, Y. T. et al. (2021). Factors affecting customer satisfaction and loyalty in online food delivery service during the COVID-19 pandemic: Its relation with open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(1), 1-16.
- Ray, A. et al. (2019). Why do people use food delivery apps (FDA)? A uses and gratification theory perspective. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 51(1), 221-230.
- Suhartanto, D. et al. (2019). Loyalty toward online food delivery service: The role of e-service quality and food quality. *Journal of Foodservice Business Research*, 22(1), 81-97.
- Turner, S. P. & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Vithayaporn, S. et al. (2020). Understanding post-adoption behaviors in e-commerce: Customers' perspectives of what makes or breaks successful online shopping experiences. *Journal of Business Research*, 122(1), 1-16.
- Zhao, Y. & Bacao, F. (2020). What factors determining customer continuingly using food delivery apps during 2019 novel coronavirus pandemic period?. *International Journal of Hospitality Management*, 91(1), 1-12.

ความยุติธรรมและระเบียบสังคม : วิเคราะห์ในเชิงปรัชญาการเมือง
ตามแนวคิดขงจื้อ*

JUSTICE AND SOCIAL ORDER: A POLITICAL PHILOSOPHY ANALYSIS BASED
ON CONFUCIAN THOUGHT

โพธิ์คิน ขวออุ่นหล้า

Pokin Kwaounla

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: pokim.itr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความคิดด้านความยุติธรรมและระเบียบสังคมวิเคราะห์ในเชิงปรัชญาการเมืองตามแนวคิดขงจื้อ เพื่อสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้ จากการศึกษาพบว่า ขงจื้อได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรมและระเบียบสังคม ที่เน้นไปที่ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในสังคมและการเคารพต่อคุณธรรม และความถูกต้องที่ยึดถือในสังคม ซึ่งขงจื้อเชื่อว่า การบรรลุความยุติธรรมในสังคมเกิดจากการที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดมั่นในคุณธรรม เช่น รักเพื่อนมนุษย์ ความสัตย์ซื่อ และการเคารพธรรมชาติและการรักษาสมดุลในสังคม ความยุติธรรมในแนวคิดของขงจื้อยังสามารถเข้าใจได้จากการให้ความสำคัญกับลำดับชั้นทางสังคม หรือฮี้ลิ่ง ซึ่งเน้นการเคารพและให้เกียรติแก่บิดามารดาและผู้สูงวัยเป็นหลัก เนื่องจากเขาเชื่อว่าการเคารพและรักในครอบครัวเป็นรากฐานของสังคมที่สงบสุขและยุติธรรม แนวคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การรักษาระเบียบสังคมไม่ใช่เพียงแค่การมีการบังคับใช้กฎหมายหรือระเบียบ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและการสร้างความรู้สึกของความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจดีในระดับปัจเจกบุคคล

คำสำคัญ: ความยุติธรรม; ระเบียบสังคม; ปรัชญาขงจื้อ

Abstract

This academic article presents the idea of justice and social order analyzed in political philosophy according to Confucian thought. I want to be able to apply such concepts in today's life. From the study, it was found that Confucius proposed the concepts of Justice and social order which emphasize the importance of building good relationships between individuals in society and respecting morality and correctness that is upheld in society. Confucius believed that achieving social justice results from each person fulfilling his or her duties and being socially responsible. By adhering to morality such as loving fellow human beings faithfulness and respect for nature and maintaining balance in society. Justice in Confucian thought can also be understood by focusing on Social Hierarchy or Healing which mainly emphasizes respect and honor for parents and the elderly. Because he believes that respect and love for family are the foundations of a peaceful and just society. These ideas show that maintaining social order is not just about enforcing laws or regulations. But it also involves promoting morality and creating a sense of humanity with a good heart at the individual level.

Keyword: Justice; Social Order; Confucian Philosophy

บทนำ

ความยุติธรรมเป็นรากฐานของความสามัคคี ความไว้วางใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขของคนในสังคม นอกจากนี้ ความยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการที่จะเชื่อมสมานกลุ่มคน หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สังคมที่ไร้ความยุติธรรมย่อมเป็นสังคมที่มีแต่ความแตกแยก ความขัดแย้ง และความวุ่นวาย ไม่สามารถที่จะสร้างความภาคภูมิใจแก่สมาชิกในสังคม และนำไปสู่วิกฤติต่าง ๆ รวมทั้งวิกฤติทางครอบครัว สังคม องค์กร เศรษฐกิจและการเมือง และเมื่อใดก็ตามที่สังคมเริ่มตั้งคำถาม หรือสงสัยเกี่ยวกับความยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมในองค์กร หรือความยุติธรรมทางสังคม เมื่อนั้นสถานการณ์แห่งความไม่ไว้วางใจ ความไม่เชื่อมั่นซึ่งกันและกันก็มักจะเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยกันระหว่างคนในองค์กรและสังคม ในประเทศไทยปัญหาด้านความยุติธรรมและความเหลื่อมล้ำมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในทางสังคมเท่านั้น แม้ในองค์กรก็มีปัญหาด้านความยุติธรรมเช่นเดียวกัน ระบบอุปถัมภ์ได้ฝังรากลึกและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ

การแบ่งปันผลตอบแทน กระบวนการพิจารณาผลตอบแทน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในองค์กร ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านความยุติธรรมในองค์กร (สุขุมพงษ์ ชาญนวงศ์ และคณะ, 2559)

ในสังคมมนุษย์ ความยุติธรรมถือเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบและสร้างความสงบสุขระหว่างบุคคล การพิจารณาความยุติธรรมไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือข้อบังคับเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณธรรมที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คนในสังคม การศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดทำให้เข้าถึงเหตุปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ก่อพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งทางดีและทางร้าย เพื่อหาทางออกจากปัญหาและนำความสุขสู่สังคมได้เช่นยุคสมัยของขงจื๊อที่เกิดความขัดแย้งจากการแย่งชิงอำนาจ ผู้ปกครองไม่ดูแลเอาใจใส่ประชาชน ขณะที่ประชาชนไม่ทำหน้าที่ของตน ต่างฝ่ายต่างเอาใจใส่ในประโยชน์ของตน ความรักในส่วนรวมหาได้ยาก ผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นเรื่องรอง ขงจื๊อในฐานะนักมนุษยนิยมให้ความสำคัญกับการใช้ปัญญาของมนุษย์เพื่อสร้างสรรค์ความดีงามให้กับสรรพสิ่งโดยอาศัยหลักแห่งมนุษยธรรมที่ส่งผลให้เกิดความสุขของบ้านเมืองและโลก แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของขงจื๊อ (Confucius) เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการสร้างระเบียบสังคมและความยุติธรรม โดยผ่านการยึดถือคุณธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ขงจื๊อเน้นการบริหารจัดการความยุติธรรมผ่านการพัฒนาคุณธรรมของบุคคลเป็นหลัก ซึ่งช่วยสร้างสังคมที่เป็นระเบียบและมีความสุข บทความนี้จะวิเคราะห์แนวคิดของขงจื๊อในเรื่องความยุติธรรมและระเบียบสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่หลักการสำคัญในปรัชญาการเมืองของเขา (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2554)

ปรัชญาขงจื๊อ (Confucianism) เป็นระบบคิดทางศีลธรรมและสังคมที่พัฒนาขึ้นโดยขงจื๊อ (Confucius หรือ Kong Fuzi) ซึ่งเป็นนักคิดและนักการเมืองในช่วงปลายสมัยราชวงศ์โจว ในประเทศจีน (ประมาณ 551–479 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ปรัชญาของขงจื๊อมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อสังคมและวัฒนธรรมของจีน และยังคงส่งผลต่อหลายประเทศในเอเชียตะวันออก เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น และเวียดนาม (สมาคมเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก, ม.ป.ป.) หลักการสำคัญในปรัชญาขงจื๊อประกอบด้วย (วิภา จิรภาไพศาล, 2566)

1. การปกครองแบบจีน (Ren) จีน (仁) หรือ มนุษยธรรม หมายถึง การแสดงออกถึงความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ และความห่วงใยต่อผู้อื่น การปฏิบัติด้วยจิตใจที่ดีและการรักษามารยาทในการติดต่อกับคนอื่น

2. การรักษาระเบียบสังคมและมารยาท (Li) ลี (礼) หมายถึง ธรรมเนียมและพิธีการ หรือการปฏิบัติตามระเบียบสังคมอย่างมีมารยาท การให้เกียรติต่อผู้อื่นและเคารพในโครงสร้างของสังคม ซึ่งรวมถึงการเคารพพ่อแม่ ผู้ใหญ่ หรือผู้นำ

3. ความสำคัญของการศึกษาขงจื้อให้ความสำคัญกับการศึกษามาก เพราะเขาเชื่อว่า การศึกษาเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาความสามารถในการทำความดีและการเข้าใจโลกรอบตัว และการพัฒนาทางสติปัญญา (สุวรรณา สถาอานันท์, 2539)

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม ขงจื้อเน้นการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก และการให้ความเคารพในตำแหน่งของแต่ละคนในสังคม

5. การเป็นผู้ที่ดี (Junzi) จุนจื่อ (君子) หมายถึง บุรุษที่ดี หรือคนที่มีคุณธรรม ขงจื้อเห็นว่า ผู้ที่ดี คือ คนที่มีคุณธรรมสูง เช่น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อและการมีความรับผิดชอบ

6. การนำหลักคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน การนำหลักคำสอนเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการสร้างความสุขในตัวเองและสังคมจะช่วยให้ทุกคนมีชีวิตที่สงบสุข (ขงจื้อ, 2546)

ปรัชญาขงจื้อเน้นการปรับปรุงตัวเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาจิตใจและความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีศีลธรรม เพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสงบสุข (สยมพร ฉันทสิทธิพร, 2561)

ปรัชญาขงจื้อ (Confucianism) หรือที่เรียกว่าลัทธิขงจื้อ มีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนาและการกำหนดโครงสร้างทางสังคมและการเมืองของจีน รวมทั้งอิทธิพลที่มีต่อประเทศอื่นในเอเชียตะวันออก เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม เป็นต้น ลัทธินี้เน้นไปที่ความสำคัญของศีลธรรม คุณธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาอารยธรรมและสังคมที่มั่นคง (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2559)

บทบาทของปรัชญาขงจื้อ

1. การส่งเสริมศีลธรรมและคุณธรรมส่วนบุคคล ปรัชญาขงจื้อเน้นการพัฒนาความดีในตัวเองผ่านการฝึกฝนในเรื่องของ ความซื่อสัตย์ (Ren) ความกตัญญู (Xiao) และความรู้จักหน้าที่ (Li) ซึ่งการมีคุณธรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคมและทำให้แต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

2. การเน้นความสำคัญของครอบครัว ขงจื้อให้ความสำคัญกับ ความกตัญญู (Xiao) ซึ่งหมายถึงการเคารพและรักพ่อแม่ และการดูแลต่อผู้สูงอายุ ความสัมพันธ์

ในครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและการสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพ (Li, 1986)

3. การเสริมสร้างระเบียบทางสังคม ขงจื้อเชื่อว่าเพื่อให้สังคมมีระเบียบเรียบร้อย ทุกคนควรทำหน้าที่ของตนเองในสังคม เช่น ผู้ปกครองต้องมีความเมตตาและยุติธรรม ขณะที่พลเมืองต้องให้ความเคารพและสนับสนุนรัฐบาล และนักการเมืองควรเป็นแบบอย่างที่ดี

4. การสร้างระบบการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพคน ขงจื้อให้ความสำคัญกับการศึกษาความรู้และพัฒนาความสามารถของบุคคล โดยเขาเชื่อว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมและสร้างผู้นำที่ดีในสังคม การศึกษาไม่ได้มุ่งหวังแค่การเรียนรู้ด้านวิชาการ แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและคุณลักษณะของคนให้เป็นไปในทางที่ดี (Smith, 1985)

5. การกำหนดหลักการของการปกครอง ขงจื้อมีความเชื่อว่า ผู้ปกครองควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและปฏิบัติตามหลักความยุติธรรม โดยเขามองว่า หากผู้ปกครองมีความดีและมีคุณธรรม ประชาชนจะเคารพและเชื่อฟัง การปกครองในลัทธิขงจื้อจึงไม่ใช่แค่การใช้อำนาจจากบนลงล่าง แต่เป็นการปกครองที่ยึดหลักจริยธรรมและการให้ความเคารพในกันและกัน

6. การเสริมสร้างสังคมที่มีความกลมเกลียว ขงจื้อเชื่อว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมควรเป็นไปอย่างกลมเกลียวและสมดุล โดยการให้ความสำคัญกับ Li (หลักธรรม) และ Ren (ความรักและความเมตตา) ช่วยให้คุณทุกคนในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีกันทั้งในระดับครอบครัวและในระดับสังคมใหญ่ (อันธิมา แสงชัย, 2557)

7. การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน ในมุมมองของขงจื้อ รัฐบาลควรปกครองตามหลักศีลธรรม ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความพึงพอใจและศรัทธาต่อผู้นำ นอกจากนี้ ขงจื้อยังเน้นการบริหารประเทศโดยใช้ปัญญาและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (Yu-Lan, 1976)

ผลกระทบของปรัชญาขงจื้อต่อสังคมและการเมือง

การสร้างความมั่นคงในสังคม ปรัชญาของขงจื้อช่วยให้ความเชื่อมั่นในระบบสังคม โดยเฉพาะการเคารพกฎเกณฑ์และมีหน้าที่ในสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดความสงบสุขและการพัฒนาทางสังคม

การสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลในการเลือกผู้นำที่มีคุณธรรมและการปกครองที่เน้นไปที่การเป็นแบบอย่างที่ดี

การส่งเสริมความยุติธรรม แนวคิดของขงจื้อทำให้การปกครองเน้นการรักษาความยุติธรรมและศีลธรรม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจและสิทธิของประชาชน (อติชาติ คำพวง และอรอนงค์ อินสอาด, 2562)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ปรัชญาของขงจื้อส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและการเมืองด้วยแนวคิดที่สำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงงามของมนุษย์ โดยเน้นการจัดระเบียบแบบแผนที่ดีให้กับครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันเล็กที่สุดของสังคม เพื่อให้เป็นรากฐานทางจริยธรรม และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสังคม

1. แนวคิดหลักของขงจื้อเกี่ยวกับระเบียบสังคม ในมุมมองของขงจื้อ (551-479 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ความยุติธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการบังคับใช้กฎหมายหรือการลงโทษเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพัฒนาคุณธรรมของบุคคลในสังคมเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เหมาะสม ขงจื้อเชื่อว่า การสร้างระเบียบสังคมที่ดีนั้นต้องเริ่มจากการสร้างความเชื่อมโยงที่ดีระหว่างบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในครอบครัว การสร้างครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ที่ดีนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีระเบียบ

ขงจื้อเน้นหลักการของลี (禮, Li) หรือ พิธีกรรม ซึ่งหมายถึง กฎเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลในสังคมรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง การปฏิบัติตามลีไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการทำตามกฎระเบียบภายนอกเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกฝนจิตใจให้รู้จักการควบคุมตัวเอง และมีความเคารพต่อผู้อื่น (ชัยวัฒน์ วงศ์น้อย, 2550)

2. ความยุติธรรมในมุมมองของขงจื้อ สำหรับขงจื้อ ความยุติธรรม (義, Yi) ไม่ใช่แค่การทำให้ถูกต้อง แต่ยังหมายถึงการทำให้เหมาะสมในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ความยุติธรรมในปรัชญาของขงจื้อมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงออกของหยาง (仁, Ren) หรือความเมตตากรุณา ซึ่งถือเป็นคุณธรรมสูงสุดของขงจื้อ ขงจื้อแนะนำว่า เมื่อบุคคลปฏิบัติด้วยความเมตตากรุณา เขาจะสามารถตัดสินใจได้อย่างยุติธรรม โดยไม่เพียงแต่พิจารณาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ยังคำนึงถึงความเป็นธรรมและความถูกต้องในแง่ของผลกระทบต่อนักอื่นในสังคม (เผิงอว่หลัน, 2544)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมและระเบียบสังคม ความยุติธรรมและระเบียบสังคมในมุมมองของขงจื้อไม่ได้เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่เคร่งครัดเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากการฝึกฝนคุณธรรมในตัวบุคคลอย่างต่อเนื่อง ขงจื้อเชื่อว่า ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและประชาชนในสังคมจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้นำปกครองด้วยความเมตตากรุณาและตัวอย่างที่ดี โดยอาศัยการแสดงออกทางคุณธรรมที่มีความจริงใจและสุภาพ การทำหน้าที่อย่างมีคุณธรรมของผู้ปกครองจะส่งผลให้ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งได้โดยไม่ต้องใช้วิธีการบังคับ

ในกรณีของประชาชน ความยุติธรรมจะไม่เกิดขึ้นหากไม่มีการฝึกฝนตัวเอง ให้มีความเมตตา กรุณา และยึดมั่นในความถูกต้อง ขงจื๊อจึงเน้นย้ำถึงการพัฒนาด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การซื่อสัตย์ การเคารพในกฎหมายและการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในสังคม (อรนิตย์ จิวโพธิ์เจริญ, 2559)

4. การนำแนวคิดของขงจื๊อมาใช้ในสังคมปัจจุบัน แม้ว่า แนวคิดของขงจื๊อจะมีรากฐานมาจากสังคมจีนโบราณ แต่แนวคิดเหล่านี้ยังคงมีความเกี่ยวข้องและสามารถนำมาใช้ในสังคมปัจจุบันได้ โดยเฉพาะในด้านการสร้างระเบียบสังคมและความยุติธรรมในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม การใช้หลักการของขงจื๊อในการปกครอง เช่น การส่งเสริมให้ผู้นำมีคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และการพัฒนาคุณธรรมในบุคคล สามารถช่วยสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสงบสุขในสังคมที่มีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การส่งเสริมความยุติธรรมโดยยึดหลักขงจื๊อสามารถช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการแบ่งปันทรัพยากรและโอกาสที่เท่าเทียมกัน (หลี่ฉางจื่อ, 2537)

5. ข้อวิจารณ์และข้อจำกัดในแนวคิดของขงจื๊อ ถึงแม้ว่า แนวคิดของขงจื๊อในเรื่องความยุติธรรมและระเบียบสังคมจะเป็นประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน แต่ก็มีข้อวิจารณ์และข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะในเรื่องของการให้ความสำคัญกับการปกครองที่มีความสมบูรณ์แบบจากผู้ปกครองที่มีคุณธรรม ขงจื๊อเชื่อว่าผู้นำที่ดีจะสามารถสร้างระเบียบและความยุติธรรมได้ แต่ในสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย การพึ่งพาผู้นำเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหาความยุติธรรม

นอกจากนี้ ขงจื๊อยังเน้นความสำคัญของการปกครองในรูปแบบของราชวงศ์และลัทธิทางสังคมที่มีการแบ่งแยกตามสถานะทางสังคม ซึ่งอาจถูกมองว่าเป็นการสนับสนุนระบบชนชั้นที่ไม่เท่าเทียมในสังคม (ดลวัฒน์ บัวประดิษฐ์, 2557)

แนวคิดของขงจื๊อในเรื่องความยุติธรรมและระเบียบสังคม

แนวคิดของขงจื๊อเน้นย้ำถึงหน้าที่และภาระผูกพันที่สังคมกำหนดให้สมาชิกความสัมพันธ์ทั้ง 5 นี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับเสนาบดี พ่อกับลูก สามีกับภรรยา พี่กับน้อง เพื่อนกับคนรู้จัก ความสัมพันธ์ของมนุษย์เหล่านี้ไม่เพียงแต่หมายถึงหน้าที่และภาระผูกพันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้สึกถึงการตอบแทนด้วย กษัตริย์ควรดูแลเสนาบดีในขณะที่เสนาบดีแสดงความภักดี ลูกชายมีหน้าที่กตัญญูต่อพ่อ แต่ในทางกลับกัน พ่อก็ต้องให้การสนับสนุน การอบรมสั่งสอน ชี้แนะ และปกป้อง ภรรยาต้องเชื่อฟังสามี ส่วนสามีก็ต้องให้การสนับสนุน ความภักดี การปฏิบัติต่อผู้อื่น ฯลฯ ขงจื๊ออธิบายหลักคำสอนเรื่องการตอบแทนว่า อย่าทำกับผู้อื่นอย่างที่คุณไม่อยากจะโดนคนอื่นทำกับคุณ ความสัมพันธ์

เหล่านี้ถือเป็นรากฐานของสังคมที่มีระเบียบวินัยและมีพื้นฐานทางศีลธรรม การมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งแยกออกเป็น 2 สถานะที่เกี่ยวข้องกัน คือ

1. หลักคุณธรรมและจริยธรรมของปัจเจกชน หลักคุณธรรมและจริยธรรมของปัจเจกชนเป็นหลักการที่สร้างคนดีที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ความชอบธรรม ความเที่ยงธรรม (อิ) ขงจื๊อสอนให้มนุษย์เริ่มค้นหาว่าสิ่งใดคือ ความชอบธรรม ความเที่ยงธรรม (อิ) ภายในตัวตนก่อน เช่น ผู้มีปัญญาทำหน้าที่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเพราะรู้ว่าควรทำหรือปฏิเสธสิ่งใด ขณะที่ผู้ด้อยปัญญามักทำอะไรโดยหวังผลตอบแทนแบบไม่รู้ผิดรู้ชอบเสมอ ดังนั้นการควบคุมอารมณ์ผ่านมโนธรรมสำนึกของแต่ละคนจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะอารมณ์เป็นตัวแปรให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ที่ส่งผลต่อตนเอง ผู้อื่น และสถานะสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น แม้มีเจตนาดีแต่การแสดงออกไม่เหมาะสมกับกาลเทศะก็สามารถทำให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นการรู้จักวิธีการควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผล เพื่อขัดเกลาจิตใจหรือพัฒนาคุณธรรมของตนให้งดงาม ดังที่ขงจื๊อกล่าวถึงความดีในชีวิตประจำวันขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนกับผู้อื่นด้วย 1. ความสุภาพอ่อนโยน 2. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3. มีศรัทธามั่นคง 4. ขยันหมั่นเพียร 5. มีความเมตตา

1.2 มนุษยธรรม (เหริน) หรือความเมตตา เหรินหรือความเมตตา คือรากฐานที่สำคัญทางจริยศาสตร์ของขงจื๊อ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2554) เพราะเป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งอื่นและสิ่งแวดล้อมจากการรู้จักขยายขอบเขตของความเมตตา จากที่ให้กับตนเอง สู่ครอบครัว สังคม รัฐ และโลกเป็นลำดับ ตามหลักการสร้างจุลสันติสุข และมหาสันติสุขของขงจื๊อแต่เพราะการไร้ความเมตตา หรือใช้ความเมตตาที่ไม่ถูกต้องถูกส่วน หรือขาดความเที่ยงธรรม ความยุติธรรม (อิ) ความรุ่มรวยในตนเองและสังคมจึงเกิดขึ้น ขณะที่การทำความดีโดยเอาผลของความดีที่เกิดขึ้นกับตัวของเราเองเป็นที่ตั้งเพื่อเป็นเครื่องตรวจสอบคุณความดีนั้น ขงจื๊อเห็นว่า ยังไม่เพียงพอ เพราะอาจจะหลงติดยึดอยู่กับความเห็นแก่ตัวได้ นอกจากนั้นขงจื๊อยังกล่าวถึงเรื่องความกตัญญู ทางสายกลาง ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ว่า เป็นเรื่องของมนุษยธรรมอีกด้วย

1.3 ความรับผิดชอบ (จิง) หมายความว่า การรู้จักรับผิดชอบต่อผู้อื่น โดยมีหลักการว่า จงปฏิบัติต่อคนอื่นในสิ่งที่ท่านต้องการให้คนอื่นปฏิบัติเช่นนั้นกับท่าน ซึ่งพบได้ยากในสังคมช่วงคุณธรรมตกต่ำ เพราะสนใจแต่ผลประโยชน์ของตน โดยไม่สนใจและรับผิดชอบต่อการทำต่อผู้อื่น

1.4 การรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น (สุ) เป็นการสร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์ ด้วยการรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น (สุ) ที่กล่าวว่า จงอย่าได้ปฏิบัติต่อคนอื่นในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติเช่นนั้นกับท่าน

1.5 การรู้จักจารีตประเพณี (หลี่) หลี่เป็นวิชาแรกที่ขงจื้อใช้สอนศิษย์ สำหรับขงจื้อ หลี่ คือการแสดงออกทางสัญลักษณ์ของความเป็นมนุษย์เพื่อสร้างชุมชน ขณะที่เหรินเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของมนุษย์ หลี่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1. เป็นกฎหมายที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรใช้เพื่อควบคุมบ้านเมือง 2. ทำให้เกิดวินัยที่สร้างความกลมกลืนในสังคม 3. เป็นส่วนที่สร้างความกลมกลืนทางศิลปวัฒนธรรม ทำให้ดำเนินชีวิตไม่ผิด 4. เป็นเครื่องมือสร้างบุคลิกภาพของตนเอง สังคมใดไร้หลี่ สุภาพกลายเป็นอวดรู้ รอบคอบกลายเป็นขี้ลาด กล้าหาญกลายเป็นต้อตึง ยุติธรรมกลายเป็นเอารัดเอาเปรียบ (พระมหาบุญเรือง ปญญาวชิโร, 2541) ขงจื้อ เห็นว่า หลี่ ทำให้มนุษย์มีมนุษยธรรม 5 ประการ คือ 1. มนุษย์มีความดีติดตัวมาตั้งแต่เกิด 2. มีความรักในการศึกษา ค้นหาความดีในตัวตน รู้จักนำมาปฏิบัติดีเหมาะสมกับสถานะกำเนิด และเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่น 3. รู้จักทำความดี ทำประโยชน์ต่อสังคม เพราะการมีเมตตาธรรมต่อกัน ทำให้สังคมมีความสุข 4. การรู้จักสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสุข 5. รู้จักใช้แนวทางของขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีซึ่งมีระเบียบแบบแผนที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เพื่อยกระดับจิตใจของปัจเจกชนและสร้างความสามัคคีในสังคม

1.6 ความละอาย หรือที่เรียกว่า ฉื่อ ซึ่งหมายถึง ความละอายในสิ่งที่ทำไปแล้วและสิ่งที่กำลังกระทำ มาปลูกฝังให้พลเมืองมีจิตสำนึกแห่งคุณธรรม เพราะขงจื้อไม่สนับสนุนการใช้กฎหมายอาญาลงโทษพลเมือง โดยสมัยที่ท่านเป็นเสนาบดียุติธรรมได้กล่าวว่า การบังคับประชาชนด้วยคำสั่งและข้อกฎหมาย มีแต่จะทำให้ประชาชนหาทางละเมิด โดยไม่ละอายต่อความชั่วร้ายในสิ่งที่ตนได้กระทำหรือจะกระทำ ดังนั้นการสนับสนุนให้นำเอาหลักการทางศีลธรรมจรรยามาใช้เพื่อกล่อมเกลাজิตใจ ให้เกิดความละอายต่อการกระทำชั่ว น่าจะเป็นความเหมาะสมในระยะยาว

1.7 บัญญัติของสวรรค์ (หมิง) ผลของการกระทำเป็นบัญญัติของสวรรค์ (หมิง) การกระทำเป็นเรื่องของมนุษย์ โดยขงจื้อเน้นศึกษาที่ให้ความสำคัญกับคน สังคม โลกปัจจุบัน ในฐานะนักมนุษยนิยมมากกว่าเรื่องการค้นหาความจริงในเรื่องของสวรรค์หรือเรื่องโลกหน้า แต่จะใช้เรื่องของเทวดา สวรรค์ บรรพชนเป็นเครื่องผูกยึดต่อการทำหน้าที่ในปัจจุบันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

2. หลักคุณธรรมและจริยธรรมของสังคม

เมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงต้องสร้างสังคมโดยเริ่มต้นจากสร้างตนเองให้มีความดี คุณธรรม จากนั้นจึงสร้างสังคมผ่านกระบวนการรับใช้สังคมในรูปแบบของความสัมพันธ์ ทั้ง 5 ที่ต่างต้องมีความสัมพันธ์กัน โดยขงจื๊อกล่าวไว้ในหลักการ เจียเหม้ง หรือ เจิ้งหมิง ในเรื่อง ความเที่ยงของนาม ซึ่งหมายความว่า ทุกนามหรือชื่อที่ใช้เรียกมีความหมายในตัวของมันอยู่แล้วว่ามีหน้าที่อย่างไรตามความหมายของพฤติกรรมที่ปรากฏในนามนั้น จึงขอให้ทำหน้าที่ตามความหมายด้วยหลักแห่งจริยธรรมเช่นในความสัมพันธ์ 5 คู่คือ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองนั้นอยู่ที่ผู้ปกครองจะต้องมีความเมตตา ความซื่อสัตย์ และมีความนับถือต่อผู้ถูกปกครองก่อน ผู้ปกครองจึงได้รับความรักจากผู้ถูกปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดานั้น บิดามารดาต้องใช้ความเมตตาการุณากับบุตรธิดา บุตรธิดาจึงจะสนองตอบด้วยการกตัญญูกตเวทิตา ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาต้องอาศัยคุณธรรมความรักความซื่อตรงต่อกันจึงทำให้ต่างฝ่ายต่างได้รับในสิ่งนี้ด้วยกัน ญาติพี่น้อง ต้องมีความสัมพันธ์ที่สมครสมานสามัคคีกัน เพื่อนต้องมีความจริงใจต่อกันมีความซื่อสัตย์ต่อกันความสัมพันธ์จึงจะเป็นไปอย่างราบรื่น

ขงจื๊อแบ่งการทำความดีให้สังคมเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสากลนิยม หรือที่เรียกว่า ไตทั้ง เป็นการปกครองในระดับพลเมืองของโลก คือ มีรัฐบาลโลกที่มาจากตัวแทนของรัฐต่างๆ ที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งมีคุณธรรมและจริยธรรมมาปกครองโลกจึงทำให้เกิดมหาสันติสุขขึ้น แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ให้ลดระดับมาสร้างความสุขในระดับรัฐชาตินิยม หรือที่เรียกว่า เซียวคัง เพื่อสร้างจุลสันติสุขในรัฐของตน โดยอาศัยผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความยุติธรรมและระเบียบสังคม : วิเคราะห์ในเชิงปรัชญาการเมืองตามแนวคิดขงจื๊อ ได้เกิดความรู้ใหม่ขึ้น เกิดข้อค้นพบว่าขงจื๊อสนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรม เช่น ความเมตตาการุณ ความกตัญญูกตเวทิตา และความชอบธรรม โดยเชื่อว่าบุคคลที่ปฏิบัติตามคุณธรรมเหล่านี้จะช่วยให้สังคมมีความกลมกลืนและเจริญรุ่งเรือง แก่นแท้ของลัทธิขงจื๊อหมุนรอบหลักการและค่านิยมที่ขงจื๊อสนับสนุน แนวคิดเรื่อง Ren (仁) ซึ่งมักแปลว่า ความเมตตาการุณ หรือความเป็นมนุษย์ ถือเป็นแก่นกลางของความคิดของขงจื๊อ ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของความเมตตาการุณและความเห็นอกเห็นใจในการโต้ตอบระหว่างมนุษย์ ขงจื๊อกล่าวว่า คน Ren ปราปรณาที่จะสร้างลักษณะนิสัยของตนเอง ย่อมสร้างลักษณะนิสัยของผู้อื่นด้วย และปราปรณาที่จะโดดเด่น ย่อมช่วยเหลือผู้อื่นให้โดดเด่นด้วย เมื่อทุกคนเป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว ความสมบูรณ์ของตัวก็จะตามมา ความสามัคคี

ในครอบครัว ความสงบเรียบร้อยในสังคม และสันติภาพของโลก สำหรับขงจื๊อบุคคลที่สมบูรณ์แบบคือ ผู้มีอำนาจสูงสุดหรือ จุนจี (君子) ผู้มีอำนาจสูงสุดนั้น ฉลาด ใจดี และกล้าหาญ ผู้มีอำนาจสูงสุดนั้นถูกขับเคลื่อนโดยวิถีแห่งความถูกต้องมากกว่าผลกำไร ศึกษาวิถี และรักมนุษย์

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของขงจื๊อเกี่ยวกับความยุติธรรมและระเบียบสังคม เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมผ่านการพัฒนาคุณธรรมในตัวบุคคล การฝึกฝนความเมตตากรุณาและความยุติธรรมเป็นหลักการที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีระเบียบและสงบสุข แม้ว่าในสังคมสมัยใหม่แนวคิดของขงจื๊อจะมีข้อจำกัดบางประการ แต่หลักการเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญในการพัฒนาความยุติธรรมในสังคมและการปกครองที่มีคุณธรรม

การวิเคราะห์ในบทความนี้ทำให้เห็นความสำคัญของแนวคิดของขงจื๊อในการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและระเบียบ ขงจื๊อไม่ได้มองว่าความยุติธรรมเป็นเพียงแค่การปฏิบัติตามกฎหมายหรือการให้ความเสมอภาคเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในสังคม การปฏิบัติตามหลักมารยาทและคุณธรรมจะช่วยให้สังคมมีความสงบสุขและเป็นระเบียบ รวมถึงลดความขัดแย้งในสังคมได้ การย่ำเตือนถึงบทบาทของปรัชญาขงจื๊อในฐานะเครื่องมือในการเสริมสร้างระเบียบสังคมที่ยั่งยืนและมีความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเมืองในยุคปัจจุบันที่มองว่า การสร้างสังคมที่มีระเบียบและยุติธรรมไม่ได้มาจากกฎหมายหรือการบังคับเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมาจากความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของประชาชนทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- ขงจื๊อ. (2546). *ฉบับเลือกบทของขงจื๊อ (ภาษาจีน-ไทย)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ วงศ์น้อย. (2550). *ปรัชญาการเมืองในมุมมองของขงจื๊อ: การสร้างความยุติธรรมในสังคม*. กรุงเทพฯ: สยามธรรม.
- ดลวัฒน์ บัวประดิษฐ์. (2557). จริยศาสตร์สำนักขงจื๊อ: ระหว่างอัตตานิติ กับ ความเป็นตัวเองที่เที่ยงแท้. *วารสารศิลปศาสตร์*, 14(2), 85-101.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2554). *ปรัชญาจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เผิงอิวหลัน. (2544). *ปรัชญาจีน จากขงจื๊อ ถึง เหมาเจ๋อตง*. กรุงเทพฯ: พิราบ.
- พระมหาบุญเรือง ปญญาชีโร. (2541). *การศึกษาแนวความคิดเรื่องมนุษย์นิยมในปรัชญาขงจื๊อ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภา จิราไพศาล. (2566). *ขงจื๊อ (บ้างเรียกขงจื๊อ) ประมาจารย์จริยธรรมผู้ยิ่งใหญ่ของจีนที่คนไทยรู้จักกันดี*. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2567, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_39355
- สมาคมเนชั่นแนลจีโอกราฟิก. (ม.ป.ป.). *ลัทธิขงจื๊อ*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/confucius>
- สยมพร ฉันทสิทธิพร. (2561). หลักความสัมพันธ์ห้าประการและหลักบรรทัดฐานสามมุมมองของหลักจริยธรรมกับการรักษาเสถียรภาพของสังคมจีน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 247-261.

- สุขุมพงษ์ ชาญนวงศ์ และคณะ. (2559). ความยุติธรรมในมิติด้านวัฒนธรรม จริยธรรมทางศาสนา และธรรมาภิบาล. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(3), 1370-1381.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2539). *กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2554). *หลุนอวี่ : ขงจื๊อสนทนา*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- สุวัฒน์ ทาสุนธ. (2559). ความคิดของขงจื๊อเพื่อสังคมที่เป็นสุข. *วารสารรวมคำแห่งฉบับมนุษยศาสตร์*, 35(1), 65-88.
- หลี่ฉางจื่อ. (2537). *เจาะประวัติขงจื๊อ*. กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.
- อติชาติ คำพวง และอรอนงค์ อินสอาด. (2562). ปรัชญาของขงจื๊อกับการจัดระเบียบทางสังคม: การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์หลุนอวี่. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 8(2), 126-164.
- อรนิตย์ จิวโพธิ์เจริญ. (2559). อุดมคติของชีวิตตามหลักปรัชญาขงจื๊อกับการจัดระเบียบทางสังคม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 4(1), 58-72.
- อันธิมา แสงชัย. (2557). *มิติสุนทรียศาสตร์ในจริยศาสตร์ขงจื๊อ* (ดุซงกีนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุซงกีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Smith, D. H. (1985). *Confucius and confucianism*. London: Granada.
- Yu-Lan, F. (1976). *A short history of Chinese philosophy*. New York: The Free Press.

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในบริบท ของการเปลี่ยนแปลงสังคม*

SUCCESS FACTORS OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF SOCIAL CHANGE

กิตติพงษ์ ขวัญเมือง, พระไบภีภาสรัชย์ ชินวโร,
พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมโม, พระศักดา ชนาสโก

Kittiphong Khwanmueang, Phrabidika Sorachai Chinwaro,
Phramaha Thaweesak Gunadhammo, Phra Sakda Chanasapo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: yutana1982@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นกระบวนการที่ท้าทายเนื่องจากต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การมีปัจจัยความสำเร็จที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย 1. การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง 2. การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในการบริหารจัดการการศึกษา 3. การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 4. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี 5. การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและความรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง 6. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง 7. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมภายในองค์กร การบริหารสถานศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงนี้จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; การเปลี่ยนแปลงสังคม; ผู้นำทางการศึกษา; นวัตกรรมการศึกษา

* Received February 10, 2025; Revised March 10, 2025; Accepted March 11, 2025

Abstract

School management in the context of societal changes is a challenging process, as it must respond to changes in various dimensions, including technology, society, culture, and economics. Having the right success factors is essential for ensuring that schools can manage effectively and sustainably. Key factors for success include: (1) having leaders with a vision and the ability to adapt to changes, (2) appropriately using technology for educational management, (3) building cooperation with communities and parents to strengthen support from all stakeholders, (4) adapting and developing curricula to align with societal and technological changes, (5) continuously developing personnel with the skills and knowledge necessary to respond to changes, (6) using resources efficiently to support changes, and (7) promoting creativity and innovation within the organization. Managing schools in the context of change will enable institutions to produce positive results in learning and the development of youth, ensuring effectiveness in a rapidly changing society.

Keywords: School Management; Societal Change; Educational Leadership; Educational Innovation

บทนำ

ในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การบริหารสถานศึกษาก็ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เพื่อให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมได้ ปัจจุบันสถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย เช่น การเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ หรือแม้กระทั่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การบริหารสถานศึกษาในบริบทเหล่านี้จำเป็นต้องมีการใช้กลยุทธ์และปัจจัยความสำเร็จที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคมมีหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาให้มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการเรียนรู้

แก่ผู้เรียนโดยตรง จึงมีการกิจ มีบทบาท และมีความสำคัญในฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนและสังคม ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สุวิทย์ มูลคำ, 2543) ซึ่งโรงเรียนคุณภาพเป็นโรงเรียนที่มีสังคม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากรวัสดุ เทคโนโลยีงบประมาณ และทรัพยากรบุคคลสามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งในการบริหาร การจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานกำหนด และได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทุกด้าน เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุขเป็นโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้สนองต่อความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชอบของชุมชนรวมทั้งเป็นโรงเรียนที่สามารถเป็นแบบอย่างในการให้ความช่วยเหลือชุมชน และโรงเรียนอื่นในชุมชนได้ (อรุณ จันทวานิช, 2547)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคมไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการจัดการภายในองค์กร แต่ยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อให้มีทักษะและความรู้ที่ทันสมัย และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่าง ๆ จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเวลา มีความสำคัญในการดำเนินการที่มีคุณภาพในสถานศึกษา ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมภายในสถานศึกษาก็เป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันไม่ได้จำกัดแค่การเรียนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมให้นักเรียนคิดสร้างสรรค์และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จะช่วยให้การศึกษาในสถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดียิ่งขึ้น จากการพิจารณาปัจจัยความสำเร็จทั้งหมดนี้ การบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงต้องการผู้นำที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการจัดการภายในสถานศึกษา

และการเชื่อมโยงกับสังคมภายนอก เพื่อให้การศึกษาในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถรองรับความต้องการในอนาคตได้อย่างเต็มที่

สรุป ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคม ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของผู้นำและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี วัฒนธรรม และความต้องการของชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของครูและนักเรียน รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นอกจากนี้ยังต้องเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาการศึกษาด้วย

ความหมายของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา

ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และดำเนินงานตาม กระบวนการที่มีระบบความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ และ ส่วนของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารต้องสามารถวางแผนและกำหนดทิศทางที่ชัดเจน การบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ การพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งในแง่กายภาพและจิตใจ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ในการสนับสนุน กิจกรรมของโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มทักษะและศักยภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารและการเรียนการสอน การประเมินผลและ ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และการมุ่งเน้นคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานทุกด้าน โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ผลผลิตหรือผู้เรียนต้องมีคุณภาพสูงสุด และให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง สู่วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศโดยรวม ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลจากการ ใช้ทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายและประสิทธิผลองค์การที่กำหนดไว้ และการบริหาร โรงเรียนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งผล หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ด้านเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ วิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านกระแสสังคม การเมือง กระแส เศรษฐกิจ กระแสสิ่งแวดล้อม กระแสวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระแสข่าวสารข้อมูล และการเรียนรู้ การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งเน้นความสำเร็จ ด้านปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารครูและนักเรียนเป็นสำคัญ (อุมาพร สันตจิตร์, 2552) การบริหารจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ

องค์การที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย และเพื่อความอยู่รอดขององค์กรความสำเร็จของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายการปฏิบัติของผู้บริหาร เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีสิ่งที่ต้องรับผิดชอบในระยะยาวต่อความสำเร็จของสถานศึกษาเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ (จันทรานี สงวนนาม, 2553) ความสำเร็จเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาและมุ่งหวังในการทำงานแต่ความสำเร็จไม่ได้จะมาง่าย ๆ หลายองค์การต้องประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการในการบริหารองค์การหรือสถานศึกษา (วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน, 2552) ซึ่งองค์ประกอบหรือเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปัจจัยเหล่านี้ครอบคลุมถึงการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดการทรัพยากร การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครอง การบริหารที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการวางแผนที่ดี การติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และการปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในสังคม และอีกหนึ่งปัจจัย คือ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ ผู้บริหารที่มีความสามารถในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้คณะครูและบุคลากรร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานช่วยเพิ่มความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนานักเรียนและสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในสภาพแวดล้อมการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูและเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะและความรู้ที่ทันสมัย สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถรักษามาตรฐานคุณภาพและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโรงเรียนโดยรวม

สรุป ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วยภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาบุคลากรและการใช้เทคโนโลยียังเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความสำเร็จ การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมช่วยทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การสร้างความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชน

สถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีหน้าที่ส่งเสริมความสามารถผู้เรียน ในด้านความเก่งเรียน เก่งคิด เก่งการทำงาน และรักการเรียนรู้ ชุมชนและผู้ปกครอง มีบทบาทในการจัดการศึกษา มีส่วนในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมวางแผน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนของบุคคลในชุมชนและสถานศึกษาจึงมีความสำคัญ เพราะถ้าสถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดี การบริหารงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนจะเป็นไป อย่างราบรื่นและเรียบร้อย เพราะอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ การสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและการสนับสนุนจากผู้ปกครองสามารถช่วยพัฒนาและส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในการบริหารการศึกษา หมายถึง การสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชน ในชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน กล่าวคือ โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน แรงงาน และทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชนและชุมชนก็จะได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่นกัน เป็นการให้ ความร่วมมือช่วยเหลือประสานงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนและชุมชน ด้วยการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โรงเรียน และการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในท้องถิ่น (รัตนากาญจนพันธ์, 2556) การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและผู้ปกครองจึงถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่ง ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประเทศ โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนและ ผู้ปกครองสามารถช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสนับสนุน การพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและ ผู้ปกครองจะทำให้เกิดความเข้าใจและการสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รวมถึง การพัฒนานโยบายที่ตอบสนองความต้องการของทั้งนักเรียนและสังคมโดยรวม

การสร้างเครือข่ายการสนับสนุนจากผู้ปกครอง เป็นการบริหารความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การดำเนินการติดต่อสื่อสาร การได้รับความช่วยเหลือจาก ชุมชน การสนับสนุนการใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน วัสดุอุปกรณ์ อันเกี่ยวข้องกับโรงเรียนและชุมชน เพราะทั้งการบริหาร หรือการดำเนินการและ การติดต่อสื่อสารล้วนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารงานความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปโดยสะดวกและบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ โรงเรียนกับ

ชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดต้องพึ่งพาอาศัยกันทั้งสองฝ่าย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ฉะนั้นการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง (ศุภรัตน์ บึงข้อ, 2558) ซึ่งผู้ปกครองถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างเครือข่ายการสนับสนุนจากผู้ปกครอง โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การประชุมผู้ปกครอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูและผู้ปกครอง สามารถช่วยให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมการศึกษาของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน การใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา เช่น สถานที่จัดกิจกรรม หรือการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากชุมชนมาร่วมเป็นวิทยากร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึงวิธีการหรือกระบวนการดำเนินการใด ๆ ที่เกิดจากความร่วมมือจากชุมชนสู่โรงเรียน และโรงเรียนสู่ชุมชน ร่วมกันวางแผนควบคุม ประสานงาน จัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความรู้สึก และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนและพัฒนาชุมชน ไปพร้อมกัน (สมนึก พงษ์สกุล, 2556) และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกำหนดความมุ่งหมายและนโยบาย รวมถึงให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา ความสนับสนุนทางด้านการทรัพยากร กำลังคนและทุนทรัพย์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนในขณะเดียวกันก็มีความเจริญก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ทั้งของโรงเรียนและชุมชน (วาสนา ชูแสง, 2557)

สรุป การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมาย ความร่วมมือนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนในสังคม พร้อมทั้งพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน นอกจากนี้ยังเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับทั้งโรงเรียนและชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาาร่วมกัน

การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อความสัมพันธ์ของชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา

การดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์และอุดมการณ์ที่เป็นนามธรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพความเป็นจริง ผู้บริหาร ครู และสมาชิกในชุมชนต้องร่วมกันพิจารณาถึงบทบาทของโรงเรียน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาของชุมชน ตลอดจน

หลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้นในโรงเรียนด้วย ฉะนั้นการที่โรงเรียนชุมชนจะดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายได้ต้องอาศัยกิจกรรมหลายอย่าง ได้อธิบายไว้พอสรุปดังนี้

ผู้นำของโรงเรียน เป็นผู้ที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้โรงเรียนพัฒนา ผู้นำโรงเรียนต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ประการ คือ มีความสนใจต่อการพัฒนาโรงเรียน และสามารถกระตุ้นให้ผู้มีความเกี่ยวข้อง ผู้ที่อยู่ให้บังคับบัญชา ครู ประชาชนทั่วไปให้เกิดความสนใจ กระตือรือร้นที่จะพัฒนาโรงเรียน และผู้นำจะต้องมีความสามารถประสานงานกับผู้บริหารระดับสูงให้มีความสนใจงานเกี่ยวกับชุมชนด้วย มีความสามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงจูงใจในการทำงานตามนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีความรอบรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในชุมชนที่มีผลต่อการทำให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยให้โรงเรียนมีการพัฒนา กล่าวคือนอกจากสอนหนังสือแล้วครูควรทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย 1. ช่วยประสานงาน ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ 2. สอนให้นักเรียนตระหนักในการรับผิดชอบต่อการพัฒนาปรับปรุงชุมชนของตน 3. เน้นให้นักเรียนรู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ 4. ครูต้องแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนนั้นเพื่อที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพของชุมชน เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน

ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการมีความสำคัญมากรองจากผู้นำโรงเรียนเพราะอยู่ในฐานะสำคัญที่มีส่วนช่วยให้โรงเรียนพัฒนา เช่น เป็นผู้ช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับบ้านหรือกลุ่มต่าง ๆ ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการควรมีคุณสมบัติเหมือนผู้นำโรงเรียน และผู้นำเหล่านี้จะทำงานได้ดียิ่งขึ้นหากได้รับการอบรมหลักสูตรการเป็นผู้นำท้องถิ่น

องค์กรชุมชน โรงเรียนชุมชนควนเข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการดำเนินงานจัดตั้งองค์การตั้งองค์กรต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งนี้เพราะองค์กรที่ก่อตั้งในชุมชนนั้น มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ชุมชน ดังนี้ องค์กรชุมชนจะเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ องค์กรชุมชนจะเป็นกั้นชนระหว่างโรงเรียนกับผู้นำอย่างไม่เป็นทางการไม่ให้มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น องค์กรชุมชนเกิดขึ้นและดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยการรวมกลุ่มของประชาชนภายใต้การกระทำของผู้นำที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา ดังนั้น การขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ จึงได้รับความร่วมมืออย่างดี

พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนา ด้านอื่น ๆ กล่าวคือ ประชาชนจะสนใจพัฒนาตนเอง ชุมชนหรือโรงเรียนก็ต่อเมื่อเขามีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีพอ

ความร่วมมือของหน่วยงานรัฐบาล โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้า ถ้าได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลทั้งภายในและภายนอกชุมชนนั้น ๆ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลด้วย (บำเพ็ญ วงศ์ศรีแก้ว, 2552)

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการคิดและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าความคิดสร้างสรรค์ คือความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งเดิมให้ดียิ่งขึ้น นวัตกรรมคือผลลัพธ์ของการนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริง ทั้งสองสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กัน เพราะนวัตกรรมเริ่มต้นจากความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ล้วนเป็นนวัตกรรมองค์กรและสังคมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มักจะมีนวัตกรรมที่ก้าวหน้า นวัตกรรมสามารถช่วยแก้ปัญหา พัฒนาธุรกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมจึงเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาในทุกด้าน ดังนั้น การส่งเสริมให้ทั้งผู้เรียนและครูมีความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ จะทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในสถานศึกษาช่วยเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนและบุคลากรให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อความสัมพันธ์ของชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษามุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ชุมชนสามารถมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านกิจกรรมท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาและเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง นอกจากนี้ยังช่วยตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นและพัฒนาทักษะของนักเรียนอีกด้วย

สรุป

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการบูรณาการความรู้ ความสามารถ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเน้นความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จต้องมียุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของผู้นำ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีและ

นวัตกรรมมาปรับใช้ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่นและโปร่งใส ความสำคัญ ของปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในอนาคต ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษา ต้องเน้นความยั่งยืน โดยพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีทักษะที่เหมาะสมกับศตวรรษ ที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันการสนับสนุน และมีส่วนร่วมจากชุมชนและผู้ปกครองยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับสังคมรอบข้าง อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในการบริหารสถานศึกษายังคงมีอยู่ เช่น ความไม่ต่อเนื่องในการสนับสนุนทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาและ ความหลากหลายในความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาที่มี ประสิทธิภาพต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้นำ การมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและการปรับตัว ต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในท้ายที่สุด การบริหารสถานศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสังคมไม่เพียงแต่ช่วยให้สถานศึกษา เติบโตและพัฒนา แต่ยังช่วยสร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับผู้เรียนและสังคมโดยรวมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- บำเพ็ญ วงศ์ศรีแก้ว. (2552). *โรงเรียน และชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตนา กาญจนพันธุ์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน. (2552). *ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาสนา ชูแสง. (2557). *การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ โรงเรียนสังกัดสำนักเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ ธนบุรี.
- ศุภรัตน์ ปึงข้อ. (2558). *สภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สมนึก พงษ์สกุล. (2556). *ปัจจัยและรูปแบบยุทธวิธีการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน* (ดุษฎ์นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2543). *แฟ้มสะสมงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). *แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่...โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- อุมาพร สันตจิตร. (2552). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับประถมวัย ในจังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้* GUIDELINES FOR PARTICIPATORY SCHOOL ADMINISTRATION TO CREATE A LEARNING COMMUNITY

พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร, พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมโม,
กิตติพงษ์ ขวัญเมือง

Phrabidika Sorachai Chinwaro, Phramaha Thaweesak Gunadhammo,
Kittiphong Khwanmueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: yutana1982@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา 2. พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3. เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการดึงทุกภาคส่วนทั้งในและนอกสถานศึกษามีบทบาทร่วมกันในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน กระบวนการนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของทุกฝ่าย การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็งสามารถทำได้โดยการสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการประชุม หรือการเผยแพร่ข้อมูลการพัฒนาสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีช่วยให้กระบวนการบริหารเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน ช่วยให้ทุกภาคส่วนมีความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน และสามารถร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; แบบมีส่วนร่วม; ชุมชน; การเรียนรู้

Abstract

This academic article aims to 1. promote the participation of all sectors in the administration and development of educational institutions 2. develop a learning community 3. increase the quality and efficiency of education, which is an important process in developing the quality of education by involving all sectors both inside and outside the educational institution to play a joint role in administration in order to develop and promote the learning of students and communities. This process focuses on the participation of administrators, teachers, students, parents, and communities in decision-making, planning, and implementing various activities so that educational development meets the needs of all parties. Creating a strong learning community can be done by creating an atmosphere that allows everyone to participate in development, including promoting lifelong learning and building relationships between educational institutions and communities. The use of technology in educational institution administration is an important part of increasing the efficiency of communication and access to information, such as using online platforms for meetings or disseminating information on educational institution development. Promoting teachers and administrators to have skills in using technology helps the administration process go smoothly and more efficiently. Participatory educational institution administration also helps create transparency in decision-making and operations processes, allowing all sectors to feel that they are part of sustainable educational development and can cooperate to develop the quality of learning and educational institution administration effectively.

Keywords: School Administration; Participatory; Community; Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมให้ก้าวหน้าและยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การบริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมในภาพรวม แนวทางการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จึงกลายเป็น

แนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่สถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม คือ การนำหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ความรับผิดชอบร่วมกัน และความไว้วางใจ ซึ่งช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสถานศึกษากับชุมชน นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังเอื้อต่อการสร้าง ชุมชนการเรียนรู้ (Learning Community) ที่ผู้เรียนและผู้สอนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันทรัพยากร และร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยสำรวจองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหาร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะครูและผู้บริหารสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีการเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้เกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเข้ามามากขึ้น กล่าวคือ ชุมชนไม่เพียงแต่จะให้ความร่วมมือ และสนับสนุนเอื้อเฟื้ออยู่ภายนอกเหมือนดังแต่ก่อนที่ผ่านมา หากแต่ยังควรขยายบทบาทของการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในรูปแบบของการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งระบบอย่างต่อเนื่องอีกด้วย (ยุทธชัย เฉลิมชัย, 2546) การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้เข้ามามีส่วนร่วมตามความเหมาะสมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน รางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน หรือรับข้อตำหนิที่เกิดขึ้น รวมเรียกว่า ได้เข้ามามีส่วนร่วมรับทั้งผิดและชอบ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554) และนอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังเอื้อต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ (Learning Community) ที่ผู้เรียนและผู้สอนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันทรัพยากร และร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้บทความนี้จึงมุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยสำรวจองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหาร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสังคมโดยรวม

กล่าวโดยสรุป การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีบทบาท

ในการกำหนดทิศทางและพัฒนาการศึกษาร่วมกัน แนวทางนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ เนื่องจากระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนที่ขาดการมีส่วนร่วมมักเผชิญปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาขาดการสนับสนุนจากชุมชน และขาดความยั่งยืนในการพัฒนา ดังนั้น แนวทางการมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อไป แม้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะมีประโยชน์ แต่ยังมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นไปเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบหลักที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือ ผ่านการประเมินผลและปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

บทบาทและความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอก เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยการเปิดโอกาสให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการ โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาบรรลุตรงตามเป้าหมายของบทบาทและความสำคัญของแต่ละบุคคล (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2545) โดยอาศัยหลักการดังนี้ 1. การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องช่วยสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2. การสนับสนุนความร่วมมือในชุมชน การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากรและส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในมิติต่าง ๆ 3. การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำความรู้หรือทักษะของชุมชนมาสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยเน้นการผนึกกำลังจากทุกภาคส่วนทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การบริหารและพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปอย่างยั่งยืน การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหลายประการ ในการบริหารองค์กรนั้น นอกจากผู้บริหารซึ่งบทบาท

สำคัญในองค์กรและสมาชิกหรือบุคคลในองค์กร ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปด้วยดี การบริหารในปัจจุบันจึงพยายามหาวิธีการที่จะให้มีการยอมรับและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและผู้ที่อยู่ในองค์กร การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative management) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทั้งนี้เพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมในการบริหารนับว่าเป็นวิทยาการสมัยใหม่ในการบริหารจัดการอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งนอกจาก ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในองค์กรแล้วสมาชิกหรือบุคคลในองค์กรก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปด้วยดี ซึ่งการที่ให้บุคคลมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งสำหรับองค์กร ทั้งนี้การปฏิบัตินั้นมีความไม่เข้าใจหรือเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานและไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรแล้ว การบริหารงานขององค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยยาก (ธร สุนทรายุทธ, 2551) และการบริหารงานในสถานศึกษานั้นได้บริหารแบบทุกคนมีส่วนร่วม โดยพิจารณาการจัดทำภารกิจของงานให้ชัดเจน ครอบคลุมงานทั้งหมดและมีการกำหนดกลุ่มงานให้มีความสอดคล้องกัน การจัดโครงสร้างบริหารที่เป็นนิติบุคคล มีการบริหารที่มีสายบังคับบัญชาและการประสานคนเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ได้แก่ ผู้อำนวยการศึกษามีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาตามกฎหมายเพื่อให้งานสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพ รองผู้อำนวยการศึกษาสามารถจัดระบบงานและหัวหน้างาน โดยใช้ความรู้ความสามารถในการจัดงานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ร่วมงาน ใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่ได้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนแต่ถูกสั่งการลงมาจากรัฐ โดยในเบื้องต้นโรงเรียนเพียงรับรู้ทำให้โรงเรียนตัดสินใจ (กรกมล เพิ่มผล, 2554)

สรุป การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นการที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนาการศึกษา วางแผน แก้ไขปัญหา และติดตามผลการดำเนินงาน ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา เพิ่มความผูกพันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทั้งยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนอีกด้วย

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิต รวมถึงการบริหารจัดการสถานศึกษา การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการบริหารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สร้างความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง เทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

และตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เกี่ยวข้อง การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นตัวสนับสนุนช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในด้านการเป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ นักบริหาร เครื่องมือนักวิชาการ และเป็นเครื่องมือนักบริการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เทคโนโลยีการศึกษาในฐานะองค์ความรู้ ในประเทศไทยเทคโนโลยีการศึกษาในฐานะที่เป็นศาสตร์หรือองค์ความรู้โดยเนื้อหา สาระในด้านการสอนระดับปริญญาตรี มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีในระดับผู้ปฏิบัติ ส่วนปริญญาโทมุ่งผลิตบัณฑิตทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่เป็นนักออกแบบ นักจัดระบบ และผู้ควบคุม การผลิตและการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และบทบาทของผู้ออกแบบการสอน (Instructional Designer)
2. เทคโนโลยีการศึกษาในฐานะเครื่องมือบริหาร ในฐานะเครื่องมือด้านการบริหาร เทคโนโลยีการศึกษามีบทบาทสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ การจัดระบบการบริหาร ธุรกิจ บริหารบุคลากร บริหารวิชาการ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1. การเป็นเครื่องมือด้านการจัดระบบการบริหาร ในรูปของการวิเคราะห์ระบบ และการสังเคราะห์ระบบ รวมทั้งการจัดทำโครงการในรูปแบบต่าง ๆ
2. การเป็นเครื่องมือด้านธุรกิจ เพื่อช่วยในการเก็บทะเบียนนักศึกษา การพัสดุ การเงิน และการงบประมาณ
3. การบริหารบุคลากร เพื่อเก็บทะเบียนข้อมูลบุคลากร การจ่ายเงินเดือน และ งานสวัสดิการ
4. การบริหารวิชาการ เพื่อเก็บทะเบียนสะสม วัดและประเมิน และรายงานผล การเรียน
5. การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบัน การศึกษาและชุมชน
6. การพัฒนาบุคลากร เพื่อการศึกษาอบรมและเพิ่มพูนความรู้แก่คณาจารย์และ บุคลากร ในสถาบันการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาที่ใช้ในการบริหารครอบคลุมเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย เครื่องเสียง และการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร เป็นต้น (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2558)

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีศักยภาพในการเชื่อมต่อช่องว่างความรู้ ในแง่ของการปรับปรุง คุณภาพการสอนของครู ซึ่งจะเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้มีคุณภาพทำให้การสร้างความรู้เป็นได้ อย่างง่ายดายผ่านการเข้าถึงทรัพยากรที่ไร้ขอบเขตและไร้พรมแดน ทำให้ประชากรในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงความรู้และเพื่อตอบสนองสิทธิขั้นพื้นฐานในการศึกษาได้ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงการใช้ การพัฒนา การสร้าง และสื่อสารข้อมูลอย่างเหมาะสม โดยใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี โดยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในบริบทนี้ จะถูกแยกออกเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานและ เทคโนโลยีระดับสูง ซึ่งเทคโนโลยีระดับพื้นฐาน หรือ เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม มักใช้งบประมาณไม่สูงนัก สำหรับการบูรณาการและการนำไปใช้ในห้องเรียน มีการฝึกอบรมครูสำหรับการผสมผสานเทคโนโลยี แบบดั้งเดิมนั้นในห้องเรียน โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ให้เหมาะสมกับเวลา ที่จะใช้ในแต่ละคาบเรียนกับหลักสูตรการเรียนการสอนของครู ในขณะที่เทคโนโลยีระดับสูง จะเป็นสิ่ง ที่จะช่วยให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เทคโนโลยีดังกล่าวเรียกว่า เทคโนโลยีแบบโต้ตอบ เช่น อีเลิร์นนิ่ง การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และโมบาย เลิร์นนิ่ง (M-Learning) เป็นต้น บทบาทของผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ในบริบทของผู้เรียนต้องศึกษาคำแนะนำในการใช้งานเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีในลักษณะที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหาร สถานศึกษาต้องสื่อสารวิสัยทัศน์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้และประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใน สถานศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียน ครู และบุคลากรทุกคน ใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้เป็นประจำและสม่ำเสมอ (Rani, 2019) เช่น การจัดประชุมออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมกัน การเชื่อมโยงข้อมูลและการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นที่การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืน ผ่านการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการ เช่น การใช้ระบบดิจิทัลในการจัดเก็บข้อมูล การประเมินผล การติดต่อสื่อสาร และการพัฒนาทักษะของบุคลากร ได้แก่ 1. การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ได้รวดเร็ว ตัวอย่างเช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการประชุม การจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็น หรือการเผยแพร่แผนงานที่เกี่ยวข้อง 2. การสื่อสารและการเชื่อมโยงผ่านเทคโนโลยี ตัวอย่างการใช้งาน ได้แก่ แอปพลิเคชันเพื่อการสื่อสาร ใช้แอปพลิเคชันเช่น Line Zoom หรือ Microsoft Teams ในการประชุมหรือแจ้งข่าวสารระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ระบบจัดการข้อมูลออนไลน์ การสร้างเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มเฉพาะของสถานศึกษา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกระจายข้อมูล เช่น ตารางกิจกรรม แผนพัฒนาสถานศึกษา และรายงานความก้าวหน้า 3. การสนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ (LMS): ใช้ระบบจัดการการเรียนรู้ เช่น Google Classroom หรือ Moodle เพื่อให้ นักเรียน ครู และผู้ปกครองสามารถติดตามแผนการเรียนรู้และผลการเรียนได้อย่างใกล้ชิด 4. การสนับสนุนการตัดสินใจและการประเมินผลด้วยเทคโนโลยี เช่น การใช้แบบสอบถามออนไลน์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน หรือการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อวางแผนพัฒนาที่เหมาะสมร่วมกัน

สรุป การใช้เทคโนโลยีในการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์ม

ออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันการสื่อสาร กลุ่มโซเชียลมีเดีย หรือระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) เทคโนโลยีช่วยให้การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์เป็นไปอย่างรวดเร็ว และทั่วถึง ส่งเสริมความร่วมมือในการวางแผนและแก้ไขปัญหา สร้างความผูกพันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและพัฒนาไปด้วยกัน

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาเป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการบริหารจัดการ แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือและความผูกพันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษารวมไปถึงยังได้รับประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดการศึกษา โดยการได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนักร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันดำเนินการวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสนับสนุน ร่วมกันติดตาม ประเมินผลร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมกันรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงานรางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงานหรือรับข้อตำหนิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยการสร้างจิตสำนึกให้ทุก ๆ คนเป็นผู้รับผิดชอบหลักเป็นเจ้าของในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยร่วมกันระดมความคิดเชิงสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์การ (โชติ บดีรัฐ, 2558) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจึงสามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ในหลายมิติ เช่น การเพิ่มคุณภาพการศึกษา ความโปร่งใสในกระบวนการบริหาร ความไว้วางใจจากชุมชน และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้ยังมาพร้อมกับความท้าทาย เช่น การบริหารความขัดแย้ง การจัดสรรทรัพยากรที่จำกัด และความพร้อมของบุคลากรและชุมชนในการทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม พร้อมทั้งระบุความท้าทายที่สถานศึกษาต้องเผชิญและแนวทางในการรับมือ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถสร้างความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว ประโยชน์ที่ได้รับ คือ

1. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน
2. คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึงกระบวนการที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณลักษณะส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกใน

ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งในด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมอย่างเหมาะสม

3. ความโปร่งใสในองค์กร หมายถึง การดำเนินงานที่เปิดเผย ชัดเจนและตรวจสอบได้ในทุกระบวนการ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การตัดสินใจ การสื่อสารและการใช้ทรัพยากรขององค์กร ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการบริหารและสร้างความไว้วางใจระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดการและใช้งานทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความสูญเสียหรือการใช้งานที่ไม่จำเป็น ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรทางการเงิน บุคลากร เวลา วัสดุ หรือเทคโนโลยี การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุน แต่ยังช่วยเพิ่มผลผลิตและการบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างยั่งยืน

5. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืนสำหรับทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียน ครู บุคลากร ในสถานศึกษา หรือสมาชิกในชุมชน โดยให้ทุกคนมีโอกาสร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อเติบโตไปด้วยกันในระยะยาว โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสถานศึกษา

สรุป การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน สร้างความผูกพันและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สรุป

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืน ด้วยการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการ

ตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ความร่วมมือนี้ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของความไว้วางใจ และความรับผิดชอบร่วมกันในสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการและการสื่อสารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการบริหารแบบมีส่วนร่วมยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการจัดการความแตกต่างในมุมมอง การพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมและการประเมินผลที่สม่ำเสมอจะช่วยให้แนวทางนี้ประสบความสำเร็จและสามารถขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การศึกษาเติบโตอย่างมีคุณภาพ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรกมล เพิ่มผล. (2554). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- โชติ บดีรัฐ. (2558). *เทคนิคการบริหาร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์. (2558). หน่วยที่ 1 สามัญทัศน์เทคโนโลยีและสื่อสาร การศึกษา. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 15). (น.18-20.). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธ สุนทรายุทธ. (2551). *การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป: ทฤษฎีวิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ยุทธชัย เถลิ้มชัย. (2546). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *หลักการ ทฤษฎี และนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2545). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Rani, S. (2019). Scope for educational technology in primary education, education technology in primary education. In *Development of Education in India*. (pp.124-130). Delhi: Avon Publishers.

**การศึกษากฎหมายการยกเว้นการเกณฑ์ทหารและพระวินัย
ว่าด้วยการดุกองทัพ ของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย***
THE STUDY OF THE LAW ON EXEMPTIONS FROM MILITARY
CONSCRIPTION AND THE MONASTIC DISCIPLINE REGARDING
THE MILITARY SERVICE OF MONKS AND NOVICES IN THAILAND

พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ โอภาโส)

Phrakhru Opatnontakitti (Sakda Opaso)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sakda2543210@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา การศึกษากฎหมายการยกเว้นการเกณฑ์ทหารและพระวินัยว่าด้วยการดุกองทัพ ของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า 1. การเกณฑ์ทหารมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับพระภิกษุสามเณร เพราะนับเป็นประชากรไทยที่อยู่ในลักษณะจำเป็นจะต้องเข้าคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร แต่ว่ามีข้อยกเว้นและสามารถผ่อนผันได้สามารถแสดงหลักฐานเพื่อแสดงการยกเว้นต่อนายอำเภอหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องผู้ที่ที่จะเกณฑ์ทหารที่เป็นพระภิกษุสามเณรเมื่ออายุยังไม่ถึง 30 แล้วเกิดการลาสิกขาไปจำเป็นจะต้องเข้าสู่กระบวนการที่จะคัดเลือกการเกณฑ์ทหารกองเกินซึ่งเชื่อมโยงกับข้อกฎหมายหลาย ๆ ข้อ พระภิกษุสามเณรที่จะดำรงตนอยู่ในพุทธศาสนาถือสิกขาบทของพระพุทธเจ้าจะต้องรู้กฎหมายในส่วนนี้และปฏิบัติตามกฎหมายมิฉะนั้นก็ได้รับการลงโทษตามกฎหมายของประเทศที่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร 2497 2. การที่พระพุทธเจ้าห้ามพระภิกษุสามเณรให้เข้าไปดุกองทัพหรือพยายามที่จะมีส่วนร่วมกับการเกณฑ์ทหารในส่วนของการเกณฑ์ทหารนั้นเพราะเหตุว่าในสมัยที่ทรงประกาศพระพุทธศาสนา การที่พระภิกษุจะดำรงตนอยู่ได้เพื่อเผยแผ่พุทธศาสนานั้นต้องมีตนเองเป็นแบบอย่างเสียก่อนคือมีความแตกต่างจากฆราวาสผู้ครองเรือนทั่วไป เป็นการรักษาศรีทราของชาวพุทธในชมพูทวีปในยุคนั้นก็ต้องจับที่ผู้ที่เป็นจอมทัพหรือเป็นเจ้านายซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์การบูรณาการหลักคำสอนที่เป็นสิกขาบทเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดประโยชน์และเชื่อมโยงต่อการเกณฑ์ทหาร

คำสำคัญ: การยกเว้นการเกณฑ์ทหาร; พระธรรมวินัย; พระภิกษุสามเณร

---

* Received February 14, 2025; Revised February 23, 2025; Accepted February 26, 2025

Abstract

This academic article aims to study the law on military conscription exemption and the discipline on military supervision of monks and novices in Thailand. The research method is based on documents, textbooks, and online media, as well as synthetic analysis. The results of the study are as follows: 1. Military conscription is related to monks and novices because they are considered a Thai population that must be selected for military conscription. However, there are exceptions and exemptions that can be granted. Evidence of exemption can be presented to the district chief or related persons. Those who will be conscripted as monks and novices under the age of 30 and disrobe must enter the process of selecting military conscription, which is related to many laws. Monks and novices who will live in Buddhism and observe the precepts of the Lord Buddha must know the law in this part and comply with the law; otherwise, they will be punished according to the law of the country as stipulated in the Military Conscription Act of 1954. 2. The reason why the Lord Buddha forbade monks and novices from visiting the army or attempting to participate with the government in military conscription is because at the time when he announced Buddhism, In order for monks to survive in order to spread Buddhism, they must first be role models, that is, different from ordinary householders. In order to maintain the faith of Buddhists in the Indian subcontinent at that time, they had to focus on those who were military commanders or princes who were kings. Integrating these teachings that were disciplinary rules all resulted in benefits and were connected to military recruitment.

Keywords: Exemption from Military Service; Buddhist Precepts; Monks and Novices

บทนำ

หน้าที่ของชายไทยทุกคนต้องรับราชการทหาร ซึ่งการรับใช้ชาติด้วยการเป็นทหารเป็นเรื่องที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี เพราะกองทัพไทยจะฝึกฝนผู้เข้ารับราชการทหารให้มีระเบียบวินัย ฝึกหัดวิชาชีพเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างมากแก่ทหารเกณฑ์ทุกคน ซึ่งปกติการเกณฑ์ทหารจะกระทำกันในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

ปีละครั้งและต้องเข้ารับราชการเป็นทหารเกณฑ์จำนวน 2 ปี แต่มีข้อยกเว้นและผ่อนผันสำหรับ ผู้ที่เรียนวิชารักษาดินแดน (ร.ด.) หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติรับราชการทหารและกฎกระทรวง

การเกณฑ์ทหารถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่กองทัพไทยเป็นผู้จัดการในการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้าไปฝึกและประจำการเป็นทหารกองเกินในประเทศไทยซึ่งข้อกำหนดก็คือเป็นชายไทยอายุ 20 ปีที่เป็นชายไทยนั้นนอกจากเป็นประชาชนทั่วไปแล้วยังมีพระภิกษุสามเณรที่อายุครบตามเกณฑ์ที่กำหนด จำเป็นจะต้องรู้ข้อบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกณฑ์ทหารถึงแม้ว่าจะมีข้อยกเว้นหรือการยกเลิกการเกณฑ์ทหารก็ตาม แต่ความรู้ที่เกี่ยวกับพระธรรมวินัยด้วยซึ่งการจะยกเลิกการเกณฑ์ทหารต้องรู้จากกฎเกณฑ์ที่จะนำไปประกาศนียบัตรที่เกี่ยวกับนักธรรม หรือวุฒิการศึกษาบาลีนำไปเพื่อผ่อนผันหรือยกเลิกการเกณฑ์ทหารการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมาย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปโดยความเรียบร้อยเกิดประสิทธิภาพ เพราะหากเกิดความเข้าใจผิดหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง อาจจะมีผลเสียการเป็นทหารหรือใช้สิทธิ์ความเป็นพระภิกษุสามเณรที่จะไม่ทำตามข้อผิดกฎหมายได้ (อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2559)

ดังนั้น นอกจากการรู้พระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระภิกษุสามเณรหรือเจ้าคณะผู้ปกครองจำเป็นจะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ข้อ จึงจะสามารถรักษาสีทธิและเสรีภาพความเป็นมนุษย์ความเป็นพระภิกษุสามเณรที่ต้องตาม พระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายที่ต้อง ซึ่งการยกเลิกการเกณฑ์ทหารมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้เขียนได้รวบรวมเป็นข้อกฎหมายที่สำคัญและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของพระภิกษุสามเณรที่อายุอย่าง 20 เพื่อเตรียมการที่จะเป็นทหารกองเกินหรือเตรียมที่จะผ่อนผันหรือยกเลิกต่อไปรวมถึงการเชื่อมโยงไปถึงหลักทางพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงข้อวินัยที่เกี่ยวกับกองทัพในสมัยพุทธกาลเป็นมาอย่างไร รวมถึงอนุบัญญัติที่กล่าวถึงการมีโทษที่เกี่ยวกับการไปดุกองทัพหรือเกี่ยวกับความหมายและการตีความต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกองทัพ ซึ่งจะเป็นอย่างไรรู้ก็อยู่ในเนื้อหาบทความอย่างที่คุณเขียนได้นำเสนอต่อไป

ความสำคัญการเกณฑ์ทหารเกณฑ์ทหาร

การเกณฑ์ทหารเกณฑ์ทหาร เป็นประเด็นสำคัญในยุทธศาสตร์ทหาร ซึ่งจุดเริ่มต้นของระบบ เกณฑ์ทหารแบบสมัยใหม่ เกิดขึ้นเมื่อ วันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1793 (พ.ศ. 2336 สมัยรัชกาลที่ 1) ภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองของการปฏิวัติฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1789 ผู้นำการปฏิวัติฝรั่งเศสเชื่อว่า ความมั่นคงของการปฏิวัติจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ

จะต้องขยายการปฏิวัติเช่นนี้ออกไปให้ทั่วยุโรป ซึ่งการกระทำเช่นนี้คือการประกาศสงครามกับราชสำนักต่าง ๆ ของยุโรปนั่นเอง

แนวคิดนี้ทำให้รัฐปฏิวัติของฝรั่งเศสระงับเข้าสู่สงครามใหญ่กับบรรดากษัตริย์ในยุโรป หรือที่เรียกว่า สงครามของสัมพันธมิตรครั้งแรก (War of the First Coalition ค.ศ. 1792-1797) ซึ่งระหว่างนั้นใน ค.ศ. 1792 ก็เป็นช่วงที่เกิดการปฏิวัติครั้งที่ 2 ขึ้น ทำให้รัฐสภาปฏิวัติฝรั่งเศสต้องสร้างความมั่นคง จึงจำเป็นต้องเรียกระดมพล นำสู่การออกกฎหมายเกณฑ์กำลังพล ในเวลาต่อมา ซึ่งลักษณะการเรียกระดมพลเช่นนี้เป็นเรื่องใหม่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เพราะมีความเบ็ดเสร็จ ทำให้เกิดสภาพการระดมพลอย่างสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชายที่อายุ 18-25 ปี จะมีพันธะที่จะถูกรัฐเรียกเข้ารับราชการทหารอย่างไม่ว่าแนก ต่างจากระบบเก่าในยุคศักดินาเมื่อเริ่มใช้การเรียกระดมพลดังกล่าว ก็ทำให้กองทัพของรัฐปฏิวัติฝรั่งเศสขยายกำลังพลได้มากถึง 500,000 นาย ในช่วงปลาย ค.ศ. 1793 การเกณฑ์ทหารซึ่งมีจำนวนกำลังมากเช่นนี้ได้เป็นเพราะบุคคลยอมรับถึงความผูกพันต่อรัฐในฐานะของการเป็นพลเมือง โดยยอมรับว่าพลเมืองมีหน้าที่ต้องเข้ารับราชการทหาร สถานะใหม่ในทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของความเป็นพลเมือง (Citizenship) ไม่ใช่ไพร่ที่อยู่ภายใต้รัฐศักดินาแบบเก่า

รัฐไทยในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ต้องเผชิญความไม่สงบหลายครั้ง อาทิ การปราบฮ่อ กบฏผีบุญ ผู้ร้ายที่ก่อการจลาจลในมณฑลพายัพซึ่งการปราบปรามความไม่สงบจำเป็นต้องใช้ทหารที่มีการฝึกฝนและใช้อาวุธสมัยใหม่ ขณะเดียวกัน ก็ต้องเผชิญกับลัทธิล่าอาณานิคม โดยเฉพาะอังกฤษที่หลังจากได้อินเดียแล้วก็บุกเข้าพม่า รวมทั้งฝรั่งเศสที่รุกรมทางตะวันออกของไทยประกอบกับยุคนั้นมีการส่งเจ้านายชั้นสูง เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช พระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 ไปศึกษาต่อต่างประเทศในยุโรป เมื่อเสด็จกลับมาก็ทรงมีบทบาทในการปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย เช่น เรื่องทหาร มีการออก ข้อบังคับลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 122 (เทียบแล้ว คือ พ.ศ. 2446) ข้อบังคับลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 122 ถือเป็นครั้งแรกที่พยายามใช้วิธีการเกณฑ์ทหารรูปแบบใหม่ในสังคมไทย แต่ไม่ได้ใช้ทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียมทั้งหมด เพราะทดลองใช้ที่มณฑลนครราชสีมาเป็นที่แรก เมื่อทดลองใช้แล้วสำเร็จต่อมาจึงประกาศใช้ที่มณฑลนครสวรรค์ มณฑลพิษณุโลก และมณฑลราชบุรีจากข้อบังคับดังกล่าว ในที่สุดก็นำสู่การประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) โดยมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงพระยศเป็นจเรทหารบก และทรงเป็นที่ปรึกษาของกรมหลวงนครไชยศรีฯ เป็นผู้เรียบเรียงขึ้น ประเทศไทยจึงมีการเกณฑ์ทหาร แบบสมัยใหม่นับแต่นั้น (ศิลปวัฒนธรรม, 2567)

ยุคสมัยเปลี่ยน เยาวชน Cen Z มีความคิดเห็นต่างเรื่องการเกณฑ์ทหาร

จากข่าวเรื่องการเกณฑ์ทหารที่มีการปลุกระดมความคิดของคนรุ่นใหม่ พระเนติวิทย์ หลีกเลี้ยง-ชัดชื่น ไม่มาเกณฑ์ทหาร โทษจำคุกตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร ม.27 ส่งนายอำเภอ ร้องทุกข์กล่าวโทษ

วันนี้ (9 เมษายน) รายงานข่าวแจ้งว่า กรณีพระจรรยาสมปนโน หรือเนติวิทย์ โชติภัทร์ไพศาล จะต้องเข้ารับการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการประจำปี พ.ศ. 2566 หรือจับใบดำ-ใบแดง ที่อาคารอเนกประสงค์ เทศบาลตำบลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สื่อมวลชนได้ทราบข่าวจากแถลงการณ์ที่เผยแพร่ทางออนไลน์ ของพระเนติวิทย์ มีเนื้อหาสรุปว่า เนื่องจากพระเนติวิทย์มีกิจธุระเนื่องด้วยการสอบพระบาลีประโยค 1-3 ผ่านวิชาแปล แต่ไม่ผ่านวิชาไวยากรณ์ และจะเข้าสอบซ่อมในวันที่ 15-16 เมษายน พ.ศ. 2566 จึงขอเวลาทำกิจนี้ให้สำเร็จก่อน และขอเวลาเตรียมตัวเพื่อลาสิกขาภายในสิ้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2566 ขณะที่แหล่งข่าวจากหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (นรต.) ระบุว่า หากพระเนติวิทย์ไม่เดินทางมาวันนี้ก็จะส่งต่อให้นายอำเภอในฐานะเป็นผู้ออกหมายเรียก ดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมาย ร้องทุกข์กล่าวโทษ หรือมอบหมายให้ผู้แทนไปดำเนินการ กรณีถ้ารับหมายเรียกแล้วไม่มา การพิจารณาพิพากษา ก็อยู่ที่ศาล ศาลอาจจะตัดสินจำคุกโดยไม่รอลงอาญา หรือตัดสินจำคุกแล้วรอลงอาญา ก็แล้วแต่ดุลพินิจของศาล กรณีของพระเนติวิทย์ผิดแน่นอน เนื่องจากว่ารับหมายเรียกแล้วไม่มา มีความผิดตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) รับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 27 ระบุว่า ทหารกองเกินซึ่งถูกเรียกต้องมาให้คณะกรรมการตรวจเลือกฯ ทำการตรวจเลือกตามกำหนดหมายนั้น โดยนำใบสำคัญทหารกองเกิน บัตรประจำตัวประชาชน และประกาศนียบัตรหรือหลักฐานการศึกษามาแสดงด้วย ถ้าไม่มาหรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจเลือกหรือว่าไม่อยู่จนกว่าการตรวจเลือกแล้วเสร็จ ให้ถือว่าทหารกองเกินนั้นหลีกเลี้ยงชัดชื่นไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกฯ ทำการตรวจเลือก เว้นแต่

1. ข้าราชการซึ่งได้รับคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยปัจจุบันทันด่วนให้ไปราชการสำคัญยิ่ง หรือไปราชการต่างประเทศโดยคำสั่งของเจ้ากระทรวง
2. นักเรียนซึ่งออกไปศึกษา ณ ต่างประเทศตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
3. ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ราชการหรือโรงงานอื่นใด ในระหว่างที่มีการรับหรือการสงครามอันเป็นอุปสรรคในการรับหรือการสงคราม และอยู่ในความควบคุมของกระทรวงกลาโหม
4. บุคคลซึ่งกำลังปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยทหารในราชการสนาม
5. เกิดจากเหตุสุดวิสัย
6. ไปเข้าตรวจเลือกที่อื่น

7. ป่วยไม่สามารถจะมาได้ โดยให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแจ้งต่อ คณะกรรมการตรวจเลือกฯ ในวันตรวจเลือก

ส่วนกรณีที่ไม่ได้รับหมายเรียก จำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 300 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ แต่กรณีของพระเนติวิทย์มีการผ่อนผันการเกณฑ์ทหารมาแล้ว เพราะฉะนั้น การผ่อนผันก็จะมอบหมายเรียกในปัดไปให้ในวันที่เกณฑ์ทหาร เพราะในกฎหมายมีอยู่แล้ว หมายเรียกที่รับไปก็มีรายละเอียดครบถ้วน เวลา สถานที่ตรวจเลือกให้มารายงานตัว ถ้าไม่มาก็มีค่าเตือนรวมถึงโทษระบุไว้ชัดเจน เมื่อผู้สื่อข่าวถามว่า กรณีที่บวชเป็นพระ มีการเรียนเปรียญธรรมเก้าประโยค หรือเรียนนักธรรม แล้วสามารถนำมาเป็นช้อยกเว้น และต้องมีการแจ้งทางสัสดีก่อนล่วงหน้าที่จะมีการตรวจเลือกทหารใช้หรือไม่ แหล่งข่าว ใน นรต. ระบุว่า ใช่ การบวชไม่สามารถนำมากล่าวอ้างไม่มาเกณฑ์ทหาร การเป็นนักธรรม มีสิทธิได้รับการยกเว้นตามกฎหมายก็จริง แต่กรณีที่ว่าได้เปรียญเท่าไรยังไม่อยู่ในข่าย เพราะฉะนั้นถ้าหากเป็นเช่นนี้ชายไทยก็ต้องอ้างกันทุกคน บวชแล้วก็ไม่ได้มาอ้างจะเป็น นักธรรม ไม่เช่นนั้นคนก็ไปบวชหาทางหลีกเลี่ยงกันหมด ซึ่งก็มีกำหนดอยู่ว่าจะเป็น ศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่น อย่างใดะอื่หามาก็จะมีการยกเว้น หรือนักบวชตามศาสนา คริสต์ ถ้าเป็นพระก็ต้องดูว่าอยู่ระดับไหนถึงได้รับการยกเว้น หากบวชเป็นพระทั่วไปคนก็จะไปบวชแล้วก็เอามาอ้างกัน เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงได้ แหล่งข่าวกล่าว เป็นประเด็นที่ถกเถียง และเชื่อมโยงถึงการยกเว้นการเกณฑ์ทหารของภิกษุ สามเณรด้วย

การยกเว้นเข้ารับราชการทหารกองประจำการ

มีดังต่อไปนี้

1. พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ หรือที่เป็นเปรียญ และนักบวชในพระพุทธศาสนา แห่งนิกายจีนหรือญวนที่มีสมณศักดิ์ พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์หมายถึงยศของพระ เช่น เป็นพระครู พระชั้นเทพ หรือชั้นธรรม เป็นต้น ส่วนตำแหน่งของพระ เช่น เป็นเจ้าคณะ จังหวัด เจ้าคณะอำเภอ อย่างนี้เป็นตำแหน่งไม่ใช่สมณศักดิ์ จึงไม่ได้รับการยกเว้น พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์อาจไม่มีตำแหน่งก็ได้ พระภิกษุที่เป็นเปรียญหมายถึงการศึกษาของพระ เช่น เป็นเปรียญตั้งแต่ 3 ประโยคถึง 9 ประโยค นักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวนที่มีสมณศักดิ์นั้น หมายถึงผู้ที่บวชในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ต่างกันที่ถือตามนิกาย ของจีนกับของญวน นักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวนต้องมีสมณศักดิ์ด้วย จึงได้รับการยกเว้น

2. คนพิการทุพพลภาพซึ่งไม่สามารถเป็นทหารได้ พระภิกษุสามเณรที่เป็นนักธรรม พระภิกษุสามเณรซึ่งเป็นนักธรรมหมายถึงผู้ที่จบนักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก เมื่อยื่นเรื่องขอยกเว้นและได้รับการยกเว้น ไม่ต้องไปแสดงตนเข้ารับการตรวจเลือก ถ้ายื่น

ไม่ทันก่อนการตรวจเลือก จะนำหลักฐานไปยื่นขอรับการยกเว้นต่อคณะกรรมการตรวจเลือกฯ ในวันทำการตรวจเลือกก็ได้ โดยหลักฐานที่ต้องนำไปยื่นต่อนายอำเภอเพื่อขอยกเว้นได้แก่

1. ประกาศนียบัตรจบมัธยมศึกษา
2. ใบสำคัญแบบ สด.9
3. หมายเรียกแบบ สด.35
4. หนังสือรับรองของเจ้าอาวาส
5. หนังสือสุทธิ

พระไตรปิฎกว่าด้วยการห้ามปรามพระภิกษุไม่ควรไปดุกองทัพทหาร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์เพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ ทรงสอบถามพวกภิกษุผู้พิพากย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทราบว่า พวกเธอไปดุกองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบ จริงหรือ” พวกภิกษุผู้พิพากย์ทูลรับว่า “จริง พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดำหนิว่า “ฯลฯ โมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงไปดุกองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบเล่า โมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำอย่างนี้ มิได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส หรือทำคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้นได้เลย ฯลฯ” (วิ.มหา. (ไทย) 2/453/313) แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้ พระบัญญัติ ก็ ภิกษุใดไปดุกองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ สิกขาบทนี้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้แก่ภิกษุทั้งหลายอย่างและในสมัยนั้น ลุงของภิกษุรูปหนึ่งป่วยอยู่ในกองทัพ เขาส่งข่าวไปถึงภิกษุนั้นว่า ลุงกำลังป่วยอยู่ในกองทัพ นิมนต์ท่านมา ลุงปรารถนาให้ท่านมาเยี่ยม ภิกษุนั้นได้มีความคิดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุไม่พึงไปดุกองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบ นี่ลุงของเราป่วยอยู่ในกองทัพ เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรดีเล่า ภิกษุทั้งหลายนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบทรงอนุญาตให้ไปในกองทัพได้เมื่อมีเหตุผลที่สมควรลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมมีกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ไปในกองทัพได้เมื่อมีเหตุผลเช่นนั้น แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้

ในพระอนุบัญญัติ แสดงว่า อนึ่ง ภิกษุใดไปดุกองทัพที่เคลื่อนขบวนออกรบ นอกจากมีเหตุผลที่สมควร ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ในสิกขาบทวิภังค์ แสดงว่า คำว่า อนึ่ง...ใด คือ ผู้ใด ผู้เช่นใด ฯลฯ นี่ที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง...ใดคำว่า ภิกษุ มีอธิบายว่า ชื่อว่าภิกษุ เพราะเป็นผู้ขอ ฯลฯ นี่ที่พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์เอาว่า ภิกษุ ในความหมายนี้ที่ชื่อว่า เคลื่อนขบวนออกรบ ได้แก่ กองทัพที่เคลื่อนออกจากหมู่บ้านแล้ว ตั้งค่ายพักแรมหรือเคลื่อนขบวนต่อไป ที่ชื่อว่า

กองทัพ ได้แก่ กองทัพช้าง กองทัพม้า กองทัพรถ กองทัพพลเดินเท้า ช้าง 1 เชือก มีทหารประจำอยู่ 12 นาย ม้า 1 ตัว มีทหารประจำอยู่ 3 นาย รถ 1 คัน มีทหารประจำอยู่ 4 นาย พลเดินเท้ามีทหารแม่นธนู 4 นาย ฝึกหัดไปเพื่อจะดูกองทัพนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนดูในระยะที่พอมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ พันวิสัยที่จะเห็น แต่พยายามดูจนเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คำว่า นอกจากมีเหตุผลที่สมควร คือ ยกเว้นเมื่อมีเหตุผลที่สมควร

ในบทภาษนีติกปาจิตตีย์ แสดงไว้ว่า กองทัพเคลื่อนขบวนออกรบ ฝึกหัดสำคัญว่าเคลื่อนขบวนออกรบ ไปเพื่อจะดู นอกจากมีเหตุผลที่สมควร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ กองทัพเคลื่อนขบวนออกรบ ฝึกหัดไม่แน่ใจ ไปเพื่อจะดู นอกจากมีเหตุผลที่สมควร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ กองทัพเคลื่อนขบวนออกรบ ฝึกหัดสำคัญว่ายังไม่ได้เคลื่อนขบวนออกรบ ไปเพื่อจะดู นอกจากมีเหตุผลที่สมควร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกกฏ ฝึกหัดไปเพื่อจะดูกองทัพแต่ละกอง ต้องอาบัติทุกกฏ ฝึกหัดยืนดูในระยะที่พอมองเห็น ต้องอาบัติทุกกฏ ฝึกหัดอยู่พันวิสัยที่จะเห็น แต่พยายามดูจนเห็น ต้องอาบัติทุกกฏ กองทัพยังไม่ได้เคลื่อนขบวนออกรบ ฝึกหัดสำคัญว่าเคลื่อนขบวนออกรบ ต้องอาบัติทุกกฏ กองทัพยังไม่ได้เคลื่อนขบวนออกรบ ฝึกหัดไม่แน่ใจ ต้องอาบัติทุกกฏ กองทัพยังไม่ได้เคลื่อนขบวนออกรบ ฝึกหัดสำคัญว่ายังไม่ได้เคลื่อนขบวนออกรบไม่ต้องอาบัติ

ในอนาปัตติวารฝึกหัดต่อไปไม่ต้องอาบัติ คือ

1. ฝึกหัดยืนดูอยู่ในอาราม
2. ฝึกหัดดูกองทัพที่ยกผ่านมายังที่ที่ฝึกหัดยืน ที่ฝึกหัดนั่ง หรือที่ฝึกหัดนอน
3. ฝึกหัดเดินสวนทางไปเห็น
4. ฝึกหัดดูเมื่อมีเหตุผลที่สมควร
5. ฝึกหัดดูเมื่อคราวมีเหตุขัดข้อง
6. ฝึกหัดวิกุลจรีต
7. ฝึกหัดต้นบัญญัติ (มหา.วิ. (ไทย) 2/311/452)

สรุปได้ว่า การที่พระพุทธเจ้าห้ามพระภิกษุสามเณรให้เข้าไปดูกองทัพหรือพยายามที่จะมีส่วนร่วมกับการกระทำในส่วนของการเกณฑ์ทหารนั้นเพราะเหตุว่าในสมัยที่ทรงประกาศพระพุทธศาสนา การที่พระภิกษุจะดำรงตนอยู่ได้เพื่อเผยแผ่พุทธศาสนานั้นต้องมีตนเองเป็นแบบอย่างเสียก่อนคือมีความแตกต่างจากฆราวาสผู้ครองเรือนทั่วไป ถ้าจะถอดบทเรียนจากข้อบัญญัติว่าห้ามพระเข้าไปดูกองทัพอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็นกลยุทธ์ในการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา การที่พระพุทธเจ้าบัญญัติหลาย ๆ ข้อมีความเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมในประเทศอินเดียต้องเข้าใจว่าในสมัยที่พระพุทธเจ้าประกาศคำสอนนั้นวรรณคดีที่เป็นหัวหน้ากษัตริย์ก็ยังอยู่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาการสิทธิราช คือมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครองราชย์และควบคุมอำนาจทั้งหมด การที่จะรักษารัศมีของ

ชาวพุทธในชมพูทวีปในยุคนั้นก็ต้องจับที่ผู้ที่เป็นจอมทัพหรือเป็นเจ้านายซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์การบูรณาการหลักคำสอนที่เป็นสิกขาบทเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดประโยชน์และเชื่อมโยงต่อการเกณฑ์ทหารในปัจจุบันถ้าเราจะมองในเรื่องของการเกณฑ์ทหารว่าเป็นเรื่องของพระวินัย พระภิกษุไม่ควรที่จะเข้ามายุ่งกับการเมืองในสายการปกครองรัฐศาสตร์แต่จริง ๆ แล้วเป็นเรื่องของกฎหมายที่มีความเชื่อมโยงกับประชากรถึงแม้พระพิสุจน์จะไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือกตั้งแต่ว่าเลยพฤติกรรมแล้วก็ถือเป็นประชากร 1 ในประชากร 70 กว่าล้านคนในประเทศไทย จึงมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องอะไรที่จะเกี่ยวเนื่องโดยสามารถเชื่อมโยงและสามารถเป็นไปได้โดยทางเดียวกันได้ คือ การผ่อนผันหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับการเกณฑ์ทหารที่ถูกต้องเพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงเน้นในเรื่องของกฎเกณฑ์และความหมายของการเกณฑ์ทหารให้เข้าใจเพื่อเป็นสิ่งที่จะเชื่อมโยงถึงข้อพระวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติก็จะสามารถเข้าถึงแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้

เกณฑ์ทหารสำหรับพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย

การตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ หรือที่รู้จักกันดีคือการเกณฑ์ทหารนั้น ตามปกติกระทรวงกลาโหมได้กำหนดไว้ในเดือนเมษายน (วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 11 เมษายนของทุกปี) ดังนั้นทหารกองเกินเมื่อได้รับหมายเรียกแล้วจะต้องไปเข้ารับการตรวจเลือกตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดในหมายเรียกทั้งนี้โดยนำหลักฐานต่าง ๆ ได้แก่ ใบสำคัญทหารกองเกิน (แบบ สด.9), หมายเรียก (แบบ สด.35), บัตรประจำตัวประชาชน, ประกาศนียบัตร หรือหลักฐานทางการศึกษา ไปแสดงด้วยหากทหารกองเกินผู้ใดไม่ไปถือว่าหลีกเลี่ยงขัดขืนมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และในวันตรวจเลือกนั้น

ผู้เข้ารับการตรวจเลือกทุกคน จะได้รับใบรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ (แบบ สด.43) หรือที่รู้จักกันคือ ใบผ่านการเกณฑ์ทหาร

ส่วนบุคคลได้รับการยกเว้นเกณฑ์ทหาร

1. บุคคลที่มีร่างกายพิการ ทุพพลภาพ
2. บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับราชการทหารกองประจำการ
3. พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ชั้นเปรียญ นักบวชนิกายมหายาน
4. บุคคลที่ได้รับการยกเว้น เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่เรียกมาตรวจเลือกรับราชการทหารในยามปกติ

5. สามเณร ภิกษุ นักบวชพุทธศาสนานิกายมหายาน ที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ

6. นักบวชศาสนาอื่นที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้
7. นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหาร กระทรวงกลาโหม
8. บุคคลที่ผ่านการเรียนนักศึกษาวิชาทหาร (เรียน รด.) ครบตามหลักสูตรที่กำหนด
9. นักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ
10. นักศึกษาของศูนย์ฝึกการบินพลเรือนของกระทรวงคมนาคม
11. ครูในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

บุคคลที่อยู่ในกำหนดออกหมายเกณฑ์ให้มาตรวจเลือกเข้าเป็นทหารกองประจำการ คือ ผู้ที่ได้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้แล้ว โดยความผิดผู้ที่ฝ่าฝืนไม่มารับหมายเรียกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 300 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ และถ้าฝ่าฝืนไม่ไปรับการตรวจเลือก (ไม่ไปรับการคัดเลือกทหาร) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (พระราชบัญญัติธุรกิจออนไลน์, 2567)

การยกเว้นและผ่อนผัน

ข้อ 1 การยกเว้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ.

1.1 ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 13 ดังนี้. -

1.1.1 พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ หรือที่เป็นเปรียญและนักบวชในพระพุทธศาสนา แห่งนิกายจีนหรือญวนที่มีสมณศักดิ์

1.1.2 คนพิการทุพพลภาพซึ่งไม่สามารถเป็นทหารได้

1.1.3 บุคคลซึ่งไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นทหารได้เฉพาะบางท้องที่ตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง

1.2 ได้รับการยกเว้นไม่เรียกมาตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ ตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 247 มาตรา 14 ดังนี้. -

1.2.1 พระภิกษุสามเณร และนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวน ซึ่งเป็น นักธรรมตามที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง

1.2.2 นักบวชศาสนาอื่น ซึ่งมีหน้าที่ประจำกิจศาสนา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

1.2.3 บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหม กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร

1.2.4 นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารของกระทรวงกลาโหม

1.2.5 ครูซึ่งประจำทำหาการชมหนังสือหรือวิทาการต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และ ผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

1.2.6 นักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2.7 นักศึกษาของศูนย์ฝึกการบินพลเรือนของกระทรวงคมนาคม

1.2.8 บุคคลซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ

1.2.9 บุคคลซึ่งได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกครั้งเดียว ตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหลายครั้งรวมกันตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกัน

ข้อ 2 การยกเว้นให้ดำเนินการและปฏิบัติดังนี้.-

2.1 บุคคลตามมาตรา 13 (1) ได้แก่ พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์หรือที่เป็นเปรียญและนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวนที่มีสมณศักดิ์ บุคคลประเภทนี้เจ้าอาวาสส่งรายชื่อขอยกเว้นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่เป็นภูมิลำเนาทหาร หรือ เจ้าตัวนำหลักฐานไปแสดงเพื่อขอยกเว้นต่อนายอำเภอท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาทหาร โดยทางจังหวัดหรือทางอำเภอเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับแจ้งการขอยกเว้นแล้วก็ให้จำหน่ายรายชื่อออกจากบัญชีแล้วแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ เพื่อจำหน่ายบัญชีแล้วแต่กรณี และลงบัญชียกเว้นไว้เพื่อตรวจสอบจนอายุครบ 56 ปีบริบูรณ์

2.2 บุคคลตามมาตรา 13 (2) ได้แก่ คนพิการทุพพลภาพซึ่งไม่สามารถเป็นทหารได้ ต้องมาแสดงตนในวันตรวจเลือกตามหมายเรียกของนายอำเภอ เพื่อให้คณะกรรมการตรวจเลือก ปลดเป็นพันราชการทหาร และเมื่อทางจังหวัดได้ดำเนินการปลดเป็นพันราชการทหารประเภทที่ 1 หรือ 2 แล้ว ให้บันทึกปลดในบัญชีที่ที่เกี่ยวข้อง และแจ้งให้อำเภอ/เขต ทราบ เพื่อบันทึกให้ถูกต้องตรงกัน

2.3 บุคคลตามมาตรา 13 (3) ไม่ต้องดำเนินการแต่อย่างใดสำหรับบุคคลตามมาตรา 13 (1) และ (3) ไม่ต้องลงบัญชีทหารกองเกิน

2.4 บุคคลตามมาตรา 14 (1) ได้แก่ พระภิกษุสามเณรและนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวน ซึ่งเป็นนักรบตามที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง เจ้าตัวต้องนำหลักฐานไปขอยกเว้นต่อนายอำเภอ/ผู้อำนวยการเขตท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาทหาร หรือไปร้องขอยกเว้นต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันตรวจเลือกแล้วแต่กรณี ถ้าไปร้องขอยกเว้นต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันตรวจเลือก ให้นายอำเภอท้องที่สอบสวนเช่นเดียวกันกับร้องขอที่อำเภอ เมื่อดำเนินการยกเว้นให้แล้วแจ้งจังหวัดทราบและ

จำหน่ายบัญชีแล้วแต่กรณี และลงบัญชียกเว้นไว้ตรวจสอบ จนอายุครบ 30 ปีบริบูรณ์ (พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร, 2497)

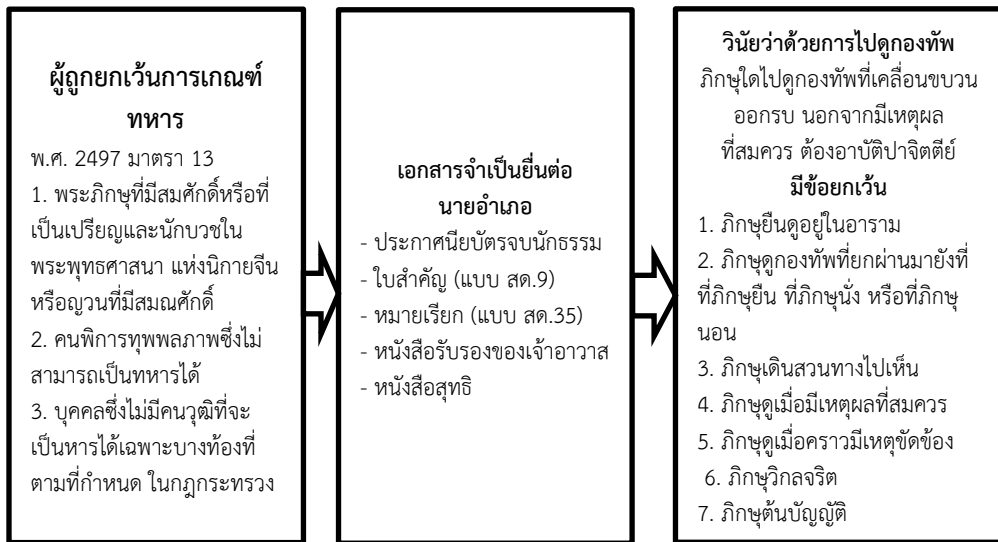
การยกเว้นเข้ารับราชการทหารของพระภิกษุสามเณร มี 3 ประเภท

1. พระภิกษุที่ใช้เปรียญเพื่อยกเว้นการตรวจเลือก เมื่อยื่นหลักฐานประกาศนียบัตรเปรียญธรรมแล้ว จะทำให้ยกเลิกการลงบัญชีทหาร และไม่ต้องไปรายงานตัวตลอดระยะเวลาที่ยังบวชอยู่

2. พระภิกษุที่ใช้ฉันทาธรรมเพื่อยกเว้นการตรวจเลือก เมื่อยื่นเอกสารตามที่ระบุทางด้านบนครบแล้ว จะยื่นเพียงครั้งเดียวหลังจากนั้นจะได้รับการยกเว้น และไม่ต้องไปรายงานตัวทุกปีตลอดระยะเวลาที่ยังบวชอยู่

3. พระภิกษุที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือก แต่ถ้าลาสิกขาให้แจ้งด้วยตนเองก่อนอายุอำเภอกองทัพที่ตนเองอยู่ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ลาสิกขา หากแจ้งเกินกำหนดนี้จะถูกดำเนินคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 200 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ และถ้าสึกออกมาแล้วอายุยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ ก็ต้องไปเข้ารับการตรวจเลือกด้วย ไม่สามารถนำ ฉันทาธรรม หรือ เปรียญธรรม มาอ้างได้แล้ว

สรุปได้ว่า การเกณฑ์ทหารมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับพระภิกษุสามเณร เพราะนับเป็นประชากรที่อยู่ในลักษณะจำเ็นจะต้องเข้าคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร แต่ว่ามีข้อยกเว้นและสามารถผ่อนผันได้คือพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์หรือเป็นเปรียญหรือเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งจันนิกายหรือยวนที่มีสมณศักดิ์เจ้าอาวาสสามารถที่จะทำเรื่องยกเว้นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าในภูมิภาคของเกณฑ์ทหารและแสดงหลักฐานเพื่อแสดงการยกเว้นก่อนอายุอำเภอกองทัพที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ลักษณะที่สำคัญคือผู้ที่เกณฑ์ทหารที่เป็นพระภิกษุสามเณรเมื่ออายุยังไม่ถึง 30 แล้วเกิดการลาสิกขาไปจำเ็นจะต้องเข้าสู่กระบวนการที่จะคัดเลือกการเกณฑ์ทหารกองเกินต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) เพราะฉะนั้นมีความเชื่อมโยงกับข้อกฎหมายหลาย ๆ ข้อ พระภิกษุสามเณรที่จะดำรงตนอยู่ในพุทธศาสนาถือสิกขาบทของพระพุทธเจ้ามีการยกเว้นและผ่อนผันการเกณฑ์ทหารต้องจำเ็นจะต้องรู้กฎหมายในส่วนนี้และปฏิบัติตามกฎหมายมิฉะนั้นก็ได้รับการลงโทษตามกฎหมายของประเทศที่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร 2497 มีทั้งการทั้งจำและปรับ

ภาพที่ 1 สรุป การยกเว้นการเกณฑ์ทหารและพระวินัยว่าด้วยการดูกองทัพ
ของพระภิกษุในประเทศไทย

สรุป

การเกณฑ์ทหารของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทยนั้นเป็นกฎเกณฑ์ที่จำเป็นจะต้องจัดการให้เรียบร้อยเพื่อตัดความกังวลในการที่จะบรรพชาในที่จะปฏิบัติธรรมได้อย่างดีเยี่ยม วิธีการ คือ การยกเว้นและไม่มีจัดการที่ถูกต้องแต่ต้องรับการเรียกเป็นทหารกองเกินเพื่อคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด การที่จะเป็นพระภิกษุสามเณร คือ ต้องมีเกณฑ์ที่ชัดเจนปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายถึงแม้จะมีพระธรรมวินัยพระราชาบัญญัติพิเศษแต่กฎหมายแล้วยังต้องปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของบ้านเมืองและประเด็นที่ 2 คือการวินัยว่าด้วยการไปดูกองทัพก็เป็นกรณีศึกษาที่พระพุทธเจ้าเน้นให้พระภิกษุสามเณรแตกต่างจากประชาชนทั่วไปคือไม่ได้มุ่งเน้นที่จะให้เรียนในทางรัฐศาสตร์ทำให้จิตใจยินดีทางฆราวาสหรือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความฟุ้งซ่านทางจิต พระพุทธเจ้าจึงได้ตัดห้ามเป็นสิกขาบทเพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้ศึกษาเพราะฉะนั้นการเกณฑ์ทหารจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของประชาชนทั่วไปเมื่อมีอายุถึงที่จะมาเกณฑ์ทหารก็ว่าไปตามกฎหมายแต่โดยพระภิกษุสามเณรที่จะบรรพชาอุปสมบทบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อสืบทอดพุทธศาสนานั้น ต้องศึกษาเป็นเรื่องใกล้ตัวได้จะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องไม่ผิดกฎหมายเพราะในปัจจุบันนี้การทำตามกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องตรงประเด็นแล้ว สามารถที่จะอยู่กับสังคมได้อย่างไม่ผิดระเบียบซึ่งหน้าที่หลักของพระภิกษุสามเณรก็คือการเผยแผ่

พุทธศาสนา ศึกษาพระธรรมพระวินัยปฏิบัติธรรม และ เผยแผ่ให้แก่ประชาชนเป็นการสืบ
ทอดอายุพุทธศาสนาได้

เอกสารอ้างอิง

- ดำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2559). การเกณฑ์ทหารในประเทศไทย: ปรากฏการณ์ สถานะ
และข้อถกเถียงเชิงสังคม. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 15-38.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2567). *เกณฑ์ทหาร 2567* ชายไทยต้องทำอะไรบ้าง ใครได้รับการ
ยกเว้น. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/paw85>
- พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร. (2497). *พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร*. สืบค้น
9 ธันวาคม 2567, จาก <https://th.wikisource.org/wiki>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2567). *เกณฑ์ทหาร*. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2567, จาก
https://www.silpa-mag.com/history/article_130620
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *คู่มือการปกครองคณะสงฆ์และกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสามเณร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันมลพิษทางอากาศ (ฝุ่น PM.2.5) ที่เกี่ยวข้องของประชากรในกรุงเทพมหานคร*

MEASURES FOR AIR POLLUTION PREVENTION (PM 2.5 DUST) AND RELATED LAWS FOR THE POPULATION IN BANGKOK

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปังกโร)

Phrakruwirojkanchanakheth (Nanthakrit Teepangkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: nuttakrit.pat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาแนวทางในการป้องกันมลพิษทางอากาศซึ่งขณะนี้ที่ชาวกรุงเทพมหานครประสบปัญหาอยู่นั้นก็คือค่าฝุ่น PM2.5 ที่มีค่าปริมาณที่สูงมากจนส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชน ซึ่งทุกฝ่ายทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนได้มีการร่วมมือกัน เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะนี้ประเทศไทยในเกือบทุกจังหวัดที่กำลังเผชิญกับวิกฤตฝุ่น PM 2.5 ในปริมาณที่สูงฝุ่นละอองอนุภาคขนาดเล็กประมาณ 2.5 ไมครอน ซึ่งเล็กกว่าเส้นผมมนุษย์ถึง 25 เท่า เป็นฝุ่นละอองที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่จะสามารถมองเห็นได้เมื่อมีปริมาณมากเป็นลักษณะคล้ายหมอกควันที่ลอยอยู่ในชั้นบรรยากาศ ด้วยอนุภาคขนาดเล็กมากขนาดที่จมองไม่สามารถรองได้ จึงสามารถเข้าไปในร่างกายของเราได้ลึกจนถึงถุงลมที่เป็นส่วนปลายสุดของปอด เข้าสู่กระแสเลือด ทำลายระบบในร่างกายก่อให้เกิดการอักเสบของทางเดินหายใจ เมื่อเกิดการสะสมในร่างกายมาก ๆ จะเกิดเป็นปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับปอดและทางเดินหายใจได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ส่งผลอันตรายต่อคนที่เป็นโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น หอบหืด ภูมิแพ้ ฯลฯ และโดยเฉพาะในเด็กเล็ก

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การป้องกันมลพิษ; ฝุ่น PM.2.5

* Received February 14, 2025; Revised March 6, 2025; Accepted March 9, 2025

Abstract

This article aims to find ways to prevent air pollution, which is currently a problem that Bangkok are facing, which is the PM2.5 dust value, which is very high, and has a negative impact on public health. All parties, both government and private organizations, have collaborated to find ways to prevent and alleviate the problem. Currently, almost every province in Thailand is facing a PM2.5 dust crisis in high quantities. Small dust particles of approximately 2.5 microns, which are 25 times smaller than a human hair, are dust particles that cannot be seen with the naked eye, but can be seen when there is a large amount. They look like smog floating in the atmosphere. With very small particles that the nose cannot filter, they can enter our bodies deep into the air sacs at the end of the lungs, enter the bloodstream, and destroy the body's systems, causing inflammation of the respiratory tract. When they accumulate in the body in large amounts, they can cause health problems related to the lungs and respiratory tract in both the short and long term, and are harmful to people with respiratory diseases such as asthma, allergies, etc., and especially young children.

Keywords: Legal Measures, Pollution Prevention, PM2.5 Dust

บทนำ

ในสภาพอากาศปัจจุบันฝุ่นละอองเล็กเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างมากหรือรู้จักกันในลักษณะ PM 0.5 ซึ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯและปริมณฑลจนทำให้สังคมมีความวิตกกังวลอย่างยิ่งซึ่งในการพัฒนาดังกล่าวกรุงเทพฯได้มีแนวทางในการที่จะแก้ไขและพัฒนาแนวทางของฝุ่น PM 0.5 ซึ่งในลักษณะเดียวกันกฎหมายที่จะมาสอดคล้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเผาหรือการกฎหมายที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมในการผลิตซึ่งทำให้เป็นต้นเหตุให้เกิดควันและฝุ่นมลพิษต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ประเทศไทยจะต้องพัฒนาและช่วยกันเพื่อประเทศชาติจะได้พัฒนาต่อไปได้เพราะฉะนั้นการบังคับใช้กฎหมายจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ประเทศชาติหรือผู้ที่อยู่ร่วมกันในประเทศชาติมีความสุขร่มเย็นไม่เบียดเบียนทั้งร่างกายและจิตใจทำให้สังคมอยู่ได้อย่างมีความสุข (Air4Thai, 2024)

เมื่อสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กเข้าสู่ระยะเกิดเหตุมลพิษทางอากาศ ปัญหาหมอกควัน และ pm 2.5 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสุขภาพของประชาชนในกรุงเทพฯ

และปริมาณหลาย ๆ ภูมิภาค จนบางจังหวัดในภาคเหนือมีค่า PM2.5 พุ่งสู่อันดับหนึ่งของโลก นับเป็นวิกฤติมลพิษทางอากาศ PM 2.5 คือปัญหาหลักของประเทศในขณะนี้

ฝุ่นละอองขนาดเล็ก pm 2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น ระยะสั้นอาจเป็นการระคายเคืองคอ ไอ คัดจมูก แต่ในระยะยาวอาการก็จะยิ่งรุนแรงและเป็นสาเหตุของโรคร้าย องค์การวิจัยโรคมะเร็งนานาชาติได้ระบุว่า มลพิษทางอากาศ และ ฝุ่นละออง PM2.5 เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ รวมถึงเกิดโรคทางเดินหายใจ เพราะไม่ใช่แค่เพียงฝุ่น PM 2.5 คือสิ่งเดียวที่เข้ามาสู่ร่างกายของเราเท่านั้น แต่ฝุ่นเองก็ยังเป็นพาหะที่นำสารเคมีอันตราย และโลหะหนักที่อยู่ในฝุ่นเข้าสู่ร่างกายอีกด้วย

ทุกวันนี้ปัญหาเรื่อง PM 2.5 คือ สิ่งที่ประชาชนต้องเผชิญอย่างเลี่ยงไม่ได้ คุณภาพอากาศที่เป็นอันตรายอย่างมากต่อสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือในต่างจังหวัดบางภูมิภาคเองก็มีระดับที่เสี่ยงเป็นอันตรายต่อสุขภาพเช่นกัน ซึ่งสาเหตุของฝุ่น PM 2.5 เกิดจากหลายสาเหตุ ทุกวันนี้ปัญหาเรื่อง PM 2.5 คือ สิ่งที่ประชาชนต้องเผชิญอย่างเลี่ยงไม่ได้ คุณภาพอากาศที่เป็นอันตรายอย่างมากต่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือในต่างจังหวัดบางภูมิภาคเองก็มีระดับที่เสี่ยงเป็นอันตรายต่อสุขภาพเช่นกัน ซึ่งสาเหตุของฝุ่น PM 2.5 เกิดจากหลายสาเหตุ คือ 1. การเผาป่าและไฟป่า ไฟป่าสามารถเกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ ทั้งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น ไฟป่า กิ่งไม้เสียดสีกันของวัสดุทางธรรมชาติ หรือการเกิดปฏิกิริยาเคมีจากแสงแดดในพื้นที่แห้ง แต่ในขณะเดียวกันพบว่า 90% ของไฟป่าในประเทศไทยเกิดจากการเผาป่าโดยมนุษย์เพื่อการเก็บหาของป่า การจุดไฟให้พื้นที่ป่าโล่งสะดวกในการเดิน การจุดเพื่อกระตุ้นการงอกและกระตุ้นการแตกใบใหม่ของพืชผัก ซึ่งการเผาป่าและไฟปายังส่งผลให้เกิด คาร์บอนไฟ หมอก ควัน ฝุ่น ควันไฟ รวมถึงฝุ่น PM 2.5 2. มลพิษ ควันจากท่อไอเสียของรถยนต์ จากข้อมูลโดยกรมควบคุมมลพิษ ด้วยการจราจรที่ติดขัดในแต่ละวัน และเครื่องยนต์ดีเซลเก่าเป็นอีกสาเหตุที่สำคัญที่สุด กระบวนการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ดีเซลทำให้เกิดเขม่า และควันดำ ซึ่งควันดำเหล่านี้ยังมีสารที่ก่อให้เกิดมะเร็ง และฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5

กรุงเทพมหานคร พบว่าสถานการณ์ฝุ่นจะรุนแรงเมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูหนาวในเดือน ธันวาคม - มีนาคมจึงมักเกิดฝุ่นในช่วงเดือนนี้ ช่วงเวลานี้อากาศนิ่งกว่าช่วงอื่น ๆ ภาคกลาง พบว่าสถานการณ์ฝุ่นจะรุนแรงช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ได้รับผลกระทบจากฝุ่น ข้ามพรมแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน และการเผาภาคเกษตร (Matthews et al., 2022)

ต้นเหตุของฝุ่น PM 2.5

ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ถูกจัดให้เป็นสารมลพิษทางอากาศประเภทหนึ่งที่ กรมควบคุมมลพิษจัดให้มีการตรวจวัด จากทั้งหมด 6 ประเภท (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ซึ่งได้แก่ ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM₁₀) ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (CO) ก๊าซ โอโซน (O₃) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) และก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) โดยการตรวจวัด ดังกล่าวนั้นถูกนำเสนอในรูปแบบของดัชนีคุณภาพอากาศ (Air Quality Index : AQI) ซึ่งเป็นรูปแบบการรายงานข้อมูลของคุณภาพอากาศให้ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชน โดยการแทนค่าปริมาณของ มลพิษทางอากาศที่วัดได้กับตัวเลขตั้งแต่ 0 เรียงตามลำดับขึ้นไปไม่สิ้นสุด

ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ หรือ ค่าดัชนี AQI นั้น กรมควบคุมมลพิษของประเทศไทย ได้มีการแบ่งระดับของมลพิษทางอากาศหลัก ๆ เป็น 5 ระดับ โดยเริ่มจากค่าดัชนีคุณภาพอากาศ 0 ถึง 25 มีความหมายว่าระดับของคุณภาพอากาศดีมาก ใช้สีฟ้าเป็นสีแสดงระดับ ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ 26 ถึง 50 มีความหมายว่าระดับของคุณภาพอากาศดี สามารถทำกิจกรรมกลางแจ้งได้ตามปกติ ใช้สีเขียว เป็นสีแสดงระดับ ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ 51 ถึง 100 มีความหมายว่า ระดับของคุณภาพอากาศอยู่ใน ระดับปานกลาง ประชาชนทั่วไป ยังคงสามารถทำกิจกรรมกลางแจ้งได้แต่สำหรับผู้ที่ต้องดูแลสุขภาพ เป็นพิเศษ เช่น เด็ก ผู้ป่วย หรือคนชรา ที่มีอาการผิดปกติเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ หรือมีอาการ ระคายเคืองเนื่องจากมลพิษทางอากาศควรลดระยะเวลาจากการทำกิจกรรมกลางแจ้ง ใช้สีเหลือง เป็นสีแสดงระดับ ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ 101 ถึง 200 มีความหมายว่าระดับของคุณภาพอากาศเริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ สำหรับประชาชนทั่วไปให้เฝ้าระวังหากมีอาการผิดปกติเกี่ยวกับระบบทางเดิน หายใจหรืออาการระคายเคืองตาควรลดระยะเวลาการทำกิจกรรมกลางแจ้งหรือใช้อุปกรณ์ป้องกัน ตนเอง เช่น หน้ากากอนามัยหากมีความจำเป็น แต่สำหรับผู้ที่ต้องดูแลสุขภาพเป็นพิเศษหรือกลุ่ม เสี่ยงควรลดระยะเวลาการทำกิจกรรมกลางแจ้งหรือใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง และถ้าหากมีอาการ ผิดปกติใด ๆ เช่น ไอ หายใจลำบาก แน่นหน้าอก ตาอักเสบ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ควรปรึกษาแพทย์ เพื่อวินิจฉัยอาการ ในระดับที่เริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพนี้ ใช้สีแดงเป็นสีแสดงระดับ ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ ตั้งแต่ 201 ขึ้นไป มีความหมายว่า มีผลกระทบต่อสุขภาพ เตือนให้ประชาชนทุกคน หลีกเลี่ยง กิจกรรมกลางแจ้งทุกชนิด หลีกเลี่ยงพื้นที่ที่มีมลพิษทางอากาศสูง หรือควรใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง หากมีความจำเป็น และถ้าหากมีอาการผิดปกติของสุขภาพร่างกาย ควรปรึกษาแพทย์

แหล่งกำเนิดของฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน

ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน มีแหล่งกำเนิดตามที่กรมควบคุมมลพิษ จำแนกไว้ แบ่งออกเป็น 2 แหล่ง ได้แก่ (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

1. ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Natural Particle) ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ดิน ทราย หิน ละอองไอน้ำ เขม่า คาร์บอนจากไฟฟ้า และฝุ่นเกลือจากทะเล เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นได้เองตามวัฏจักรของธรรมชาติและไม่ได้ ส่งผลกระทบต่อปัญหา ฝุ่นละอองที่เป็นปัญหาลักษณะแวดล้อมในปัจจุบันมากนัก

2. ฝุ่นละอองที่เกิดจากกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Particle) ฝุ่นละอองที่เกิดจากกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่

2.1 จากการคมนาคมขนส่งและการจราจร เนื่องจากในปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เกิดการขยายตัวของถนนหนทางที่มากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ยานพาหนะเพิ่มจำนวนขึ้นเช่นกัน เมื่อมีการใช้ยานพาหนะกันอย่างแพร่หลายจึงเกิดการเดินทางสัญจรที่มากขึ้นต่างจากอดีต และก่อให้เกิดปัญหาเรื่องฝุ่นละอองตามมา เช่น ฝุ่นดินทรายที่ฟุ้งกระจายในถนนขณะที่รถยนต์วิ่งผ่าน ฝุ่นดินทรายที่หล่นจากการบรรทุกขนส่ง การกองวัสดุสิ่งของบนทางเท้าหรือบนเส้นทางการจราจร และการปล่อยของเสียออกจากยานพาหนะต่าง ๆ ที่ขับขึ้นบนถนน

2.2 จากการก่อสร้าง สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในประเทศไทย จึงเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง มีการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย และขยายเมืองต่าง ๆ การก่อสร้างจึงเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่นละอองอีกกิจกรรมหนึ่ง เช่น ฝุ่นจาก การสร้างถนนหรืออาคาร การปรับปรุงผิวการจราจร การรื้อถอนอาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การก่อสร้างเพื่อติดตั้งหรือปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค

2.3 จากการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดฝุ่นละอองในแต่ละขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การเผาไหม้ของเชื้อเพลิง หรือการปล่อยของเสียออกจากกระบวนการผลิตเช่น การทำปูนซีเมนต์ โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับหินกรวด ทราย หรือดิน สำหรับใช้ในการก่อสร้างอย่างใดอย่างหนึ่ง การโม่บดหรือย่อยหิน การร่อน หรือการคัดกรวดหรือทราย

2.4 จากการทำเกษตรกรรม ในรูปแบบการเผาในที่โล่ง เช่น การเผาตอซังข้าว ข้าวโพด การเผาอ้อย รวมถึงการเผาป่าเพื่อหาเห็ดและหน่อไม้ โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

2.5 จากการประกอบกิจกรรม อื่น ๆ เช่น การทำความสะอาด ทำอาหาร ในครัวเรือน การทาสี เป็นต้น

ผลกระทบต่อสุขภาพPM 2.5 ส่งผลกระทบต่อร่างกายเราอย่างไร?

1. แสบตา ตาแดง
2. ผิวหนังอักเสบ ผื่นภูมิแพ้ผิวหนัง
3. สมองมีพัฒนาการช้า สมาธิสั้น
4. ภูมิแพ้กำเริบ หอบหืด
4. มีไข้ ตัวร้อน
5. แสบจมูก มีน้ำมูก ไอจาม
6. อาจเป็นโรคร้ายแรงถึงขั้นเสียชีวิต เช่น มะเร็งปอด หัวใจขาดเลือด ปอดอักเสบ

เป็นต้น (ศูนย์สื่อสารการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ, 2567)

นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เข้าร่วมการประชุมสภากรุงเทพมหานคร สมัยประชุมสามัญ สมัยแรก (ครั้งที่ 4) ประจำปี พ.ศ. 2568 โดยมีนายสุรจิตต์ พงษ์สิงห์วิทยา ประธานสภากรุงเทพมหานคร เป็นประธานการประชุม และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) คณะผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการ กรุงเทพมหานคร ร่วมประชุม ณ ห้องประชุมสภากรุงเทพมหานคร อาคารโอร่าวัตพัฒนา ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ดินแดงในการประชุมครั้งนี้ นายวิรัตน์ มั่นชยันต์ ส.ก.เขตมีนบุรี ได้เสนอญัตติด้วยวาจา เรื่องขอให้กรุงเทพมหานครรายงานความคืบหน้า การป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ในกรุงเทพมหานคร โดยกล่าวว่า เรื่องฝุ่น PM2.5 เป็นปัญหาระดับชาติ ไม่ใช่แค่ในกรุงเทพฯ แต่ด้วยกรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากรเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ

ปัญหาหลักในกรุงเทพฯ มี 2 เรื่อง คือ เรื่องฝุ่น และเรื่องน้ำท่วม ซึ่งเรื่องฝุ่นถือเป็นเรื่องสำคัญ เป็นสิ่งที่วางแผนและพยายามดำเนินการมาโดยตลอด ซึ่ง กทม.ได้ดำเนินโครงการนักสืบฝุ่น โดยร่วมกับนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของฝุ่น PM2.5 พบว่าฝุ่นในพื้นที่กรุงเทพฯ มาจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ รถยนต์ สภาพอากาศปิด และการเผาชีวมวล โดยในสถานการณ์ปกติจะมีฝุ่น PM2.5 จากระถยนต์เป็นทุนเดิมอยู่ที่ประมาณ 30 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (มคก.ต่อ ลบ.ม.)เมื่อมีอากาศปิด ร่วมกับฝุ่น PM2.5 จากระถยนต์เป็นทุนเดิม แต่ไม่มีการเผา จะมีค่าฝุ่นที่ประมาณ 60 มคก.ต่อ ลบ.ม. และเมื่อมีอากาศปิด ร่วมกับฝุ่น PM2.5 จากระถยนต์เป็นทุนเดิม และมีการเผาด้วย จะมีค่าฝุ่นที่ประมาณ 90 มคก.ต่อ ลบ.ม.

ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับทั้งฝุ่นที่มาจากรถยนต์และการเผาชีวมวล โดยในเรื่งรถยนต์นั้นต้องขอขอบคุณทางสภากรุงเทพมหานครที่เป็นหน่วยงานแรก ๆ ที่ออกข้อบัญญัติในการเปลี่ยนรถเมล์ให้เป็นรถเมล์ EV (สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร, 2567)

ในส่วนในเรื่องแผนปฏิบัติการแก้ปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 ในพื้นที่กรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2568 หรือแผนลดฝุ่น 365 วัน กทม. ได้มีการดำเนินการอยู่ตลอดทุกวันทั้งปี โดยในระยะปกติมีการติดตามเฝ้าระวังและแจ้งเตือนประชาชน การกำจัดการจราจร เช่น ตรวจควันดำ ตรวจคุณภาพอากาศเชิงรุก รถอัดฟาง Feeder การป้องกันให้กับประชาชน เช่น งดคุณภาพอากาศ ห้องปลอดฝุ่น ปลุกต้นไม้ล้านต้น รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น แอปพลิเคชัน Traffic Fondue

ส่วนในระยะวิกฤตยังคงดำเนินการตามแผนระยะค่าฝุ่นปกติดอย่างต่อเนื่องแต่เพิ่มมาตรการให้มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น มีการจัดตั้ง War Room เพิ่มการแจ้งเตือนประชาชน เพิ่มการแจ้งเตือนผ่าน Line Alert เพิ่มการติดตาม Hot Spot เพิ่มมาตรการกำจัดการจราจร การเกิดฝุ่น ได้แก่ เพิ่มความถี่ในการตรวจควันดำ ประสานวัด ศาลเจ้าดังจุดรูปเทียน ห้ามจอดรถบนถนนสายหลักสายรอง หยุดการก่อสร้าง ประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญ ดำเนินมาตรการ Low Emission Zone (LEZ) มาตรการ WORK FROM HOME ด้านการป้องกันประชาชน ได้เพิ่มการจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ คำแนะนำในการดูแลสุขภาพ เพิ่มการแจกหน้ากากอนามัยเชิงรุกแก่ประชาชนทั่วไป เด็กนักเรียน และกลุ่มเปราะบาง ให้บริการคลินิกมลพิษทางอากาศ ตลอดจนประสานความร่วมมือกับกรมฝนหลวงและการบินเกษตรโดยทางกทม.ได้มีการออกเปิด 11 มาตรการแก้ฝุ่น คือ

1. Low Emission Zone (LEZ) หรือมาตรการเขตมลพิษต่ำ ควบคุมรถเข้าพื้นที่ ถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ โดยใช้ พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ห้ามรถ 6 ล้อขึ้นไปที่ไม่ลงทะเบียนบัญชีสีเขียว (Green List) เข้าพื้นที่วงแหวนรัชดาภิเษกหากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลายและมีแนวโน้มฝุ่นเพิ่มมากขึ้นจะประกาศขยายพื้นที่ควบคุมไปยังวงแหวนกาญจนาภิเษกด้วย ทั้งนี้ ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยปัจจุบันมีรถลงทะเบียน Green List แล้ว 43,716 คัน

2. โครงการรถคันนี้ลดฝุ่น เป็นการชวนประชาชนมาเป็นแนวร่วมในการลดฝุ่น ซึ่งการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนน้ำมันเครื่อง ใส่กรอง สามารถลดฝุ่น PM2.5 ได้ถึง 55% จึงได้คุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมลดค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนน้ำมันเครื่อง ใส่กรองเพื่อช่วยเหลือประชาชน ในปี 2568 เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2567 มีรถเข้าร่วม 229,711 คัน จากเป้าหมาย 500,000 คัน

3. ห้องเรียนปลอดฝุ่น โรงเรียนสังกัด กทม. ที่เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล (429 แห่ง) โดยปรับปรุงเสร็จแล้ว จำนวน 744 ห้อง จากห้องเรียนอนุบาลทั้งหมด จำนวน 1,966 ห้อง และจะปรับปรุงให้เสร็จทั้งหมดภายในปีนี้

4. เครือข่าย WORK FROM HOME (WFH) เพื่อลดการจราจรในท้องถนนและประชาชนจะได้ไม่ต้องออกไปเจอสภาพอากาศที่ไม่ดีข้างนอก ปัจจุบันมีหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมกับ กทม. รวม 103,781 คน และตั้งเป้าหมายจะทำให้ถึง 200,000 คน

5. รถอัดฟางให้ยืมฟรี ตั้งงบประมาณซื้อรถอัดฟางสนับสนุนให้เกษตรกรยืมใช้ฟรี เชื่อว่าโมเดลนี้น่าจะขยายไปทั่วประเทศได้ ช่วยลดต้นทุนให้เกษตรกรได้ และสามารถนำฟางไปขายได้

6. สนับสนุนทีมฝนหลวงช่วยลดฝุ่น กทม. ซึ่งหัวใจของฝนหลวงไม่ใช่การทำให้ฝนตกลงมาเพื่อล้างฝุ่น แต่เป็นไปตามแนวคิดการเจาะช่องฟ้าซีทีครอบอยู่เพื่อให้ฝุ่นระบายขึ้นไปได้ ที่ผ่านมามีการบินในเขตกรุงเทพมหานครเพราะเป็นเขตหนาแน่น แต่ปีนี้เป็นปีแรกที่วิทยุการบินฯ อนุญาตให้บินเพราะมีการประสานขอความร่วมมือไป ซึ่ง กทม. ได้สนับสนุนทีมฝนหลวงในการรับบริจาคน้ำแข็งแห้งและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมาจำนวน 300 ตัน

7. เปิดช่องทางแจ้งเบาะแสฝุ่น โดยใช้ Traffy Fondue ซึ่งมีเมนูแจ้งการเผาแจ้งควันดำโดยเฉพาะ

8. การพยากรณ์และแจ้งเตือนฝุ่น ซึ่งสามารถพยากรณ์ฝุ่นได้แม่นยำ ใช้เซ็นเซอร์ที่ได้มาตรฐาน มีการแจ้งเตือน เช่น ธงคุณภาพอากาศในโรงเรียน ชุมชน สำนักงานเขต เปิดศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศกรุงเทพมหานคร และ Live แจ้งเตือนสถานการณ์วันละ 1 ครั้ง มี Line Alert ที่แจ้งเตือนเมื่อมีวิกฤต เพื่อให้ประชาชนรับรู้ทันทั่วทั้ง

9. การตรวจฝุ่นที่ต้นตออย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ 1 ต.ค. 2565-29 ม.ค.2568 เช่น โรงงาน 236 แห่ง ตรวจแล้ว 14,638 ครั้ง แพลนท์ปูน 105 แห่ง ตรวจแล้ว 2,451 ครั้ง สังกัด 17 แห่ง, ตรวจรถโดยสารแล้ว 57,057 คัน ห้ามใช้ 85 คัน ตรวจรถบรรทุก 142,880 คัน ห้ามใช้ 743 คัน

10. ปรับปรุงการจราจร ปรับปรุงทางเท้า เป้าหมายระยะทาง 1,000 กม. และการใช้จักรยาน Bike Sharing เพื่อลดการใช้รถยนต์

11. เพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตลอด ทั้งการปลูกต้นไม้ล้านต้น ซึ่งตอนนี้ปลูกไปแล้วกว่า 1,286,000 ต้น พร้อมขยายเป้าเป็น 2 ล้านต้น และจัดทำสวน 15 นาที ซึ่งทำไปแล้วกว่า 170 แห่ง จากเป้าหมาย 500 แห่ง

นอกจากนี้ ยังได้ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับฝุ่น PM2.5 และวิธีการป้องกันตนเองผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ www.airbkk.com, www.pr-bangkok.com, เพจกรุงเทพมหานคร และเพจกองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง สำนักสิ่งแวดล้อม กทม. รวมถึงจอแสดงผลบริเวณสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศและแอปพลิเคชัน AirBKK ขณะเดียวกันสำนักอนามัยได้ออกหน่วยบริการสาธารณสุขและหน่วยแพทย์เคลื่อนที่

ทั้ง 69 ศูนย์บริการสาธารณสุข กทม. ในพื้นที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งแจกหน้ากากอนามัยให้กลุ่มเปราะบาง สำนักการแพทย์ให้บริการคลินิกมลพิษทางอากาศในโรงพยาบาลในสังกัด กทม. 8 แห่ง เพื่อให้บริการรักษาและคำแนะนำวิธีการป้องกันดูแลตนเอง รวมทั้งขับเคลื่อนมาตรการเชิงรุกจัดทำห้องเรียนปลอดฝุ่น ภายในโรงเรียนสังกัด กทม. 429 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 271 แห่ง เพื่อลดผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน ควบคู่กับกำหนดมาตรการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมในช่วงที่พบปริมาณค่าฝุ่น PM2.5 สูง งดกิจกรรมกลางแจ้ง สวมหน้ากากอนามัย รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนเสริม หรือชดเชย หากจำเป็นต้องหยุดเรียน นอกจากนี้ ได้กำชับเน้นย้ำเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาด เจ้าหน้าที่เก็บขยะมูลฝอย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ กทม. ที่ต้องปฏิบัติงานกลางแจ้ง หรือมีความเสี่ยงต่อการสัมผัสฝุ่น PM2.5 ในการดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองจากฝุ่น PM2.5 เพื่อป้องกันอันตรายและความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการสัมผัสฝุ่น PM2.5 เข้าสู่ร่างกายขณะปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ หากประชาชนพบเห็นการเผาในที่โล่งในพื้นที่กรุงเทพฯ หรือแหล่งกำเนิดการเกิดฝุ่น เช่น รถควันดำ โรงงาน สถานประกอบการ ที่ก่อให้เกิดฝุ่น สามารถแจ้งข้อมูล หรือเบาะแสผ่านทาง Traffy Fondue หรือโทรศัพท์แจ้งสำนักงานเขตพื้นที่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าระงับเหตุ และดำเนินการตามกฎหมายอย่างเข้มงวดต่อไป

และทางด้านสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งของการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากการได้รับมลพิษอากาศรวมถึงฝุ่นละออง PM2.5 จึงได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ตัวชี้วัดทางชีวภาพ (Biomarkers) หลายชนิด ได้แก่ ตัวชี้วัดการรับสัมผัส (Biomarker of Exposure) และตัวชี้วัดของการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพในระยะเริ่มต้น (Biomarker of Early Biological Effects) เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพ

ในปีพ.ศ. 2557 สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ได้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารนานาชาติที่ศึกษาวิจัยปริมาณและสารพิษอันตรายในฝุ่นละออง PM2.5 ตลอดจนผลกระทบของการได้รับ PM2.5 ในกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่นของกรุงเทพมหานคร

สรุป

ด้วยเหตุนี้ การแก้ไขปัญหาฝุ่น PM2.5 ในประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นต้นเหตุของการเกิดฝุ่น PM2.5 นอกจากนี้การศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของฝุ่นละอองขนาดเล็กและมลพิษอากาศอื่น ๆ ยังมีความจำเป็นในทุกมิติ เนื่องจากข้อมูลวิจัย

ด้านสุขภาพเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากการได้รับฝุ่นละอองขนาดเล็กต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในร่างกายที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ในระยะยาว ซึ่งการเจ็บป่วยมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพจะเป็นประโยชน์นำไปสู่นโยบายในการเฝ้าระวังตลอดจนแนวทางในการปรับค่ามาตรฐานฝุ่น PM2.5 และฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า PM2.5 ในอนาคต ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย มาตรการทางกฎหมายมีส่วนในการที่จะทำให้ประชาชนรู้สำนึกและช่วยกันรักษามลพิษทางอากาศในสิ่งที่ทำให้พัฒนาที่ยั่งยืนก็คือการสร้างจิตสำนึกของการไม่จุดไฟหรือการไม่ทำให้เกิดขึ้นซึ่งฝุ่นละอองต่าง ๆ แม้กระทั่งรถยนต์หรือการตรวจสภาพรถหรือรถบรรทุกต่าง ๆ ที่จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดที่จะทำให้เกิดฝุ่นละอองหรือควันจึงจะสามารถลดมลพิษและสร้างสภาพอากาศที่ดีรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากรที่เป็นพลาสติกหันมาใช้หรือรณรงค์ให้น้ำธรรมชาติเข้ามาและรณรงค์ให้ปลูกป่าทำให้ประเทศชาติมีทรัพยากรที่ทดแทนได้จะสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยมีธรรมชาติเป็นอากาศที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). *ข้อมูลดัชนีคุณภาพอากาศ*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2568, จาก http://aqmthai.com/aqi_info.php
- _____. (2563). *เกร็ดความรู้เรื่องฝุ่นละออง*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2568, จาก http://aqmthai.com/aqi_info.php
- ศูนย์สื่อสารการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ. (2567). *รายงานสถานการณ์ฝุ่น PM2.5 วันที่ 15 มกราคม 2567 วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2567 และวันที่ 8 มีนาคม 2567*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://shorturl.asia/aNFhn>
- สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร. (2567). *ผลการตรวจวัด PM2.5 วันที่ 15 ก.พ. 2567*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://pr-bangkok.com/?p=272073>
- Air4Thai. (2024). *Air Quality Situation in The Northern Region*. Retrieved February 13, 2024, from http://www.pcd.go.th/info_serv/air_dust.htm
- Matthews, JC. et al. (2022). Aerosol mass and size-resolved metal content in urban Bangkok, Thailand. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(52), 79025-79040.

การศึกษากฎหมายการสมรสเท่าเทียมในประเทศไทย : ความเสมอภาคในเพศทางเลือก*

EQUALITY IN MARRIAGE LAW IN THAILAND: EQUALITY IN ALTERNATIVE SEXUALITIES

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)

Phrakhruwimonsuwannakon (Sompong Chanthawaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sakda2543210@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา กฎหมายการสมรสเท่าเทียมในประเทศไทย : ความเสมอภาคในเพศทางเลือก โดยใช้วิธีศึกษาจากตำรา หนังสือ บทความ เอกสาร สื่อออนไลน์ และการสังเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การสมรสเท่าเทียม การสมรสเท่าเทียม คือ การสมรสของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่จำกัดเฉพาะชายและหญิงเท่านั้น แต่จะครอบคลุมทุกเพศสภาพ ทั้งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งก่อนอื่นเราต้องมาทำความเข้าใจและรู้จักกับคำว่า สถานะทางเพศกันก่อน ซึ่งเป็นคำอธิบายจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้อธิบายความหมายไว้ว่า ลักษณะในเชิงสังคมและจิตวิทยาที่ใช้เป็นพื้นฐานในการแบ่งแยกกลุ่มมนุษย์ว่า เป็นหญิง เป็นชาย หรือเป็นหญิงชาย ซึ่งปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายมาใช้สำหรับการสมรส ไม่ใช่แค่ชายกับหญิง แต่มีการให้สิทธิเสรีภาพให้ชายกับชาย หญิงกับหญิง สามารถสมรสเท่าเทียมกันได้ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของเอกสารฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นเกี่ยวกับการนำเอากฎหมายของการสมรสเท่าเทียมเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาในด้านกฎหมาย ถึงแม้ประเทศไทยจะเมืองเป็นเมืองพุทธที่มีหรือจารีตประเพณีในลักษณะอนุรักษนิยมก็ตามแต่เมื่อกฎหมายที่เป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เกิดขึ้นมาก็ต้องยอมรับให้ได้และมุ่งเป้าไปสิ่งที่จะปฏิบัติในสิทธิเสรีภาพรวมถึงหลักทางคำสอนทางพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้ในการประพฤติตนตามกฎหมายและตามเกณฑ์ของทางหลักศาสนามากกว่าการที่จะใช้เพศสภาพเป็นเครื่องมือในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

คำสำคัญ: กฎหมาย; การสมรสเท่าเทียม; เพศทางเลือก

Abstract

This academic article aims to study the Marriage Equality Law in Thailand: Equality for Alternative Genders by studying textbooks, books, articles, documents, online media and synthesis. The results of the study found that Marriage Equality Marriage Equality is the marriage of people with diverse genders, not limited to men and women only. But it will cover all genders, both sexual orientation and gender identity so that these people receive legal protection according to the principles of equality and human dignity. First, we must understand and get to know the term gender status, which is an explanation from the Office of the Secretariat of the House of Representatives. It explains the meaning as a social and psychological characteristic used as a basis for dividing groups of people into women (Feminine), men (Masculine) or men and women (Androgens). Currently, there is a law for marriage, not just men and women. But there is a freedom for men to men and women to marry equally. Therefore, the purpose of this document the author focuses on the use of the law of Marriage Equality to be useful in studying the law. Even though Thailand is a Buddhist country with conservative traditions, when the law, the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 24) B.E. 2567 (Marriage Equality Act), was enacted, it had to be accepted and aimed at what would be practiced in terms of freedom and rights, including Buddhist teachings that would be used in conduct according to the law and religious criteria, rather than using gender as a tool to live together in society.

Keywords: Law; Marriage Equality; Alternative Gender

บทนำ

ในปัจจุบันเพศสภาพ หรือ เพศทางเลือกมีอยู่หลายกลุ่มทั่วโลกซึ่งในประเทศไทยก็มีมาตั้งแต่สมัยโบราณแต่สังคมไทยหากเป็นอนุรักษนิยมจะไม่ได้รับการยอมรับในเรื่องของเพศทางเลือกเท่าที่ควร เพราะยังถือจารีต ประเพณีสิ่งที่ปฏิบัติกันมาว่าเพศกำเนิดนั้นมีความสำคัญมากกว่าเพศทางเลือก เพราะฉะนั้น สิทธิหรือเสรีภาพในการแสดงออกหรือแม้กระทั่งการสมรสเท่าเทียมซึ่งเป็นประเด็นที่ถกเถียงในการเมือง จึงเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอเป็นบทความวิชาการโดยเชื่อมโยงถึงลักษณะความหมาย

ความสำคัญของเพศทางเลือก สิทธิเสรีภาพรวมถึงกรณีศึกษาที่เป็นข่าวของการร้องเรียนและเรียกร้องสิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในสิ่งที่ เป็นกฎหมายเพื่อขับเคลื่อนกฎหมายที่มีความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งถ้าจะเปรียบกับประเทศอินเดีย การเรียกร้องในสิทธิที่เป็นลักษณะผู้หญิงจะได้รับสิทธิน้อยกว่าผู้ชายหรือลักษณะที่เป็นวรรณะไม่ว่าจะเป็นวรรณะกะตริย์ พราหมณ์ แพทย์ หรือศูทรก็就会有ความแตกต่างและได้รับสิทธิเสรีภาพที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นในกลุ่มผู้ศึกษาและนักพัฒนาหรือปฏิวัติจะมองว่าความมีสิทธิความเป็นมนุษย์นั้นมีความเท่าเทียมกันจึงได้เลือกร้องความเป็นเพศทางเลือกที่สามารถมีสิทธิเท่ากับเพศทั่วไปได้จึงเกิดแรงจูงใจให้ผู้เขียนได้นำเสนอบทความวิชาการต่อไป

สังคมไทยในปัจจุบันนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยมีการนำเทคโนโลยีและวัฒนธรรมทางตะวันตกมาใช้กันมากมาย ทางหน่วยงานของรัฐโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงได้มีการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสเท่าเทียมขึ้นมา เพื่อให้สิทธิเสรีภาพความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในช่วงเวลาเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567 ที่กลุ่ม LGBTQ+ หรือผู้มีความหลากหลายทางเพศทั่วโลก รวมตัวกันและเฉลิมฉลองอิสราภาพการเป็นตัวของตัวเองเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2567 ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 หรือกฎหมายสมรสเท่าเทียม ซึ่งมีเนื้อหารับรองการสมรสระหว่างบุคคลโดยไม่จำกัดเฉพาะชาย-หญิง อีกต่อไป โดยกฎหมายนี้จะมีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 120 นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา หมายความว่า หากมีผู้ประสงค์จะไปจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายใหม่ จะยังไม่สามารถทำได้ทันทีระหว่างที่กฎหมายเพิ่งประกาศใช้ ต้องรอให้พ้น 120 วัน โดยหลักการนับระยะเวลาบังคับใช้กฎหมาย คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยชี้แจงว่าต้องนับวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นวันที่หนึ่ง วันที่ครบ 120 วัน จะเป็นวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2568 ดังนั้น ตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2568 เป็นต้นไปกฎหมายแพ่งใหม่จึงจะมีผลใช้บังคับ สามารถไปจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายแพ่งใหม่ที่รับรองสิทธิสมรสเท่าเทียม เพื่อที่จะให้สิทธิเสรีภาพกับคนทุกสถานะทางเพศ ทั้งชายและหญิง หญิงกับหญิง และชายกับชาย

ความเป็นมาของกฎหมายสมรสเท่าเทียมของประเทศไทย

ก่อนอื่นเราต้องมาทำความรู้จักและทำความเข้าใจกับคำว่า สถานะทางเพศว่ามีความหมายว่าอย่างไร สถานะทางเพศ มีคำอธิบายจาก สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ไว้ว่า หมายถึง ลักษณะในเชิงสังคมและจิตวิทยาที่ใช้เป็นพื้นฐานในการแบ่งแยกกลุ่มมนุษย์ว่าเป็นหญิง (Feminine) เป็นชาย (Masculine) หรือเป็นหญิงชาย

(Androgens) ซึ่งสถานะทางเพศแบ่งเป็นเพศวิถี คือ ความรู้สึกรสนิยมทางเพศ รวมถึงความพอใจทางเพศที่มีต่อบุคคลอื่น ส่วนอัตลักษณ์ทางเพศ คือ การรับรู้ว่าตนเองต้องการเป็นผู้ชายหรือเป็นผู้หญิง แต่บางคนอาจมีอัตลักษณ์ทางเพศแตกต่างจากโครงสร้างทางร่างกายเรียกคนกลุ่มนี้ว่า คนข้ามเพศ ซึ่งอาจเป็นผู้ที่ไม่สามารถกำหนดให้ตนเองเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงเพียงเพศใดเพศหนึ่งได้ ด้วยคนกลุ่มนี้มีชื่อเรียกตามเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ ได้แก่ เกย์ (Gay) เลสเบี้ยน (Lesbian) คนรักสองเพศ (Bisexual) คนข้ามเพศ (Intersex) และคนมีเพศกำกวม (Queer) คนกลุ่มนี้ยังมีปฏิสัมพันธ์ในมิติอื่น ทั้งความรัก ความสัมพันธ์ และการยอมรับทางกฎหมายและสังคม นำมาสู่การเรียกร้องความเสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ สมรสเท่าเทียม ไม่ต่างจากคู่รักชายหญิง

สมรสเท่าเทียม คือ การสมรสของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่จำกัดเฉพาะชายและหญิงเท่านั้น แต่จะครอบคลุมทุกเพศสภาพ ทั้งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งล่าสุดเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ที่ประชุมวุฒิสภามีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. เพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (สมรสเท่าเทียม) ด้วยคะแนนเห็นด้วย 130 เสียง ไม่เห็นด้วย 4 เสียง งดออกเสียง 18 ไม่ลงคะแนนเสียง 0 ผู้ลงมติ 152 เสียง คาดมีผลบังคับใช้ ปลายปีนี้ สร้างประวัติศาสตร์ชาติแรกอาเซียนเรียกได้ว่า การที่สภาฯ ผ่านกฎหมายสมรสเท่าเทียม ครั้งนี้เป็นเรื่องจุดเริ่มต้นที่น่ายินดี ที่จะสร้างความเท่าเทียมทางกฎหมายให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกเพศ การต่อสู้เรื่อง การสมรสเท่าเทียมไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้น แต่มีการต่อสู้เพื่อการสมรสของคนเพศเดียวกัน จุดเริ่มต้นเกิดขึ้นตั้งแต่ 23 ปีก่อนแล้ว

เมื่อ ปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลยุค นายทักษิณ ชินวัตร โดยรวมว.มหาดไทย เริ่มแนวคิดเรื่องนี้ แต่กระแสสังคมไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรง รัฐบาลมองเห็นว่า สังคมไม่พร้อมสำหรับเรื่องนี้จึงตกไป ปี พ.ศ. 2555 มีคู่รักเพศหลากหลายต้องการจดทะเบียนสมรสแต่ถูกปฏิเสธ จึงได้มีการร้องเรียนไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การร่างกฎหมาย พ.ร.บ. คู่ชีวิต ในสมัยอดีตนายกฯ ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ปี พ.ศ. 2556 กรรณโฆษาวันตกขณะนั้น มี พ.ร.บ. คู่ชีวิต หรือ Civil Partnership ออกมา ทำให้รัฐบาลของไทยเริ่มผลักดัน พ.ร.บ. คู่ชีวิต อีกครั้ง แต่ไม่สำเร็จ อีกทั้งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ร่างดังกล่าวไม่ครอบคลุมสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ เท่ากับคู่รักชาย-หญิง ปี พ.ศ. 2557 เกิดรัฐประหาร การผลักดันร่าง พ.ร.บ. ยุติลงปี พ.ศ. 2563 ในรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา เริ่มมีการเคลื่อนไหวภาคประชาชนเกี่ยวกับสมรสเท่าเทียมเช่นเดียวกับกระแสทั่วโลกที่พัฒนาเรื่องสมรสเท่าเทียม ตามหลักความเท่าเทียม รัฐบาลจะจัดทำเป็น พ.ร.บ. คู่ชีวิต แต่พรรคก้าวไกลทำเป็น พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม มิถุนายน พ.ศ. 2563 พรรคก้าวไกลยื่นเสนอร่าง พ.ร.บ.

สมรสเท่าเทียม ต่อสภาฯ และได้รับการอุทธรณ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2563-2566 ร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม ผ่านวาระที่ 1 ไปแล้ว ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2565 แต่ด้วยเหตุสภาล่มบ่อยครั้ง จึงไม่สามารถพิจารณาได้ครบ 3 วาระ ทำให้ พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมตกไปตามรัฐธรรมนูญ

แต่ในเวลาต่อมาหลังจากมีรัฐบาลใหม่ วันที่ 21 ธ.ค.2566 จึงมีการร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม ถูกหยิบยกเข้าสภาฯ อีกครั้ง ซึ่งสาระสำคัญ กฎหมายสมรสเท่าเทียม คือ 1. บุคคล 2 ฝ่ายทุกเพศสามารถสมรสกันได้ โดยต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป 2. สถานะเป็นคู่สมรส แทนคำว่าสามีภรรยา 3. ส่วนสิทธิประโยชน์สมรสเท่าเทียมคู่สมรส 4. สิทธิจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส 5. สิทธิรับบุตรบุญธรรม 6. สิทธิการลงนามยินยอมให้รักษาพยาบาลอีกฝ่าย 7. สิทธิได้รับประโยชน์ และสวัสดิการจากรัฐในฐานะคู่สมรส เช่น สิทธิประกันสังคมสิทธิเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล และอื่น ๆ

ปัจจุบันมีคู่ชีวิตเพศเดียวกันจำนวนมากใช้ชีวิตร่วมกันดังครอบครัวทั่วไป แต่สถานภาพของคู่ชีวิตดังกล่าวไม่มีกฎหมายรับรองไว้ จึงทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐและตามกฎหมายในเรื่องสิทธิและหน้าที่อันพึงมีพึงได้ขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 และมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญและตามหลักการในปญญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน จึงสมควรให้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและรับรองการจดทะเบียนคู่ชีวิตเพศเดียวกัน

การสมรส ตามความหมายทั่วไป คือ การที่ชาย หญิงอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยาตามจารีตประเพณีของสังคม ตามขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป เพื่อเป็นการแสดงให้สาธารณชนได้รับรู้ว่าอยู่ร่วมกัน ซึ่งสังคมไทยให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นหลัก ต้องเป็นไปตามความสมัครใจของฝ่ายชายหญิง

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปิดกว้างเรื่องความแตกต่างหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้น การให้สิทธิความเท่าเทียม แต่สำหรับประเทศไทยของเรานั้นอาจจะต้องเริ่มต้นที่ความชัดเจนในระดับแรก เพื่อลดแรงกระทบและข้อขัดข้อง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการคุ้มครองให้กับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในกรอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อ มิถุนายน พ.ศ. 2563 ทางพรรคก้าวไกลยื่นเสนอร่าง พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม ต่อสภาฯ แต่ด้วยเหตุสภาล่มบ่อยครั้ง จึงไม่สามารถพิจารณาได้ครบ 3 วาระ ทำให้ พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมตกไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเราจะเห็นจากข่าวก่อนหน้านี้ (Sanook, 2025)

กฎหมายว่าด้วยการสมรสเท่าเทียม

ในระดับสากลนั้นให้ความสำคัญในการยอมรับสิทธิของมนุษยชนในการก่อตั้งสถาบันครอบครัว โดยมีการกำหนดสิทธิในการสมรสไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) รับรองโดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ข้อ 16 บัญญัติไว้ว่า 1. รายและหญิงเมื่อเจริญวัยบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและที่จะสร้างครอบครัวโดยไม่มีการจำกัดใด ๆ เนื่องจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา บุคคลชอบที่จะมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการสมรส ในระหว่างการสมรสและในการขาดจากการสมรส 2. การสมรสจะกระทำได้อีกโดยความยินยอมอย่างเสรี และเต็มใจของคู่บ่าวสาวผู้ตั้งใจจะกระทำการสมรส 3. ครอบครัว คือ กลุ่มซึ่งเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคมและชอบที่จะได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ (อิทธิพร บุญประลอง และคณะ, 2551)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ซึ่งรับรองโดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1976 ข้อ 23 บัญญัติไว้ว่า 1. ครอบครัวเป็นหน่วยรวมของสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติ และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ 2. สิทธิของชายและหญิงในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรสและมีครอบครัวย่อมได้รับการรับรอง 3. การสมรสจะกระทำโดยปราศจากความยินยอมอย่างเต็มที่ของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้ 4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้จะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการที่จะสมรส ระหว่างการสมรสและเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ในกรณีการสิ้นสุดของการสมรส จะต้องมิบัญญัติเพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นแก่บุตร (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ม.ป.ท)

ความเป็นมาของกฎหมายการสมรสเท่าเทียมของต่างประเทศ

เมื่อเราลืมตาขึ้นมาดูโลก ธรรมชาติได้กำหนดให้คนแต่ละคนมีอวัยวะสืบพันธุ์และรูปลักษณ์ของร่างกายเป็นเพศหญิงหรือเป็นเพศชายซึ่งมีความแตกต่างกันทางชีววิทยานี้ นักวิชาการ เรียกว่าเพศสรีระ ความแตกต่างระหว่างเพศนำไปสู่กระบวนการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังค่านิยม และการเสนอภาพแม่แบบพฤติกรรม ดังนั้น เมื่อผ่านกระบวนการหล่อหลอมถึงจุดหนึ่ง ทารกผู้เติบโตขึ้นมาจะมีความเป็นหญิงและความเป็นชาย ซึ่งสองเพศมักจะถูกกำหนดและคาดหวังให้มีทัศนคติพฤติกรรม และบทบาทที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบกล่าวได้ว่า เพศสรีระที่แตกต่างกันมา

แต่กำเนิดค่อย ๆ ถูกสวมทับด้วยความแตกต่าง อีกประการหนึ่งซึ่งเกิดจากปัจจัยทางสังคม นั่นคือ เพศสถานะ (Gender) (ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์, 2562)

คำว่า Sex ให้หมายถึง เพศที่กำหนดขึ้นเองโดยธรรมชาติและเป็นข้อกำหนดทางสภาพชีววิทยา ซึ่งเปลี่ยนแปลงไม่ได้ (ยกเว้นการผ่าตัดเพศ ซึ่งก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงได้เพียงบางส่วน) ทำให้บุคคลเกิดมาเพศเป็นหญิงหรือชาย มีหน้าที่ในการให้กำเนิดและมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ส่วนคำว่า Gender นั้น ให้ความหมายถึงเพศที่ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคม หรือวัฒนธรรม ให้แสดงถึงบทบาทหญิงหรือบทบาทชาย ดังนั้นเพศที่ถูกกำหนดขึ้นจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะการณ์และเงื่อนไขของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สตรีอาจจะต้องเข้ามารับภาระต่าง ๆ ซึ่งเคยเป็นงานของชาย และชายอาจจะต้องรับการดูแลบ้านเรือน เลี้ยงดูบุตร ซึ่งเคยเป็นหน้าที่ของสตรี แม้ว่าบทบาทดังกล่าวส่วนใหญ่ถูกกำหนดขึ้นโดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานความแตกต่างทางสรีระของคนทั้งสองเพศก็ตาม แต่บทบาทสังคมเหล่านี้เป็นสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้ผ่านแหล่งต่าง ๆ มาตั้งแต่เกิด จนกระทั่งกลายเป็นแนวคิดซึ่งปลูกฝังเข้าไปในสมองของบุคคลนั้น ๆ บทบาทเพศทางสังคม (Gender Role) ในลักษณะนี้จึงแตกต่างกันไปใน แต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรม นอกจากนี้ บทบาทของแต่ละเพศที่สังคมกำหนด ยังมีความหมายเกี่ยวพันไปถึงโอกาสที่แต่ละบุคคลจะสามารถเข้าถึงได้ใช้และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ และมีสิทธิ มีอำนาจ มีความรับผิดชอบและถูกคาดหวังจากสังคมแตกต่างกันไป บทบาททางเพศไม่ใช่ค่าคงที่ เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงได้และมีการแปรผันตามวัฒนธรรมที่สำคัญก็คือ บทบาททางเพศที่สังคมกำหนดให้ได้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของหญิงชายในสังคมนั้น ๆ (อารยา อินทรวรรณท์, 2547)

ส่วนในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law อย่างสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติเงื่อนไขของการสมรสเช่นเดียวกันนี้ไว้ในมาตรา 161 ถึง มาตรา 163 แห่งประมวลกฎหมายโนโปเลียน ซึ่งสรุปได้ว่า ห้ามสมรสระหว่างบุพการีกับผู้สืบสันดานโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา รวมถึงญาติที่เกิดจากการสมรสทางตรง ห้ามสมรสระหว่างพี่น้องร่วมสายโลหิตหรือพี่น้องโดยการสมรสและห้ามสมรสระหว่างลุง ป้า น้า อา กับหลาน หรืออย่างกฎหมายอิสลาม ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ 4 โองการที่ 23 ก็ได้บัญญัติบุคคลที่ถูกห้ามมิให้สมรสไว้ เช่น ห้ามผู้ชายมิให้สมรสกับผู้หญิงที่เป็นมารลาคน มารคาล้าง แม่มม แม่ยาย พี่สาว น้องสาว ลูกสาวเป็นต้น

กรณีกฎหมายไทย ในอดีตได้มีการบัญญัติไว้ในพระอัยการลักษณะผัวเมีย บทที่ 36 อันเป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ทำการสมรสระหว่างญาติ ซึ่งบัญญัติไว้ความว่า พ่อแม่ลูก พี่น้อง ยายหลาน ตาหลาน ลุง น้า หลาน ทำชู้กันไซ้ ให้ทำแพล่อยผู้นั้นในทะเล ให้เจ้าพ่อแม่พี่น้องพลีเมืองทั้ง 4 ประตุ โกว่ 8 ตัว ให้พระสมณพราหมณ์จารสวดทำพิธีการระงับ

อุบาทวจันโร น้ำฟ้าน้ำฝนจึงจะตกเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลาย ฝ่ายพ่อแม่พี่น้องรู้ว่า ลูกหลานทำมิชอบ มิได้ว่ากล่าว ท่านว่าละเมิด ให้ลงโทษตามโทษานุโทษ ซึ่งจากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นว่าพระอัยการลักษณะผิดเมียนั้นห้ามทำการสมรสระหว่างญาติ โดยมีได้ห้ามเฉพาะญาติสายตรงเท่านั้น แต่ยักรวมถึงญาติสายข้างเคียงด้วย อย่างไรก็ดี ในปัจจุบัน บทบัญญัติที่ห้ามมิให้ทำการสมรสระหว่างญาติได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1450 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความว่า ชายหญิงซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมากกว่าดี เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาที่ดี จะทำการสมรสกันไม่ได้ ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิตโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จากบทบัญญัติในปัจจุบันจะเห็นว่ามีความแตกต่างจากในอดีต กล่าวคือ พระอัยการลักษณะผิดเมียนั้น ห้ามทำการสมรสระหว่างญาติสายข้างเคียงด้วย แต่บทบัญญัติในมาตรา 1450 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ห้ามเฉพาะญาติทางสายโลหิตสายตรงเท่านั้น

การสมรสต้องห้ามกับคนไร้ความสามารถ

บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก็ดี หรือศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก็ดี จะสมรสกันไม่ได้ เพราะคนวิกลจริตเป็นคนที่ไม่มีความรู้สึกผิดชอบ ในการเป็นคู่ครองของกันและกัน ไม่สามารถใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของสงสามิกรรยาได้ นอกจากนี้ ความวิกลจริตอาจจะถ่ายทอดทางพันธุกรรมไปยังบุตรที่เกิดมาได้ หากยอมให้ทำการสมรสแล้ว บุตรที่จะเกิดมาอาจจะกลายเป็นภาระแก่สังคมและประเทศได้ กฎหมายจึงห้ามมิให้คนวิกลจริตทำการสมรส ทั้งยังเคยมีแนวคิดที่จะทำหมันคนวิกลจริตเพื่อมิให้มีการแพร่เผ่าพันธุ์อีกด้วย

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law อย่างประเทศอังกฤษ คู่สมรสต้องเข้าใจในสาระสำคัญของการสมรส ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความบกพร่องทางจิตใจ การสมรสที่เกิดขึ้นดังกล่าวตกเป็นโมฆียะ ซึ่งผลของการสมรสจะยังคงอยู่และสมบูรณ์ จนกว่าจะมีการบอกล้าง และเมื่อมีการบอกล้างการสมรสแล้วให้ถือว่า ไม่เคยมีการสมรสมาตั้งแต่ต้น ส่วนกฎหมายไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ได้บัญญัติเงื่อนไขทางความสามารถของบุคคลที่จะสมรสไว้ในมาตรา 1449 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความว่า การสมรสจะกระทำได้ ถ้าชายหรือหญิงเป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ทั้งนี้ หากผืนการสมรสจะตกเป็นโมฆะตามมาตรา 1495 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บุคคลที่ถือว่า เป็นบุคคลวิกลจริต (Person of Unsound Mind) หมายถึง บุคคลผู้มีจิตผิดปกติเพราะสติวิปลาส กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึกผิดชอบ

ชั่วดี และขาดความรับผิดชอบด้วย ความวิกลจริตจึงมีความหมายเฉพาะในทางสังคมและกฎหมาย ไม่ใช่ความหมายในทางการแพทย์ ฉะนั้น บุคคลที่มีภาวะปัญญาอ่อน (Mental Retardation) หรือสมองได้รับอันตรายอย่างถาวรจึงถือว่าเป็นบุคคลวิกลจริต และมีอาจทำการสมรสได้ นอกจากนี้ บุคคลที่ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในสมองต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการพูดไม่ได้ยิน หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองข้างมองไม่เห็น มีอาการอย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะใด ๆ ก็ถือว่าเป็นคนวิกลจริต แต่คนไข้ แม้จะเป็นไขมาแต่กำเนิดก็ไม่ถือว่าเป็นคนวิกลจริต จึงสามารถทำการสมรสได้ ดังนั้น หลักการที่จะวินิจฉัยว่า บุคคลใดเป็นคนวิกลจริตจนไม่สามารถทำการสมรสได้นั้นมี 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก บุคคลนั้นไม่มีความเข้าใจอย่างเพียงพอถึงธรรมชาติของการสมรส หน้าที่ และความรับผิดชอบ อันเกิดจากการสมรสนั้น และประการที่สอง บุตรที่เกิดจากการสมรสจะเป็นบุคคลที่ไม่ปกติไม่แข็งแรงสมบูรณ์ และมีความเสี่ยงต่อการมีภาวะทางจิตบกพร่องด้วย อย่างไรก็ตาม อาการวิกลจริตจะเกิดจากสาเหตุใด ๆ ก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุตามธรรมชาติ ฉะนั้น การวิกลจริตอันเกิดจากการเสพยาเสพติด หรือแม้แต่ถูกสะกดจิต ให้นอนหลับก็ถือว่าเป็นคนวิกลจริตได้ ส่วนกรณีของบุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (Person Adjudge Incompetent) นั้น เนื่องจากศาลสั่งให้เป็นบุคคลวิกลจริตใดเป็นคนไร้ความสามารถแล้วศาลก็จะส่งคำสั่งในราชกิจจานุเบกษามา จึงไม่มีปัญหาที่จะได้เถียงว่า บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่แต่อย่างใด

สรุปได้ว่า การสมรส คือ การที่ชายหญิงตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ซึ่งตามกฎหมายในปัจจุบันนั้น กำหนดว่า การสมรสต้องมีการจดทะเบียนสมรสจึงจะมีผลกับกฎหมาย โดยการสมรสมีวัตถุประสงค์เพื่อการรับรู้และยอมรับความทันสมัยเพศของมนุษย์และกำหนดคู่เพศสัมพันธ์ให้เห็นตัวตนได้ชัดเจนและแน่นอน วัตถุประสงค์ของการสมรสนั้น โน้มเอียงในบริบทของสังคมที่ยึดถือคู่สมรสเป็นผู้ชายและผู้หญิงแต่ในปัจจุบันเกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น บุคคลในกลุ่มนี้บางคู่ก็ได้ใช้ชีวิตคู่จตุสมามีภรรยาคนหนึ่งซึ่งในบางประเทศได้รับรองสิทธิการสมรสดังกล่าว อันจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์เพื่อการให้กำเนิดบุตรไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของบุคคลในกลุ่มนี้ โดยแนวคิดนี้จึงสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงเหตุผลของการให้ความคุ้มครองในด้านสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศธรรมชาติ ถูกเชื่อมโยงกับความเป็นหญิงในทางปรัชญาตะวันตก จึงส่งผลให้ผู้ชายและลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชายกลายเป็นตัวกำหนดความเป็นมนุษย์และจุดหมายของมนุษย์โดยรวม ในขณะที่คำอธิบายและจุดมุ่งหมายของทฤษฎีเหล่านี้กลับไม่ได้รวมผู้หญิงไว้ด้วย

ความหลากหลายทางเพศ

ปัจจุบัน องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญคุ้มครองเพศวิถีของคนส่วนน้อยหรือที่รู้จักกันในนามของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายในวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ อันได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน หรือมีอัตลักษณ์หรือความสัมพันธ์แบบบุคคลรักเพศเดียวกัน (Same-Sex Behaviour, Identities or Relations) ได้แก่ หญิงรักหญิง (Lesbian) ชายรักชาย (Gay) และบุคคลรักสองเพศ Bisexual) กลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่สอดคล้องกับเพศสภาพตามกำเนิด (Non-Binary Gender Identities) ได้แก่ บุคคลข้ามเพศ (Transgender) และบางครั้งยังรวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีความซับซ้อนในวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ได้แก่ บุคคลอินเตอร์เซ็ก (Intersex Person) ในทางระหว่างประเทศจึงรู้จักกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในอีกชื่อหนึ่งว่า กลุ่ม LGBTI จะได้พิจารณาตามลำดับ ดังนี้

1. บุคคลรักเพศเดียวกันและบุคคลรักสองเพศ บุคคลที่รักเพศเดียวกัน หมายถึง บุคคลที่มีความปรารถนาหรือแรงดึงดูดทางเพศที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกัน โดยจำแนกออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกชายรักชาย คือ บุคคลเพศชายซึ่งมีแรงดึงดูดทางเพศที่เกิดขึ้นระหว่างเพศชายด้วยกัน หรือที่เรียกว่า เกย์ (Gay) ซึ่งแบ่งเป็น เกย์คิง (Masculine Gay) หมายถึง ชายที่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้กระทำทางเพศ (Sexual Active Role) กับชายด้วยกัน และเกย์ควีน (Effeminate Gay) หมายถึง ชายซึ่งเป็นผู้รองรับการกระทำทางเพศ (Sexual Receptive Role) จากชายซึ่งมีบทบาทแนวรุก ปัจจุบันมีการใช้คำเรียกความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างเพศชายด้วยกันเพื่อเป็นการแสดงสัญลักษณ์หรือสื่อความหมายบางอย่าง เช่น คำว่า MSM ซึ่งย่อมาจากคำว่า Men Who Have Sex With Men ซึ่งเป็นการอธิบายถึงชายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายด้วยกันภายใต้บริบทสุขภาพทางเพศ (Public Health) โดยกลุ่ม MSM ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงหรือง่ายต่อการติดเชื้อเอชไอวีหรือเอดส์ HIV/AIDS อันเนื่องมาจากการมีพฤติกรรมเพศรักเพศเดียวกัน กรณีที่สอง หญิงรักหญิง คือ บุคคลเพศหญิงซึ่งมีแรงดึงดูดทางเพศที่เกิดขึ้นระหว่างเพศหญิงด้วยกัน หรือที่ชื่อว่า เลสเบียน (Lesbian) ซึ่งแบ่งเป็นทอม (Tom) หมายถึง หญิงซึ่งมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กระทำทางเพศหญิงด้วยกัน และเลดี้ (Lady) หรือดี ในภาษาไทย หมายถึง หญิงซึ่งเป็นผู้รองรับการกระทำทางเพศจากหญิงด้วยกัน บุคคลรักสองเพศ (Bisexual) หมายถึง บุคคลที่มีความปรารถนาหรือแรงดึงดูดทางเพศที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งระหว่างบุคคลที่มีเพศต่างกันและระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกัน

2. บุคคลข้ามเพศในที่นี้ อาจแบ่งบุคคลข้ามเพศออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีการแต่งกายข้ามเพศ (Transvestites) และบุคคลแปลงเพศ (Transsexual) บุคคลที่มีการแต่งกายข้ามเพศ (Transvestites) คือ บุคคลที่ชอบแต่งกายเป็นเพศตรงข้าม

(The Cross-dressing) หรือที่เรียกในภาษาไทยว่า พวกลักเพศ ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของความผิดปกติด้านอัตลักษณ์ทางเพศ โดยทั่วไปแล้วบุคคลกลุ่มนี้จะมีแค่ความต้องการแสดงออกซึ่งคำพูด การแต่งกายและพฤติกรรมทางเพศที่บุคคลนั้นต้องการจะเป็นมากกว่าความต้องการผ่าตัดเพื่อแปลงเพศของตนเองอย่างถาวร ดังนั้น บุคคลที่มีการแต่งกายข้ามเพศ จึงหมายความว่า บุคคลข้ามเพศซึ่งยังไม่ผ่านการแปลงเพศ (Non-operative Transsexual) บุคคลข้ามเพศอื่น ๆ ที่มีได้ต้องการนิยามตนภายใต้ระบบเพศ

บุคคลแปลงเพศ (Transsexual) คือ บุคคลที่มีการแสดงออกทางเพศที่ไม่สอดคล้องกับเพศตามกำเนิดและไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม และพยายามหรือมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงร่างกายของตนเองให้สอดคล้องกับเพศตามที่ตนปรารถนา ในบางครั้งจึงมีการเรียกกลุ่มบุคคลนี้ว่า พวกหลงเพศ หรือภาวะอยากแปลงเพศรูปแบบหนึ่งซึ่งความผิดปกติด้านอัตลักษณ์ทางเพศเช่นกัน อย่างไรก็ตาม บุคคลแปลงเพศมีความแตกต่างจากบุคคลแต่งกายข้ามเพศตรงที่ว่า บุคคลแปลงเพศเป็นบุคคลมีความต้องการที่จะแปลงเพศซึ่งถือว่าเป็นผลมาจากความผิดปกติของยีนและต่อมไร้ท่อมากกว่าเกิดขึ้นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมหรือจากการเลี้ยงดู ในขณะที่การแต่งกายข้ามเพศของบุคคลข้ามเพศนั้นมักเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยทั่วไป บุคคลแปลงเพศมักมีความต้องการที่จะเปลี่ยนกายให้ตรงกับใจซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกต้องและกระทำได้ง่ายกว่าการพยายามเปลี่ยนใจให้ตรงกับกาย ทั้งนี้โดยการรักษาด้วยวิธีการผ่าตัดแปลงเพศร่วมกับการใช้ฮอร์โมนบำบัดเพื่อให้มีเพศสภาพในทางกายภาพแบบใหม่ บุคคลแปลงเพศ จึงหมายถึง บุคคลข้ามเพศที่เตรียมเข้าสู่กระบวนการแปลงเพศ (Pre-operative Transsexual) และบุคคลที่ผ่านการแปลงเพศแล้ว (Post-operative Transsexual) ซึ่งยังแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 กรณีได้แก่ กรณีแรก บุคคลเพศชายที่แปลงไปเป็นเพศหญิง (Male-To-Female) หรือที่เรียกว่า MTF หมายถึง บุคคลที่มีเพศตามกำเนิดเป็นเพศชายซึ่งต่อมาได้กำหนดอัตลักษณ์ทางเพศของตนเป็นเพศหญิง (ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์, 2562)

สรุปได้ว่า กฎหมายหากเป็นเมื่อก่อนก็ไม่สามารถที่จะสมรสในเพศเดียวกันได้ต้องมีเพศตรงข้ามเท่านั้นแต่ปัจจุบันนี้กฎหมายในประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้สมรสเท่าเทียมซึ่งมีการเรียกร้องโดยฝ่ายกฎหมายที่เป็นหัวสมัยใหม่จึงเป็นการทำให้เกิดกฎหมายลักษณะนี้ขึ้นมาได้แต่ก็เป็น การเปิดสิทธิแก่ประชาชนทั่วไปหรือผู้ที่มีเพศทางเลือกที่จะสามารถแสดงออกและใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่

การเรียงร้อยกฎหมายสมรสเท่าเทียม

นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคก้าวไกลและว่าที่นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ร่วมการแถลงข่าวแคมเปญ The Road to Bangkok Pride 2023 เตรียมผลักดันให้กรุงเทพมหานครเป็นเจ้าภาพการจัดงานเดินขบวนกลุ่มเพศหลากหลายระดับโลก World Pride (เวิลด์ ไพร์ด) ปี พ.ศ. 2571 ให้ได้ วันนี้เรามาร่วมมือร่วมใจระหว่างรัฐบาลชุดใหม่กับทางกรุงเทพมหานคร นำกิจกรรมระดับโลก World Pride มาจัดที่กรุงเทพมหานครในปี ค.ศ. 2028 ต่อจากซิดนีย์ วอชิงตัน ดี.ซี. และอัมสเตอร์ดัมให้จงได้ ว่าที่นายกรัฐมนตรีกล่าวนอกจากนี้ นายพิธา ยังมองว่า ช่วงเวลาแห่งความภาคภูมิใจของกลุ่มเพศหลากหลายไม่ควรจำกัดอยู่แค่เดือนมิถุนายน หรือที่เรียกว่า Pride Month (ไพรด์มันธ์) เท่านั้น แต่คือ Pride Always (ไพรด์ออลเวเยส) นายพิธา กล่าวว่า การมาร่วมงานครั้งนี้ ไม่เพียงแต่ต้องการมาเฉลิมฉลอง แต่ยังต้องการสื่อสารกับประชาชนว่าวันที่ 4 มิถุนายน นี้จะมีงาน Bangkok Pride (แบงคอก ไพร์ด) เกิดขึ้นหัวหน้าพรรคก้าวไกล ในขณะนั้น พูดต่อไปว่า ความสำคัญของงานแบงคอก ไพร์ด ไม่ใช่แค่เรื่องเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเท่านั้น งานดังกล่าวยังเป็นการสร้างความตระหนักรู้ในสังคม ความเป็นคนเท่ากัน ศักดิ์ศรีและสิทธิเสรีภาพของพลเมืองทุกคนต้องเท่ากันส่วนในบันทึกความเข้าใจ (เอ็มโอยู) จัดตั้งรัฐบาล นายพิธา ย้ำว่า มีการกล่าวถึงการสนับสนุนชุมชนเพศหลากหลายไว้ด้วย และพรรคก้าวไกลก็มีร่างกฎหมาย 45 ร่างที่เตรียมเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรทันที รวมถึง ร่างกฎหมาย 2 ร่างที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคทางเพศ ได้แก่ 1. ร่างแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (สมรสเท่าเทียม) 2. ร่าง พ.ร.บ. รับรองอัตลักษณ์ทางเพศ ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่พวกเราจะต้องผลักดันให้ได้ก่อนจะมีการจัดงาน World Pride หรืองานใด ๆ ก็แล้วแต่ก็เพื่อแสดงให้เห็นพี่น้องประชาชนเห็นว่า การยอมรับในความหลากหลาย คือ จุดแข็งของประเทศนี้คือ ทั้ง Soft Power (ซอฟต์เพาเวอร์) และ Hard Value (ฮาร์ดแวลู) คือ ความเชื่อมั่นหนักแน่นของสังคมไทยว่า คนเท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพ ศาสนา สถานะทางร่างกาย ฯลฯ ถ้าเราทำได้สำเร็จการจัดงาน World Pride ที่กรุงเทพฯ ก็จะกลายเป็นเรื่องเล็กน้อยไปเลย ชีร์รัตน์ สำเร็จวาทะ ยืนยันกระทรวงมหาดไทย พร้อมอำนวยความสะดวกจดทะเบียนสมรสเท่าเทียมที่จะเริ่มในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2568 นี้ ซึ่งจัดอบรมและซักซ้อมนายทะเบียนทั้ง 878 อำเภอ และ 50 เขต ใน กรุงเทพฯ แล้ว ลั่นถือนักก้าวสำคัญของสังคมไทย

วันที่ 4 ธันวาคม 2567 นางสาวชีร์รัตน์ สำเร็จวาทะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ยืนยันความพร้อมของกระทรวงมหาดไทยในการเปิดให้บริการจดทะเบียนสมรสเท่าเทียมแก่ประชาชนทุกคู่สมรส โดยนายทะเบียนทั้ง 878 อำเภอ และ 50 เขตในกรุงเทพมหานคร ได้รับการอบรมและซักซ้อมการให้บริการ

อย่างครบถ้วน พร้อมระบบรองรับที่จัดเตรียมไว้เสร็จสมบูรณ์แล้วกระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร พร้อมในการอำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนสมรสเท่าเทียมตามกฎหมายฉบับใหม่ที่มีการบังคับใช้ ในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2568 นี้ ซึ่งเป็นวันแรกของการเปิดให้บริการจดทะเบียนสมรสเท่าเทียม โดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลายเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูล นางสาวธีรรัตน์ ระบุว่า การดำเนินการครั้งนี้ถือเป็นก้าวสำคัญของสังคมไทยในการส่งเสริมความเท่าเทียมและการยอมรับความหลากหลายทางเพศ ทั้งยังแสดงความยินดีกับคู่รักทุกคู่ ที่จะเริ่มต้นชีวิตคู่อย่างเท่าเทียมกัน ผ่านการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายฉบับใหม่นี้คือ ก้าวสำคัญในเรื่องความเท่าเทียมของสังคมไทยที่เปิดรับทุกความหลากหลาย และขออวยพรให้คู่รักทุกคู่ที่จะมาจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายฉบับใหม่นี้ ประสบความสุขและความสำเร็จในชีวิตคู่ นางสาวธีรรัตน์กล่าว ทั้งนี้ ประชาชนสามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานเขตทุกเขต และที่ว่า การอำเภอทุกแห่งทั่วประเทศ (ไทยรัฐ, 2568) และในต่างประเทศเองก็ยังมีกรคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศค่อนข้างที่จะให้ความคุ้มครองไว้ครอบคลุมเกือบทุกด้านให้เท่าเทียมกับคู่รักต่างเพศเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิในการสมรสของบุคคลเพศเดียวกัน หรือแม้แต่สิทธิในการเข้าถึงการรับบริการอนามัยเจริญพันธุ์ได้อย่างเท่าเทียมกับคู่สมรสชายและหญิง ถ้าเทียบกับประเทศไทยอาจมีความกว้างขวางมากกว่า รวมไปถึงบุคคลที่มีเรื่องของรสนิยมทางเพศที่แตกต่างกันด้วยสำหรับประเทศไทยนั้นเราต้องยอมรับว่าเป็นก้าวแรกปัจจุบันมีหลายประเทศที่ออกกฎหมายมาเพื่อรองรับสิทธิของบุคคลเหล่านี้ให้มีความเท่าเทียมกับบุคคลที่มีเพศตามเพศโดยกำเนิด เนื่องจากรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาค และหลักการไม่เลือกปฏิบัติประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษารับรองให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นมีสิทธิในการสมรสกันได้เช่นกัน นอกจากนี้กฎหมายในประเทศอังกฤษก็ได้มีการส่งเสริมความเสมอภาคให้แก่ครอบครัวของคู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศในการได้รับสิทธิการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตให้มีสิทธิและหน้าที่ไม่แตกต่างจากครอบครัวของคู่สมรสชายหญิงมีการกำหนดกฎเกณฑ์เงื่อนไข ของบุคคลผู้ซึ่งต้องการใช้สิทธิการสร้างครอบครัวจึงเป็นอีกหนึ่งสิทธิของคู่ชีวิตที่รัฐค้ำประกันและให้ความสำคัญกับสิทธิดังกล่าวทำให้คู่ชีวิตในประเทศอังกฤษสามารถสร้างครอบครัวทางพันธุกรรมของตนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรไม่ต่างจากคู่สมรสชายและหญิง

ศาลสูงเกาหลีใต้ มีคำพิพากษาให้คู่รักเพศเดียวกัน มีสิทธิรับผลประโยชน์จากประกันสุขภาพของกันและกันในฐานะคู่สมรส นับเป็นความสำเร็จครั้งใหญ่และครั้งแรกของกลุ่มเรียกร้องสิทธิให้กับคู่รักเพศเดียวกัน เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 เว็บไซต์ข่าว BBC รายงานว่า ศาลสูงเกาหลีใต้ มีคำพิพากษาให้คู่รักเพศเดียวกัน มีสิทธิรับผลประโยชน์

จากประกันสุขภาพของกันและกันในฐานะคู่สมรส ซึ่งคำตัดสินในครั้งนี้ถือเป็นที่สุดแล้ว และไม่สามารถมีการอุทธรณ์ได้อีก โดยคำพิพากษาของศาลสูงระบุว่า คำปฏิเสธของหน่วยงานด้านประกันสุขภาพของรัฐบาลที่ไม่ยอมให้บริการคุ้มครองคู่สมรสสำหรับคู่รักเพศเดียวกัน ถือเป็นการเลือกปฏิบัติและละเมิดหลักการด้านความเท่าเทียมของรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ประเทศเกาหลีใต้ยังไม่มีมีการรับรองการสมรสอย่างถูกกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกัน แต่คำตัดสินครั้งนี้ เป็นความสำเร็จครั้งใหญ่และครั้งแรกของกลุ่มเรียกร้องสิทธิให้กับคู่รักเพศเดียวกันโดยที่มาจากคำตัดสินนี้เกิดขึ้นหลังจากเมื่อปี พ.ศ. 2564 นายโซ ชอง อุก ได้ยื่นฟ้องร้องต่อศาล เมื่อนายคิม ยอง มิน คู่รักของเขา ถูกสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติกีดกัน และเลือกปฏิบัติไม่ให้ลงทะเบียนรับผลประโยชน์จากประกันสุขภาพของเขาหลังฟังคำตัดสินของศาล นายโซกล่าวว่า เขาหวังว่าคำตัดสินของศาลจะเป็นหลักชัยที่นำไปสู่ก้าวต่อไปของชุมชน LGBTQ ในสังคมเกาหลีใต้ และวันหนึ่งข้างหน้าพวกเขาจะได้มีโอกาสสมรสกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (ไทยรัฐ, 2568)

ภาพที่ 1 สมรสเท่าเทียม
ที่มา : (Today, 2567)

สรุป

เมื่อสังคมเปลี่ยน กฎหมายในฐานะเครื่องมือกำหนดบรรทัดฐานก็ควรเปลี่ยนตาม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของผู้คนเป็นไปอย่างสงบและเท่าเทียม โดยไม่จำกัดอัตลักษณ์ทางเพศ การออก พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม พ.ศ. 2567 จึงถือเป็นหมุดหมายสำคัญของไทย ที่ไม่เพียงขยับความก้าวหน้าทางกฎหมาย แต่ยังสะท้อนถึงการเคารพสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ของทุกคน ไม่ว่าจะรักใครเพศไหนก็สามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่ต้องหวั่นเกรงต่อการตีตราจากสังคม แม้ประเทศไทยจะมีรากวัฒนธรรมแบบอนุรักษนิยมและผูกพันกับหลักพุทธศาสนา แต่ความเท่าเทียมไม่จำเป็นต้องขัดกับคำสอนทางศาสนา หากแต่ควรอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน การศึกษาความหลากหลายทางเพศจึงสำคัญ เพื่อเปิดพื้นที่ทางความเข้าใจ และลดอคติที่ฝังแน่นในโครงสร้างสังคม ในทางรัฐธรรมนูญ แม้การเรียกร้องสมรสเท่าเทียมจะอ้างอิงหลักนิติธรรมและความเท่าเทียม แต่การตีความของศาลรัฐธรรมนูญไทยยังคงยึดกับศีลธรรมอันดีมากกว่าการพิจารณาสิทธิของบุคคลอย่างเป็นธรรมและสมดุล นี่จึงเป็นคำถามสำคัญว่า สุดท้ายแล้ว เราจะใช้กฎหมายเพื่อปกป้องศีลธรรม หรือเพื่อปกป้องมนุษย์? สมรสเท่าเทียมจึงไม่ใช่แค่กฎหมายใหม่ แต่เป็นบทพิสูจน์ว่า สังคมไทยพร้อมหรือยังที่จะก้าวไปข้างหน้า ด้วยหัวใจที่เปิดกว้างและยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- ไทยรัฐ. (2568). *การสมรสเท่าเทียม*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2568, จาก www.thairath.co.th/news/politic/2829205
- ธัญญาภัส ทองมุสสิทธิ์. (2562). *กฎหมายค้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อารยา อินทรวรณนท์. (2547). *ภาพลักษณ์ตัวตนของ “พยาบาล” ในโรงพยาบาลของรัฐ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิทธิพร บุญประลอง และคณะ. (2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.
- Sanook. (2025). *Marriage*. Retrieved February 13, 2025, from www.sanook.com/news
- Today. (2023). *Marriage equality passes the House of Representatives, voting 400 to 10, passing the baton to the Senate*. Retrieved December 15, 2024, from <https://workpointtoday.com/law-equal-marriage-3/>

แนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล : แนวทางสู่การสร้างสังคมคุณธรรม***ARISTOTLE'S POLITICAL THOUGHT: A GUIDE TO BUILDING
A MORAL SOCIETY****พระมหาธนาธิป สิลสุทฺโธ**

Phramaha Tanatip Silasuddho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: zenox.pt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองและจริยธรรมของอริสโตเติล ซึ่งเป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและจริยธรรม โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและคุณธรรมว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างรัฐที่ดีและสังคมที่มีเสถียรภาพ โดยอริสโตเติลเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง ที่ต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ ความสุขสมบูรณ์ เขาเน้นว่า การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชนและผู้นำ โดยคุณธรรมแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ และคุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้และปัญญา นอกจากนี้ยังวิเคราะห์รูปแบบการปกครองที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล ได้แก่ ราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และโพลีตี ซึ่งเป็นระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและระเบียบ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งวิจารณ์รูปแบบการปกครองที่ไม่ดี เช่น ทหาราชย์ คณาธิปไตย และประชาธิปไตยแบบสุดโต่ง แนวคิดของอริสโตเติลเกี่ยวกับการเมืองและคุณธรรมยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุล เพื่อสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่มีความสุขร่วมกันอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: แนวคิด; อริสโตเติล; สังคมคุณธรรม

---

*Received January 9, 2025; Revised March 3, 2025; Accepted March 8, 2025

Abstract

This article aims to examine and analyze Aristotle's political and ethical philosophy, a Greek philosopher who laid the foundational ideas for political and ethical thought. The focus is on the relationship between politics and virtue as a fundamental basis for creating a stable state and a harmonious society. Aristotle believed that humans are political animals who naturally seek to live together in society to achieve the ultimate goal of life, Eudaimonia or complete happiness. He emphasized that building a good state requires fostering virtue among citizens and leaders. Virtues are categorized into two types: Ethical Virtues, such as courage, justice, and temperance, and Intellectual Virtues, such as wisdom and prudence. The article further analyzes Aristotle's concepts of good governance, including Monarchy, Aristocracy, and Polity systems that balance liberty and order while encouraging citizen participation. It also critiques flawed governance models such as Tyranny, Oligarchy, and Extreme Democracy, which often lead to instability and social disharmony. The study concludes that Aristotle's integration of politics and virtue remains highly relevant today, providing crucial guidance for promoting justice, transparency, and balance in governance. These principles can serve as a blueprint for building sustainable states and fostering societies where collective happiness and stability thrive.

Keywords: Concept, Aristotle, Moral Society

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและจริยธรรมของอริสโตเติล (Aristotle) ถือเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาวิชาการทางรัฐศาสตร์และปรัชญาการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรัฐที่ดีและสังคมที่ยั่งยืน อริสโตเติลได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกออกระหว่างการเมืองและจริยธรรม โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) ที่ไม่เพียงแต่อยู่ร่วมกันในสังคม แต่ยังต้องแสวงหาความสุขสมบูรณ์ (Eudaimonia) ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต (Kraut et al., 2002)

การสร้างรัฐที่ดีในมุมมองของอริสโตเติลต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรม (Virtue) ให้กับประชาชนและผู้นำ ซึ่งคุณธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ และคุณธรรม

ทางปัญญา (Intellectual Virtues) เช่น ความรอบรู้และปัญญา คุณธรรมทั้งสองประเภทนี้เกิดจากการฝึกฝนและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อริสโตเติลเชื่อว่า คุณธรรมเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ดีในระดับบุคคล แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความสมดุลและเสถียรภาพ (Back & Kenny, 2010) นอกจากนี้ อริสโตเติลยังได้เสนอรูปแบบการปกครองที่ดี เช่น โพลิตี (Polity) ซึ่งเป็นระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและความเป็นระเบียบ พร้อมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยรูปแบบการปกครองนี้มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนประชาชนให้แสวงหาความสุขสมบูรณ์และความยุติธรรมในสังคม รูปแบบดังกล่าวยังคงเป็นที่สนใจในงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ร่วมสมัยในการพัฒนาระบบการเมืองที่ยั่งยืน (Mulgan, 1977)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการเมืองและจริยธรรมของอริสโตเติล รวมถึงการเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้กับการสร้างสังคมที่ยั่งยืนในปัจจุบัน โดยนำเสนอความสำคัญของคุณธรรมในกระบวนการสร้างรัฐที่ดี และวิเคราะห์รูปแบบการปกครองที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

การเมืองและจริยธรรมที่หลอมรวมสู่รัฐที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล

อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาชาวกรีกที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานความคิดด้านการเมืองและจริยธรรม เขาเชื่อว่าการเมืองและจริยธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยการสร้างรัฐที่ดีจำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชน

อริสโตเติลมองว่า รัฐเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองที่ต้องการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อบรรลุชีวิตที่ดี (Good Life) หรือความสุขสมบูรณ์ (Eudaimonia) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ (กฤตภาค ศักดิ์ชูฐานนท์, 2567) ในการสร้างรัฐที่ดี อริสโตเติลเน้นความสำคัญของคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ ความรอบรู้ ความกล้าหาญ ความรู้จักประมาณ และความยุติธรรม คุณธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำหรับพลเมืองและระบบการเมืองที่จะนำไปสู่การประพฤติและการบริหารจัดการเพื่อเป้าหมาย คือ ความสุข (พระมหาฉัตรชัย ปญญาวัฒน์ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ อริสโตเติลยังจำแนกรูปแบบการปกครองออกเป็น 6 ประเภท โดยแบ่งเป็นรูปแบบที่ดี 3 ประเภท ได้แก่

1. ราชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยกษัตริย์หรือผู้นำเพียงคนเดียวที่มีคุณธรรมสูงสุดและมุ่งมั่นต่อความยุติธรรมและประโยชน์ส่วนรวม มีจุดเด่น คือ หากผู้นำมีความรอบรู้และเสียสละเพื่อประโยชน์ของประชาชน ราชาธิปไตยสามารถสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคมได้ คือ มีความเสี่ยงสูงต่อการกลายเป็นทรราชย์ หากผู้นำใช้อำนาจในทางที่ผิด

2. อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มชนชั้นสูงที่มีคุณธรรมและปัญญา เป็นผู้ที่มีความสามารถและความพร้อมที่จะนำรัฐ จุดเด่น คือ เน้นการตัดสินใจโดยคนที่มีคุณธรรมและความรู้ ซึ่งช่วยสร้างเสถียรภาพและการพัฒนาสังคม และจุดด้อยคือ อาจกลายเป็นคณาธิปไตย (Oligarchy) หากผู้นำเหล่านี้เริ่มมุ่งประโยชน์ส่วนตัวแทนส่วนรวม

3. โพลิตี (Polity) เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านระบบรัฐธรรมนูญและมีกฎระเบียบที่ชัดเจน โดยเน้นความสมดุลระหว่างชนชั้น มีจุดเด่น คือ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เพราะลดความสุดโต่งของประชาธิปไตยและคณาธิปไตยและเน้นการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และจุดด้อย คือ ต้องอาศัยการศึกษาประชาชนและผู้นำที่มีคุณธรรมเพื่อให้ระบบสมดุล

เขาเห็นว่า การปกครองแบบโพลิตี ซึ่งเป็นการปกครองโดยรัฐธรรมนูญและมีการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นรูปแบบที่ดีที่สุดและมีเสถียรภาพมากที่สุด (Turner, 2013) ดังนั้น สำหรับอริสโตเติล การเมืองและจริยธรรมเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชน และการปกครองที่ยึดหลักความยุติธรรมและความสมดุล เพื่อให้สังคมสามารถบรรลุความสุขสมบูรณ์และความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคน

และรูปแบบที่ไม่ดี 3 ประเภท ได้แก่

1. ทิราชาธิปไตย (Tyranny) เป็นการปกครองโดยผู้นำเพียงคนเดียวที่ใช้อำนาจเผด็จการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวที่ขาดความยุติธรรมและส่งผลให้เกิดความกลัว ความไม่ไว้วางใจ และการกดขี่ในหมู่ประชาชน

2. คณาธิปไตย (Oligarchy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มคนที่ร่ำรวยหรือมีอำนาจโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวมที่ขาดความเสมอภาค และสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการล่มสลายของรัฐ

3. ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นการปกครองโดยประชาชนส่วนใหญ่ที่ขาดการควบคุมหรือกฎระเบียบ ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ไร้คุณธรรม ทำให้เกิดความวุ่นวายและความไม่เสถียรในสังคม เนื่องจากการปกครองถูกครอบงำด้วยความต้องการที่ขาดการไตร่ตรอง

สรุปได้ว่า การเมืองและจริยธรรมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชนและการปกครองที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม รูปแบบการปกครองที่ดี เช่น ราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และโพลิตี สามารถนำสังคมไปสู่ความสุขสมบูรณ์ได้ หากผู้นำและประชาชนมีคุณธรรมและปฏิบัติตามหลักความยุติธรรมขณะเดียวกัน รูปแบบการปกครองที่ไม่ดี เช่น ทิราชาธิปไตย คณาธิปไตย และประชาธิปไตยแบบ

สุดโต่ง มักเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวและนำไปสู่ความไม่เสถียรของรัฐ อีกทั้ง แนวคิดของ อริสโตเติลยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุล เพื่อสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพและความสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

รูปแบบการปกครองที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล

อริสโตเติล ได้วิเคราะห์รูปแบบการปกครองของรัฐ โดยพิจารณาจากจำนวนผู้ปกครอง และเป้าหมายของการปกครอง เขาแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็น 6 ประเภท โดยมี 3 ประเภทที่ถือว่าเป็นการปกครองที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม (Armzadt, 2011) ดังนี้

1. ราชาธิปไตย (Monarchy) เป็นการปกครองที่เน้นผู้นำคนเดียวที่มีคุณธรรมและปัญญาสูงสุด อริสโตเติลให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการความชัดเจนและรวดเร็ว เช่น ในการแก้ปัญหาวิกฤต ผู้นำที่ดีในระบบนี้ควรมีความรู้ ความยุติธรรม และความเสียสละ อย่างไรก็ตาม ราชาธิปไตยมีความเสี่ยงสูง หากผู้นำขาดคุณธรรมและใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว รัฐอาจตกอยู่ในเงื้อมมือของ ทระราชย์ (Tyranny) ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่กดขี่และเน้นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน จากมุมมองของอริสโตเติล การปกครองแบบราชาธิปไตยจึงมีความเหมาะสมในกรณีที่สังคมต้องการผู้นำที่เด็ดขาดและมีศักยภาพ แต่ต้องมีการตรวจสอบและจำกัดอำนาจอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการเปลี่ยนเป็นทระราชย์ (Histofun Deluxe, 2020)

2. อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มชนชั้นสูงที่มีคุณธรรมและความรู้ความสามารถ อริสโตเติลมองว่ารูปแบบนี้เหมาะสมสำหรับรัฐที่มีความซับซ้อน เพราะการตัดสินใจในเรื่องสำคัญจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องนั้น ๆ ผู้นำในระบบนี้ต้องมีความเสียสละและพร้อมทำงานเพื่อส่วนรวม อย่างไรก็ตาม อภิชนาธิปไตยอาจเปลี่ยนแปลงไปสู่ คณาธิปไตย (Oligarchy) ได้ หากกลุ่มชนชั้นสูงมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม การปกครองในลักษณะนี้จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และสร้างความไม่พอใจในหมู่ประชาชน และในมุมมองของอริสโตเติล มองว่า ความสำเร็จของอภิชนาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้นำ รวมถึงการตรวจสอบจากประชาชน (Armzadt, 2011)

3. โพลิตี (Polity) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่อริสโตเติลมองว่าเหมาะสมและเสถียรภาพที่สุด เนื่องจากเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านระบบรัฐธรรมนูญ โดยมีการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม ข้อดีของโพลิตี คือ ความสามารถในการลดความสุดโต่งของรูปแบบการปกครองอื่น ๆ เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจแบบเผด็จการหรือการตัดสินใจโดยกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

เพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของโพลิตีขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนและการปลูกฝังคุณธรรมในสังคม และในมุมมองของอริสโตเติล โพลิตีเป็นตัวแทนของการปกครองที่ผสมผสานข้อดีของหลายรูปแบบ และสร้างความสมดุลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการบริหารรัฐ (ก่าพล ศรีโท และคณะ, 2567)

ดังนั้น รูปแบบการปกครองที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีผู้นำและประชาชนที่มีคุณธรรม ระบบการปกครองเหล่านี้ต้องมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ส่วนรวม (Common Good) มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว (Self-Interest) แม้ว่ารูปแบบแต่ละแบบจะมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดล้วนต้องการความสมดุลและความโปร่งใส แนวคิดของอริสโตเติลยังคงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมในผู้นำและประชาชน รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันการเสื่อมถอยของระบบการปกครอง แนวคิดนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่มีความสุขร่วมกันอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การปกครองที่ดีต้องมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม โดยมี 3 รูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ ราชาธิปไตย ที่ผู้นำต้องมีคุณธรรมและเสียสละ อภิชนาธิปไตย ที่อาศัยกลุ่มผู้นำชนชั้นสูงที่มีความรู้ และโพลิตี ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างสมดุลในสังคม ทั้งนี้ ระบบการปกครองจะสำเร็จได้ต้องอาศัยคุณธรรม ความโปร่งใส และการตรวจสอบแนวคิดเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าในการสร้างรัฐที่ยั่งยืนในปัจจุบัน

ความสุขสมบูรณ์ (Eudaimonia) กับเป้าหมายสูงสุดในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม

อริสโตเติล ได้เสนอแนวคิดเรื่องยูโดโมเนีย (Eudaimonia) ซึ่งหมายถึง ความสุขสมบูรณ์หรือความเจริญงอกงามของชีวิตมนุษย์ เขาเชื่อว่าความสุขที่แท้จริงไม่ได้มาจากความสำเร็จชั่วคราวหรือความพึงพอใจทางกาย แต่เกิดจากการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมและการใช้เหตุผลอย่างเต็มที่ (กฤตภาศ ศักดิชฐานนท์, 2567)

ความหมายของ Eudaimonia

ยูโดโมเนียในมุมมองของอริสโตเติล คือ สภาวะที่มนุษย์ได้พัฒนาตนเองถึงจุดสูงสุดผ่านการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับคุณธรรม (Virtue) และการใช้เหตุผล (Reason) เขาเชื่อว่าคุณธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1. คุณธรรมทางจริยธรรม (Ethical Virtues) เช่น ความกล้าหาญในการเผชิญหน้ากับความกลัวและความยากลำบากอย่างมีเหตุผล โดยไม่หลีกเลี่ยงหรือประมาทเลินเล่อ ความยุติธรรม การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ให้สิทธิและหน้าที่ตาม

ความเหมาะสม และความรู้จักประมาณ ด้วยการควบคุมตนเองในการแสวงหาความพึงพอใจทางกาย ไม่ให้มากหรือน้อยเกินไป อริสโตเติลเชื่อว่า คุณธรรมทางจริยธรรมไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่ต้องผ่านการฝึกฝนและการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องตามสถานการณ์ต่าง ๆ

2. คุณธรรมทางปัญญา (Intellectual Virtues) เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลและปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นผ่านการเรียนรู้และการศึกษา คุณธรรมประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น เช่น ความรอบรู้ ที่เกิดจากการเข้าใจหลักการและความจริงของโลก และปัญญา ความสามารถในการตัดสินใจและปฏิบัติในสถานการณ์จริงอย่างเหมาะสม และเน้นว่า คุณธรรมทางปัญญาเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาผ่านการศึกษและการฝึกฝน เพื่อให้บุคคลสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจและนำพาชีวิตไปสู่ความสุขสมบูรณ์ ดังนั้น การบรรลุความสุขสมบูรณ์หรือชีวิตที่ดีนั้น ต้องเกิดจากการผสมผสานระหว่างคุณธรรมทางจริยธรรมและคุณธรรมทางปัญญา โดยการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมทั้งสองประเภทนี้จะนำพามนุษย์ไปสู่ความสุขที่แท้จริง (พระมหาจุลลัม ชูเลื่อน, 2546)

อริสโตเติลมองว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาคุณธรรมเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และในระดับสังคม มองว่า ความสุขสมบูรณ์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐหรือชุมชน ตัวอย่างเช่น การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมและความรู้ตั้งแต่เยาว์จะช่วยสร้างประชาชนที่มีความรับผิดชอบและมีเหตุผล (Armzadt, 2011) กฎหมายและนโยบายที่ยุติธรรมและรัฐธรรมนูญที่ดีช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของพลเมือง และการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีคุณค่าทางสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนหรือการปกครอง ด้วยการเชื่อมโยงระหว่างการปกครองที่ดีกับยูโดโมเนีย เพราะอริสโตเติลเชื่อว่า รูปแบบการปกครองที่ดี เช่น โพลีตี (Polity) จะสนับสนุนให้พลเมืองสามารถแสวงหาความสุขสมบูรณ์ได้ เพราะเป็นระบบที่เน้นความสมดุลและการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐที่ดีต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่

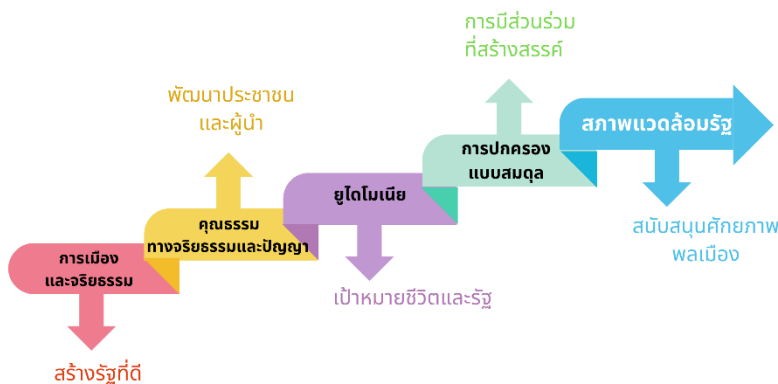
ในยุคปัจจุบัน แนวคิดยูโดโมเนียยังคงเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างความสุขที่ยั่งยืนในสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนามนุษย์และการสร้างสังคมที่มีความสมดุลทางจิตใจและวัตถุ ตัวอย่างเช่น การสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างพื้นที่สาธารณะที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี และการสนับสนุนกฎหมายที่เน้นความยุติธรรมและสิทธิของประชาชน (Histofun Deluxe, 2020)

สรุปได้ว่า ยูโดโมเนียในแนวคิดของอริสโตเติล คือ ความสุขสมบูรณ์ที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรมและการใช้เหตุผล โดยต้องผสมผสานระหว่างคุณธรรมทางจริยธรรมและคุณธรรมทางปัญญา ความสุขสมบูรณ์นี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐหรือชุมชน เช่น การศึกษา กฎหมายที่ยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม แนวคิดนี้ยังคงมีความสำคัญในปัจจุบันในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล พบว่า การหลอมรวมระหว่างการเมืองและจริยธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างรัฐที่ดีและมีเสถียรภาพ แนวทางนี้เน้นการปลูกฝังคุณธรรมให้กับทั้งประชาชนและผู้นำ โดยมีมองว่า คุณธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทั้งระดับบุคคลและสังคม คุณธรรมที่อริสโตเติลให้ความสำคัญ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ ซึ่งช่วยพัฒนาประชาชนให้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ คุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้และปัญญา ยังช่วยเสริมศักยภาพในการตัดสินใจที่ถูกต้องของทั้งผู้นำและประชาชน โดยผู้เขียนได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1 ดังนี้

การสร้างรัฐที่ดีด้วยการเมือง จริยธรรม และคุณธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การสร้างรัฐที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล ต้องอาศัย การหลอมรวมระหว่างการเมืองและจริยธรรม โดยการเมืองที่ดีต้องยึดหลักคุณธรรม เป็นแกนกลาง คุณธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญและความยุติธรรม ซึ่งพัฒนาผ่านการฝึกฝน และคุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้และปัญญา ซึ่งเกิดจากการศึกษาและการฝึกฝน โดยเป้าหมายสูงสุดของรัฐ และชีวิตมนุษย์ คือ “ยูไดโมเนีย” หรือความสุขสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงการใช้เหตุผลและการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม สภาพแวดล้อมที่รัฐสร้างขึ้น เช่น การศึกษา กฎหมาย ที่ยุติธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนา พลเมืองให้สามารถบรรลุเป้าหมายนี้ได้ ดังนั้น รูปแบบการปกครองที่ดี เช่น โพลีตี เป็นตัวอย่างของระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและระเบียบ พร้อมส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสร้างสรรค์ แนวคิดเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยช่วยสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่สมดุลทั้งด้านจิตใจและวัตถุ

สรุป

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดทางการเมืองของ อริสโตเติล เน้นถึง ความสัมพันธ์ ที่ไม่อาจแยกออกจากกันระหว่างการเมืองและคุณธรรม โดยมองว่าการสร้างรัฐที่ดีต้อง อาศัย การปลูกฝังคุณธรรมในทั้งผู้นำและประชาชน อริสโตเติลอธิบายว่ามนุษย์เป็นสัตว์ การเมือง ที่ไม่เพียงแต่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ยังต้อง แสวงหาความสุขสมบูรณ์ ซึ่งเป็น เป้าหมายสูงสุดของชีวิต การบรรลุเป้าหมายนี้ต้องอาศัย หลักคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ ความรอบรู้ เพื่อให้สามารถใช้เหตุผลและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม ความกล้าหาญในการ เผชิญกับความท้าทายอย่างมีหลักการ ความรู้จักประมาณ ในการควบคุมอารมณ์และความ ต้องการ ความยุติธรรม เพื่อรักษาความสมดุลในสังคม อริสโตเติลเชื่อว่าหลักคุณธรรม เหล่านี้เป็นแนวทางสำคัญในการ สร้างสังคมคุณธรรม ที่ส่งเสริม ความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุลทางสังคม การเมืองที่ดีต้องตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรม เพราะหากขาดซึ่งคุณธรรมแล้ว อำนาจอาจถูกใช้ในทางที่ผิด ส่งผลให้รัฐกลายเป็นเผด็จการ หรือถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ส่วนตัว อริสโตเติลเสนอว่า โพลีตี เป็นรูปแบบการ ปกครองที่ดีที่สุด เพราะสามารถสร้างสมดุลระหว่าง เสรีภาพและความเป็นระเบียบและ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ในบริบทของยุคปัจจุบัน แนวคิด ของอริสโตเติลยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนา รัฐและสังคมที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยรัฐควรมี ระบบการศึกษาและนโยบายที่สนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อให้ประชาชน มีจิตสำนึกทางการเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ กฎหมายและสถาบัน การเมืองต้องมีความยุติธรรมและโปร่งใส เพื่อลดปัญหาการทุจริตและการใช้อำนาจ

โดยมิชอบ ดังนั้น การบูรณาการแนวคิดยูโตเปีย เข้ากับระบบการเมืองและการปกครอง ถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ รัฐและสังคมที่มีคุณธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างเสถียรภาพทางการเมือง แต่ยังช่วยให้ประชาชนสามารถบรรลุ ความสุขสมบูรณ์และความเป็นอยู่ที่ดีอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภาส ศักดิฐฐานนท์. (2567). *ทฤษฎีของอริสโตเติล ว่าด้วยโพลีตี รัฐ และลัทธิการเมือง*. สืบค้น 9 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/o5cFG>
- กำพล ศรีโท และคณะ. (2567). วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(3), 343-353.
- พระมหาจุลลัม ชูเลื่อน. (2546). *ความกล้าหาญทางจริยธรรมในการบำเพ็ญบารมีของ พระโพธิสัตว์ในทศชาติชาดก* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา จริยศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาฉัตรชัย ปญญาวัฒน์ และคณะ. (2567). จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมือง ตามทัศนะของอริสโตเติล. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(5), 421-433.
- Armzadtt. (2011). *Form of State Government According to Aristotle's Idea*. Retrieved January 9, 2025, from <https://shorturl.asia/yDYv5>
- Back, M. D. & Kenny, D. A. (2010). The social relations model: How to understand dyadic processes. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(10), 855-870.
- Histofun Deluxe. (2020). *The 6 Types of Government According to Aristotle's Principles*. Retrieved January 9, 2025, from <https://shorturl.asia/yDYv5>
- Kraut, R. et al. (2002). Internet paradox revisited. *Journal of Social Issues*, 58(1), 49-74.
- Mulgan, R. G. (1977). *Aristotle's Political Theory: An Introduction for Students of Political Theory*. New York: Clarendon Press.
- Tum911. (2013). *Aristotle's Idea (People From 2400 Years Ago) Don't Get Too Involved in Politics*. Retrieved January 9, 2025, from <https://shorturl.asia/8tZFI>

วิเคราะห์แนวคิดของเนลสัน แมนเดลา : การเมืองออนไลน์ของไทย*

ANALYZING NELSON MANDELA'S IDEAS: THAILAND'S ONLINE POLITICS

พระรฤทธิ์ วรธิธิญาโน

Phra Rarit Varlddhlnano

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Nuo0906053831you88@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของเนลสัน แมนเดลา เขาเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสนับสนุนความยุติธรรมทางสังคมและสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการลดความแตกต่างและส่งเสริมสังคมประชาธิปไตย วิสัยทัศน์ของเขาเกี่ยวกับสังคมที่รวมกันและเท่าเทียมกันยังคงสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขบวนการเพื่อความยุติธรรมและความเท่าเทียมทั่วโลก โดยเน้นถึงความเกี่ยวข้องที่ยั่งยืนของหลักการของเขาในวาทกรรมทางการเมืองร่วมสมัย คำสอนของเขายังคงเป็นแหล่งแรงบันดาลใจให้ผู้นำและนักเคลื่อนไหวพยายามสร้างสังคมที่เท่าเทียมมากขึ้น ซึ่งแต่ละคนสามารถผลิตเพลินกับสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของตนได้ มรดกของเขายังคงมีอิทธิพลต่อความยุติธรรมทางสังคม สร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่สนับสนุนความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชนเมื่อเผชิญกับความท้าทายในขณะนี้โลกยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่เท่าเทียมและการละเมิดสิทธิมนุษยชน มรดกของแมนเดลายังคงเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนต่อสู้เพื่อ ความเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงและสร้างอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนการดำเนินการตามแนวทางของเขายังต้องการความพยายามร่วมกันจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อสร้างโอกาสและเงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่นและระดับโลก การทำงานร่วมกันนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในสังคม แต่ยังสร้างความเข้าใจและความสามัคคีระหว่างกลุ่มคนที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: แนวคิด; ปรัชญาการเมือง; เนลสัน แมนเดลา

Abstract

This article presents an analysis of Nelson Mandela's political philosophy. He emphasized the importance of advocating for social justice and human rights, which play a key role in reducing disparities and promoting democratic societies. His vision of an inclusive and equal society continues to inspire movements for justice and equality around the world, highlighting the enduring relevance of his principles in contemporary political discourse. His teachings continue to be a source of inspiration for leaders and activists seeking to create more equal societies where each person can enjoy their fundamental rights and freedoms. His legacy continues to influence social justice, inspiring new generations to support equality and human rights in the face of challenges as the world continues to grapple with inequality and human rights violations. Mandela's legacy continues to inspire people to fight for real change and create a better future for all. Following his lead also requires concerted efforts from all sectors of society to create opportunities and conditions that are conducive to sustainable change at both local and global levels. This collaboration not only helps to produce better outcomes for society, but also fosters understanding and solidarity among people with different backgrounds and experiences, which is key to driving real social change.

Keywords: Concept; Political Philosophy; Nelson Mandela

บทนำ

เนลสันแมนเดลาเป็นบุคคลทางการเมืองที่มีชื่อเสียงซึ่งทิ้งร่องรอยที่ลบไม่ออกไว้ทั่วโลกด้วยปรัชญาการต่อต้านและการปรองดอง โดยไม่ใช้ความรุนแรง ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ของเขาสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคลและประเทศต่าง ๆ มากมาย (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), 2564) รวมถึงประเทศไทย ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาการเมืองไทยได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการเติบโตของสังคมออนไลน์ ซึ่งแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการแสดงออกและการระดมพลทางการเมือง บทความนี้มุ่งหวังที่จะวิเคราะห์ปรัชญาทางการเมืองของเนลสันแมนเดลาในบริบทของการเมืองไทยในยุคสังคมออนไลน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นผู้ถือครองอำนาจอธิปไตย เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การเมืองเป็น

การเมืองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดสภาพชีวิตที่ดี มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง และสังคมที่สงบสุข ยุติธรรมซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเมืองและการปกครองในทุกประเทศ (ทินพันธ์ นาาคตะ, 2543) แต่การเมืองไทยในยุคปัจจุบันนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแนวทางสำหรับพฤติกรรมและการปฏิบัติทางการเมืองของบุคคล ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับค่านิยมหรือบรรทัดฐานทางการเมือง มันช่วยให้การทำงานของหน่วยงานและสถาบันมีความสอดคล้องกันมากขึ้น (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชต์ แสงมหะหมัด, 2557)

การศึกษานี้จะสำรวจวิธีการนำปรัชญาของแมนเดลามาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจและการเจรจาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทย รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมืองในปัจจุบัน การวิเคราะห์นี้จะมุ่งเน้นที่การปรับใช้หลักคิดของแมนเดลามาในบริบทของความขัดแย้งและความแตกต่างทางความคิดเห็นในสังคมไทย ซึ่งสามารถช่วยสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาอย่างเปิดเผยและเป็นกลาง เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างประชาชนการนำแนวทางของแมนเดลามาปรับใช้สามารถเป็นแรงผลักดันในการสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็วและอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งได้ง่าย

อาวุธเปลี่ยนโลกของเนลสัน แมนเดลา

เนลสัน แมนเดลา เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแอฟริกาใต้ แนวคิดอาวุธเปลี่ยนโลก ของเขามุ่งเน้นไปที่การใช้สันติวิธีและการเจรจาเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง (Callinicos, 2004) แมนเดลาเชื่อว่า การต่อสู้ด้วยความรุนแรงจะไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ เขาจึงเลือกใช้วิธีการที่เน้นการเจรจาและการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีความขัดแย้งกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับการเมืองออนไลน์ของไทย การเมืองออนไลน์ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเมืองออนไลน์ยังมีความท้าทายในการควบคุมข้อมูลที่ไม่ถูกต้องและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างความขัดแย้งและความรุนแรง

การนำแนวคิดของแมนเดลามาปรับใช้ในการเมืองออนไลน์ของไทย อาจช่วยให้การเมืองออนไลน์มีความเป็นสันติวิธีมากขึ้น โดยเน้นการเจรจาและการสร้างความเข้าใจ

ระหว่างกลุ่มคนที่มีความขัดแย้งกัน ซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงและสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ (ญาดา สัตตะจุตวงษ์, 2565)

เนลสัน แมนเดลา ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สุดในการเปลี่ยนแปลงโลก แมนเดลาได้เน้นว่า การศึกษา เป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มศักยภาพของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมและการพัฒนา การให้ความรู้ช่วยพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และทักษะของเยาวชน ซึ่งเป็นการเปิดทางให้พวกเขาได้รับโอกาสและความสามารถในการพัฒนาตนเอง แนวคิดนี้สามารถวิเคราะห์ได้จากหลายมุมมอง ดังนี้

1. การพัฒนาบุคคล

1.1 การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และทักษะของบุคคล ทำให้พวกเขามีความสามารถในการแก้ปัญหาและเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิต

1.2 การศึกษายังเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. การสร้างโอกาส

2.1 แมนเดลามองว่าการศึกษเป็นวิธีที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้แก่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นจากภูมิหลังหรือฐานะทางสังคมใดก็ตาม

2.2 การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถลดช่องว่างทางสังคมและเศรษฐกิจโดยเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเข้าถึงโอกาสในการทำงานและพัฒนาตนเอง

3. การเสริมสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรม

3.1 การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความเท่าเทียมในสังคมโดยมอบโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมที่เป็นธรรม

3.2 การศึกษาเป็นวิธีที่สามารถเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามหลักการความยุติธรรม

4. เครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม

4.1 การศึกษาสามารถเป็นอาวุธที่มีพลังในการเสริมสร้างผู้นำและประชาชนที่มีความรับผิดชอบในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น

4.2 การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคม

เนลสัน แมนเดลาให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างยิ่ง โดยมองว่าเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในสังคม อีกทั้งยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมและความยุติธรรม การศึกษามีบทบาทในการให้โอกาสแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังหรือสถานะทางสังคม แมนเดลาเชื่อว่า การศึกษาสามารถสร้างสังคม

ที่มีความเท่าเทียมมากขึ้น ซึ่งนับเป็นฐานรากของการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคม

สังคมออนไลน์กับการเมืองไทยที่เอื้อต่อผู้มีอำนาจ

การวิเคราะห์สังคมออนไลน์กับการเมืองไทยที่เอื้อต่อผู้มีอำนาจสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การควบคุมข้อมูลและการสื่อสาร สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลอย่างมากในการเผยแพร่ข้อมูลและความคิดเห็นทางการเมือง ผู้มีอำนาจสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการควบคุมข้อมูลและการสื่อสาร เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและลดความขัดแย้ง (เกรียงไกร บุญมั่ง และขวัญฟ้า ศรีประพันธ์, 2565) สื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญมากกว่าการเผยแพร่ข้อมูลเพียงอย่างเดียว การสื่อสารผ่านสื่อเหล่านี้สามารถกำหนดการรับรู้ของสาธารณชนและมีอิทธิพลต่อวาทกรรมทางการเมือง ซึ่งบ่อยครั้งทำให้เส้นแบ่งระหว่างข้อเท็จจริงและการโฆษณาชวนเชื่อนั้นไม่ชัดเจน เช่น การเผยแพร่ข้อมูล ผู้มีอำนาจสามารถใช้สื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และปกป้องตัวเองจากข้อมูลที่เป็นอันตรายหรือเป็นเท็จ การใช้โซเชียลมีเดียอย่างชำนาญสามารถช่วยให้ผู้มีอำนาจสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและรักษาฐานการสนับสนุนไว้ได้

2. การสร้างความขัดแย้งและการแบ่งแยก สื่อออนไลน์สามารถถูกใช้ในการสร้างความขัดแย้งและการแบ่งแยกในสังคม โดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือน ซึ่งสามารถทำให้ประชาชนมีความเข้าใจผิดและเกิดความขัดแย้งกัน (ยุทธพร อิศรชัย, 2565) เช่น การแพร่ข้อมูลที่ผิด (Fake News) การแพร่ข้อมูลที่เท็จหรือบิดเบือนสามารถทำให้ประชาชนมีความเข้าใจผิดและเกิดความขัดแย้งในหมู่คนที่สนับสนุนต่างฝ่าย เหตุการณ์เหล่านี้สามารถทำให้ผู้มีอำนาจสามารถควบคุมสถานการณ์และใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งดังกล่าวได้

3. การใช้สื่อออนไลน์ในการระดมความคิดเห็น ผู้มีอำนาจสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการระดมความคิดเห็นและการสนับสนุนจากประชาชน โดยการสร้างแพลตฟอร์มสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเปิดให้ประชาชนสามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อระดมความคิดเห็นและการสนับสนุน เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแคมเปญออนไลน์ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้มีอำนาจได้รับการสนับสนุนและเชื่อมต่อกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การใช้สื่อออนไลน์ในการสร้างดุลยภาพ สื่อออนไลน์สามารถเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและดุลยภาพการทำงานของผู้มีอำนาจ โดยการเผยแพร่ข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นธรรมและถูกต้อง ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความ

ยุติธรรมในกระบวนการทางการเมือง (ยุทธพร อิศรัชย์, 2565) เช่น ในทางกลับกันสื่อออนไลน์ยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบการทำงานของผู้มีอำนาจประชาชน หรือ ผู้นำ น่าจะเป็นผู้นำที่สร้างความโปร่งใส โดยเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม

ดังนั้นจะเห็นว่าสังคมออนไลน์สามารถเป็นอาวุธสองคมที่ทำให้ผู้มีอำนาจได้รับประโยชน์หรือถูกตรวจสอบได้อย่างละเอียด ขึ้นอยู่กับการใช้และบริบททางการเมืองในประเทศผลกระทบของแพลตฟอร์มโซเชียลออนไลน์ที่มีต่อพลวัตทางการเมืองได้กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำหรือผู้มีอำนาจในการกำหนดความคิดเห็นของประชาชนและอิทธิพลต่อการกำกับการบริหารจัดการของรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่ความต้องการในการสร้างกฎระเบียบและนโยบายที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีนี้ในขณะเดียวกันก็ป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อประชาธิปไตย

วิเคราะห์แนวคิดอาวุธเปลี่ยนโลกของเนลสัน แมนเดลา ระหว่างสังคมออนไลน์กับการเมืองไทยที่เอื้อต่อผู้มีอำนาจ

เนลสัน แมนเดลา เชื่อว่า การศึกษาเป็นอาวุธที่มีพลังมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงโลก การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการเผชิญหน้ากับความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิต การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมการศึกษาส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และช่วยให้บุคคลสามารถท้าทายความไม่ยุติธรรม ในที่สุดนำไปสู่สังคมที่เท่าเทียมกันมากขึ้นซึ่งมีการได้ยินเสียงที่หลากหลายและให้ความสำคัญ การมีส่วนร่วมของทุกคนในการสร้างอนาคตที่ดีกว่า การศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลเติบโต แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชนและประเทศอีกด้วย

สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลอย่างมากในการเผยแพร่ข้อมูลและความคิดเห็นทางการเมือง การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรมสามารถเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน การใช้สื่อออนไลน์ในการระดมความคิดเห็นและการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง นอกจากนี้ยังส่งเสริมการสนทนาและการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มที่หลากหลาย ทำให้พลเมืองมีข้อมูลมากขึ้น ซึ่งสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างแข็งขัน

วิเคราะห์แนวคิดอาวุธเปลี่ยนโลกของเนลสัน แมนเดลา ระหว่างสังคมออนไลน์กับการเมืองไทยที่เอื้อต่อผู้มีอำนาจ เนลสัน แมนเดลา เชื่อมั่นว่าการศึกษาคืออาวุธที่ทรงพลัง

ที่สุดที่สามารถเปลี่ยนแปลงโลกได้ ท่านได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับการแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้ และสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์

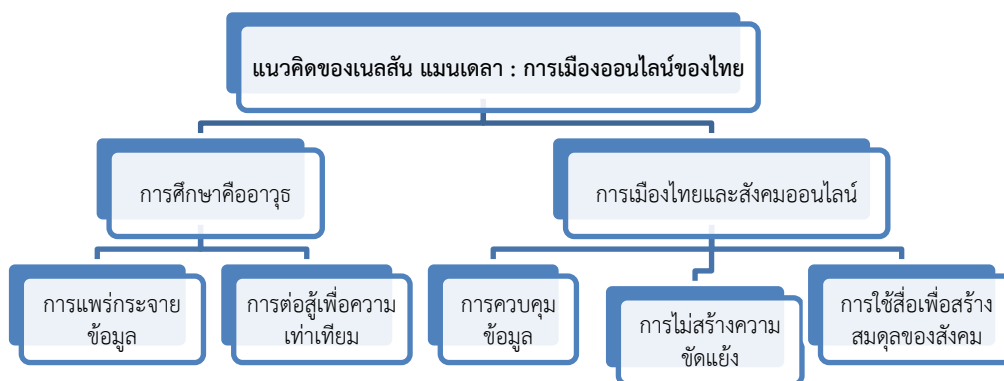
ในทางกลับกัน สังคมไทยในยุคปัจจุบันใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สื่อออนไลน์มีความสามารถในการกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น การใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้และการตระหนักรู้ทางการเมืองก็มีความสำคัญไม่น้อย การศึกษาและการใช้สื่อออนไลน์สามารถรวมกันเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ การนำทั้งสองแนวทางนี้มาบูรณาการจะช่วยให้สังคมมีความรู้และความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การเมืองไทยที่เอื้อต่อผู้มีอำนาจในปัจจุบัน การเมืองไทยมีการใช้สื่อออนไลน์เพื่อควบคุมข้อมูลและการสื่อสาร ผู้มีอำนาจสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและลดความขัดแย้ง สื่อออนไลน์มีบทบาทในการลดความขัดแย้งและการแบ่งแยกในสังคม ซึ่งบางครั้งสามารถนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้งระหว่างประชาชนได้ การใช้สื่อออนไลน์ในการระดมความคิดเห็นและการสนับสนุนจากประชาชนสามารถช่วยให้ผู้มีอำนาจได้รับการสนับสนุนและสร้างความเชื่อมต่อกับประชาชนได้ในบริบทนี้ บทบาทของโซเชียลมีเดียมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเป็นการกำหนดการรับรู้ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อวาทกรรมทางการเมือง ซึ่งมักนำไปสู่มุมมองโพลารไรซ์ภายในสังคม การเฝ้าระวังและการควบคุมข้อมูลในสื่อออนไลน์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้มีอำนาจใช้ในการรักษาสถานะของตนเอง และส่งผลต่อทิศทางของการเมืองไทยอย่างมีนัยสำคัญ

การเชื่อมโยงแนวคิดของแมนเดลากับสังคมออนไลน์และการเมืองไทย การนำแนวคิดของแมนเดลามาปรับใช้ในบริบทของสังคมออนไลน์และการเมืองไทยสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรมสามารถช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชน การใช้สื่อออนไลน์ในการระดมความคิดเห็นและการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง ด้วยการส่งเสริมการสนทนาแบบเปิดและส่งเสริมมุมมองที่หลากหลาย แพลตฟอร์มเหล่านี้สามารถช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการอภิปรายทางการเมืองและการตัดสินใจอย่างเข้มข้นมากขึ้น การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างประชาชนและผู้แทนทางการเมืองจะเป็นกุญแจสำคัญ

ในการพัฒนาทางเลือกที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

จากแนวคิดอาวุธเปลี่ยนโลกของเนลสัน แมนเดลา เมื่อผสมผสานกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์และการเมืองในไทย เนลสันใช้การศึกษาเพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเปลี่ยนแปลงสังคม ส่วนการเมืองไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเปลี่ยนแปลงและสร้างความโปร่งใส การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทยจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้มีอำนาจ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน รวมทั้งสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นธรรมภายในสังคม สื่อออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการยืนยันสิทธิมนุษยชน การควบคุมข้อมูลที่เข้าถึงได้อย่างกว้างขวางสามารถนำมาซึ่งความโปร่งใสในกระบวนการทางการเมือง ปรัชญาการเมืองของเนลสัน แมนเดลาส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อการเมืองไทยในยุคสังคมออนไลน์ หลักการของเขาเกี่ยวกับความครอบคลุม การให้อภัย การสนทนา และประชาธิปไตยสะท้อนถึงผู้คนจำนวนมากที่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือในการแสดงออกและระดมพลทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ในยุคใหม่นี้ยังมีอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลที่ผิดพลาดและการแบ่งขั้วในสังคม พลเมืองไทยจำเป็นต้องยึดมั่นในค่านิยมของปรัชญาของเนลสัน แมนเดลา พร้อมกับตระหนักถึงอุปสรรคเหล่านี้ เพื่อสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้น ดังนั้น การบูรณาการแนวคิดของแมนเดลา กับสังคมออนไลน์และการเมืองไทยจะช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและมีความสามัคคีมากขึ้น การศึกษาเป็นอาวุธที่มีพลังที่สุดในการเปลี่ยนแปลง

โลก และการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร บุญมั่ง และขวัญฟ้า ศรีประพันธ์. (2565). การสื่อสารภาพลักษณ์ทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักการเมืองไทย. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 10(2), 195-220.
- ญดา สัตตะจุจางษ์. (2565). เนลสัน แมนเดลา เพื่ออิสรภาพของชาวแอฟริกาใต้. สืบค้น 1 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/yp5zB>
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดี แสงมเหษณ์. (2557). *ค่านิยมของประชาชนต่อการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมทางสังคมไทยปี 2557*. กรุงเทพฯ: บริษัท ชัน แพคเกจจิ้ง.
- ทินพันธ์ นาคาตะ. (2543). *ประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- ยุทธพร อิศรัชย์. (2565). ความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลให้การใช้อินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในประเทศไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(1), 378-391.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2564). *ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย.
- Callinicos, L. (2004). *Oliver Tambo: Beyond the Engeli Mountains*. Africa: New Africa Books.

การพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงเยาวชนกระทำผิดซ้ำ ด้วย Machine Learning ภายใต้กรอบอริยสัจ 4*

DEVELOPMENT OF A YOUTH RECIDIVISM RISK ASSESSMENT SYSTEM USING MACHINE LEARNING UNDER THE FRAMEWORK OF THE FOUR NOBLE TRUTHS

พระหลง อิทธิญาโน, อรุณรักษ์ ธนเลิศลาภ, ณณัญฐ์ เกียรติวิทยาการ
Phra Long Itthiyano, Arunrak Thanalertlap, Nanat Kiattiyakorn

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงเยาวชนกระทำผิดซ้ำโดยบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับเทคโนโลยี Machine Learning เพื่อแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำในเยาวชนไทยที่มีอัตราสูงถึงร้อยละ 41 ภายใน 3 ปีหลังการปล่อยตัว ระบบที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 โดยเริ่มจากขั้นตอนการระบุปัญหา (ทุกข์) ผ่านการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามด้วยการวิเคราะห์สาเหตุ (สมุทัย) ด้วยเทคนิค Machine Learning ที่ใช้อัลกอริธึมแบบ Markov Chain และ Unsupervised Learning เพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ ระบบกำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) ที่ชัดเจนในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำและวางแนวทางแก้ไข (มรรค) ที่ประยุกต์ใช้ Explainable AI (XAI) และ Fairness-Aware Scoring System เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม ผลการทดสอบระบบพบว่าสามารถระบุกลุ่มเสี่ยงได้แม่นยำสูงถึง ร้อยละ 78 และนำไปสู่การออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มทดลองได้ร้อยละ 32 เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม การบูรณาการแนวคิดพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการคัดกรองและประเมินความเสี่ยง แต่ยังเสริมสร้างการทำงานที่สอดคล้องกับหลักคิดและวัฒนธรรมไทย โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การฟื้นฟูและป้องกันมากกว่าการลงโทษ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบยุติธรรมเยาวชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อริยสัจ 4; การประเมินความเสี่ยง; เครื่องจักรเรียนรู้; กระบวนการยุติธรรมเยาวชน

* Received March 3, 2025; Revised March 24, 2025; Accepted March 26, 2025

Abstract

The development of a youth recidivism risk assessment system integrating the Four Noble Truths with Machine Learning technology to address the high recidivism rate among Thai youth, which reaches 41% within three years after release. The developed system has a structure aligned with the Four Noble Truths, beginning with problem identification (Dukkha) through empirical data collection, followed by causal analysis (Samudaya) using Machine Learning techniques such as Markov Chain algorithms and Unsupervised Learning to identify risk factors leading to recidivism. The system sets clear goals (Nirodha) to reduce recidivism rates and establishes solution approaches (Magga) that apply Explainable AI (XAI) and Fairness-Aware Scoring Systems for transparency and equity. System testing results show a high accuracy rate of 78% in identifying at-risk groups, leading to the design of effective individualized rehabilitation plans that reduced recidivism rates in the experimental group by 32% compared to the control group. The integration of Buddhist philosophy with modern technology not only enhances the efficiency of risk assessment and screening systems but also strengthens operational alignment with Thai cultural principles and thinking. This approach prioritizes the ultimate goals of rehabilitation and prevention over punishment, establishing a crucial foundation for sustainable development of the juvenile justice system.

Keywords: Four Noble Truths; Risk Assessment; Machine Learning; Juvenile Justice System

บทนำ

Mori & Harada (2024) กล่าวถึง ปัญหาการกระทำผิดซ้ำในเยาวชนเป็นประเด็น ที่ได้รับความสนใจจากนักวิจัยทั่วโลก เนื่องจากมีผลกระทบต่อสังคมและระบบยุติธรรม ซึ่งเห็นว่าการใช้ Machine Learning ในการประเมินความเสี่ยงสามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำในการพยากรณ์พฤติกรรมของเยาวชนที่เคยกระทำผิด อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความโปร่งใสของอัลกอริธึมและการนำไปใช้ในเชิงนโยบาย การพัฒนาระบบที่สามารถอธิบายผลลัพธ์ได้ชัดเจนจะช่วยให้เกิดการยอมรับจากผู้ใช้งานขึ้น ปัญหาการกระทำผิดซ้ำในเยาวชนเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก แม้ว่า

จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนจะมีแนวโน้มลดลง แต่สัดส่วนของการกระทำผิดซ้ำกลับเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีหลังการปล่อยตัว พบว่ามีอัตราการกระทำผิดซ้ำสูงถึงร้อยละ 41 เว็บไซต์ Hfocus (2024) ซึ่งได้รายงานการสะท้อนถึงข้อจำกัดของกระบวนการฟื้นฟูและการคืนเยาวชนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ ปัญหาภายในครอบครัว การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

อัญชัญ อันชัยศรี (2565) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันของการกระทำผิดซ้ำในเยาวชนไทย โดยอ้างอิงข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนระบุว่า ในปี พ.ศ. 2563 มีคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนจำนวน 19,470 คดี โดยความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีจำนวนถึง 9,600 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 49.31 ของคดีทั้งหมด นอกจากนี้ THAIPBS (2567) ยังได้กล่าวว่าสถิติยังแสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 17-18 ปี ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ ปัญหาภายในครอบครัว การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการฟื้นฟู การวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้สามารถอาศัยแนวคิดหลักคำสอนทางพุทธศาสนาในการเข้าใจปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก (อภิ.วิ. 35/145/127) กล่าวว่า หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ (ปัญหาที่เกิดขึ้น) ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดการสนับสนุนที่ดีจากครอบครัว และขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง นิโรธ (การดับทุกข์) หมายถึงไม่กลับไปสู่สาเหตุของทุกข์อีก หากนำมาประยุกต์กับเยาวชนที่เคยทำผิด นิโรธ คือ การเปลี่ยนแปลงตนเองจนไม่ย้อนกลับไปทำผิดซ้ำ ไม่ใช่แค่เลิกเพราะถูกบังคับ แต่เกิดจากความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำ มรรค (แนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา) ได้แก่ การใช้ Machine Learning ใช้เทคโนโลยีมาวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงอย่างแม่นยำเพื่อให้สามารถออกแบบมาตรการป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการคาดการณ์ความเสี่ยงของเยาวชนแต่ละคน และการนำแนวทางด้านจิตวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน

การบูรณาการแนวคิดอริยสัจ 4 กับเทคโนโลยี Machine Learning ทำให้สามารถวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Machine Learning จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างแม่นยำเพื่อระบุปัจจัยเสี่ยง ขณะที่แนวคิดทางพุทธศาสนาจะช่วยสร้างกรอบแนวทางในการป้องกันและฟื้นฟูเยาวชนอย่างยั่งยืน เว็บไซต์ Bangkokbiznews (2022) การใช้แนวทางแบบองค์รวมที่รวมเอาทั้งเทคโนโลยีและมิติทางสังคมจะช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในไทย

ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีจำนวนสูงถึง ร้อยละ 49.31 ของคดีทั้งหมด จึงมีการพัฒนา 3 แพลตฟอร์มและ 8 นวัตกรรมยุติธรรมเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำและสร้างโอกาสการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ

การบูรณาการแนวคิดอริยสัจ 4 กับ Machine Learning มีศักยภาพแก้ไขปัญหายาวชนกระทำผิดซ้ำในไทย ซึ่งพบว่ามียอดอัตราสูงถึง 41% หลังปล่อยตัว 3 ปี โดยคดียาเสพติดครองสัดส่วนเกือบครึ่งของคดีทั้งหมด สภาพครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง กลุ่มเพื่อนที่มีความเสี่ยง และบริบทแวดล้อมที่ไม่สนับสนุนการปรับตัวเป็นปัจจัยหลัก การพัฒนานวัตกรรมยุติธรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติกฎหมาย นิติวิทยาศาสตร์ และการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำและสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ

การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับระบบประเมินความเสี่ยง

การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 เข้ากับระบบประเมินความเสี่ยงในยาวชนกระทำผิดสร้างกรอบแนวคิดที่มีประสิทธิภาพกับบริบทสังคมไทย โดยที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2555) ได้อธิบายว่าอริยสัจ 4 คือความจริงอันประเสริฐที่ทำให้ผู้เข้าถึงเป็นอริยะ ซึ่งมีลักษณะคล้ายวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับปัญหา ร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เริ่มต้นจากการกำหนดรู้ทุกข์หรือการระบุปัญหาตามด้วยการสืบค้นสมุทัยเพื่อรู้สิ่งที่เป็สาเหตุแห่งทุกข์ผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงกำหนดนิโรธหรือสภาวะดับทุกข์ที่เป็นเป้าหมายของการพ้นปัญหา และท้ายที่สุดคือการปฏิบัติตามมรรคซึ่งเป็นหนทางหรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ สอดคล้องกับที่ Damnoen et al. (2021) ได้เน้นย้ำเพิ่มเติมว่าการแก้ปัญหาจะเกิดประสิทธิผลต้องดำเนินการครบทั้ง 4 ขั้นตอน คือการระบุปัญหา การค้นหาสาเหตุ การกำหนดจุดมุ่งหมาย และการวางแผนแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะนำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริงและการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

วิฒนะ กัลป์ยาณพัฒน์กุล (2560) ชี้ให้เห็นว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการจัดการที่ครอบคลุมการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน ดูแล ตรวจสอบ และควบคุม ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม หน้าที่ และกระบวนการทำงานขององค์กรโดยมีเป้าหมายเพื่อลดความเสียหายให้น้อยที่สุด ในแนวทางเดียวกันนี้ อุดม เศษโพธิ์ (2562) ได้ศึกษาและพบว่าองค์กรต่างๆ มักเผชิญกับปัญหาความเสี่ยงในระดับมาก ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุหลักมาจากทักษะการปฏิบัติงานที่ไม่เพียงพอ รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีสภาพไม่สมบูรณ์ ตลอดจนการไม่บันทึกข้อมูลอย่างครบถ้วน อันส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมขององค์กร นอกจากนี้ การศึกษาเชิงลึกของกิริติ แก้วสกุล และคณะ (2566) ได้ขยายความเข้าใจเพิ่มเติมโดยพบว่าสถานศึกษามีการบริหารความเสี่ยง

ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาตามกรอบอริยสัจ 4 แล้ว ด้านการประเมินความเสี่ยง (ซึ่งสอดคล้องกับสมุทัย) มีการปฏิบัติมากที่สุด ในขณะที่ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (ซึ่งเทียบได้กับทุกข์) มีการปฏิบัติน้อยที่สุด จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้สามารถสรุปแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่มีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่ การระบุความเสี่ยง (ทุกข์) ตามด้วยการวิเคราะห์โอกาสเกิดความเสี่ยง (สมุทัย) จากนั้นจึงมุ่งสู่การแสวงหาวิธีป้องกัน (มรรค) และท้ายที่สุดคือการประเมินความสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันความเสี่ยง (นิโรธ) ซึ่งครบถ้วนตามกระบวนการของหลักอริยสัจ 4 ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับระบบประเมินความเสี่ยงในเยาวชนกระทำผิด สร้างกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์และบริบทสังคมไทยโดยเชื่อมโยงการระบุปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์สาเหตุ (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) และการวางแผนทางแก้ไข (มรรค) เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ งานวิจัยพบว่าองค์กรมักให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยง (สมุทัย) มากกว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ (ทุกข์) ซึ่งแสดงถึงความไม่สมดุลในการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 กระบวนการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทุกขั้นตอนอย่างเท่าเทียมและเชื่อมโยงกัน

การพัฒนาโมเดล Machine Learning สำหรับการประเมินความเสี่ยง

Machine Learning ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อพยากรณ์พฤติกรรมทางอาชญากรรมอย่างแพร่หลายมากขึ้น โดย Larcenko (2025) ได้ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ Markov Chain Methods ในการจำลองพฤติกรรมอาชญากรรมและคาดการณ์แนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งอาศัยข้อมูลทางศาลและข้อมูลทางอาชญาวิทยาจริงเป็นฐานในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองดังกล่าวสามารถสะท้อนพฤติกรรมของผู้ต้องหาในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ความเสี่ยงได้แม่นยำยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้ Machine Learning ในการประเมินความเสี่ยงจำเป็นต้องมีการจัดการข้อมูลอย่างเหมาะสม ดังที่ Laqueur (2025) ได้ทำการศึกษาและนำเสนอผลงานเกี่ยวกับการใช้ Machine Learning เพื่อระบุร้านค้าอาวุธที่มีความเสี่ยงสูง ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้โมเดลที่สามารถจัดกลุ่มข้อมูลแบบ Unsupervised Learning มีศักยภาพอย่างมากในการช่วยให้ผู้บังคับใช้กฎหมายติดตามร้านค้าที่มีแนวโน้มกระทำผิดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยข้อมูลที่นำมาใช้ในการฝึกโมเดลนั้นได้มาจากการตรวจสอบยอดขายอาวุธและการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ซื้ออย่างละเอียด

อีกประเด็นสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามคือการเลือกอัลกอริธึมที่เหมาะสมและการตั้งค่าพารามิเตอร์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาโมเดลที่มีความแม่นยำสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Potla (2024) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ Explainable AI (XAI) ในกระบวนการยุติธรรม ผลการศึกษาบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าการประยุกต์ใช้เทคนิค SHAP และ LIME สามารถเพิ่มความโปร่งใสให้กับโมเดลและช่วยให้สามารถอธิบายผลลัพธ์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังการประเมินความเสี่ยงของบุคคลได้อย่างถ่องแท้ ท้ายที่สุด Chang et al. (2025) ได้นำเสนอแนวทางที่น่าสนใจในการออกแบบ Fairness-Aware Scoring System สำหรับการตัดสินใจโดยอัลกอริธึมในกระบวนการยุติธรรม โดยผลการวิจัยได้ยืนยันว่าการผสมผสาน fairness constraints เข้ากับโมเดล Machine Learning นั้นสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการพยากรณ์พฤติกรรมของผู้ต้องหาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งนับเป็นความก้าวหน้าสำคัญในการพัฒนาระบบที่มีความเป็นธรรมและโปร่งใสมยิ่งขึ้น

Machine Learning ถูกประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อพยากรณ์พฤติกรรมอาชญากรรม โดยงานวิจัยล่าสุดพบว่าเทคนิคต่าง ๆ เช่น Markov Chain Methods และ Unsupervised Learning สามารถช่วยคาดการณ์ความเสี่ยงได้แม่นยำยิ่งขึ้น การพัฒนาโมเดลที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงการเลือกอัลกอริธึมที่เหมาะสม การใช้ Explainable AI (XAI) เพื่อความโปร่งใส และการออกแบบที่คำนึงถึงความเป็นธรรม (Fairness-Aware) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการตัดสินใจ

การประยุกต์ใช้และผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเยาวชน

แนวทางการนำระบบไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมเยาวชน ใช้ AI มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเยาวชนสามารถช่วยให้เกิดกระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในขั้นตอนก่อนพิจารณาคดี ซึ่ง AI สามารถช่วยคัดกรองเยาวชนที่มีแนวโน้มกระทำความผิดซ้ำได้อย่างแม่นยำ ดังที่ Kadiri et al. (2024) ศึกษาการใช้ Machine Learning และ predictive analytics ในการประเมินความเสี่ยงของเยาวชนที่เข้าสู่ระบบยุติธรรม และพบว่าโมเดลสามารถช่วยลดความผิดพลาดในการพิจารณาคดีเบื้องต้นได้ นอกจากนี้ ในขั้นตอนการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูรายบุคคล AI ยังสามารถช่วยออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสุขภาพจิต การศึกษาและสภาพแวดล้อมทางสังคม โดย Nation (2566) ได้เปิดเผยว่าประเทศไทยมีการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ โดยแบ่งตามช่วงอายุดังนี้ เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี ไม่ต้องรับโทษทางอาญา ดำรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสืบสวนข้อเท็จจริง จัดประชุมทำแผนฟื้นฟูและคุ้มครองสวัสดิภาพ เด็กอายุ 12-15 ปี ดำรวจแจ้งผู้ปกครองและสถานพินิจฯ

ดำเนินการสอบสวนและจัดทำแผนฟื้นฟูภายใน 30 วัน ส่งตัวไปศาลเยาวชนและครอบครัว ภายใน 24 ชั่วโมง ศาลอาจออกคำเตือน ปลดปล่อยตัวชั่วคราว ส่งไปสถาบันการศึกษา/ ฝึกอบรม หรือมอบให้บุคคล/องค์กรที่ศาลเห็นสมควร เยาวชนอายุ 15-18 ปี ตำรวจ ส่งผู้กระทำผิดไปสถานพินิจฯ และส่งเรื่องให้ทนายความ ส่งตัวไปศาลเยาวชนและครอบครัวภายใน 24 ชั่วโมง หากมีการตัดสินลงโทษ จะลดโทษทางอาญาลงครึ่งหนึ่ง ในบางกรณีอาจโอนคดีไปยังศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีทั่วไป กระบวนการนี้มุ่งเน้น การฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมากกว่าการลงโทษ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งคล้อยกับวารุณี จันทรทอง (2565) พบว่าการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีขั้นตอน การตรวจสอบการจับกุมที่ซ้ำซ้อน ซึ่งแม้จะมุ่งป้องกันการปฏิบัติโดยไม่ชอบของตำรวจ แต่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมนานเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษที่มีการฝึกอบรมตำรวจเฉพาะด้านและให้อำนาจตำรวจ ในการพิจารณาปล่อยตัวเด็กได้โดยตรงในคดีไม่ร้ายแรง

การพัฒนากระบวนการประเมินความเสี่ยงโดยใช้ AI ในกระบวนการยุติธรรมเยาวชนไทย จำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและความเป็นธรรม โดยระบบ ควรสามารถคัดกรองเยาวชนที่มีความเสี่ยงได้อย่างแม่นยำ แต่ต้องสอดคล้องกับระบบ กฎหมายไทยที่เน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ กระบวนการที่มีความซ้ำซ้อนในปัจจุบัน อาจได้รับการปรับปรุงด้วยระบบ AI ที่ช่วยกลั่นกรองและเร่งกระบวนการ แต่ต้องระวัง ไม่ให้เกิดอคติในอัลกอริทึมที่อาจซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม การออกแบบระบบ จึงควรบูรณาการมุมมองทางสังคมศาสตร์ หลักพุทธศาสนา และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดระบบที่เคารพสิทธิของเยาวชนขณะเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำ ผิดซ้ำอย่างยั่งยืน

สรุป

แนวทางการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับเทคโนโลยี Machine Learning เพื่อแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำในเยาวชนไทย ซึ่งมีอัตราสูงถึงร้อยละ 41 ในช่วง 3 ปีหลัง ปล่อยตัว โดยเฉพาะคดียาเสพติดที่มีสัดส่วนเกือบครึ่งของคดีทั้งหมด การนำอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้กับระบบการประเมินความเสี่ยงสร้างกรอบการทำงานที่สอดคล้องกับบริบท สังคมไทย เริ่มจากการกำหนดรู้ทุกข์ (ระบุปัญหา) สืบค้นสมุทัย (วิเคราะห์สาเหตุ) กำหนด นิโรธ (เป้าหมายการแก้ไข) และปฏิบัติตามมรรค (วิธีการแก้ไข) ซึ่งมีความคล้ายคลึง กับระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ โดยการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพต้องให้

ความสำคัญกับทุกขั้นตอนอย่างสมดุล ขณะที่เทคโนโลยี Machine Learning นำเสนอเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลและคาดการณ์ความเสี่ยง

การนำระบบประเมินความเสี่ยงไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเยาวชนควรคำนึงถึงหลายมิติ ทั้งการใช้เทคนิคที่เหมาะสม เช่น Explainable AI เพื่อสร้างความโปร่งใสและการออกแบบระบบที่คำนึงถึงความเป็นธรรม โดยต้องสอดคล้องกับระบบกฎหมายไทยที่เน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ และใช้แนวทางแบบองค์รวมที่บูรณาการทั้งมิติทางสังคมศาสตร์และเทคโนโลยี AI สามารถช่วยปรับปรุงกระบวนการที่มีความซับซ้อนในปัจจุบัน ทั้งในขั้นตอนก่อนพิจารณาคดีและการวางแผนฟื้นฟูรายบุคคล แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดอคติในอัลกอริทึมที่อาจซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำในสังคม การออกแบบระบบที่มีประสิทธิภาพจึงต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของสังคมไทย เคารพสิทธิของเยาวชนและสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงเทคนิคกับคุณค่าทางมนุษยธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ แก้วสกุล และคณะ. (2566). การบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. *วารสารครุศาสตรปริญา*, 2(1), 22-33.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: ผลิตีเอ็ม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒน์ กัลป์ยาน์พัฒนกุล. (2560). การบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 6(พิเศษ), 166-180.
- วารุณี จันทร์ทอง. (2565). *การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย*. สืบค้น 3 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/Qhlei>
- อัญชลี อันชัยศรี. (2565). *เพิ่มโอกาส สร้างงาน หยุด เด็ก-เยาวชน กระทำผิดซ้ำ*. สืบค้น 2 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/3TV40>
- อุดม เศษโพธิ์. (2562). *การบริหารความเสี่ยงมหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเพชรบูรณ์* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bangkokbiznews. (2022). *Stop! Children and youth repeat offences, push 3 platforms, 8 innovations for justice to challenge Thailand*. Retrieved March 3, 2025, from <https://shorturl.asia/l4T0y>

- Chang, X. et al. (2025). *EXPRESS: Toward a Fairness-Aware Scoring System for Algorithmic Decision-Making*. Retrieved March 3, 2025, from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/10591478251318918>
- Damnoen, P. S. et al. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Relions and Cultures*, 5(2), 126-135.
- Hfocus. (2024). *The Department of Mental Health and the Department of Juvenile Observation and Protection solve the problem of Thai children and youth being repeatedly arrested for committing crimes, increasing by 41 %*. Retrieved March 3, 2025, from <https://shorturl.asia/N8BLM>
- Kadiri, C. et al. (2024). *The Role of Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning in Social Work Practice*. Retrieved March 3, 2025, from <https://shorturl.asia/NdQf5>
- Laqueur, H. S. & Smirniotis, C. (2025). *Identifying high-risk firearms dealers: A machine learning study of rapidly diverted firearm sales in California*. Retrieved March 3, 2025, from <https://shorturl.asia/tOHeF>
- Larcenko, M. O. (2025). *Modeling criminal behavior using Markov chain methods*. Retrieved March 3, 2025, from https://www.researchgate.net/publication/389355011_MODELING_CRIMINAL_BEHAVIOR_USING_MARKOV_CHAIN_METHODS
- Mori, T. & Harada, K. (2024). *The limited value of machine learning approach to improving predictive performance: The Ministry of Justice Case Assessment Tool*. Retrieved March 2, 2025, from <https://psycnet.apa.org/record/2024-75021-003>
- Nation. (2023). *Procedures for juvenile and adolescent prosecution in Thailand*. Retrieved March 3, 2025, from <https://shorturl.asia/btr2B>
- Potla, R. T. (2024). *Explainable AI (XAI) and its Role in Ethical Decision-Making*. Retrieved March 3, 2025, from <https://shorturl.asia/EVQcQ>
- THAIPBS. (2024). *Youth and children who commit repeated offences within 1 year*. Retrieved March 2, 2025, from <https://shorturl.asia/vHpEe>

การพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัล*

HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT FOR SUPPORTING INDUSTRIAL TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ERA

พระหลง อิทธิญาโน

Phra Long Itthiyano

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันในยุคดิจิทัลส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย อุตสาหกรรม 4.0 ได้ปฏิวัติรูปแบบการผลิต การบริการ และการดำเนินธุรกิจผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ ส่งผลให้ความต้องการทักษะแรงงานเปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลจากงานวิจัยชี้ว่าแรงงานไทยราว 45% (17 ล้านคน) ขาดทักษะดิจิทัลและเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ปัญหาสำคัญ คือ ช่องว่างระหว่างการศึกษา กับความต้องการของตลาดแรงงาน และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสพัฒนาทักษะระหว่างเมืองกับชนบท แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย การปฏิรูประบบการศึกษาให้ทันสมัยและยืดหยุ่น การพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อให้ทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของกำลังคนไทยในการรับมือกับความท้าทายและโอกาสในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

คำสำคัญ: ทักษะดิจิทัล; อุตสาหกรรม 4.0; การพัฒนากำลังคน

Abstract

The disruptive changes in the digital era have significantly impacted industries and labor markets worldwide, including Thailand. Industry 4.0 has revolutionized production methods, services, and business operations through the application of intelligent technologies, resulting in shifting

---

* Received March 1, 2025; Revised March 23, 2025; Accepted March 26, 2025

workforce skill demands. Research indicates that approximately 45% of Thai workers (17 million people) lack digital skills and risk being replaced by automated systems. Key challenges include the gap between education and labor market requirements, and inequality in accessing skill development opportunities between urban and rural areas. Approaches to workforce development to accommodate these changes include modernizing and making the education system more flexible, continuous development of digital skills, establishing lifelong learning systems, and creating collaboration between government, private sectors, and educational institutions. These efforts aim to build a learning ecosystem that enables everyone to develop themselves equally and continuously, leading to the preparation of Thailand's workforce to face challenges and opportunities in the digital economy.

Keywords: Digital Skills; Industry 4.0; Workforce Development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันในยุคดิจิทัลส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศไทยที่กำลังเร่งพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล อุตสาหกรรม 4.0 ได้ปฏิวัติรูปแบบการผลิต การบริการ และการดำเนินธุรกิจผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง และระบบอัตโนมัติ ดังที่ Schwab (2016) กล่าวว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่จะนำไปสู่การหลอมรวมโลกกายภาพ โลกดิจิทัล และโลกชีวภาพ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อตลาดแรงงานสร้างความท้าทายสำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในการปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการกำลังคนยุคใหม่ ทักษะที่เคยเป็นที่ต้องการกำลังถูกแทนที่ด้วยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และทักษะดิจิทัลที่ซับซ้อนมากขึ้น McKinsey Global Institute (2021) พบว่า ภายในปี 2030 แรงงานทั่วโลกราว 375 ล้านคนจะต้องเปลี่ยนประเภทงานและพัฒนาทักษะใหม่ Kwanya (2024) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมสารสนเทศที่เกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ โดยเน้นไปที่การหลอมรวมของระบบดิจิทัล กายภาพ และชีวภาพ ในงาน Handbook On Information Sciences โดยระบุว่าการเปลี่ยนแปลงนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีที่เราสร้างและจัดการความรู้ ตลอดจนบทบาทของเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ และข้อมูลขนาดใหญ่ในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ

การขาดแคลนแรงงานทักษะสูงในด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญของเศรษฐกิจไทย ข้อมูลจาก Interat (2021) ระบุว่าภายหลังโควิด-19 ความต้องการแรงงานที่มีทักษะทางเทคโนโลยี เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics), ปัญญาประดิษฐ์ (AI), และการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) เพิ่มขึ้น แต่แรงงานไทยจำนวนมากยังขาดทักษะที่จำเป็น ศนิชา ละครพล (2565) เปิดเผยผลวิจัยพบว่าแรงงานไทย 45% หรือประมาณ 17 ล้านคน ขาดทักษะด้านดิจิทัล และมีความเสี่ยงที่จะถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ สถานการณ์นี้อาจทวีความรุนแรงขึ้นจากผลกระทบของโควิด-19 ที่อาจทำให้แรงงานจำนวนมากหลุดออกจากระบบและพลาดโอกาสในการพัฒนาทักษะดิจิทัล ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

ไทยรัฐออนไลน์ (2564) กล่าวว่าโควิด-19 เพิ่มความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาเนื่องจากขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยี โดย WEF พบว่ามีเพียง 54.9% ของแรงงานไทยที่มีทักษะดิจิทัล จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลเพื่อสร้างความเท่าเทียมและฟื้นฟูเศรษฐกิจ ยังขาดทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐานและทักษะเชิงเทคนิคที่จำเป็น ความท้าทายในการพัฒนากำลังคนมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ช่องว่างทักษะระหว่างแรงงานรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ รวมถึงความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในบางพื้นที่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการพัฒนาทักษะ การพัฒนาทักษะของแรงงานในปัจจุบันต้อง มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี งานวิจัยชี้ว่าการศึกษาในประเทศไทยยังไม่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงานได้ดีพอ โดยเฉพาะในแง่ของทักษะดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษาไทยยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและตลาดแรงงาน

สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและอุตสาหกรรม 4.0 ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อตลาดแรงงานทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยพบว่าแรงงานไทยราว 45% (17 ล้านคน) ขาดทักษะดิจิทัลและเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ความท้าทายนี้เชื่อมโยงกับระบบการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ยังไม่พร้อมในบางพื้นที่ นักวิชาการเสนอว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะ (Reskilling & Upskilling) อย่างต่อเนื่องมีความสำคัญยิ่งในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัลเกิดจากการหลอมรวมระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการผลิตและบริการแบบดั้งเดิม ซึ่ง Schwab (2016) นิยามการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ว่าเป็นยุคของการหลอมรวมเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงโลกกายภาพ ดิจิทัล และชีวภาพ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ความเร็ว 2. ความกว้าง และ 3. ผลกระทบเชิงระบบที่ปฏิรูปทั้งระบบการผลิต การจัดการ และการกำกับดูแล เทคโนโลยีหลักที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่อง อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง การประมวลผลแบบคลาวด์ บล็อกเชน หุ่นยนต์อัตโนมัติ และการพิมพ์สามมิติ การศึกษาของ Boston Consulting Group พบว่า อุตสาหกรรม 4.0 จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉลี่ยร้อยละ 5-8 ต่อปี และลดต้นทุนการผลิตลงร้อยละ 15-25 ต่อปี โดย Pimdee (2017) วิเคราะห์แนวคิดของไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นไปที่อุตสาหกรรม S-Curve ได้แก่ 5 อุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) เช่น อิเล็กทรอนิกส์ อัจฉริยะ ยานยนต์สมัยใหม่ 5 อุตสาหกรรมใหม่ (New S-Curve) เช่น หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม และเศรษฐกิจชีวภาพ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล

แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีทุนมนุษย์ของ Becker (1964) ที่มองว่าการลงทุนในการศึกษาและการพัฒนาทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ World Economic Forum พัฒนาต่อยอดผ่านกรอบแนวคิด Skills of the Future ที่แบ่งทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. ทักษะพื้นฐาน 2. ทักษะเฉพาะทาง และ 3. ทักษะการเปลี่ยนผ่าน World Economic Forum (2023) แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับความสำคัญมากขึ้นในยุคดิจิทัล อิตีร์ตัน สมบูรณ์ (2565) นิยามการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้หมายถึงการเรียนในชั้นเรียนหรือการท่องจำข้อมูลต่าง ๆ เท่านั้น หากแต่มีความหมายเน้นไปที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของแต่ละคนจนลงมหายใจสุดท้าย และได้เผยถึงคุณลักษณะ 5 ด้านของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 1. ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ ความเชื่อและความรู้สึกเชิงบวกต่อการเรียนรู้ มองว่าการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญของชีวิต มีความสนุกและท้าทาย 2. ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ แรงผลักดันภายในที่ทำให้มีความมุ่งมั่น เชื่อมั่นในความสามารถของตน กระหายใคร่รู้และแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 3. ด้านความสามารถในการเรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปประเด็น และความสามารถในการหาวิธีเรียนรู้จากแหล่งความรู้หลากหลาย 4. ด้านทักษะ

ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล กำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินการและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5. ด้านความสามารถในการสื่อสาร ทักษะในการพูด เขียน ถ่ายทอดข้อมูล รวมถึงการฟังและตั้งคำถามเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ Organisation for Economic Co-operation and Development (2021) องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) เสนอกรอบนโยบาย Skills Strategy โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) กระตุ้นให้ประชากรเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ส่งเสริมให้เกิดการจับคู่ระหว่างทักษะของแรงงานกับความต้องการของนายจ้าง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาและฝึกอบรม สนับสนุนการใช้ AI, Big Data และ e-Learning เพื่อช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ นโยบายด้านแรงงานที่ยืดหยุ่น ออกแบบนโยบายที่สนับสนุน Reskilling & Upskilling OECD ได้ออกแบบกรอบนโยบาย Skills Strategy Framework เพื่อให้แต่ละประเทศสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคนในยุคดิจิทัล

McKinsey Global Institute (2023) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการระบาดของโควิด-19 ต่อตลาดแรงงาน พบว่า การเร่งตัวของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะงานอย่างถาวร โดยงานที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่งานทักษะต่ำที่ทำได้มีแนวโน้มลดลง

สำหรับประเทศไทย Siddoo et al. (2017) ช่องว่างสมรรถนะของนักศึกษาไอทีในประเทศไทย พบว่าแรงงานไทยมีความขาดแคลนทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐานในหลายประเด็นสำคัญ 1. การขาดประสิทธิภาพส่วนบุคคล (Self-Effectiveness) นักศึกษาไอทีไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของนายจ้างในด้านประสิทธิภาพส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสมรรถนะที่นายจ้างมีความคาดหวังสูงสุด 2. ความรู้ทางวิชาการไม่เพียงพอ (Academic Literacy) พบว่า นักศึกษามีความรู้ทางวิชาการต่ำกว่าความคาดหวังของนายจ้าง โดยสมรรถนะนี้มีความสำคัญอย่างมากในการทำนายความคาดหวังของนายจ้าง 3. ทักษะการแก้ปัญหาทางเทคนิคยังไม่เพียงพอ (Technical Problem Solving) นักศึกษามีทักษะการแก้ปัญหาทางเทคนิคต่ำกว่าความคาดหวังของนายจ้าง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในอาชีพด้านไอที 4. การสร้างเนื้อหาดิจิทัลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ นักศึกษามีความสามารถต่ำกว่าความคาดหวังของนายจ้างในด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ 5. ช่องว่างระหว่างความคาดหวังของอุตสาหกรรมกับหลักสูตรการศึกษา การศึกษาระบุว่า มหาวิทยาลัยไทยขาดทิศทางการออกแบบหลักสูตรเนื่องจากขาด

ความเข้าใจในความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 6. ความจำเป็นในการปรับปรุงทักษะ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยต้องปฏิรูปหลักสูตรเพื่อให้ตอบสนองต่อ ความต้องการของอุตสาหกรรมไอที Accenture (2023) นำเสนอแนวคิด "การเรียนรู้แบบ ไฮบริด" ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบดั้งเดิมกับการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยพบว่าองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะแรงงานมักใช้วิธีการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การฝึกอบรมในงาน และ การมีระบบพี่เลี้ยง

ปัญหาและความท้าทายในการพัฒนากำลังคน

ช่องว่างระหว่างการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นปัญหาสำคัญ ที่ต้องเร่งแก้ไข ByteHR (2568) อัตราการว่างงานของบัณฑิตจบใหม่ในไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุหลักจากความไม่สอดคล้องของทักษะที่เรียนกับความต้องการของ ตลาด การเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานที่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานมนุษย์และ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การสูญเสีย โอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ ภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น และปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่ม คนรุ่นใหม่ พบว่า บัณฑิตจบใหม่กว่าร้อยละ 70 ไม่มีทักษะที่ตรงกับความต้องการของ ตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะเชิงเทคนิคและทักษะเชิงวิเคราะห์ ความเหลื่อม ล้าในการเข้าถึงโอกาสการพัฒนาทักษะดิจิทัลเป็นอีกความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการ แก้ไข สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ในปี 2567 การใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยมี แนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานไว้ว่า ประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไปทั่ว ประเทศใช้อินเทอร์เน็ตในอัตราร้อยละ 89.5 เมื่อแยกตามพื้นที่ พบว่าผู้ที่อาศัยในเขตเมือง (เทศบาล) มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 92.6 ขณะที่ในเขตชนบท (นอกเขต เทศบาล) อยู่ที่ร้อยละ 86.9 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางดิจิทัลที่ยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะ ลดลงจากปีก่อนก็ตาม นอกจากนี้ หากพิจารณาตามภูมิภาค กรุงเทพมหานครมีอัตราการ ใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุดที่ร้อยละ 96.1 รองลงมาคือภาคกลาง (ร้อยละ 91.5) ภาคใต้ (ร้อยละ 90.5) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 87.5) และภาคเหนือ (ร้อยละ 82.7) ข้อมูล ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตยังคงแตกต่างกันระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการใช้งานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องบ่งชี้ถึงการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านดิจิทัลและการปรับตัวของประชากรต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาทักษะใหม่และการยกระดับทักษะให้กับแรงงานที่มีอยู่เดิมเป็นความท้าทาย ที่สำคัญอย่างยิ่ง Jobcadu (2023) ได้กล่าวว่าตามทฤษฎี ALM Hypothesis และ Skill-Biased Technological Change (SBTC) พบว่าแรงงานไทยระดับกลางบางส่วนและ

แรงงานทักษะต่ำในภาคการผลิตที่ทำงานซ้ำ ๆ มีความเสี่ยงสูงที่จะถูก AI ทดแทน ขณะที่งานทักษะสูงด้านเทคโนโลยียังเป็นที่ต้องการ โดยตลาดแรงงานไทยยังไม่เกิดปรากฏการณ์ Market Polarization เหมือนประเทศพัฒนาแล้ว และยังคงต้องการแรงงานระดับสูงและระดับกลาง ถ้าในอีก 10 ปีข้างหน้า รูปแบบการทำงานและการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล เช่น งานอิสระ งานในเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม และการทำงานทางไกลนำมาซึ่งความท้าทายในการปรับตัว Espinoza et al. (2021) ศึกษากระบวนการศึกษาไทยและพบว่าทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยียังไม่ถูกสอนอย่างเพียงพอ แรงงานจำนวนมากไม่มีความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัล ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในตลาดแรงงาน นรพัทธ์ อัสวาลลภ และคณะ (2566) กล่าวว่าจากข้อมูลที่มีอยู่ พบว่าแรงงานนอกระบบในประเทศไทยมีจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2566 (2023) มีแรงงานนอกระบบจำนวน 20.96 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 52.3 ของผู้มีงานทำทั้งหมด นอกจากนี้ไทย พีบีเอส (2563) กล่าวว่า กระทรวงแรงงานยังระบุว่าแรงงานนอกระบบและแรงงานอิสระมีจำนวน 20.4 ล้านคน ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าแรงงานนอกระบบยังคงเป็นกลุ่มใหญ่ในตลาดแรงงานไทย Miah et al. (2024) พบว่า การลงทุนในระบบการศึกษาและพัฒนาทักษะดิจิทัลสามารถเพิ่มผลิตภาพของแรงงานและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (Intaratat 2022) วิเคราะห์ผลกระทบของ โควิด-19 และเทคโนโลยีอัตโนมัติ พบว่าแรงงานหลายกลุ่มถูกเลิกจ้างและต้องการทักษะใหม่ Weerasombat et al. (2022) ศึกษาแนวโน้ม Gig Economy หรือแรงงานอิสระ พบว่าแรงงานไทยจำนวนมากทำงานแบบไม่เป็นทางการ เช่น ขับรถส่งอาหาร ขายของออนไลน์ ซึ่งไม่มีหลักประกันทางสังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ของผู้เขียนเห็นว่าประเด็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีความโดดเด่นและแตกต่างจากบทความอื่นที่มีฐานข้อมูลเดียวกัน ดังนี้

1. ความเชื่อมโยงระหว่างช่องว่างทักษะดิจิทัลกับความเสี่ยงในการถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ในบทความนี้นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เฉพาะเจาะจงว่าแรงงานไทยกว่า 45% (ประมาณ 17 ล้านคน) ขาดทักษะดิจิทัลและมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างช่องว่างทักษะกับความเสี่ยงในการสูญเสียงาน นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ตามทฤษฎี ALM Hypothesis และ Skill-Biased Technological Change ที่ระบุกลุ่มแรงงานที่มีความเสี่ยงสูงสุด ได้แก่ แรงงานระดับกลางบางส่วนและแรงงานทักษะต่ำในภาคการผลิตที่ทำงานซ้ำ ๆ

2. รูปแบบความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเชิงพื้นที่ในประเทศไทย แสดงให้เห็นรูปแบบความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงดิจิทัลระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยมี

การแจกแจงอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตตามภูมิภาค (กรุงเทพฯ 96.1%, ภาคกลาง 91.5%, ภาคใต้ 90.5%, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 87.5%, ภาคเหนือ 82.7%) และตามลักษณะพื้นที่ (เขตเมือง 92.6%, เขตชนบท 86.9%) ซึ่งข้อมูลนี้มีความเฉพาะเจาะจงและทันสมัย

3. ช่องว่างสมรรถนะของนักศึกษาไอทีในประเทศไทย ผลการวิจัยของ Siddoo et al. (2017) ที่ระบุช่องว่างสมรรถนะที่เฉพาะเจาะจงของนักศึกษาไอทีไทย 6 ประการ ได้แก่ การขาดประสิทธิภาพส่วนบุคคล ความรู้ทางวิชาการไม่เพียงพอ ทักษะการแก้ปัญหาทางเทคนิคยังไม่เพียงพอ การขาดทักษะการสร้างเนื้อหาดิจิทัลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ ช่องว่างระหว่างความคาดหวังของอุตสาหกรรมกับหลักสูตรการศึกษาและความจำเป็นในการปรับปรุงทักษะ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ละเอียดและเฉพาะเจาะจงสำหรับบริบทประเทศไทย

4. คุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของการพัฒนากำลังคนในยุคดิจิทัล แนวคิดของอิตีร์ตัน สมบูรณ์ (2565) เกี่ยวกับคุณลักษณะ 5 ด้านของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และด้านความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเข้ากับการพัฒนากำลังคนในบริบทเฉพาะของประเทศไทย

สรุป

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและอุตสาหกรรม 4.0 ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย พบว่าแรงงานไทยราว 45% (17 ล้านคน) ขาดทักษะดิจิทัลและเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ปัญหาสำคัญเป็นช่องว่างระหว่างการศึกษา กับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยบัณฑิตจบใหม่กว่า 70% ขาดทักษะที่ตรงกับความต้องการในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสพัฒนาทักษะระหว่างเมืองกับชนบท ทำให้การพัฒนาทักษะใหม่และการยกระดับทักษะแรงงานเดิมเป็นความท้าทายสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญยิ่งในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและตลาดแรงงาน

แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาคนในยุคดิจิทัล เริ่มจากการปฏิรูปการศึกษาให้ทันสมัย โดยปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับโลกจริงและเน้นการลงมือทำมากกว่าท่องจำ พร้อมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับภาคธุรกิจให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เราต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ทุกคนเข้าถึงได้ง่าย พร้อมกับสร้างแรงจูงใจให้คนเรียนรู้

อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อให้ทุกคนได้พัฒนาตัวเองอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ไทย พีบีเอส. (2563). ก.แรงงาน ตั้งเป้าหมายยกระดับคุณภาพชีวิต "แรงงานนอกระบบ-อิสระ". สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/289167>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). แรงงานไทยเกือบครึ่ง ขาดทักษะดิจิทัล. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/tech/2108912>
- จิตรัตน์ สมบูรณ์. (2565). อุปนิสัย ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างได้ นักวิจัย ครุศาสตร์ จุฬาฯ แนะนำวิธี. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/4Es3F>
- นรพัชร อัครวัลลภ และคณะ. (2566). ส่องแรงงานไทยปี 66 อยู่นอกระบบแค่ไหน ค่าจ้างเท่าไร? ยังไหวไหม (สูงอายุหรือยัง). วารสารการเงินการคลัง, 36(118), 6-11.
- ศนิชา ละครพล. (2565). ผลสำรวจแรงงานไทย 45% ขาดทักษะด้านดิจิทัล เสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/4vxer>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สัมภาษณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2567 (ไตรมาส 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Accenture. (2023). *The post-digital era is upon us: Are you ready for what's next?*. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/fxnb9>
- Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education, First Edition*. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/SBsJt>
- ByteHR. (2025). *Thailand's Graduate Unemployment Rate Soars: Challenges for the Modern Labor Market*. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/Nb4P2>
- Espinoza, R. et al. (2021). *Thailand's education system and skills imbalances: Assessment and policy recommendations*. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/zgDPp>
- Jobcadu. (2023). *Will Thai workers be displaced by AI in economic terms?*. Retrieved February 27, 2025, from <https://jobcadu.com/th/career-guidance/posts/will-ai-replace-thai-workers>

- Intaratat, K. (2021). Digital skills scenario of the workforce to promote digital economy in Thailand under & post COVID19 pandemic. *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*, 5(10), 116-126.
- _____. (2022). Digital literacy & digital skills scenario of ASEAN marginal workers under & post COVID-19 pandemic. *Open Journal of Business and Management*, 5(10), 132-133.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/bvqfK>
- Kwanya, T. (2024). *A peek into the future: Information science education and training in the fourth industrial revolution era*. Nairobi: Technical University of Kenya.
- McKinsey Global Institute. (2021). *The future of work after COVID-19*. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/qgNDK>
- _____. (2023). *Jobs lost, jobs gained: Workforce transitions in a time of automation*. Retrieved February 27, 2025, from <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/jobs-lost-jobs-gained-what-the-future-of-work-will-mean-for-jobs-skills-and-wages>
- Miah, M. T. et al. (2024). A systematic review of Industry 4.0 technology on workforce employability and skills. *Economies* 2024, 12(2), 1-24.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). *OECD Skills Strategy: Strengthening Skills Systems*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/eEK8s>
- Pimdee, P. & Jones, C. (2017). Innovative ideas: Thailand 4.0 and the fourth industrial revolution. *Asian International Journal of Social Sciences*, 17(1), 4-35.
- Schwab, K. (2016). *The fourth industrial revolution*. World Economic Forum. Retrieved February 27, 2025, from <https://shorturl.asia/8I1ON>

- Siddoo, V. et al. (2017). Exploring the competency gap of IT students in Thailand: The employers' view of an effective workforce. *Journal of Technical Education and Training (JTET)*, 9(2), 1-15.
- Weerasombat, T. et al. (2022). Understanding employability in changing labor market contexts: The case of an emerging market economy of Thailand. *Sustainability*, 14(16), 1-25.
- World Economic Forum. (2023). *Future of jobs report 2023*. Cologny/Geneva, Switzerland: Capite.

การเสริมพลังการบริหารชุมชนยุคใหม่ด้วยปัญญาประดิษฐ์ : ทางสู่ความยั่งยืน*

EMPOWERING COMMUNITY MANAGEMENT WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE PATH TO SUSTAINABILITY

รัตนา ชินบุตรานนท์

Ratana Chinbutranont

มูลนิธิศรีรัตนโกสินทร์

Srirattanakosin Foundation

Corresponding Author E-mail: Chratana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการชุมชนยุคใหม่อย่างยั่งยืน โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและกรณีศึกษาจากทั้งในและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า AI มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบในระดับพื้นที่ บทความได้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย อาทิ การใช้ระบบแจ้งปัญหาแบบเรียลไทม์ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาชุมชน และการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเน้นการผสานเทคโนโลยีเข้ากับวิถีดั้งเดิมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การเสริมพลัง; การบริหารจัดการชุมชน; ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This academic article aims to propose approaches for applying Artificial Intelligence (AI) to empower sustainable and modern community management. Based on document analysis and case studies from both domestic and international contexts, the study finds that AI can significantly enhance planning, resource allocation, communication, and citizen

---

* Received March 5, 2025; Revised April 2, 2025; Accepted April 4, 2025

participation at the local level. The article presents practical guidelines for adapting AI to Thailand's unique socio-cultural environment, including real-time problem-reporting systems, data-driven community development planning, and digital platforms to support local economies. Integrating AI with traditional community practices is seen as a key strategy to improve quality of life, reduce inequality, and foster long-term sustainable development.

Keywords: Empowerment; Community Management; Artificial Intelligence

บทนำ

ชุมชนเป็นกลไกพื้นฐานของการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนผ่านนโยบายกระจายอำนาจและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยนโยบายและเครื่องมือเชิงโครงสร้างที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต่างตอกย้ำเป้าหมายของการสร้างชุมชนเข้มแข็งในฐานะฐานรากของสังคมไทย

อย่างไรก็ดี แม้จะมีกรอบนโยบายที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติ ชุมชนจำนวนมากยังเผชิญข้อจำกัดในการบริหารจัดการ ทั้งด้านข้อมูล ทรัพยากร กลไกการมีส่วนร่วมและระบบสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลพบว่าเกิด ช่องว่างเชิงโครงสร้าง ระหว่างศักยภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาขาดความต่อเนื่อง ไม่ทั่วถึง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายและซับซ้อนของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างลึกซึ้งต่อทุกมิติของการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถเข้ามาเสริมพลังให้กับการบริหารจัดการชุมชนในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การสื่อสารระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ ตลอดจนการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก

เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดการเสริมพลัง (Empowerment) ให้ชุมชนซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของประชาชน ให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง ประกอบกับแนวคิดการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน บทความนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพของ AI ในการเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเสริมพลังชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการ

วิเคราะห์เชิงแนวคิด การสังเคราะห์กรณีศึกษา และการออกแบบแนวทางการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

บทความนี้นำเสนอเนื้อหาทางวิชาการใน 5 มิติหลัก ได้แก่ 1. แนวคิดเรื่องการเสริมพลัง 2. การบริหารจัดการชุมชน 3. การบริหารชุมชนยุคใหม่อย่างยั่งยืน 4. การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการบริหารชุมชน 5. ข้อพิจารณาและความท้าทายในการนำ AI มาใช้ในระดับพื้นที่ ก่อนจะสังเคราะห์เป็นบทวิเคราะห์ : ความสำเร็จและโอกาสในการพัฒนา และนำเสนอแนวนโยบายการพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัลที่เน้นความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องการเสริมพลังให้ชุมชน (Community Empowerment)

การเสริมพลังชุมชน เป็นแนวคิดสำคัญในกระบวนการพัฒนาชุมชน ที่เน้นให้บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนสามารถกำหนดทิศทางชีวิตของตนเองได้ แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากหลายศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยาชุมชน และการพัฒนา โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจ เข้าถึงทรัพยากร และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งผลต่อชีวิตและสังคม Zimmerman (1995) เสนอว่า การเสริมพลังประกอบด้วยสามมิติ ได้แก่ มิติส่วนบุคคล มิติกลุ่ม และมิติโครงสร้างทางสังคมและการเมือง มิติส่วนบุคคลหมายถึงความเชื่อมั่นในตนเองและความสามารถในการตัดสินใจ มิติกลุ่มเน้นความร่วมมือและการรวมพลังของสมาชิกในชุมชน และมิติโครงสร้างทางการเมืองหมายถึงการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจในระดับนโยบาย

ในบริบทของการพัฒนาชุมชนไทย แนวคิดการเสริมพลังมักถูกนำมาใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยการสร้างศักยภาพของประชาชนในการคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกัน ทั้งยังเน้นความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในโอกาสและความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน (Narayan, 2002) การเสริมพลังชุมชนยังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ ไม่ใช่เพียงการให้เครื่องมือหรือความช่วยเหลือเท่านั้น แต่ต้องปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้ชุมชนสามารถควบคุมและกำหนดอนาคตด้วยตนเองได้

เมื่อเทคโนโลยีมีบทบาท แนวคิดการเสริมพลังชุมชนต้องรวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ประชาชนกำหนดทิศทางการพัฒนาได้มากขึ้น การผสมผสานแนวคิดการเสริมพลังกับเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) จึงเป็นแนวทางที่สร้างความเท่าเทียมและเพิ่มพลังให้ชุมชนในยุคดิจิทัล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการชุมชน

การจัดการจัดการชุมชนหมายถึงกระบวนการที่มุ่งเน้นการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ฯลฯ (อภิชาติดา โฆษิตวานิช, 2560) กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาในระดับครัวเรือน แต่ยังรวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว (กอบศักดิ์ ภูตระกูล, 2560)

แนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพควรมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ เช่น การส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน การเสริมสร้างผู้นำที่มีจริยธรรมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และการเปิดพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน (United Nations Development Programme (UNDP), 2016) ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันอย่างรอบด้าน

ในยุคดิจิทัล แนวคิดการบริหารชุมชนจึงต้องปรับตัวให้สามารถบูรณาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินความต้องการของชุมชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่น โปร่งใส และเพิ่มความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565)

การบริหารจัดการชุมชนยุคใหม่อย่างยั่งยืน: จากรากฐานดั้งเดิมสู่โอกาสในยุคดิจิทัล

การบริหารจัดการชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน ผู้นำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างแนวทางที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมศักยภาพของชุมชนมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การสร้างตลาดชุมชน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ช่วยเสริมความมั่นคงทางการเงิน สมาชิกสามารถยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพหรือใช้ยามฉุกเฉิน การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกป่า ทำความสะอาด หรืออบรมทักษะ สร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบ การสร้างตลาดชุมชนเพิ่มรายได้และสร้างความสัมพันธ์ โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมช่วยรักษาเอกลักษณ์ และดึงดูดนักท่องเที่ยว

แม้ว่า การบริหารจัดการชุมชนแบบดั้งเดิมจะได้ผลดี แต่ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนได้แม่นยำ แอปพลิเคชันการจัดการข้อมูลออมทรัพย์หรือการสร้างตลาดออนไลน์ช่วยให้ชาวบ้านขายสินค้าได้ทั่วประเทศ การผสมผสานระหว่างวิถีดั้งเดิมและนวัตกรรมจึงเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยพัฒนาชุมชนให้มั่นคงและยั่งยืน

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการชุมชน

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามา มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการภาครัฐและชุมชน โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การคาดการณ์ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้สามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมพลัง (Empowerment Tool) สำหรับการบริหารจัดการชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การประยุกต์ใช้ AI ในการบริหารจัดการชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. การวางแผนและการตัดสินใจ AI สามารถประมวลผลข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น ข้อมูลประชากร ทรัพยากรในพื้นที่ การใช้จ่ายของชุมชน และโซเชียลมีเดีย เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและพยากรณ์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแม่นยำ ทำให้การวางแผนพัฒนาชุมชนมีความตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาพเพื่อวางแผนบริการสำหรับกลุ่มเปราะบางในพื้นที่

2. การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน AI สนับสนุนช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็วและหลากหลาย เช่น ระบบแชทบอตที่ตอบคำถามอัตโนมัติ การแจ้งเตือนข้อมูลสำคัญผ่านแอปพลิเคชัน และระบบจัดเก็บข้อเสนอแนะจากประชาชน นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างที่เด่นชัด เช่น Traffy Fondue แอปพลิเคชันแจ้งปัญหาสาธารณะ ซึ่งนำ AI มาใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยอัตโนมัติ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2567)

3. การสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากและตลาดชุมชน AI มีบทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค วางแผนการผลิตตามฤดูกาลและแนะนำกลยุทธ์การขายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น กรณียของแพลตฟอร์ม Thai Organic Platform ที่รวบรวมข้อมูลสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อจัดการตลาดให้เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชาลิสา เมธานภาพ, 2563)

4. การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม AI สามารถช่วยบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น การวิเคราะห์คุณภาพน้ำผ่านเซนเซอร์ การพยากรณ์อากาศเพื่อการเกษตร และการควบคุมการใช้พลังงานในชุมชนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะ

เมื่อนำมาใช้ร่วมกับเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) จะช่วยให้การจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (Cole & Eda, 2024)

ตัวอย่างการบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัลในประเทศไทยและบราซิล

การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลสามารถขยายไปสู่การพัฒนาชุมชนทั่วประเทศได้อย่างยั่งยืน ตัวอย่างของชุมชนที่ปรับตัวด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ได้แก่

1. Thai Organic Platform แพลตฟอร์มซื้อขายผลิตภัณฑ์อินทรีย์: ตลาดออนไลน์แห่งนี้รวมเกษตรกรในพื้นที่ชนบท เพื่อขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผู้บริโภคสามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ปัจจุบันสินค้าในแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย ผัก ผลไม้ สินค้าแปรรูป กว่า 200 รายการ จากเกษตรกรในเครือข่าย (ชาลิสา เมธานภาพ, 2563)

2. Click ชุมชน เป็นแอปพลิเคชันที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในจังหวัดบุรีรัมย์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารและให้บริการข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชน โดยประชาชนสามารถใช้งานแอปพลิเคชัน เพื่อรับข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ในชุมชน มีสื่อการเรียนรู้ให้ประชาชนเรียน สามารถฝึกอาชีพ ไปจนถึงการเก็บcupองส่วนลดสำหรับซื้อสินค้า (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์, 2566)

3. Smart Tourism: ปัจจุบันหลายสถานที่ในประเทศไทย ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว มีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสำหรับแนะนำนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางจักรยาน ร้านค้า และกิจกรรมในพื้นที่ รวมถึงมีการพัฒนาระบบการชำระเงินผ่าน QR Code ที่รองรับการใช้งานระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้สามารถใช้แอปพลิเคชันการเงินจากประเทศของตนในการชำระค่าสินค้าและบริการในไทย (ธนากรแห่งประเทศไทย, 2567)

4. Traffy Fondue ระบบแจ้งปัญหาสาธารณะ: แอปพลิเคชันนี้ถูกนำมาใช้ในหลายพื้นที่ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และภูเก็ต เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งปัญหาสาธารณะ เช่น ไฟฟ้าดับหรือถนนชำรุด ผ่านสมาร์โฟน ระบบจะส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้การแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ข้อพิจารณาและความท้าทายในการนำ AI มาใช้กับชุมชน

แม้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะมีศักยภาพในการยกระดับการบริหารจัดการชุมชนอย่างหลากหลายมิติ แต่การประยุกต์ใช้จริงในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในประเทศไทย ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ในหลายพื้นที่ของประเทศ โดยเฉพาะในเขตชนบทและชายขอบ ยังคงมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูง ไฟฟ้าที่ไม่เสถียร และอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีราคาแพง ส่งผลให้ชุมชนเหล่านี้ไม่สามารถใช้ AI ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ที่ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำในด้านอื่น ๆ (United Nations Development Programme (UNDP), 2016)

2. ความรู้และทักษะด้านดิจิทัลในระดับชุมชน การใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยทักษะขั้นพื้นฐาน เช่น การใช้สมาร์ทโฟน แอปพลิเคชัน และความรู้เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งในหลายชุมชนยังขาดความรู้ในประเด็นเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจหรือความลังเลในการใช้งานเทคโนโลยีสมัยใหม่

3. ความกังวลด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น พิกัด ความคิดเห็น หรือพฤติกรรมการใช้งาน อาจสร้างความกังวลให้กับประชาชนในเรื่องความเป็นส่วนตัวและการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นการออกแบบระบบ AI ที่คำนึงถึงจริยธรรม ความโปร่งใส และการให้ความยินยอมจากผู้ใช้งานจึงเป็นสิ่งจำเป็น

4. ความเหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมและสังคมไทย ระบบ AI ที่พัฒนาขึ้นจากบริบทสากลอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้โดยตรงในชุมชนไทยที่มี ลักษณะเฉพาะ เช่น ระบบเครือญาติ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ หรือความเชื่อท้องถิ่น การออกแบบระบบจึงควรตั้งอยู่บนฐานของ “ชุมชนเป็นศูนย์กลาง” และต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

5. ความยั่งยืนของโครงการและการสนับสนุนจากนโยบาย หลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับ AI เริ่มต้นได้ดีแต่ขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีแผนระยะยาว งบประมาณสนับสนุน หรือการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนอย่างจริงจัง ดังนั้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืน

จากข้อพิจารณาข้างต้น การนำ AI มาใช้ในการบริหารชุมชนแม้จะมีความท้าทาย แต่ก็เปิดโอกาสใหม่ๆ ในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างศักยภาพของชุมชนในระยะยาว จึงควรพิจารณาความสำเร็จที่เกิดขึ้นและโอกาสในการพัฒนาต่อไป

บทวิเคราะห์: ความสำเร็จและโอกาสในการพัฒนา

การบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัลมีความสำเร็จในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยยกระดับ

เศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านตลาดออนไลน์และการท่องเที่ยวเชิงดิจิทัล และช่วยลดระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม โครงการเหล่านี้ยังเผชิญกับความท้าทาย เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยีในชนบท ความยั่งยืนที่ต้องการการสนับสนุนจากรัฐและเอกชน และมาตรการความปลอดภัยในการจัดการข้อมูล โครงการบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัลมีโอกาสพัฒนา เช่น ขยายตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าพื้นเมือง ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เพิ่มรายได้ และนโยบายสนับสนุนการลงทุนดิจิทัลจากภาครัฐ การพัฒนาเทคโนโลยี เช่น AI วิเคราะห์ข้อมูลตลาด และ IoT ในเกษตรกรรมอัจฉริยะ จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ด้วยจุดแข็ง ความท้าทาย และโอกาสเหล่านี้ การบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัลจึงมีศักยภาพที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

แนวทางและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนดิจิทัลในประเทศไทย

การพัฒนาชุมชนดิจิทัลในประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบบูรณาการที่ผสมผสานระหว่างนโยบายสาธารณะ เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยต้องยึดหลักการชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community-Centered) และให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในระดับรากหญ้า พร้อมทั้งวางโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลที่ทั่วถึงและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาแบ่งออกเป็นสามระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) เน้นการวางรากฐานโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาทักษะดิจิทัลเบื้องต้น ระยะกลาง (3-5 ปี) มุ่งสู่การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนดิจิทัล และระยะยาว (6-10 ปี) มุ่งหวังให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี มีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศดิจิทัลของประเทศได้อย่างสมบูรณ์ ดังตารางที่ 1 ในระยะสั้น ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตในชนบทและตั้งศูนย์ดิจิทัลชุมชน เพื่อฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยี เช่น สมาร์ทโฟน ร้านค้าออนไลน์ และแอปพลิเคชันเกษตร การใช้ระบบแจ้งปัญหา เช่น Traffy Fondue จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะกลาง ควรสร้างแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ระดับชาติที่รวมผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้าท้องถิ่น พร้อมระบบขนส่งและการชำระเงิน การส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ด้วย AI และ IoT จะเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่านแอปพลิเคชันดิจิทัลจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

ในระยะยาว ประเทศไทยควรพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น AI, Blockchain และระบบประเมินผลแบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารชุมชน พร้อมบูรณาการนโยบายดิจิทัลในทุกภาคส่วน เช่น การศึกษา สาธารณสุข และเศรษฐกิจ นโยบายเชิงยุทธศาสตร์ เช่น “ประเทศไทย 2030: ชุมชนดิจิทัลอย่างยั่งยืน” ควรถูกผลักดันอย่างเป็นระบบ โดยมีกลไกการติดตามและประเมินผลที่เปิดเผย โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน แนวทางยุทธศาสตร์เหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งเสริมพลังให้กับประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ตารางที่ 1 แสดงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนดิจิทัลในประเทศไทย

ระยะเวลา	เป้าหมายหลัก	แนวทางดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
ระยะสั้น (1-2 ปี): วางรากฐานโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและส่งเสริมทักษะเบื้องต้น	1. ขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	- ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต - ความเร็วสูงในพื้นที่ชนบทและห่างไกล - ขยายโครงการเน็ตประชารัฐให้ครอบคลุม	ชุมชนชนบทสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตพื้นฐานและเริ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียม
	2. พัฒนาศูนย์ดิจิทัลชุมชน	- จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในชุมชนที่สอนทักษะพื้นฐาน เช่น การใช้สมาร์ทโฟน การตั้งร้านค้าออนไลน์	ประชาชนในชุมชนได้รับการฝึกอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับดิจิทัล และเริ่มใช้งานแพลตฟอร์มพื้นฐานได้
	3. ใช้เทคโนโลยีในโครงการนำร่อง	- นำระบบแจ้งปัญหา เช่น Traffy Fondue ไปใช้ในชุมชน- เริ่มทดลองตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าชุมชนในบางพื้นที่	โครงการนำร่องได้รับการตอบรับจากประชาชนและสร้างตัวอย่างที่ดีในการขยายผล
ระยะกลาง (3-5 ปี): พัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลในระดับชุมชนและเสริมสร้างเครือข่าย	1. สร้างแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ระดับชาติ	- จัดตั้งแพลตฟอร์มออนไลน์ที่รวมสินค้า OTOP และผลิตภัณฑ์ชุมชน พร้อมระบบการจัดการคำสั่งซื้อและการขนส่งที่เป็นมิตรต่อผู้ผลิต	เกษตรกรและผู้ผลิตชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่ เพิ่มรายได้และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ
	2. ส่งเสริมโครงการ Smart Farming	- สนับสนุนการใช้ IoT และ AI ในการจัดการฟาร์ม เช่น การวางแผนเพาะปลูก และการอนุรักษ์ทรัพยากร	เกษตรกรสามารถลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และพัฒนาระบบเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน
	3. สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงดิจิทัล	- พัฒนาแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น บางกะเจ้า- ส่งเสริมกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว	ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
	4. สร้างเครือข่ายชุมชนดิจิทัล	- จัดตั้งเครือข่าย “ชุมชนดิจิทัลแห่งชาติ” เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนต่าง ๆ	ชุมชนมีความร่วมมือและสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 แสดงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนดิจิทัลในประเทศไทย (ต่อ)

ระยะเวลา	เป้าหมายหลัก	แนวทางดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
ระยะยาว (6-10 ปี) ขยายโครงการดิจิทัลสู่ระดับประเทศ พร้อมสนับสนุนความยั่งยืน	1. ขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลระดับสูง	- ขยายระบบ 5G ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ- เพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพลังงานสะอาดในพื้นที่ห่างไกล	ชุมชนทุกแห่งในประเทศไทยสามารถเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	2. ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง	- นำเทคโนโลยี AI และ Blockchain มาช่วยในการจัดการข้อมูลชุมชน- พัฒนาระบบการประเมินผลแบบเรียลไทม์	ชุมชนมีความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ พร้อมตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแม่นยำ
	3. บูรณาการดิจิทัลในการพัฒนาทุกภาคส่วน	- สร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่สนับสนุนทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา และการบริหารสังคม- สนับสนุนการศึกษาและการฝึกทักษะระยะยาว	ประเทศไทยสามารถเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนดิจิทัลที่ยั่งยืนในภูมิภาคเอเชีย
	4. ผลักดันนโยบายการพัฒนาดิจิทัลระดับชาติ	- กำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาว เช่น “ประเทศไทย 2030: ชุมชนดิจิทัลอย่างยั่งยืน” พร้อมระบบติดตามผลที่โปร่งใส,	ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็นประเทศดิจิทัลเต็มรูปแบบ โดยชุมชนในทุกพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา

บทวิเคราะห์: ความสำเร็จและโอกาสในการพัฒนา

การบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัลที่ผสมผสานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) แสดงศักยภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตัวอย่างการใช้ AI ผ่าน Traffy Fondue และ Thai Organic Platform ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร การจัดการปัญหาในพื้นที่ และส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน AI สามารถประมวลผลข้อมูลเชิงลึก แก้ปัญหาแบบเรียลไทม์ และเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้อย่างแม่นยำ ทำให้ AI เป็นเครื่องมือที่เสริมพลังให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จที่เกิดขึ้นยังมีลักษณะเป็นจุดเล็ก ๆ ที่กระจายอยู่ในบางพื้นที่ และยังไม่สามารถขยายผลไปสู่ระดับประเทศได้อย่างทั่วถึง ปัจจัยสำคัญที่ยังเป็นข้อจำกัด ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี การขาดทักษะดิจิทัลในระดับชุมชน และความไม่ต่อเนื่องของโครงการ เนื่องจากขาดกลไกสนับสนุนที่ยั่งยืนจากภาครัฐหรือภาคเอกชน นอกจากนี้ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายของแต่ละชุมชนยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

แม้จะมีข้อท้าทาย แต่โอกาสในการต่อยอดการพัฒนา AI เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการชุมชนยังมีอยู่มาก การขยายตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าชุมชน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะในเกษตรกรรม และการพัฒนาแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางสังคมในระดับท้องถิ่น ล้วนเป็นแนวทางที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยมีนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจนและต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างศักยภาพของเทคโนโลยีกับข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในระยะยาว หากสามารถยกระดับการนำ AI ไปใช้ในชุมชนอย่างรอบด้าน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจในระดับรากหญ้า การออกแบบระบบที่ยืดหยุ่นและเป็นศูนย์กลาง และการติดตามผลอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาชุมชนอัจฉริยะ ที่มีรากฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมผสมผสานกับนวัตกรรม เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนในระดับประเทศและภูมิภาค

สรุป

การบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัลได้รับการปรับปรุงอย่างมีนัยสำคัญด้วยการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในหลายมิติ ทั้งการจัดการทรัพยากร การวางแผน และการเสริมสร้างการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน การศึกษกรณีตัวอย่าง เผยให้เห็นศักยภาพของ AI ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น การปรับปรุงการสื่อสาร และการเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน AI ยังช่วยสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมซึ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วม ยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน เมื่อปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวทางการบริหารชุมชนยุคใหม่นี้เน้นความยั่งยืนและเชื่อมโยงหลายมิติ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานโดยไม่ละทิ้งวิถีชีวิตดั้งเดิม

การใช้ AI ในการบริหารจัดการชุมชนจึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มเครื่องมือทางเทคโนโลยี แต่เป็นการเสริมพลังให้กับชุมชน โดยช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตัดสินใจบนฐานข้อมูลจริงและขยายโอกาสให้ผู้ที่เคยอยู่ชายขอบของการพัฒนา AI จึงกลายเป็นกลไกหนึ่งของการบริหารจัดการที่ผสมผสานเข้ากับแนวคิดเชิงชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างลงตัว

สำหรับบริบทของประเทศไทย การนำ AI มาใช้ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในบางพื้นที่ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและการขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีของประชาชนในระดับรากหญ้า การแก้ไขปัญห

เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน การวางโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุม รวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชนในทุกกระดับ อย่างไรก็ตาม การผสมผสานวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเข้ากับเทคโนโลยี AI จะเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยผลักดันการพัฒนาชุมชนไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน เทคโนโลยี AI ไม่เพียงแต่ช่วยลดช่องว่างในกระบวนการพัฒนา แต่ยังเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองต่อปัญหาและความท้าทายที่ซับซ้อนในอนาคต เมื่อทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนไทยจะสามารถสร้างระบบที่เข้มแข็ง พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนในภูมิภาคเอเชียต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กอบศักดิ์ ภูตระกูล. (2560). สร้างฐานรากที่เข้มแข็ง นำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 54(4), 2-10.
- ชาลิสสา เมธานุภาพ. (2563). *Thai Organic Platform: แพลตฟอร์มซื้อขายและเชื่อมสังคมอินทรีย์แบบออนไลน์ จากสามพรานโมเดล*. สืบค้น 15 มีนาคม 2568, จาก <https://www.greenery.org/recomend-thai-organic-platform/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2567). *การชำระเงินข้ามพรมแดนผ่าน QR Code ระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว*. สืบค้น 14 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/CcSfp>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์. (2566). *พัฒนาการจังหวัดบุรีรัมย์ เชิญชวนประชาชนใช้แอปพลิเคชัน "Click ชุมชน" รู้ทุกเรื่องชุมชนผ่านแอปเดียว*. สืบค้น 4 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/9qBkZ>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). *ปัญญาประดิษฐ์ในการให้บริการของภาครัฐ (AI in Government Services)*. สืบค้น 4 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/OoziQ>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2567). *Traffy Fondue เปิดฟีเจอรีใหม่ ใช้ AI สุดล้ำ บริหารจัดการ 'เรื่องแจ้งปัญหา'*. สืบค้น 14 มีนาคม 2568, จาก https://www.nstda.or.th/home/news_post/traffy-fondue-ai/
- อภิชาติ ไขษิตวานิช. (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (คุณนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- Cole, S. & Eda, K. (2024). *Artificial intelligence (AI)*. Retrieved March 4, 2025, from <https://www.ibm.com/cloud/learn/what-is-artificial-intelligence>
- Narayan, D. (2002). *Empowerment and poverty reduction: A sourcebook*. Washington, DC: World Bank.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2016). *Sustainable development goals: 2030 agenda*. Retrieved February 4, 2025, from <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 581-599.

การบริหารภาครัฐเชิงพุทธ : ประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด*

BUDDHIST PUBLIC ADMINISTRATION: APPLYING THE TRI-SIKHA TO DRUG PREVENTION AND SUPPRESSION

โกวิท อุลรัตน์

Kowit Ubolratana

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: kubolratana2568@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐเชิงพุทธเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษานี้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาในการเสริมสร้างมาตรการและกลยุทธ์ในการบริหารภาครัฐเพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งในกระบวนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างศีลธรรมและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ การพัฒนาสมาธิเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเป็นแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างการบริหารภาครัฐที่มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรการและกลยุทธ์ในการบริหารภาครัฐเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารภาครัฐ; ไตรสิกขา; ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

Abstract

This article presents buddhist public administration as an approach that can be applied to prevent and suppress drugs effectively. This study focuses on the application of the Tri-Sikkha principle, which consists of morality, concentration, and wisdom to strengthen measures and strategies

---

* Received March 4, 2025; Revised April 1, 2025; Accepted April 4, 2025

for public administration to prevent and suppress drugs. It was found that practicing the Tri-Sikkha principle can strengthen the process of preventing and suppressing drugs, especially in terms of strengthening morality and responsibility of officials, developing concentration for effective decision-making, and using wisdom to analyze and solve problems. The application of the Tri-Sikkha is an important approach to strengthen public administration that is sustainable and effective in preventing and suppressing drugs. It is hoped that the results of this study will be useful in developing measures and strategies for public administration for sustainable prevention and suppression of drugs.

Keywords: Public Administration; Tri-Sikkha; Drug Prevention and Suppression

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นวิกฤตระดับชาติที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุมทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรชุมชนและ ผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญในการใช้กลยุทธ์เหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จ และสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สารเสพติด การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนนี้ต้องใช้แนวทางที่หลากหลายซึ่งรวมถึงการศึกษา (มานพ คณะโต, 2560) แคมเปญการตระหนักรู้ และระบบสนับสนุนชุมชนเพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นและ ลดความอับอายจากการเสพติด การกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพซึ่งจัดการกับสาเหตุ ที่สำคัญของการใช้ยาเสพติด เช่น ความยากจนและการขาดการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงระยะยาวและปรับปรุงสุขภาพสาธารณะโดยรวม การบริหารภาครัฐเชิงพุทธเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้ ไตรสิกขา (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549) ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นแนวคิดหลัก

การนำไตรสิกขามาใช้ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสามารถช่วยสร้างรากฐานของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ศีล เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยและจริยธรรมให้แก่ประชาชน โดยการส่งเสริมให้ผู้คนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากยาเสพติดต่อสังคมและครอบครัว สมาธิ ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตใจ ลดโอกาสในการพึ่งพาสารเสพติดและปัญญาช่วยให้ผู้คนสามารถตัดสินใจ

ได้อย่างมีสติ รู้เท่าทันสถานการณ์ และเลือกทางเดินที่ถูกต้องเพื่อหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อของยาเสพติดในอนาคต ปัญหา ช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ เข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ และสามารถหาแนวทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำแนวทางเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในชุมชนสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน (พุทธทาสภิกขุ, 2535)

ดังนั้น การบริหารภาครัฐเชิงพุทธโดยใช้ไตรสิกขาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดจึงเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และช่วยให้ภาครัฐสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัย ปราศจากยาเสพติด และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว การรวมหลักการทางพุทธเข้ากับการบริหารราชการไม่เพียง แต่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมแนวทางแบบองค์รวมเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความสามัคคีทางสังคม

การบริหารภาครัฐในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นหนึ่งในภัยคุกคามสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน การแพร่ระบาดของยาเสพติดไม่เพียงแต่ทำลายสุขภาพของผู้ใช้ แต่ยังส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความรุนแรง และการคอร์รัปชันในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การบริหารภาครัฐในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2562)

1. นโยบายและมาตรการของภาครัฐในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รัฐบาลไทยได้กำหนด ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้แนวทางที่ครอบคลุมทั้ง การป้องกัน ปราบปราม และบำบัดฟื้นฟู ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรการหลัก (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2561) ดังนี้

1.1 การป้องกัน (Prevention) การให้ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกัน รณรงค์ และให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดผ่านสถานศึกษา ชุมชน และสื่อสาธารณะ และบรรจุหลักสูตรป้องกันยาเสพติดในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ในเสริมสร้างสถาบันครอบครัว ควรให้พ่อแม่และผู้ปกครองมีความรู้ในการป้องกันบุตรหลานจากยาเสพติดและส่งเสริมโครงการครอบครัวเข้มแข็งเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ในส่วนการควบคุมพื้นที่เสี่ยง ต้องตรวจสอบและเฝ้าระวังพื้นที่ที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด เช่น ชุมชนแออัดและสถานบันเทิง โดยพัฒนาโครงการหมู่บ้านสีขาว ที่ปลอดยาเสพติด (ธนรัชน์ สอนกล้า และคณะ, 2566)

1.2 การปราบปราม (Suppression) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด มีการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายที่รุนแรงขึ้นกับผู้ผลิตและผู้ค้ายาเสพติด ปรับปรุงกระบวนการสืบสวนและจับกุมให้มีประสิทธิภาพ ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำงานร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและองค์กรระหว่างประเทศในการควบคุมการลักลอบขนยาเสพติด และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อลดเส้นทางลำเลียงยาเสพติดในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการสืบสวน ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อช่วยในการติดตามและจับกุมเครือข่ายยาเสพติด (ญาณุตระ ศิริทิปตานนท์ และทิพย์วัลย์ สุรินยา, 2567)

1.3 การบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation) การบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จัดตั้งศูนย์บำบัดและฟื้นฟูในทุกภูมิภาค ใช้วิธีการบำบัดที่เหมาะสม เช่น การรักษาทางการแพทย์และการบำบัดทางจิตวิทยา จัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม จัดอบรมและฝึกอาชีพให้กับผู้ที่ผ่านการบำบัด เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ และส่งเสริมการจ้างงานและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับอดีตผู้ติดยาเสพติด (ธีราภรณ์ สายอ้าย, 2552)

2. ความท้าทายในการบริหารภาครัฐด้านยาเสพติด แม้ว่า รัฐบาลจะมีมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่ยังคงมีปัญหามากมายและอุปสรรคหลายประการ เช่น

2.1 การทุจริตและคอร์รัปชัน ในหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ประสิทธิภาพของมาตรการเหล่านี้มักถูกบดบังหรือจากการขาดทรัพยากรการฝึกอบรมไม่เพียงพอสำหรับบุคลากรบังคับใช้กฎหมายและอิทธิพลที่แพร่หลายขององค์กรการค้ามาเฟียที่ใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ภายในระบบ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อต่อสู้กับปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน (วรเดช จันทรศร และลิขิต ธีรเวคิน, 2530)

2.2 การปรับเปลี่ยนวิธีการของขบวนการค้ายาเสพติด ที่ใช้เทคโนโลยีและช่องทางออนไลน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจจับจากเจ้าหน้าที่ เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่ต้องเผชิญ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการติดตามและการบังคับใช้กฎหมายให้ทันสมัยมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อกลยุทธ์ใหม่ ๆ ของผู้กระทำผิด

2.3 การขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร ในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ทำให้การต่อสู้กับปัญหายาเสพติดมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และจำเป็นต้องมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (วรเดช จันทรศร, 2551)

2.4 การติดตามผู้ติดยาเสพติด ทำให้บางคนไม่กล้าขอรับการบำบัด ซึ่งส่งผลให้จำนวนผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือยังคงสูง และทำให้ปัญหา ยาเสพติดในสังคมไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การบริหารภาครัฐในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยใช้แนวทางที่ครอบคลุมทั้ง การป้องกัน ปราบปราม และบำบัดฟื้นฟู อย่างมีประสิทธิภาพ หากภาครัฐสามารถดำเนินมาตรการเหล่านี้ได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะช่วยลดปัญหา ยาเสพติดในสังคมไทย และสร้างสังคมที่ปลอดภัย มั่นคง และยั่งยืนในระยะยาว

หลักไตรสิกขา

ในการบริหารภาครัฐเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ประชาชน โดยใช้ทรัพยากรและนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในหลายกรณี ภาครัฐมักเผชิญกับปัญหาด้านความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ และความไว้วางใจจากประชาชน การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะ ไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นแนวทางในการบริหารภาครัฐ สามารถช่วยให้เกิดการบริหารที่โปร่งใส มีคุณธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

คำว่า ไตรสิกขา หมายถึง หลักคำสอนที่ต้องศึกษาและปฏิบัติตามเพื่อพัฒนากาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ดียิ่งขึ้น โดยมีมุ่งหวังถึงการบรรลุพระนิพพาน ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1. อธิศีลสิกขา คือ ศีลขั้นสูง เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในด้านความประพฤติที่ดีงาม 2. อธิจิตตสิกขา คือ จิตขั้นสูง เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตใจเพื่อพัฒนาคุณธรรม และ 3. อธิปัญญาสิกขา คือ ปัญญาขั้นสูง เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างล้ำลึก อีกนัยในการบริหารภาครัฐสามารถให้ความหมายได้ (พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี), 2551)ดังนี้

ศีล คือ การสร้างความโปร่งใสและจริยธรรมในการบริหาร ความโปร่งใสและจริยธรรมในการกำกับดูแลเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจของประชาชนและสร้างความรับผิดชอบในหมู่ผู้นำ ความโปร่งใสและจริยธรรมในการกำกับดูแลไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความรับผิดชอบเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย (บุญมี แท่นแก้ว, 2539)

สมาธิ คือ การบริหารที่มุ่งเน้นความมั่นคงและมีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนากลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเติบโตในระยะยาวและความสามารถในการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวทางนี้ส่งเสริมความยืดหยุ่นและนวัตกรรม ทำให้มั่นใจได้ว่า

องค์กรสามารถนำทางความท้าทายในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นใหม่ในตลาด ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวสามารถเจริญเติบโตได้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและเพิ่มศักยภาพให้กับทีมให้มีส่วนร่วมในความคิดที่ดีที่สุด การสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ทีมงานสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นต่อความเปลี่ยนแปลง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (พุทธทาสภิกขุ, 2529)

ปัญญา คือ การบริหารที่มีเหตุผลและมองการณ์ไกล การประยุกต์ใช้กระบวนการตัดสินใจสามารถนำไปสู่กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและผลลัพธ์ที่ยั่งยืนสำหรับองค์กรและสังคม การรวมภูมิปัญญาเข้ากับกระบวนการตัดสินใจส่งเสริมโซลูชันที่เป็นนวัตกรรมที่สามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์และความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งในที่สุดจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นโดยรวมของทั้งองค์กรและชุมชน การรวมภูมิปัญญาเข้ากับกระบวนการตัดสินใจส่งเสริมวัฒนธรรมของการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่องทำให้องค์กรสามารถนำทางความซับซ้อนด้วยความคล่องตัวและมองเห็นระยะไกลมากขึ้น (พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ชิตวณฺโณ), 2549)

ดังนั้น การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการบริหารภาครัฐสามารถช่วยให้เกิดการบริหารที่มีคุณธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ศีล เป็นพื้นฐานของความซื่อสัตย์สมาธิ ช่วยให้ผู้นำมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ ปัญญา ทำให้การบริหารมีเหตุผลและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน หากภาครัฐสามารถนำหลักธรรมนี้มาใช้ได้จริง จะช่วยสร้างสังคมที่เป็นธรรมและประเทศที่มั่นคงต่อไปในอนาคต

แนวทางประยุกต์หลักไตรสิกขาในการการบริหารภาครัฐเพื่อลดปัญหาเสพติด

ปัญหาเสพติดเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ แม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการป้องกันและปราบปราม แต่ยังคงพบว่าปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน โดยนำหลักไตรสิกขาในพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารภาครัฐเพื่อลดปัญหาเสพติดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาทั้งด้านกฎหมาย การบำบัดรักษาและการป้องกันเชิงรุก

1. ศีล การสร้างระบบกฎหมายที่เข้มแข็งและบริหารงานด้วยคุณธรรม การพัฒนาจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่รัฐให้มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการ

บริหารภาครัฐเพื่อลดปัญหายาเสพติดได้โดยการสร้างกฎระเบียบที่เคร่งครัดและส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตในระบบราชการ ดังนี้

1.1 การปรับปรุงกฎหมายและมาตรการปราบปราม บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม เพิ่มโทษต่อผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ส่งเสริมแนวทางลดทอนความเป็นอาชญากรรม (Decriminalization) สำหรับผู้เสพ และมุ่งเน้นไปที่การบำบัดฟื้นฟูแทน

1.2 การส่งเสริมคุณธรรมในหน่วยงานภาครัฐ ปลุกฝังจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติด มีระบบตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเข้มงวด และส่งเสริมการบริหารงานอย่างโปร่งใสและเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

2. สมานิติ การเสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็งและการบริหารที่มีสติปัญญา การใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารภาครัฐสามารถช่วยสร้างความตระหนักรู้และเสริมสร้างแนวทางการทำงานที่มีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืนในสังคมซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำให้บุคคลมีความเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งเร้า และสามารถดำเนินนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1 การพัฒนาจิตใจของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่รัฐและตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดมีการฝึกสติ สมานิติ เพื่อให้มีจิตใจที่มั่นคงและไม่หวั่นไหวต่ออำนาจมืด และส่งเสริมการใช้หลักสมานิติและสติปัญญาในการบำบัดผู้ติดยาเสพติด เช่น การใช้ธรรมะบำบัดและสมานิติบำบัด

2.2 การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อลดปัญหาเสพติด จัดอบรมให้ชุมชนสามารถสร้างกลไกป้องกันปัญหาเสพติดได้ด้วยตนเอง และส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้เยาวชนมีจิตใจที่เข้มแข็ง หลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมศิลปะ และการทำงานจิตอาสา

2.3 การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นความสงบและความเป็นธรรมใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยและแนวทางทางเลือกในการช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติดมากกว่าการลงโทษ สนับสนุนให้ตำรวจและเจ้าหน้าที่รัฐใช้วิธีการที่เน้นความเข้าใจและไม่ใช้ความรุนแรงในการปราบปรามยาเสพติด

3. ปัญญา การใช้ความรู้และนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การรวมภูมิปัญญาและนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพซึ่งไม่เพียงแต่จัดการกับความท้าทายทันทีที่เกิดจากการใช้ยาเสพติดเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการแก้ปัญหาในระยะยาวเพื่อความยืดหยุ่นและสุขภาพของชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการ

ดำเนินงานและทำให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารเพื่อลดปัญหายาเสพติดได้ โดยการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหา ดังนี้

3.1 การศึกษาวิจัยและพัฒนานโยบายบนพื้นฐานข้อมูลจริงพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม ศึกษาต้นเหตุของปัญหาเสพติดในแต่ละพื้นที่ และวางแผนแก้ไขตามลักษณะเฉพาะของชุมชนและใช้เทคโนโลยีในการติดตามและเฝ้าระวังเส้นทางการค้ายาเสพติด

3.2 การส่งเสริมการศึกษาและสร้างโอกาสทางสังคม จัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ที่เคยติดยาเสพติดเพื่อให้พวกเขาสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ สนับสนุนให้เยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาอาชีพ เพื่อลดโอกาสในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3.3 การพัฒนาแนวทางการบำบัดและฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพใช้หลักพุทธธรรมในการบำบัด เช่น การใช้สมาธิบำบัดและการฟื้นฟูจิตใจผ่านกิจกรรมทางศาสนา สนับสนุนการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูที่เน้นการรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยแนวทางที่ครอบคลุมทั้งร่างกายและจิตใจ ใช้หลักปัญญาในการประเมินผลของโครงการบำบัดและพัฒนาแนวทางให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้น การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเป็นแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างการบริหารภาครัฐที่มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หวังว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรการและกลยุทธ์ในการบริหารภาครัฐเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างยั่งยืน การรวมหลักการเหล่านี้สามารถส่งเสริมแนวทางการกำกับดูแลแบบองค์รวมมากขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนและชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนที่เกิดจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การบริหารภาครัฐเพื่อลดปัญหาเสพติดจำเป็นต้องใช้แนวทางที่เป็นระบบและยั่งยืน โดยการนำ หลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ ศีล ช่วยสร้างระบบกฎหมายที่เข้มแข็งและส่งเสริมคุณธรรมในหน่วยงานรัฐ สมาธิ ทำให้เจ้าหน้าที่และประชาชนมีจิตใจที่เข้มแข็งไม่หลงไปกับยาเสพติดหรืออำนาจมืด ปัญญา ทำให้การบริหารมีเหตุผล ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนานโยบาย การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขานี้จะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่าง

มีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินกลยุทธ์ที่ยั่งยืนและประสบผลสำเร็จในระยะยาว การสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบของยาเสพติดและการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตจะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดก็เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน และส่งเสริมให้เกิดสังคมที่ปลอดภัยจากปัญหายาเสพติดในอนาคต การสนับสนุนโครงการฟื้นฟูผู้ที่เคยมีปัญหายาเสพติดและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการกลับเข้าสู่สังคมอย่างมีคุณค่า จะช่วยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และลดอัตราการกลับไปใช้ยาเสพติดอีกครั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากภาครัฐสามารถนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหารเพื่อลดปัญหายาเสพติดได้จริง ย่อมส่งผลให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ปลอดภัยจากยาเสพติด ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และประเทศชาติสามารถพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้ในระยะยาว การดำเนินการตามหลักการของการฝึกอบรมสามครั้งสามารถส่งเสริมแนวทางแบบองค์รวมในการกำกับดูแล ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในความพยายามในการป้องกันยาเสพติด การสร้างความตระหนักรู้และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลกระทบของยาเสพติดจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ อย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ญาณบุตร ศิริทิปตานนท์ และทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2567). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคความเหนื่อยหน่ายในงาน และผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(3), 41-56.
- ธนรัชนี สอนกล้า และคณะ. (2566). ฉากทัศน์อนาคตการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ: สกัดกันทั้งหมด ทำลายทั้งหมด มีภูมิคุ้มกันทั้งหมด. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 11(2), 136-146.
- ธีราภรณ์ สายอ้าย. (2552). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. กรุงเทพฯ: บริษัททรัพย์สุรีย์จำกัด.
- บุญมี แทนแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ชิตวณฺโณ). (2549). *การพัฒนาจิต*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี). (2551). *เบญจศีลเบญจธรรม : อุดมชีวิตของมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นบุญ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). *เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม*. กรุงเทพฯ: จักรานุกูลการพิมพ์.
- _____. (2535). *วิธีแก้ปัญหาวชิวัต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงธรรม.
- มานพ คณะโต. (2560). *รายงานการประเมินผลประสิทธิภาพการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดระบบสมัครใจในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (ศูนย์ขวัญแผ่นดิน)*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- วรเดช จันทรศร และลิขิต ชีระเวคิน. (2530). *การนำนโยบายไปปฏิบัติในระบบราชการไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรเดช จันทรศร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2562). *รายงานผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

การบริหารจัดการคนไร้บ้านและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนไร้บ้าน
ในกรุงเทพมหานคร*

THE MANAGEMENT OF HOMELESS PEOPLE AND LAWS PROTECTING
THE RIGHTS OF HOMELESS PEOPLE IN BANGKOK

พระครูโสภาสนนทกิตต์ (ศักดิ์ โอภาโส),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปงกร),
พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)
Phrakhru Opatnontakitti (Sakda Opaso),
Phrakru Wirojkanchanakheth (Nanthakrit Teepangkaro),
Phrakhru Wimsuwannakon (Sompong Chanthawaro)
วัดจันทร์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
Wat Chan, Bang Kruai District, Nonthaburi Province
Corresponding Author E-mail: sakda2543210@gmail.com

บทคัดย่อ

ในกรุงเทพมหานครมีคนไร้บ้านเป็นจำนวนมากที่เป็นอีกหนึ่งปัญหาทางสังคมที่กำลังมีการแก้ไขอยู่ในขณะนี้ คนไร้บ้าน คือ อีกหนึ่งตัวอย่างของความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะด้วยการถูกจำกัดด้วยระบบเศรษฐกิจ การศึกษา หรือระบบโครงสร้างของสังคมที่ผลักดันกลุ่มหนึ่งออกจากสังคม ทำให้หมดทางเลือกในการทำมาหากินและการใช้ชีวิต ปัญหาของคนไร้บ้านจึงเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเกินกว่าจะมองแค่ที่ปัจเจกบุคคล แต่ต้องมองไปถึงระดับโครงสร้างของสังคม ควรที่จะได้รับการแก้ไขจากภาครัฐ ซึ่งแท้จริงแล้วปัญหาคนไร้บ้านเกิดจากอะไรกลุ่มคนไร้บ้านเป็นกลุ่มคนจนรายได้น้อย ขาดแคลนโอกาสในการดำรงชีวิต จึงทำให้คนไร้บ้านถูกผลักออกจากส่วนต่าง ๆ ของสังคม แม้คนไร้บ้านจะถูกผลักออกจากสังคมใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่า มีโลกของคนไร้บ้าน ที่มีวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตในแบบฉบับของตนเองที่ไม่แตกต่างไปจากระบบในสังคมเลย เจื่อนไขในการใช้ชีวิตและข้อจำกัดค่อนข้างมาก และมีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ซึ่งมีนัยว่า การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษา และอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุน การสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต

* Received February 4, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 3, 2025

การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

คำสำคัญ: คนไร้บ้าน; กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนไร้บ้าน; กรุงเทพมหานคร

Abstract

In Bangkok, there are many homeless people, which is another social problem that is currently being solved. “Homeless people” are another example of the inequality between classes that occurs in society, whether it is due to restrictions from the economic system, education, or the social structure that pushes a group of people out of society, leaving them with no choice in making a living and living. The problem of homeless people is therefore a problem that is too complicated to look at just the individual, but must be looked at at the level of the social structure. It should be solved by the government. In reality, what causes the problem of homelessness? The homeless group is a group of people who are poor, have low incomes, and lack opportunities in life. Therefore, homeless people are pushed out of various parts of society. Even though homeless people are pushed out of the larger society, at the same time, it is found that there is a world of homeless people who have their own culture and way of life that is no different from the system in society. There are quite a few conditions for living and limitations, and there is the Homeless Protection Act of 2014, which means providing social welfare, enhancing physical and mental capabilities, medical treatment, promoting education and careers, promoting and supporting, creating opportunities in society, developing quality of life, supporting the homeless to have jobs and places to stay, and preventing unfair discrimination against the homeless.

Keywords: Homeless People; Laws Protecting the Rights of Homeless People; Bangkok

บทนำ

คนไร้บ้านในบริบทของวัฒนธรรมไทย คือผู้ที่อยู่ในภาวะไร้บ้าน โดยมักจะพักอาศัยอยู่ที่ศูนย์คนเร่ร่อนคนไร้บ้าน สถานสงเคราะห์ชั่วคราวของรัฐ โดยการให้นิยามนี้ไม่รวมถึง

ผู้ป่วยทางจิตและขอทาน และจากการศึกษาด้านมายาคติพบว่า คนไทยมักจะมีความเชื่อเกี่ยวกับคนไร้บ้านว่าเป็นผู้ที่ไม่มีศักยภาพ ไม่มีบ้านไม่มีครอบครัว ชี้แจง ไม่เอาการเอางาน และสถานะเศรษฐกิจก็เป็นตัวส่งผลให้เกิดคนไร้บ้านอีกด้วย ความเข้าใจผิดเหล่านี้ส่งผลให้คนไร้บ้านถูกกีดกันออกจากสังคม และกลายเป็นเสมือนคนชายขอบที่ห่างไกลจากการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งรัฐเองก็ไม่สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะคนไร้บ้านได้อย่างชัดเจนโดยรัฐมักจะใช้แนวทางในการกำจัด ตรวจจับและผลักดันให้พวกเขากลับไปอยู่กับครอบครัวดังเดิม

สาเหตุของการเป็นคนไร้บ้านนั้นมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งไม่ได้มาจากด้านเศรษฐกิจว่า แบบที่ทุกคนเข้าใจ หากแต่พวกเขาคำนวณแล้วมีปัญหาส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว เคยต้องคดี และตกงานเรื้อรัง แต่คนไร้บ้านทุกคนนั้นพยายามดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดไปในแต่ละวัน ไม่ว่าจะคอยหาข่าวสารเกี่ยวกับข่าวแจกฟรีหรือการดิ้นรนทำงานต่าง ๆ ที่ทำได้ถึงแม้จะถูกโกงค่าแรงก็ตาม บางคนพยายามใช้ช่องทางการหางานจากภาครัฐที่เป็นความหวังของพวกเขาและครอบครัวที่จะ สามารถทำให้เขาสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้ แต่กระนั้นการช่วยเหลือจากภาครัฐก็ใช้เวลานานเกินไปจนพวกเขาไม่สามารถรอได้และจำใจต้องทำงานที่ตนสามารถทำได้เพื่อเอาชีวิตรอดทั้ง ๆ ที่ถูกเอาเปรียบและโกงมากมาย ทั้งนี้สิ่งที่ดึงดูดให้คนยังคงสภาพของการเป็นคนไร้บ้านมากที่สุดก็คือ การที่พวกเขาค้นพบช่องทางหากินโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีบ้านก็ได้ เช่น การมีอาชีพเก็บของเก่า ทำให้เขามีอิสระในการทำงานและไม่จำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัยเพื่อการทำงานอีกด้วย สิ่งที่คุณเขียนค้นพบสาเหตุของการเป็นคนไร้บ้าน แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ พวกที่หมดหวังในการหางานที่ยากทำและพวกที่สามารถค้นพบช่องทางที่ทำให้ตนเองอยู่รอดได้โดยไม่ต้องมีบ้าน โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะพบว่า เป็นพวก ที่หมดหวังหรือมีความหวังในการใช้ชีวิตที่น้อย ใช้ชีวิตรอดไปวัน ๆ อย่างไรก็ตามในการเป็นคนไร้บ้านการที่มีอาหารกินให้มีชีวิตรอดในแต่ละวันในยังไม่เพียงพอ พวกเขาจำเป็นต้องมีเงินติดตัวซึ่งจะเป็นค่ารถในการเดินทางไปรับอาหารฟรี หรือไปทำงานในแต่ละวัน กล่าวคือ ทุกคนต้องมีเงินติดตัวและมี ช่องทางการหารายได้ตามที่ตนต้องการ (นภัสสร วัฒนศิริ, 2564) ปัจจุบันนี้รู้ที่พึ่งหรือคนเร่ร่อนมีอยู่มากมายซึ่งบางที่ภาครัฐเอกชน หรือสังคมส่วนใหญ่มีการระดมการช่วยเหลือจากภาครัฐหรือผู้มีจิตศรัทธาใจบุญต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขในระยะยาวได้เพราะว่ากฎหมายที่คุ้มครองมีช่องว่างให้เกิดปัญหาตามมาหลายอย่าง การศึกษาบทความวิชาการเรื่องการบริหารจัดการคนไร้บ้านและกฎหมายว่าด้วยสิทธิคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาเสนอและนำเสนอเพราะมีการตีแผ่ข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายและถ้าไม่มีการแก้ไขในระดับโครงสร้างแล้วประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์และ

ทรัพยากรธรรมชาติที่ดีแต่อาจจะโดนภาพลบในลักษณะคนไร้บ้านซึ่งมีอยู่มากมาย โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครเราจะเห็นได้ว่ามีปรากฏตามใต้สะพานลอยหรืออาศัยตามวัด ซึ่งเป็นที่พึ่งสุดท้ายและเป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป จะทำอย่างไรจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเหล่านี้ให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทำอย่างไรถึงจะมีงานให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อเข้าอยู่สังคมได้เป็นปกติจึงเป็นส่วนที่น่าสนใจและผู้เขียนจึงได้นำเสนอเป็นรูปแบบบทความวิชาการต่อไป

ความหมายของคนไร้บ้าน

ทั้งนี้การสำรวจคนไร้บ้านที่ผ่านมาของประเทศไทย อาจสอดคล้องกับข้อเสนอเกี่ยวกับการผลักดันประเด็นคนไร้บ้านและการเปิดประเด็นทางวิชาการเกี่ยวกับคนไร้บ้านที่ได้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับคนไร้บ้านยังมีช่องว่างและความทับซ้อนกันอยู่ทั้งในเชิงประเด็นและพื้นที่อันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแล สนับสนุน และลดความเสี่ยงในชีวิตของคนไร้บ้าน ในทางเดียวกันการขาดแคลนความรู้เกี่ยวกับคนไร้บ้านที่มีความทันสมัยและพลวัตก็ยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่พบในการทำงานเกี่ยวกับคนไร้บ้าน การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดข้อมูลในภาพรวมที่เป็นระบบที่มีความสอดคล้องกัน รวมถึงระบบในการประสานแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งข้อมูลในเชิงคุณภาพและปริมาณซึ่งต่างเป็นองค์ความรู้สำคัญที่จะใช้ประเมินสถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (มยุรี สิริมงคล และคณะ, 2554)

โลกของคนไร้บ้านและสังคมของคนไร้บ้านเป็นนิยามที่หมายถึงบุคคลที่ไร้ที่พักอาศัย โดยที่ที่พักอาศัยที่กล่าวถึง คือ ที่พักอาศัยที่มีขอบเขตและอาณาบริเวณที่ชัดเจนและมีสิ่งปกคลุมกำบังมิดชิด ซึ่งคนไร้บ้านที่ไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งมักจะอาศัยตามพื้นที่สาธารณะเมื่อบริบทแวดล้อมผลักดันให้มาเป็นคนเร่ร่อนแล้ว สังคมภายนอกก็ไม่ยอมรับเป็นการซ้ำเติมให้คุณภาพชีวิตของคนเร่ร่อนแย่ลง เช่น ทศนคติแง่ลบที่มองว่าเป็นคนสกปรกหรือทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย แม้แต่การเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่ควรจะเป็นสวัสดิการพื้นฐานของคนในสังคมก็ยังเป็นเรื่องที่เข้าถึงยาก หลายคนไม่มีบัตรประชาชนเพราะอาจถูกขโมยถูกโกง หรือทำหายในที่สาธารณะ ก็ใช้สิทธิรักษาไม่ได้ หรือบางคนมีบัตรแต่สิทธิรักษาอยู่ต่างจังหวัดก็เข้ารับรักษาไม่ได้เช่นกัน ทำให้คนไร้บ้านคุณภาพชีวิตแย่ลงเรื่อย ๆ เหตุผลที่ทำให้กลายเป็นคนไร้บ้าน คุณอัจฉรา สรวารี เลขาธิการมูลนิธิอิสรชน อธิบายว่า ปัญหาของคนไร้บ้าน คือ ปลายทางของโครงสร้างใหญ่ ตั้งแต่การเข้าไม่ถึงระบบสวัสดิการ การถูกกีดกันโดยทัศนคติไปจนถึงนโยบายการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมการเมืองที่ไม่สามารถดูแลคนได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ทั้งหมดมีผลเกี่ยวเนื่องต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไร้บ้าน และสิ่งกระตุ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคม

สูงวัย กลุ่มคนเปราะบาง ที่ขาดโอกาสในชีวิต ทำให้ต้องตกอยู่ในสภาพของคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 13 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ติดสุรา เนื่องจากติดสุรามานานครอบครัวรับไม่ไหว ต้องออกมาอยู่ข้างนอก
2. ผู้พนันโทษ เมื่อผู้ต้องขังพนันโทษไปแล้ว แต่สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีงานไม่มีรายได้ จำต้องออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
3. ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ชุมชนไม่ยอมรับ ถูกเลือกปฏิบัติ กีดกันออกจากพื้นที่
4. พนักงานบริการ ให้บริการทางเพศเลี้ยงชีพ โดยใช้พื้นที่สาธารณะรับลูกค้า
5. เด็กเร่ร่อน คือ เด็กที่ต้องออกมาหางานทำ บ้างขอทาน หรือย้ายตามครอบครัว โดยไม่มีที่พักเป็นหลักแหล่ง
6. คนเร่ร่อน คนที่ตกงาน ผู้มีปัญหาครอบครัว หรือรักการใช้ชีวิตอิสระอาจมีรายได้จากการทำงานเล็กๆน้อยๆ โดยมักอาศัยใกล้กับแหล่งงาน
7. ผู้ใช้ที่สาธารณะชั่วคราว เช่น คนที่มาทำธุรกิจต่างถิ่น แต่ไม่มีเงินเช่าที่พักจึงต้องอาศัยพื้นที่สาธารณะเป็นที่หลบนอนชั่วคราว
8. ต่างชาติตกยาก อาจเป็นนักท่องเที่ยวที่ถูกโกงเงิน หรือถูกขโมยเงินจนหมดตัว ไม่สามารถกลับประเทศของตัวเองได้
9. แรงงานเพื่อนบ้าน แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่รับจ้างแบบย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่อยู่ประจำ จึงต้องอาศัยในที่สาธารณะ
10. คนจนเมือง คนที่ผิดหวังจากการทำงานในเมือง จะกลับบ้านก็ไม่มีที่ทำมาหากินแล้ว หมดหนทางไป
11. คนเร่ร่อนไร้บ้าน คนที่ย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ ตามความพอใจ
12. คนไร้บ้าน คนที่ถูกไล่ที่ หรือไม่มีที่ทำกิน
13. ผู้ป่วยข้างถนน อาจพลัดหลงจากบ้านมาเนื่องจากอาการป่วยทางสมอง เช่น ผู้ป่วยความจำเสื่อม ไม่สามารถจำทางกลับบ้านได้ ไม่สามารถให้ข้อมูลญาติเพื่อให้ความช่วยเหลือตัวเองได้

ธนิต ต้นบัวคลี รองผู้อำนวยการ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า ตานโยบายของชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยากจะทำบ้านอิมใจขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นที่พักพิงและให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้าน แต่ด้วยปัจจัยเรื่องงบประมาณที่อาจจะไม่คุ้มค่าหากจะเปิดพื้นที่ในลักษณะเดิม จึงมีการพิจารณาในคณะกรรมการฯ ซึ่งประกอบไปด้วยภาคประชาชน นักวิชาการ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านคนไร้บ้าน ให้ความเห็นป้องกันว่า ควรจะเปลี่ยนมาเป็นการจัดหาจุด Drop-In แทนซึ่งน่าจะทำได้เร็วที่สุดและสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้ทันทั่วถึงกว่าเบื้องต้นมีการแบ่งกลุ่ม

คนไร้บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ เป้าหมายคือจะทำยังไงที่จะช่วยเหลือให้สามารถกลับไปเป็นคนมีบ้านได้เหมือนเดิม กลุ่มที่ 2. กลุ่มคนไร้บ้านถาวรที่มีความประสงค์จะเป็นคนไร้บ้าน ไม่ต้องการกลับเข้าบ้าน จึงต้องมีวิธีว่าจะจัดการอย่างไรให้สามารถใช้ชีวิตนอกบ้านได้ กลุ่มที่ 3. คือคนไร้บ้านที่มีปัญหาทางกาย ทางจิต ก็ต้องให้ความช่วยเหลือในเชิงการรักษา (ไทย พีบีเอส, 2565)

แม้วันนี้ กทม. จะไม่ได้เปิดพื้นที่ช่วยเหลือและพักคอยเหมือนบ้านอิมใจอย่างเดิม แต่ได้มีจุดให้ความช่วยเหลืออยู่ที่เชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตพระนครและได้มีการดำเนินการจัดระเบียบ การแจกอาหารให้กับคนไร้บ้านจากเดิมที่บริเวณถนนราชดำเนิน ก็เปลี่ยนไปอยู่ที่บริเวณสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าแทน และได้มีแผนที่จะพัฒนาเป็นจุด Drop-In แทนโดยความร่วมมือกับสำนักพัฒนาสังคมฯ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการ ภาคประชาชนสังคม เช่น มูลนิธิต่าง ๆ มาร่วมดำเนินงาน

โดยเบื้องต้นประเมินว่าจุด Drop-In จะให้บริการเดือนละ 2 ครั้ง มาให้ความช่วยเหลือในเรื่องการคัดกรองด้านสาธารณสุข เพื่อดูแลสุขภาพให้กับคนไร้บ้าน การจัดสรรสวัสดิการ เช่น ทุนประกอบอาชีพ หรือสิทธิบางประการที่ยังขาดอย่างหลักฐานทางทะเบียนราษฎร บัตรประชาชนที่เป็นสิ่งแสดงตนในการรับสิทธิต่าง ๆ การให้บริการรถซักล้างเสื้อผ้า อาบน้ำ รวมถึงการแจกอาหาร สิ่งของจำเป็นต่าง ๆ เสริมเพิ่มเติมจากที่มีบริการอยู่แล้วและอีกพื้นที่คือบริเวณทางด่วนบางรัก พื้นที่เขตบางรัก บริเวณถนนสี่พระยา ปัจจุบันเปิดให้บริการเป็นลานกีฬา สำหรับออกกำลังกาย และมีพื้นที่ว่างอีกกว้างขวางจึงวางแผนที่จะขออนุญาตใช้พื้นที่จากการทางพิเศษฯ เพื่อดำเนินการในลักษณะของบ้านอิมใจ ซึ่งน่าจะมีการให้บริการที่มากกว่า เช่น การพักค้าง แต่ อย่งไรก็ต้องมีการหารือในรายละเอียดและการออกแบบกันอีกครั้งที่ผ่านมาสังคมไทยอาจจะพัฒนาในแง่ของวัตถุมากกว่าการพัฒนาคน ทำให้คนห่างเหิน ถูกทอดทิ้งมากขึ้น ความพยายามในการจัดตั้งคณะทำงานด้านคนไร้บ้านตามนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นับเป็นจุดเริ่มต้นของข้าราชการในการทำงานเชิงรุกมากขึ้น และทำให้เห็นว่าคนไร้บ้านถูกมองเห็นมากขึ้น มีคนมาสนใจ ผ่านการเก็บข้อมูลเป็นที่ประจักษ์ แต่เนื่องจากสาเหตุและปัญหาเฉพาะบุคคลของคนไร้บ้านแต่ละคนหลากหลายแตกต่างกัน และมีปัญหามากมายหลายประการ จึงยากที่จะแก้ไขได้ในเร็ววัน และยังติดขัดในการดำเนินงานจากระบบระเบียบราชการทั่วประเทศ มีคนไร้บ้านอยู่ประมาณ 4,000 คน ที่ไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ได้ และพบว่า ในเขตกรุงเทพฯ มีคนไร้บ้านถึง 1,761 คน ซึ่งมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นเนื่องด้วยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยเป็นจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นมาจากเดิมถึงร้อยละ 30 และจากการสำรวจยังพบว่า คนไร้บ้านหน้าใหม่ได้เกิดขึ้นในช่วงโควิดถึง 95% สาเหตุหลัก

มาจากการถูกเลิกจ้าง งานหายาก ทำให้ผู้คนไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการดำรงชีวิตได้

ภาพที่ 1 โลกของคนไร้บ้าน และสังคมของคนไร้บ้าน ในประเทศไทย
ที่มา : CHEEWID (n.d.)

มูลนิธิอิสรชนพยายามผลักดันให้เกิดโครงการเพื่อช่วยเหลือคนเร่ร่อนไร้บ้าน เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรือเพื่อให้โอกาสที่จะกลับมาใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไปได้ ผ่าน 4 โครงการ ได้แก่

1. อิม 1 สะอาด FOOD FOR FRIENDS แบ่งปันอาหาร ทุกวันอังคาร เวลา 17.00 น. เนื่องจากเคยมีเพื่อนผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบางคน ค้นหาอาหารในถังขยะเพื่อนำมากิน แล้วมีสารปนเปื้อน จนทำให้เสียชีวิต เราเลยอยากสร้างพื้นที่แบ่งปัน 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ให้คนที่อยากแบ่งปัน มาเปิดมุมมอง ร่วมเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
2. ถุงปันสุข ในสถานการณ์ยามวิกฤตช่วงนี้ หลายท่านต้องออกจากงานและกลายมาเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจำนวนมาก รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ลดถอยลง บางคนแทบไม่มีเงินที่จะซื้ออาหารเพื่อประทังชีวิตมูลนิธิอิสรชน จึงทำ #ถุงปันสุข ออกตระเวนแบ่งปันตามจุดต่าง ๆ พร้อมทั้งเก็บข้อมูล พูดคุย เยียวยาเบื้องต้น ช่วยประทับประคองไปก่อนเพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีแรงสู้ต่อไป
3. ปลุกปันอิม Farm for Friends พื้นที่การพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตัวเองพื้นที่แห่งการแบ่งปัน พื้นที่แห่งการต่อยอด งานบางงาน บางคนชอบ บางคนไม่ชอบ เราให้โอกาสทุกคนได้ลอง ถ้าไม่ชอบไม่ต้องทำ แต่ถ้าทำแล้วมีความสุข เราก็ตีใจ

อย่างน้อยก็เป็นจุดเริ่มต้นให้ทุกคนได้ทำสิ่งดีๆ ให้เขาได้มีชีวิตตน ภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ

4. หมอกระเป่า First Aid Mobile เป็นอีกหนึ่งโครงการที่พยายามสร้างอาสาสมัครในการลงมาดูแลคนไร้ที่พึ่งเจ็บเอง หายเอง เมื่อคนไร้บ้านเกินครึ่งเจ็บป่วยแต่ไม่กล้ารับการรักษาในสถานพยาบาลจากอุปสรรคด้านสิทธิ กังวลเรื่องค่าใช้จ่าย ทัศนคติในการให้บริการ ทำให้บุคลากรทางการแพทย์กลุ่มหนึ่งลุกขึ้นมาตั้งคำถาม ให้บริการ และเรียนรู้ไปพร้อมกับภาคประชาสังคม

ภาพที่ 2 ปัญหาคนไร้บ้าน กับหนทางการช่วยเหลือ
ที่มา : CHEEWID (n.d.)

การช่วยเหลือต้องทำในเชิงรุก ต้องเดินหาเคส หากราชการจะทำงานนี้จะต้องปรับระบบใหม่ ทำให้เกิดสวัสดิการเคลื่อนที่เข้าไปช่วยเหลือได้ และการส่งเสริมให้เข้าถึงสิทธิ การตรวจสอบสิทธิ การส่งรักษาพยาบาล ในทางปฏิบัติต้องช่วยอำนวยความสะดวก ให้ ประสานงานให้ ส่วนการสร้างที่อยู่อาศัยให้อาจไม่ตอบโจทย์ เพราะจะกลายเป็นเหตุผลให้ครอบครัวยิ่งผลึกออกมา แต่เราจะทำยังไงให้คนที่อยู่ข้างถนนก็ยังอยู่ได้ ด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น มีงานทำ ห้ามจับจอง นอนเป็นจุด ๆ รักษาความสะอาด มีระเบียบร่วมกัน ตามกฎหมาย

เลขาธิการมูลนิธิอิสรชนยังได้กล่าวอีกว่า ที่ผ่านมาสังคมไทยอาจจะพัฒนาในแง่ของวัตถุมากกว่าพัฒนาด้านคน ทำให้คนห่างเหิน ถูกทอดทิ้งมากขึ้น ความพยายามในการจัดตั้งคณะทำงานด้านคนไร้บ้านตามนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นับเป็นจุดเริ่มต้นของข้าราชการในการทำงานเชิงรุกมากขึ้น และทำให้เห็นว่าคนไร้บ้านถูกมองเห็น

มากขึ้น มีคนมาสนใจ ผ่านการเก็บข้อมูลเป็นที่ประจักษ์ แต่เนื่องจากสาเหตุและปัญหาเฉพาะบุคคลของคนไร้บ้านแต่ละคนหลากหลายแตกต่างกัน และมีปัญหามากมายหลายประการ จึงยากที่จะแก้ไขได้ในเร็ววัน และยังติดขัดในการดำเนินงานจากระบบระเบียบราชการเบื้องต้นอาจจะมีการเก็บข้อมูล ให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้า อาจช่วยให้บางคนกลับไปเป็นคนมีบ้านได้ เช่นเราตามหาญาติให้ได้ แต่ยังเป็นความช่วยเหลือเชิงปัจเจกรายคน แต่จะสามารถทำงานง่ายมากขึ้นเพราะว่าเป็นความร่วมมือกับทุกภาคส่วน หรือสื่อเข้ามาเป็นกระบอกเสียงให้ อย่างน้อยสังคมได้รับรู้ปัญหา เป็นโอกาสที่จะหาทางออกร่วมกันในอนาคต แต่การแก้ไขโครงสร้างใหญ่คงต้องอาศัยเวลา

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้การอุปการะผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ.ควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484 และบุคคลไร้ที่พึ่ง อายุระหว่าง 18-60 ปี ที่ประสบปัญหาเดือดร้อน ไม่มีที่อยู่อาศัยไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง จำนวน 11 แห่ง ทั่วประเทศ โดยรับอุปการะคนไร้ที่พึ่ง 3 ประเภท คือ คนเร่ร่อน ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง คนไร้ที่พึ่งที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม และคนขอทาน ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่ง เนื่องจากกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484 โดยจัดบริการด้านปัจจัย 4 สังคมสงเคราะห์ นันทนาการ กิจกรรมบำบัด การอบรมด้านศีลธรรม ฌาปนกิจสงเคราะห์ และฝึกอาชีพ เป็นต้น สำหรับการฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ เป็นการฝึกระเบียบวินัยสร้างทักษะการทำงานให้ผู้รับฯ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ดังนี้

- การจัดหางานให้ผู้รับการสงเคราะห์ทำภายนอก
- การรับงานภายนอกให้ผู้รับการสงเคราะห์ทำภายในสงเคราะห์เป็นการฝึกงานอาชีพบำบัด ช่วยให้ผู้รับการสงเคราะห์ผลิตเพลิน มีเพื่อน ใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์และมีรายได้ของตนเอง เช่น แกะไขเสื้อผ้า เป็นต้น

2. การดำเนินการกับคนเร่ร่อน โดยจัดส่งนักสังคมสงเคราะห์ออกเยี่ยมเยียน สอบข้อเท็จจริงบุคคลเร่ร่อนจรจัด ตามแหล่งสาธารณะต่าง ๆ เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยจัดให้มีบริการ ได้แก่ ให้คำแนะนำปรึกษาแหล่งบริการของรัฐช่วยเหลือในรูปเงินช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ HIV ส่งเสริมการฝึกอาชีพเพื่อให้มีความรู้ทักษะ สามารถออกมาประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และรับเข้าสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรณีที่คนเร่ร่อนนั้นไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ นอกจากนี้ยังมีบริการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ส่งกลับภูมิลำเนา จัดที่พักคนเดินทางในเขต

กรุงเทพฯ ประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับความช่วยเหลือ เช่น โรงพยาบาล จัดหางาน เป็นต้น

3. การสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและครอบครัว เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน เฉพาะหน้า และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานโดยให้การ สงเคราะห์ครอบครัวไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท

4. การสงเคราะห์คนไทยตกทุกข์ได้ยากในประเทศส่งกลับภูมิลำเนาเดิมเพื่อ ประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่ไม่ได้อยู่ภูมิลำเนาของตนสามารถเดินทาง กลับไปยังภูมิลำเนาของตน เพื่อใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวตามปกติสุข โดยการช่วยเหลือ เป็นค่าพาหนะและค่าอาหารว่าง

5. การจัดบริการด้านที่พักอาศัยชั่วคราว โดยดำเนินงานโครงการบ้านพักฉุกเฉิน เพื่อที่อยู่อาศัยคนจนเมือง ในลักษณะการช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ไร้ที่อยู่อาศัยอันเนื่อง ด้วยสาเหตุจากอภิศภัย สาธารณภัย ศาลมีคำพิพากษาให้ขับไล่ ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลัก แหล่ง โดยการสร้างบ้านพักฉุกเฉินไว้รองรับประชาชนกลุ่มดังกล่าวรวม 4 แห่ง นอกจากนี้ ได้จัดบริการในรูปแบบที่พักสำหรับผู้เดินทาง เพื่อให้บริการที่พักอาศัยชั่วคราวแก่ผู้มีรายได้น้อย ผู้ป่วยที่รอเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล ผู้ตกทุกข์ได้ยากที่เดินทางมาจากภูมิภาคหรือ ผู้ที่หน่วยงานราชการอื่นส่งมาขอพักอาศัยชั่วคราว โดยไม่เสียค่าบริการ รวมถึงให้บริการ ที่พักแก่คณะนักเรียน นักศึกษา คณะบุคคลที่เดินทางมาจากภูมิภาค เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม หรือทัศนศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยคิดค่าบริการในราคาถูก

6. การให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย กรณีหลังภัยสงบ และผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งใน และนอกประเทศ โดยให้การช่วยเหลือและฟื้นฟู ดังนี้ สงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน ที่ประสบภัยเป็นเงิน หรือสิ่งของ สงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยที่ประสบภัย โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มประกอบอาชีพสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้โดยให้ การฝึกอาชีพแก่สตรีที่ประสบภัย หรือสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ ส่งกลับภูมิลำเนา สำหรับผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งในและต่างประเทศ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2568)

ในวันที่ 27 ธันวาคม 2557 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง โดย การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในที่นี้หมายความว่า เป็นการจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษา และอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งได้มีงานทำ มีที่พักอาศัยและป้องกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อ คนไร้ที่พึ่ง ในพรบ.นี้ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยมีประธาน กรรมการ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปลัดกระทรวงพม. เป็นรองประธานกรรมการ และมีกรรมการอันประกอบด้วย ปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวง ยุติธรรม ปลัดกระทรวง แรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก 11 คน และให้อธิบดีกรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการเป็นกรรมการและ เลขาธิการ นอกจากนี้คณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ตามที่มาตรา 9 ไม่ว่าจะเป็นการ เสนอ นโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครอง คนไร้บ้าน การกำหนดหลักเกณฑ์คุ้มครองคนไร้บ้าน กำหนดมาตรการ เกี่ยวกับการปฏิบัติ ในสถานคุ้มครองคนไร้บ้านและเงื่อนไขในการสนับสนุนการดำเนินการ การช่วยเหลือ หน่วยงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตามกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ในการดำเนินการ จัดตั้งสถานคุ้มครองสำหรับคนไร้ที่พึ่งและเสนอต่อคณะกรรมการ รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ในการให้การคุ้มครอง โดยมอบหมายให้กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการรับผิดชอบในการดำเนินการของสถาน คุ้มครองคนไร้บ้าน โดยมีอำนาจคุ้มครอง คนไร้บ้าน ไม่ว่าจะเป็น การสำรวจและติดตามสภาพปัญหา การส่งตัวคนไร้บ้านมายังสถาน คุ้มครองเพื่อให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ การจัดให้มีที่อยู่อาศัยการมีสุขภาวะและ สุขลักษณะที่ดี มีเครื่องนุ่งห่ม มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต การฝึกอาชีพและ หาอาชีพให้แก่คนไร้บ้าน อีกทั้งยังมีการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การ ช่วยเหลือคน ไร้บ้านและให้การสนับสนุนและในส่วน of สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจัดให้มี ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อดำเนินการในการให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งรวมทั้งทำหน้าที่เป็น เครือข่ายให้แก่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่ หรือสถานคุ้มครองอื่น ๆ โดยศูนย์ คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่ได้แก่ การให้การคุ้มครองคนไร้บ้าน การติดตามและ สำรวจสภาพปัญหาของคนไร้บ้าน สำรวจข้อมูลคนไร้บ้านที่ต้องการความช่วยเหลือ และ รับการส่งตัวมายังสถานคุ้มครอง และการประสานงานต่าง ๆ เพื่อส่งคนไร้บ้านมายังสถาน คุ้มครอง

มาตรการอื่น ๆ ของภาครัฐ ภาครัฐไทยได้มีความพยายามในการให้ความสำคัญแก่ การแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านอีก เช่น 1. พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพ.ศ. 2557 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพ.ศ. 2557 โดยกระทรวงพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้เสนอร่างในการให้การคุ้มครองคนไร้ที่ พึ่ง โดย ความหมายของคนไร้ที่พึ่งในพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและ ไม่มีรายได้เพียงพอในการยังชีพรวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะลำบากที่ไม่อาจพึ่งพาผู้อื่นได้ ซึ่งคนไร้ที่พึ่ง ในที่นี้ก็คือ คนไร้บ้าน นั่นเอง อีกทั้งการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในความหมายของ พระราชบัญญัตินี้หมายถึง การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพการส่งเสริมและสนับสนุน

การสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

พระราชบัญญัตินี้ได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษา ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีไม่เกิน 11 คน โดยคณะกรรมการ เหล่านี้จะทำหน้าที่ในการออกนโยบาย กำหนดมาตรการ การจัดหาสวัสดิการให้แก่คนไร้บ้าน การกำหนดมาตรการสำหรับสถานคุ้มครองคนไร้บ้าน กำหนดหลักเกณฑ์และให้การคุ้มครองคนไร้บ้าน ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนไร้บ้าน และให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่ในการจัดตั้งสถานคุ้มครองคน ไร้บ้านและให้การสนับสนุนองค์การต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ดูแลคนไร้บ้านในการสนับสนุนการจัดตั้งสถาน คุ้มครองคนไร้บ้าน และให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับสถาน คุ้มครองคนไร้บ้าน โดยสถานคุ้มครองคนไร้บ้าน มีหน้าที่ที่จะต้องสำรวจและติดตามสภาพปัญหาคนไร้บ้าน ต้องจัดให้มีที่พักอาศัยและปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับคนไร้บ้านให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ และคำปรึกษาแก่คนไร้บ้าน ด้านกฎหมายหรือด้านอื่น ๆ เพื่อช่วยให้คนไร้บ้านสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องมีการจัดฝึกอบรมอาชีพและหาอาชีพให้แก่คนไร้บ้าน

และในปี พ.ศ. 2563 ได้สำรวจตัวเลขคนไร้บ้านทั่วประเทศไทย โดยพบว่า มีจำนวนมากกว่าที่สำรวจในครั้งแรกกว่าร้อยละ 80 อย่างไรก็ตาม การออกนโยบายที่ผ่านมาของรัฐบาลแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านของประเทศไทยนั้น ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยสะท้อนให้เห็นจากตัวเลขของคนไร้บ้านที่ไม่ได้ลดลง อีกทั้งยังเปิดเผยให้เห็นถึงจำนวนคนไร้บ้านที่ตกสำรวจในรอบหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้มีการคาดการณ์ถึง ตัวเลขของคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่ จะเพิ่มสูงขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและอัตราการตกงานที่สูงขึ้นและจากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 139 คน ของจากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพบว่าคนไร้บ้านส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีงานทำและ ต้องการความมั่นคง โดยต้องการการจ้างงานมากกว่าเงินเบี้ยวาระยะสั้นของ รัฐบาลและให้ ความสำคัญเรื่องปากท้องตนเองมากกว่าสิ่งอื่น และจากการสำรวจและสัมภาษณ์คนไร้บ้านทั่วไปก็ แสดงให้เห็นว่า คนไร้บ้านต้องการที่จะมีงานทำเพื่อสร้างความ

มันคงให้แก่ชีวิตตนเอง จากการศึกษา ข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่ปรากฏว่า ภาครัฐมีช่องทางในการเข้าถึงอาชีพของคนไร้บ้านโดยเฉพาะเพียงแต่มีการระบุในเรื่องการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้เป็นหลักเท่านั้น และมีการร่วมมือกับบางหน่วยงานในการจัดหางานให้แก่คนไร้บ้าน และหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาช่วยเหลือด้านอาชีพของคนไร้บ้านมักจะเป็นหน่วยงานเอกชนหรือมูลนิธิ

สรุป

กรุงเทพฯ เมืองที่เจริญที่สุด แต่มีคนไร้บ้านมากที่สุดในประเทศเรื่องคนไร้บ้านไม่ใช่แค่เรื่องบ้านแต่เป็นทั้งเรื่องงานและเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ ที่ต้องดูแลทั้งวงจรจะอย่างไรให้ทั้งสังคมเห็นคนไร้บ้านมีศักดิ์ศรี มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน บางทีเราอาจจะรู้สึกว่าคุณไร้บ้านทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกันเราก็ต้องออกแบบพื้นที่เมืองให้คนทุกคนเห็นความเท่าเทียมและความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ต้องออกแบบเมืองอย่างไรให้ดี โดยมาหารือร่วมกันว่าจะแบ่งเขต (Zoning) อย่างไร หรือจะอยู่ร่วมกันในพื้นที่อย่างไร เพราะสุดท้ายเราต้องอยู่ร่วมกันในสังคมให้ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการของทั้งทางภาครัฐและกระบวนการความเข้าใจทางสังคมที่เราจะต้องยกระดับไปด้วยกันหลัก ๆ ของปัญหา คือ โครงสร้างสวัสดิการตั้งแต่เกิด เบี้ยแรกเกิดได้แค่ 600 บาท ถ้าครอบครัวไม่มีรายได้ก็ไม่พอสำหรับค่าเลี้ยงดู รัฐอยากให้มีประชากรเกิดขึ้นแต่โครงสร้างยังไม่รองรับพอถึงวัยเรียนเรียนฟรีจริงไหม อาจจะไม่เสียค่าเทอมแต่มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทำให้เด็กบางคนหลุดออกระบบก็เป็นปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กข้างถนน พอในวัยทำงานถ้าใครไม่เข้าระบบประกันสังคมเป็นลูกจ้างทั่วไป หากรายได้ไม่พอ เกิดอะไรขึ้นมาก็ดูแลตัวเองไม่ได้ สู่วัยชราเบี้ยยังชีพเริ่มที่ 600 บาท ไม่พอ แม้แต่ข้าราชการบำนาญถ้าอยู่โดดเดี่ยวติดเตียง ค่าจ้างพยาบาลก็ไม่พอ การเข้าใจสภาพปัญหาและการมองปัญหาคนไร้บ้านว่าเป็นปัญหาร่วมของคนในสังคมที่บางกลุ่มมีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่ภาวะเปราะบางและภาวะไร้บ้านได้ ปัจจุบันคนไทยยังมีภาพมายาคติผิด ๆ เกี่ยวกับคนไร้บ้าน ยังคงนิยมมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะเป็นคนขี้เกียจทำงาน มีปัญหาสุขภาพจิตและอันตราย ซึ่งข้อมูลที่แท้จริงแล้วพบว่า ภาพจำเหล่านี้ต่างเป็นข้อมูลที่ผิดทั้งสิ้น ถ้าเรามองว่าคนไร้บ้านมีหลายรูปแบบเราก็มองได้ว่า คนเหล่านี้ก็มีสภาพที่คล้ายคลึงกับเรา เราอาจแถมมีต้นทุนที่ดีกว่าจะช่วยให้สังคมเข้าอกเข้าใจปัญหานี้ได้มากขึ้น และนำไปสู่การสร้างมาตรการสวัสดิการหรือนโยบายที่จะยกระดับให้ความเหลื่อมล้ำลดลง และป้องกันไม่ให้เกิดคนตกไปอยู่จุดต่ำสุดในสังคมได้ ซึ่งประเทศไทยเรามีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2567 แต่จะอย่างไรจึงจะช่วยพัฒนาชีวิตคนไร้ที่พึ่งในระยะยาวต่อไปได้ เพื่อเป็นการช่วยมนุษย์ที่อยู่ในโลกด้วยกันให้มีคุณภาพที่ดีสังคมน่าอยู่ได้

เอกสารอ้างอิง

- ไทย พีบีเอส. (2565). คนไร้บ้าน : ชีวิตดี ๆ ในที่สาธารณะ. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/read/community-homeless-health>
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). คนไร้ที่พึ่ง. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://dsdw.go.th/Service/1>
- นภัสสร วัฒนศิริ. (2564). การศึกษาประสิทธิผลของนโยบายการคุ้มครองคนไร้บ้าน ในการสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีงานทำ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี สิริมงคล และคณะ. (2554). รายงานสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส ประจำปี 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- CHEEWID. (n.d.). *The problem of homelessness is a social problem in Thailand that has not yet been resolved*. Retrieved January 20, 2025, from <https://shorturl.asia/uJ9NP>

การสร้างตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของคนไทย*

RAISING CYBER SECURITY AWARENESS AMONG THAIS

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร)

Phrakhru Wimonswannakon (Sompong Chanthawaro),

Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro)

วัดกุ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

Wat Ku, Pak Kret District, Nonthaburi Province

Corresponding Author E-mail: sakda2543210@gmail.com

บทคัดย่อ

Cybersecurity Awareness คือ การสร้างตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์เกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ความเสี่ยงและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและองค์กร ซึ่งการตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ Cybersecurity Awareness หรือ Security Awareness นี้ เปรียบเสมือนเกราะป้องกันที่ช่วยให้องค์กรสามารถป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตซึ่ง Cybersecurity Awareness ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การรู้จักเทคโนโลยีหรือมีความคุ้นเคยกับหลักเกณฑ์ความปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังเน้นไปถึงการที่ทุกคนในองค์กรมีความรู้ด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์และการตอบสนองต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พูดยให้เข้าใจง่าย ๆ การสร้างตระหนักรู้ในด้านความปลอดภัย Cybersecurity Awareness หรือ Security Awareness ก็คือ การทำให้ผู้ใช้ พนักงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรรู้จักและมีความสามารถในการระวังและป้องกันอันตรายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ได้และยังมีกฎหมายที่ช่วยในการตระหนักรู้ความปลอดภัยด้านไซเบอร์หรือภัยคุกคามที่เกิดจากระบบของอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ซึ่งมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับและมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการนำข้อมูลที่เป็นเท็จลงในคอมพิวเตอร์เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่คนไทยจำเป็นต้องทราบและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงจะทำให้เกิดความปลอดภัยทั้งทรัพย์สินทั้งชีวิตรวมถึงทำให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ตระหนักรู้; ความปลอดภัย; ไซเบอร์

* Received February 24, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 3, 2025

Abstract

Cybersecurity Awareness is the creation of cybersecurity awareness about cyber threats, risks, and best practices for protecting personal and organizational information. Cybersecurity Awareness or Security Awareness is like a shield that helps organizations protect themselves from potential cyber threats, both current and future. Cybersecurity Awareness does not only mean knowing about technology or being familiar with security principles, but also emphasizes that everyone in the organization has knowledge of cyber threats and can effectively respond to cyber threats. Simply put, creating cybersecurity awareness or Security Awareness is making users, employees, or those involved in the organization know and have the ability to be aware of and prevent dangers related to cyber security. There are also laws that help in cybersecurity awareness or threats from various internet systems, such as the Act on and the Act on the introduction of false information into computers, etc., which are very important issues that Thai people need to know and have knowledge about in order to create safety for both property and life, as well as making society more livable.

Keywords: Awareness; Security; Cyber

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในระดับปัจเจก ระดับองค์กร ระดับรัฐ หรือระดับระหว่างประเทศ กิจกรรมที่เคยต้องมีการเคลื่อนไหวทางกายภาพก็กลายเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นผ่านระบบออนไลน์แทน เช่น การซื้อขายสินค้าต่าง ๆ การใช้บริการทางการเงินกับสถาบันการเงิน การศึกษา รวมไปถึงการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกันก็เป็นไปอย่างง่ายดายและไร้พรมแดนต่างกับในอดีตเป็นอย่างมาก พื้นที่ในโลกไซเบอร์ (Cyberspace) เป็นโลกเสมือนจริงที่กิจกรรมมากมายเกิดขึ้นโดยไม่มีสิ่งที่จับต้องได้ แต่สามารถทำให้ กิจกรรมเหล่านั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของบุคคลต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับรูปแบบดั้งเดิมของกิจกรรม นั้นในอดีต นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังมีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การสื่อสาร โทรคมนาคม การควบคุมโครงสร้างพื้นฐานหรือสาธารณูปโภคที่สำคัญ รวมไปถึงการรักษาความมั่นคง ของรัฐอีกด้วย ลักษณะของโลกไซเบอร์มีความเป็นระหว่างประเทศอยู่ในตัวเอง โดยคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่เชื่อมต่อ

อินเทอร์เน็ตได้ สามารถทำกิจกรรมทางออนไลน์ระหว่างกัน แม้จะอยู่คนละซีกโลกในเวลาอันรวดเร็วโดยไม่ต้องข้ามพรมแดนทางกายภาพไปแต่ในขณะที่มนุษย์ได้รับประโยชน์มากมายจากการใช้อินเทอร์เน็ตและการนำกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไปอยู่ในโลกไซเบอร์ใช้อินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงทุกสิ่งเข้าด้วยกัน (Internet of Thing: IoT) โดยสามารถเข้าถึงสิ่งเหล่านั้น ๆ ได้อย่างง่ายดาย ก็อาจเสี่ยงต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threat) ซึ่งภัยคุกคามมีทั้งระดับที่ไม่ร้ายแรงเกิดกับบุคคลทั่วไป จนถึงภัยคุกคามที่ร้ายแรงส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจำนวนมากและความมั่นคงของรัฐ เช่น การทำลายระบบควบคุมโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (Critical Infrastructure) การจารกรรม (Espionage) ความลับที่เกี่ยวกับความมั่นคง หรือความลับทางการค้าที่สำคัญ (Trade Secret) การใช้มัลแวร์ (Malware) หรือชุดคำสั่งทำลายระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์หรือระบบเครือข่ายที่สำคัญให้ไม่สามารถทำงานได้ อย่างปกติ โดยผู้ก่อให้เกิดภัยคุกคามเหล่านั้นอาจกระทำการจากสถานที่ใดในโลกก็ได้ ไม่จำเป็นต้อง อยู่ภายในรัฐที่ได้รับความเสียหายซึ่งในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ มีความตื่นตัวในเรื่องภัยคุกคามทางไซเบอร์เป็นอย่างมาก เนื่องจากสถิติของภัยคุกคามทางไซเบอร์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีรูปแบบใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม และมีการพัฒนารูปแบบอยู่ตลอดเวลาอีกทั้งการโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) นั้นสามารถสร้างความเสียหายได้สูงมากเกินกว่าจะคาดการณ์ได้ ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีการพัฒนามาตรการและบัญญัติกฎหมายเพื่อรับมือกับ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ รวมไปถึงมีการสร้างความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศเพื่อร่วมกันวางแผน ปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ให้คำแนะนำในการเฝ้าระวังและต่อสู้กับภัยคุกคามดังกล่าว

ตัวอย่างเช่น UNGGE ซึ่งเป็นองค์ประชุมในด้านข้อมูลสารสนเทศที่จัดตั้งโดยสหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความมั่นคงไซเบอร์ โดยในปี 2015 ได้มีการลงมติและออกรายงานที่ A/70/174 ระบุว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่รัฐ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ควรมีการนำกฎหมายระหว่างประเทศมาบังคับใช้กับโลกไซเบอร์ด้วย ปัจจุบันหลายประเทศได้นำมติและแนวทางของ UNGGE มาใช้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งในระดับทวิภาคีและความร่วมมือในระดับภูมิภาค ทว่าการนำเอาคำแนะนำของ UNGGE มาดำเนินการบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกันในแต่ละประเทศยังคงไม่มีความชัดเจน จึงมีความพยายามของรัฐต่าง ๆ รวมถึงเอกชน อาทิ บริษัทไมโครซอฟท์ ที่พยายามสนับสนุนให้มีการจัดทำอนุสัญญา Digital Geneva Convention เพื่อระบุให้ประเทศต่าง ๆ นำเอามาตรฐานด้านความมั่นคงไซเบอร์ ที่จะถูกพัฒนาขึ้นมาไปใช้ดำเนินการเพื่อให้โลกไซเบอร์มีความปลอดภัย เพื่อเป็นการคุ้มครองและเยียวยาพลเรือนที่ต้องได้รับผลกระทบจากการกระทำ

อันไม่พึงประสงค์ทางไซเบอร์ซึ่งได้รับการ สนับสนุนโดยรัฐ โดยมุ่งจะคุ้มครองพลเรือนตาม หลักการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและกฎหมาย มนุษยธรรมระหว่างประเทศ ดังเช่นที่ เคยมีอนุสัญญาเจนีวา 1949 (Geneva Convention 1949)

สำหรับในระดับประเทศนั้น ประเทศต่าง ๆ มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับ อาชญากรรม ไซเบอร์ และความมั่นคงทางไซเบอร์กันออกมาเป็นจำนวนมาก รวมไปถึง นโยบายและแผนระดับชาติ อีกด้วย แต่กฎหมาย มาตรการ และนโยบายด้านความมั่นคง ไซเบอร์เหล่านั้นส่งผลกระทบโดยตรงกับ สิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to Privacy) เสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Expression) สิทธิในการ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Right to Access to Information) เป็นต้น โดยผู้ มีอำนาจกำหนด นโยบายหรือผู้ที่มีอำนาจตรากฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อจะปกป้องโลกไซเบอร์ ตลอดจน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจากการกระทำในทางไม่พึงประสงค์ ซึ่งในปัจจุบันไม่เพียงแต่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นปัจเจก หรือกระทำในลักษณะการก่อการร้าย แต่ยังอาจรวม ไปถึงการกระทำภายใต้การสนับสนุนโดยรัฐใดรัฐหนึ่ง โดยมีเจตนามุ่งร้ายต่อรัฐอื่น ๆ ทำให้ กฎหมายและ มาตรการต่าง ๆ ที่ออกมาให้น้ำหนักไปในเรื่องความมั่นคงเป็นหลัก แทนที่จะ มุ่งไปในเรื่องการรักษา ความปลอดภัยของระบบ จนทำให้กฎหมายในเรื่องความมั่นคงทาง ไซเบอร์ในประเทศต่าง ๆ มีมากมายและกว้างเกินไป ขาดความชัดเจนและปราศจากการ ตรวจสอบถ่วงดุล หรือกลไกความรับผิดชอบ ต่อระบอบ (Regime) อื่น ๆ การเยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบจากการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การละเมิดสิทธิ มนุษยชนได้ในกรณีของประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง ปลอดภัย ไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562, 2562) ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 และมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมอย่างกว้างขวาง ด้วยความวิตกกังวลว่า จะก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะความไม่ ชัดเจนในการให้นิยามของคำสำคัญ ในบทบัญญัติต่าง ๆ รวมไปถึงการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้มี อำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้ กฎหมายดังกล่าวการศึกษาการตระหนักรู้ความปลอดภัยทางไซเบอร์ของคนไทยจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ประชาชนได้มีความเข้าใจในระบบอินเทอร์เน็ตและ ความปลอดภัยทำให้ป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นต่าง ๆ ทำให้เป็นสิ่งที่องค์ความรู้นำมาพัฒนา เป็นแนวทางในการปฏิบัติปัจจุบันของคนไทยได้เป็นอย่างดีผู้เชี่ยวชาญจึงได้นำเสนอบทความ วิชาการเรื่องการสร้างการตระหนักรู้ด้านการปลอดภัยไซเบอร์ของคนไทยเพื่อเป็นแนวทาง ทางวิชาการและนำไปสู่การปฏิบัติจริงทำให้สังคมได้อยู่และปลอดภัย

ความสำคัญของความปลอดภัยทางไซเบอร์

โดยสิ่งที่สามารถช่วยในการสร้าง Cybersecurity Awareness ให้กับทุกคนภายในองค์กรได้ นั่นก็คือการจัดอบรม Security Awareness Training เสริมการเรียนรู้และทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับ Cybersecurity Awareness เพื่อให้แน่ใจได้ว่า บุคลากรภายในองค์กรจะมีความพร้อมในการค้นหา ป้องกัน และตอบสนองต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

เนื่องจากในปัจจุบันภัยคุกคามทางไซเบอร์มีรูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อน คมมากขึ้น องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการ Cybersecurity เพื่อปกป้องข้อมูลและระบบสารสนเทศของตนเอง เรียกได้ว่าการทำ Cybersecurity Awareness ก็คือ หนึ่งในมาตรการที่ช่วยสร้างความตระหนักรู้ที่นำไปสู่การป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่ง Cybersecurity Awareness จะสำคัญกับองค์กรมากน้อยแค่ไหนนั้น? ตาม SOSECURE ดังนี้ คือ

- ลดความเสี่ยงจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ เนื่องจากบุคลากรในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ จึงสามารถสังเกตและป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ ได้อย่างทันทั่วทั้งที่

- ป้องกันการบุกรุกการรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการที่ผู้ไม่หวังดีใช้ในการโจมตีจะช่วยลดโอกาสที่จะเกิดการบุกรุก และเสริมความสามารถในการรู้จักและป้องกันก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับองค์กรได้

- ป้องกันการรั่วไหลข้อมูลการตระหนักรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ Cybersecurity Awareness สามารถช่วยให้บุคลากรในองค์กรระวังปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลที่เป็นความลับได้ในระดับหนึ่ง

- ลดค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาการโจมตีทางไซเบอร์ เมื่อเกิดการโจมตีทางไซเบอร์ขึ้น องค์กรจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น การกู้คืนข้อมูล การแก้ไขระบบที่เสียหาย เป็นต้น การลดความเสี่ยงจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์จะช่วยให้องค์กรลดค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้

- สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร การที่บุคลากรภายในองค์กรมีความรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ความเสี่ยง และแนวทางปฏิบัติที่ดีของ Cybersecurity คือ สิ่งที่สามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับองค์กรได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อทุกคนภายในองค์กรรู้จักกับสิ่งเหล่านั้นก็จะทำให้องค์กรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ดีและย่อมได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าและคู่ค้ามากขึ้น ทั้งนี้ยังสามารถรักษาความน่าเชื่อถือจากลูกค้าได้อีกด้วย

- สะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพ การมีความรู้และการตระหนักรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ Cybersecurity Awareness มีผลต่อภาพลักษณ์และความเป็นมืออาชีพขององค์กรเป็นอย่างมาก โดยองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจในการปกป้องข้อมูลและทรัพย์สินขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินธุรกิจขององค์กรในยุคนี้

- เป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัวที่รวดเร็ว อีกหนึ่งความสำคัญของ Cybersecurity Awareness คือช่วยให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ สามารถสังเกตและป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ใหม่ ๆ ได้อย่างทันท่วงที ทั้งยังช่วยให้บุคลากรภายในองค์กรสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยได้อีกด้วย

การตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ หรือ Security Awareness ไม่ได้เป็นเพียงมาตรการเชิงรุกเท่านั้น แต่ยังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของกลยุทธ์ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ครอบคลุมสำหรับทุกองค์กร

ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนได้เริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป้าหมายในการโจมตีมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมถึงรูปแบบของการโจมตีทางด้านไซเบอร์มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และสร้างความเสียหายให้กับองค์กรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (โสฬส พินิจศักดิ์, 2526)

ความรู้พื้นฐานของความหมายของการรักษาความปลอดภัยไซเบอร์

- Confidentiality การรักษาความลับของข้อมูล คือ การที่ระบุสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลกับผู้ที่สามารถเข้าถึงได้ในแต่ละชุดข้อมูลตามลำดับของชั้นความลับที่กำหนดไว้ เช่น ข้อมูลเงินเดือนของพนักงาน จัดเป็น ความลับสูงสุดผู้ที่สามารถเข้าถึงได้ คือ ผู้จัดการ ส่วนทรัพยากรบุคคลเท่านั้น เบอร์โทรของพนักงานในบริษัท จัดเป็น ข้อมูลภายในเท่านั้น ผู้ที่สามารถเข้าถึงได้ คือ พนักงานบริษัททุกคน

- Integrity การรักษาความถูกต้องของข้อมูล คือ การที่ระบุสิทธิของการแก้ไขข้อมูลและการรักษาความถูกต้องของข้อมูลให้มีความถูกต้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ข้อมูลของธนาคารด้านการเงิน เช่น ข้อมูลบัญชีธนาคาร ข้อมูลที่อยู่บนระบบคอมพิวเตอร์

- Availability ความพร้อมใช้งานของข้อมูล คือ การที่ข้อมูลพร้อมให้เข้าถึงใช้งานได้ตลอดเวลา รักษาความต่อเนื่องในการให้บริการข้อมูล เช่น ข้อมูลของธนาคารด้านการเงิน เช่น ข้อมูลบัญชีธนาคาร ข้อมูลที่อยู่บนระบบคอมพิวเตอร์

รูปแบบภัยคุกคามของ Cyber Security

1. Malware คือ ซอฟต์แวร์หรือ Code ประเภทหนึ่งที่มีจุดประสงค์ในการผลิตออกมาเพื่อส่งผลกระทบต่อระบบคอมพิวเตอร์ที่ เมื่อถูกติดตั้งหรือเปิดในระบบคอมพิวเตอร์ Malware จะทำให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรของระบบคอมพิวเตอร์และอาจแชร์ข้อมูลไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นๆ ในเครือข่าย รวมถึง Server ต่าง ๆ ได้ โดยมีพฤติกรรมแตกต่างกันตามที่ถูกผู้ไม่ประสงค์ดีทำการผลิตออกมา ชื่อเรียก Malware นั้นครอบคลุมถึงไวรัส (Virus) เวิร์ม (Worms) และโทรจัน (Trojans)

2. Phishing คือ วิธีการโจมตีเหยื่อผ่านทางช่องทางต่าง ๆ เช่น Email SMS เว็บไซต์ หรือ ช่องทาง Social โดยใช้วิธีการหลอกล่อเหยื่อด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้เหยื่อหลงเชื่อและให้ข้อมูลส่วนตัว เช่น Username Password หรือข้อมูลสำคัญอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวของเหยื่อไปใช้ในการทำธุรกรรม

3. Spam คือ วิธีการที่ผู้ส่ง หรือผู้ไม่ประสงค์ดีทำการส่งข้อมูล ข้อความหรือโฆษณาต่าง ๆ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไปยังผู้รับ เช่น Email SMS เว็บไซต์ หรือช่องทาง Social โดยเป็นการส่งจำนวนมาก หรือส่งโดยที่ไม่ได้ขออนุญาตไปยังผู้รับเพื่อสร้างความรำคาญ หรือก่อกวน

4. Ransomware คือ Malware ประเภทหนึ่งที่ถูกติดตั้งที่เครื่องคอมพิวเตอร์แล้วจะทำการล็อกไฟล์โดยวิธีการเข้ารหัสไฟล์ข้อมูลทั้งหมดในเครื่องทำให้ข้อมูลที่อยู่ในเครื่องไม่สามารถเปิดเพื่อใช้งานได้ซึ่งจุดประสงค์ของ Ransomware ทำการล็อกไฟล์เพื่อที่จะเรียกค่าไถ่ของรหัสผ่านที่ใช้ในการปลดล็อกไฟล์เพื่อให้ไฟล์ที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นกลับมาใช้งานได้อีกครั้ง วิธีการป้องกัน คือ สำรองข้อมูลเป็นประจำโดยทำการแยกเก็บไฟล์สำรองข้อมูล ควรติดตั้ง Anti Malware และมีการ Update อย่างสม่ำเสมอ และก่อนเปิดไฟล์ต่าง ๆ ที่ได้รับมา ควรมีความตระหนักรู้ก่อนที่จะทำการเปิด (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2541)

แหล่งที่มาของภัยคุกคามทางไซเบอร์ การเกิดขึ้นของภัยคุกคามทางไซเบอร์นั้นอาจเกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีความชำนาญในการปฏิบัติการเพื่อเข้าถึงเครือข่ายและข้อมูล ซึ่งการเข้าถึงอาจเกิดขึ้นได้จากบุคคล ที่ได้รับความเชื่อถือภายในหน่วยงานนั้นเอง หรือการเข้าถึงระยะไกลจากบุคคลนิรนามผ่านทาง อินเทอร์เน็ต โดยศูนย์บูรณาการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และการสื่อสารแห่งชาติ (The National Cybersecurity and Communications Integration Center: NCCIC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (Department of Homeland Security) ของสหรัฐอเมริกา ได้จำแนกกลุ่มบุคคลและองค์กรที่ทำให้เกิดภัยคุกคามไซเบอร์ออกเป็น 5 กลุ่มหลัก (NCCIC, 2019) ได้แก่

1. รัฐบาลแห่งชาติ (National Governments) การโจมตีของกลุ่มงานความมั่นคงหรือกองทัพ ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับประเทศเป้าหมาย ทั้งการ ก่อวินโดวไซต์ การโฆษณาชวนเชื่อและการสร้างความรำคาญให้แก่เว็บเพจ โดยมีความเสียหายระดับต่ำไปจนถึงการจารกรรมข้อมูล การโจมตีที่ร้ายแรงถึงชีวิตและแม้แต่สร้างความเสียหายให้กับโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ ซึ่งสหรัฐอเมริกาเชื่อว่า ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทรงอำนาจเช่นนี้เป็น การกระทำที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ แน่นอนว่าประเทศที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษ ได้แก่ จีน ซึ่งถูก ระบุว่า ผู้ที่เข้ามาโจมตีเว็บไซต์พาณิชย์ของสหรัฐอเมริกา รวมถึงจารกรรมข้อมูลสมาชิกของ ผู้ให้บริการบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2. ผู้ก่อการร้าย (Terrorists) โดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทำลาย ผลประโยชน์ของชาติอยู่แล้ว กลุ่มนี้จะใช้โลกไซเบอร์สร้างแบบแผนหาเงินทุน เผยแพร่แนวความคิด และเป็นช่องทางการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อกระจายความหวาดกลัวไปยังพลเรือน

3. สายลับของเอกชนและองค์กรอาชญากรรม (Industrial Spies and Organized Crime Groups) มีการใช้โลกไซเบอร์ในการบุกรุกและโจมตีระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อจารกรรมข้อมูลและทรัพย์สินทั้งจากภาครัฐและเอกชน อาจมีการโจมตีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เกิด ผลประโยชน์กับคู่แข่งของเอกชนที่ถูกโจมตี หรือเกิดประโยชน์กับกลุ่มอื่น ๆ โดยมีการขโมยความลับ ทางการค้าแล้วนำข้อมูลไปขาย หรือแบล็คเมลล์บริษัทที่ถูกขโมยข้อมูลโดยใช้ความเสี่ยงภัยของ สาธารณะเป็นเครื่องมือในการข่มขู่

4. แฮกทิวิส (Hacktivists) คือกลุ่มแฮกเกอร์ที่ใช้แรงจูงใจทางการเมืองเพื่อรวมกลุ่มและผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิด หรือการต่อต้านรัฐโดยการสนับสนุน วาระทางการเมือง การสร้างมูลเหตุที่ส่งผลต่อทางการเมืองและสังคมมากกว่า การสร้างความเสียหาย ให้กับโครงสร้างพื้นฐาน

5. แฮกเกอร์ (Hackers) คือ ผู้ที่พยายามหาวิธีการหรือหาช่องโหว่ของระบบเพื่อแอบลักลอบเข้าสู่ระบบ ล้วงความลับหรือแอบดูข้อมูลข่าวสาร จนถึงทำลายข้อมูลข่าวสารและทำ ความเสียหายให้กับองค์กร ในปัจจุบันปัญหาในเรื่องอาชญากรรมทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะ ในเรื่องแฮกเกอร์ก็มีให้เห็นมากขึ้น ผู้ที่แอบลักลอบเข้าสู่ระบบจึงมาได้จากทั่วโลก ทำให้ดำเนินการ

ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ได้กล่าวถึงไปข้างต้นนั้น สามารถทำให้เกิดความเสียหายได้ หลายระดับ แต่ภัยคุกคามที่จะทำให้เกิดความเสียหายในระดับร้ายแรงมักเป็นภัยคุกคามที่มุ่งโจมตี โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (Critical Infrastructure) ซึ่งจะกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจำนวนมาก และอาจร้ายแรงถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิตได้ เช่น โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ระบบผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้า กิจกรรมขนส่งมวลชน การจราจรทาง

อากาศ บริการสาธารณสุข บริการทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลกระทบไปยังความมั่นคงของรัฐในด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การเฝ้าระวังการโจมตีต่อโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญนี้เองทำให้รัฐต่าง ๆ ออกแบบนโยบายและมาตรการเพื่อรับมืออย่างเข้มงวด สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ได้ให้นิยามไว้ (Wamala, 2012) สรุปได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (Critical Infrastructure: CI) เป็นระบบที่เป็นหัวใจของการให้บริการหรือการทำงาน ซึ่งหากถูกทำให้หยุดชะงักหรือถูกทำลายจะส่งผลกระทบให้เกิดความอ่อนแอของการสาธารณสุขความปลอดภัย การพาณิชย์ และความมั่นคงของชาติ หรือ หลายประการข้างต้นรวมกัน

การกำหนดว่า สิ่งใดเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ซึ่งมีทั้งส่วนที่อยู่ในภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ประเทศไทยได้มีประกาศคณะกรรมการ ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง รายชื่อหน่วยงานหรือองค์กร หรือส่วนงานของหน่วยงานหรือองค์กร ที่ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศซึ่งต้องกระทำตามวิธีการแบบปลอดภัยในระดับ เคร่งครัด พ.ศ. 2559 ซึ่งระบุชื่อหน่วยงาน จำนวน 121 หน่วยงาน โดยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานนั้นมีผลเกี่ยวเนื่องสำคัญต่อความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยของประเทศหรือต่อสาธารณชน นอกจากนี้ ยังมีโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (Critical Information Infrastructure: CII) ซึ่งหมายถึง ระบบสารสนเทศที่หน่วยงานซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศใช้ในการดำเนินงานและให้บริการ หากระบบถูกรบกวนจะทำให้ไม่สามารถดำเนินงานหรือให้บริการได้โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม ได้แบ่ง CII ออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 6 กลุ่ม (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2561) ได้แก่ 1. กลุ่มความมั่นคงและบริการภาครัฐที่สำคัญ 2. กลุ่มการเงิน 3. กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม 4. กลุ่มการขนส่ง และโลจิสติกส์ 5. กลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค และ 6. กลุ่มสาธารณสุข

พ.ร.บ.ไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562, 2562) เป็นกฎหมายที่สำคัญในการปรับปรุงและควบคุมความปลอดภัยทางไซเบอร์ในประเทศไทย โดยมีเนื้อหาสำคัญดังนี้

1. กำหนดหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์: กำหนดหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลและควบคุมความปลอดภัยทางไซเบอร์ในระดับประเทศ

2. ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ: กำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ของข้อมูลลูกค้าและลูกค้า

3. ความลับและความเป็นส่วนตัว: การรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์

4. การเสริมสร้างความตระหนักรู้และการศึกษา: ส่งเสริมความตระหนักรู้และการศึกษาในเรื่องความปลอดภัยทางไซเบอร์ให้กับผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป

5. มาตรการความปลอดภัยทางไซเบอร์: กำหนดมาตรการความปลอดภัยที่ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติเพื่อรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การรักษาความมั่นคงของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การเข้ารหัสข้อมูล และการสร้างระบบการรายงานเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย

6. การประกาศเกี่ยวกับความเสียหายและการเสียชีวิตจากการกระทำที่ผิดกฎหมายทางไซเบอร์: กำหนดการประกาศความเสียหายและการเสียชีวิตที่เกิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมายทางไซเบอร์

7. มาตรการโดยสารสนเทศ: กำหนดมาตรการเพื่อรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ในการส่งสัญญาณทางโทรคมนาคมและเนื้อหาทางอิเล็กทรอนิกส์

ส่วนที่ 4 การรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์

มาตรา 58 ในกรณีที่เกิดหรือคาดว่าจะเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่อระบบสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศใด ให้หน่วยงานนั้นดำเนินการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องข้อมูลคอมพิวเตอร์ และระบบคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานนั้น รวมถึงพฤติการณ์แวดล้อมของตน เพื่อประเมินว่ามีภัยคุกคามทางไซเบอร์เกิดขึ้นหรือไม่ หากผลการตรวจสอบปรากฏว่าเกิดหรือคาดว่าจะเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ขึ้น ให้ดำเนินการป้องกัน รับมือและลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ ตามประมวลแนวทางปฏิบัติและกรอบมาตรฐานด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของหน่วยงานนั้น และแจ้งไปยังสำนักงานและหน่วยงานควบคุมหรือกำกับดูแลของตนโดยเร็ว ในกรณีที่หน่วยงานหรือบุคคลใดพบอุปสรรคหรือปัญหาในการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ของตน หน่วยงานหรือบุคคลนั้นอาจร้องขอความช่วยเหลือไปยังสำนักงาน

หมวด 4 บทกำหนดโทษ

มาตรา 70 ห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้เปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูล คอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูล ของผู้ใช้บริการ ที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ให้แก่บุคคลใด ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการกระทำเพื่อประโยชน์ ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำ

ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้หรือผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่นหรือ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี กับพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ

มาตรา 72 ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ข้อมูลของผู้ใช้บริการ หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ และเปิดเผยข้อมูลนั้นต่อผู้หนึ่งผู้ใดโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562, 2562)

สรุป

การรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ของประเทศไทยเป็นสิ่งจำเป็น ปัจจุบันภัยคุกคามทางไซเบอร์ในโลกออนไลน์ ได้มีวิวัฒนาการหลากหลายรูปแบบ แต่ทุกการหลอกลวงและโจมตีนั้น ไม่ได้มีลักษณะตายตัว แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกันบ้าง แต่ก็จะมีวิธีรับมือที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่พบมากที่สุดในปัจจุบันมี 5 ประเภท สร้างความเสียหายที่ประชาชนถูกมิจฉาชีพหลอกลวงมากที่สุด เรามาเรียนรู้รูปแบบของภัยคุกคามทางไซเบอร์ในโลกออนไลน์ที่พบได้บ่อย พร้อมวิธีการป้องกันเพิ่มความระมัดระวัง และเตรียมตัวรับมือ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ 1. การสร้างความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์การหลอกลวงซื้อขายสินค้าและบริการ 2. การสร้างความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์การหลอกให้โอนเงินหารายได้เสริม (ทำภารกิจ) 3. การสร้างความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์การหลอกให้กู้เงินแต่ไม่ได้เงิน 4. การสร้างความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์การหลอกให้ลงทุนผ่านคอมพิวเตอร์ 5. การสร้างความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์การข่มขู่ทางโทรศัพท์ Call Center (อณณพ ชูบำรุง, 2532)

เอกสารอ้างอิง

- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2541). *อาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: พรทิพย์การพิมพ์.
- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562. (2562, 27 พฤษภาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก. หน้า 20.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).(2561). ‘*Critical Infrastructures (CI) และ Critical Information Infrastructures (CII) ความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญและต้อง ทบทวน การประชุมแนวนโยบายการปกป้องโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

- โสฬส พินิจศักดิ์. (2526). *การยอมรับบทบาทของบุคลากรด้านอาชีวศึกษาในการ
ปัญหาการตำรวจนครบาล* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชีวศึกษา
และงานยุติธรรม). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัมณพ ชูบำรุง. (2532). *ทฤษฎีอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Wamala, F. (2012). *The ITU National Cybersecurity Strategy Guide*. Geneva:
International Telecommunication Union.
- NCCIC. (2019). *Department of Homeland Security, 'Cyber Threat Source
Description'*. Retrieved May 15, 2024, from <https://shorturl.asia/plOZy>

สิทธิในการจดทะเบียนสมรสและสิทธิในการดูแลชีวิตคู่*

RIGHT TO MARRIAGE REGISTRATION AND RIGHT TO PARTNER CARE

พระครูโอภาสทนทกิตต์ (ศักดิ์ โอภาโส),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปงกร)
Phrakhru Opatnontakitti (Sakda Opaso),
Phrakru Wirojkanchanakheth (Nanthakrit Teepangkaro)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sakda2543210@gmail.com

บทคัดย่อ

การใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน หรือตัดสินใจแต่งงานกัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นการมีชีวิตครอบครัว ซึ่งการที่คนสองคนต้องมาใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ต้องเรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนิสัยใจคอ เรื่องการเงิน เรื่องทรัพย์สิน หรือเรื่องอื่น ๆ รอบตัวอีกมากมาย ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้คนสองคนที่มาจากต่างครอบครัว ต่างการเลี้ยงดูสามารถมีชีวิตคู่ที่มีความสุข หวานชื่นได้อย่างยืนยาวได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งสองฝ่ายที่จะเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน พุดคุยปรับความเข้าใจในยามที่มีปัญหา เพื่อสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและคำนึงถึงกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ สามภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน ชายหญิงที่สมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเกิดหน้าที่ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะบุคคลที่เป็นสามี

คำสำคัญ: สิทธิ; การจดทะเบียนสมรส; การดูแลชีวิตคู่

Abstract

Living together or deciding to get married is considered the beginning of family life. When two people have to live together as a couple, they have to learn many things, whether it's about personality, finances, property, or many other things around them. Therefore, the most important thing that will help two people from different families and upbringings to have a happy, sweet and long-lasting married life is cooperation from both parties to learn

---

* Received February 23, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 3, 2025

and adjust to each other, talk and understand each other when there are problems, in order to create a strong family institution and take into account the law that protects the right to live together as a couple. Husbands and wives must help support each other according to their abilities and status. Men and women who are legally married therefore have the duty to help support each other because the person who is the husband

Keywords: Rights; Marriage Registration; Maintenance of Marital Life

บทนำ

การแต่งงาน หรือการสมรส เป็นการสร้างความสัมพันธ์ตามกฎหมายและสังคมระหว่างคู่สมรส โดยเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวอย่างเป็นทางการที่มีทั้งความรับผิดชอบและความผูกพันระหว่างคู่สมรสและครอบครัวของทั้งสองฝ่ายและมีความหมายในด้านกฎหมาย เช่น สิทธิในการจดทะเบียนสมรส และสิทธิในการดูแลชีวิตคู่

คู่รักหลายคู่ที่แต่งงานแล้ว หรือยังไม่แต่งงาน ลังเลว่าจะต้องจดทะเบียนสมรสหรือไม่ ก่อนอื่นมาทำความรู้จักกับเจ้าทะเบียนสมรสกันก่อนว่า คืออะไร ? ทะเบียนสมรส คือ เอกสารทางกฎหมายที่ยืนยันความสัมพันธ์ของคู่แต่งงาน ที่ใช้เป็นหลักฐานในการยืนยันสิทธิต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นระหว่างสามี-ภรรยา เช่น การรับรองบุตร การแบ่งสินสมรส รวมไปถึงการฟ้องหย่า ให้สามารถได้สิทธิอย่างถูกกฎหมายและเป็นไปตามที่ควรได้รับสิทธิที่ทั้งสองฝ่ายจะได้จากการจดทะเบียนสมรส กฎหมายรับรองการสมรสในประเทศไทยซึ่งหลักการสากลของโลกมีการคุ้มครองสิทธิการจดทะเบียนและการดูแลชีวิตคู่เป็นอย่างดีในต่างประเทศมีการดูแลบุตรที่เกิดจากคู่รักสามีภรรยาเป็นอย่างดีด้วยการมีสิทธิทั้งสองฝ่ายจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การใช้ชีวิตคู่ได้อย่างมีความสุขทั้งประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาถือหลักของเหตุผลในการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรมจริยธรรมที่ถูกต้องมาโดยเสมอการได้รับสิทธิหรือการจดทะเบียนสมรสหรือรับรองการสมรสจึงมีส่วนสำคัญถึงแม้ไม่ได้รับการสมรสหรือการจดทะเบียนแต่มีการคุ้มครองสิทธิของสามีภรรยาให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขไม่เกิดโทษเพราะสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งอันดับแรก คือ สถาบันครอบครัวหากสถาบันครอบครัวมีความสุขนั้นก็ส่งผลต่อสถาบันอื่น ๆ ตามมาด้วย เพราะฉะนั้น การดูแลสิทธิรวมถึงเสรีภาพการให้คำสามีภรรยาการให้เกียรติซึ่งกันและกันจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะดำเนินชีวิตคู่ได้อย่างมีความสุขดังนั้นผู้เขียนจึงได้เห็นความสำคัญของสิทธิในการจดทะเบียนสมรสและสิทธิการดูแลชีวิตคู่นำเสนอเป็นบทความวิชาการทั้งประณมศึกษานำเสนอในข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การได้องค์ความรู้ใหม่และพัฒนาองค์ความรู้เดิมทำให้เกิด

แนวทางของการพัฒนาการจดทะเบียนสมรสและสิทธิการใช้ชีวิตคู่เป็นบทความวิชาการต่อไป

ความหมายของการสมรสและสิทธิในการดูแลชีวิตคู่

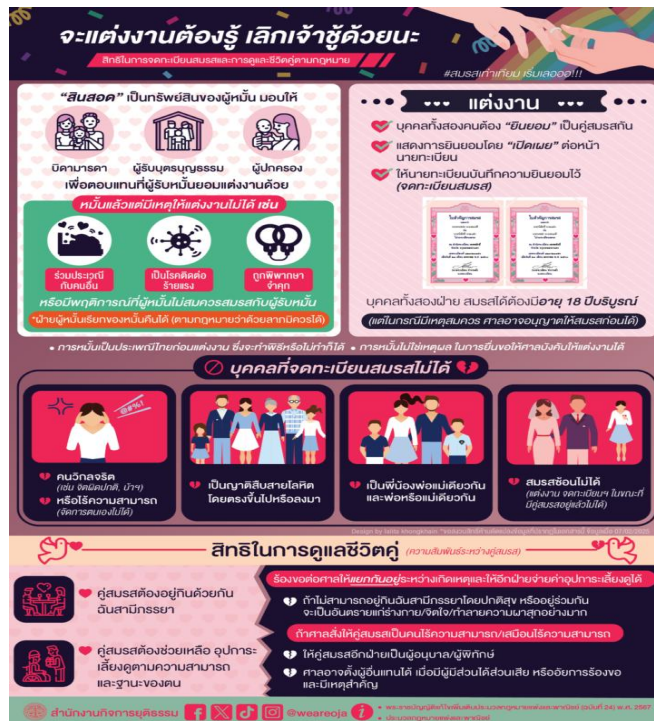
นิตินามการสมรส การสมรส หมายถึง การที่ชายและหญิงสมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภริยากันชั่วชีวิตโดยจะไม่เกี่ยวข้องทางชู้สาวกับบุคคลอื่นได้อีก

- การสมรส (Marriage) คือ การอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย
- การสมรสในประเทศไทย นั้นได้กำหนดหลักเกณฑ์และสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสไว้ตามหลักกฎหมายครอบครัวซึ่งบัญญัติไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 โดยมีเนื้อหา ดังนี้ (ปิยะนุช โปตะวณิช, 2528).

1. เงื่อนไขแห่งการสมรส

- ชายและหญิงต้องมีอายุอย่างต่ำ 17 ปี บริบูรณ์ทั้งสองคน (มาตรา 1448)
- ชายหรือหญิงต้องไม่เป็นคนวิกลจริต (มาตรา 1449)
- ชายและหญิงต้องไม่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงต่อกันหรือเป็นพี่น้องกัน (มาตรา 1450)
- ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะสมรสกันไม่ได้ (มาตรา 1451)
- ชายหรือหญิงจะสมรสซ้อนกันไม่ได้ (มาตรา 1452)
- ชายและหญิงทั้งสองคนต้องยินยอมเป็นสามีภริยากัน (มาตรา 1458)
- หญิงหม้ายจะสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาไม่น้อยกว่า 310 วัน นับแต่ขาดจากการสมรสเดิมได้ผ่านพ้นไปแล้ว (มาตรา 1453)
- ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองให้การสมรส (มาตรา 1456)

2. สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัวและมรดก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 นอกจากจะกำหนดสิทธิหน้าที่ของสามีภริยาว่าต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาแล้ว ตามมาตรา 1461 วรรคสอง ยังบัญญัติว่า สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน ดังนั้น ชายหญิงที่สมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเกิดหน้าที่ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะบุคคลที่เป็นสามี

ภาพที่ 1 สิทธิในการจดทะเบียนสมรส
ที่มา : สำนักงานกิจการยุติธรรม (2568)

อาจกล่าวได้ว่า สถาบันครอบครัว เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาคนและประเทศชาติให้เจริญมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องความเป็นครอบครัวที่เข้มแข็งมีระบบเครือญาติ และสายใยผูกพันมาช้านาน อย่างไรก็ตาม บทบาทของสถาบันครอบครัวเริ่มมีแนวโน้มอ่อนแอลงไม่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรู้เท่าทันทำให้เกิดความอ่อนแอ และมีผลทำให้เกิดปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ติดตามามากขึ้น (มัทนา เสดมย์, 2539)

หน้าที่ของคู่สมรสที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

หน้าที่ของคู่สมรส หมายถึง ภาระผูกพันที่สามีและภรรยาต้องปฏิบัติต่อกันตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้ชีวิตคู่ดำเนินไปอย่างถูกต้องและมั่นคง หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเลยหน้าที่ อาจส่งผลให้เกิดการฟ้องร้องทางกฎหมาย เช่น ฟ้องหย่าหรือเรียกร้องค่าเลี้ยงดู หน้าที่ของคู่สมรสตามกฎหมาย ดังนี้

1. หน้าที่ในการอยู่กินฉันสามีภรรยาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อ้างอิงกฎหมาย: ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461

- คู่สมรสต้องอาศัยอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันด้วยความรักและความเคารพ

- ต้องให้การช่วยเหลือกันทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

- หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเลย ไม่ยอมอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเหตุผลอันควร อาจเป็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้

2. หน้าที่ในการซื่อสัตย์และไม่เป็นชู้กับผู้อื่น อ้างอิงกฎหมาย: ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (1)

- คู่สมรสต้องรักษาความซื่อสัตย์และไม่คบชู้กับบุคคลอื่น

- หากฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมเป็นชู้ อีกฝ่ายสามารถฟ้องหย่าและเรียกร้องค่าทดแทนจากบุคคลที่เป็นชู้ได้

- สามารถใช้หลักฐาน เช่น ข้อความแชท ภาพถ่าย หรือพยานบุคคลในการฟ้องร้อง

3. หน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินร่วมกัน อ้างอิงกฎหมาย: ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476

- คู่สมรสต้องช่วยกันดูแลและจัดการทรัพย์สินสมรสร่วมกัน

- หากต้องการขาย โอน หรือจำนองทรัพย์สิน ต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่าย

- การซื้อทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง เช่น บ้านหรือที่ดิน ต้องมีการลงชื่อร่วมกัน

4. หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน อ้างอิงกฎหมาย: ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461

- สามีและภรรยามีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- หากฝ่ายหนึ่งไม่สามารถหารายได้ อีกฝ่ายต้องให้การดูแลตามความสามารถ

- หากมีการหย่าร้าง ฝ่ายที่ไม่ได้เป็นผู้ผิดสามารถเรียกร้องค่าเลี้ยงดูได้

5. หน้าที่ในการเลี้ยงดูและอบรมบุตร อ้างอิงกฎหมาย: ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1561

- คู่สมรสต้องร่วมกันเลี้ยงดู อบรม และให้การศึกษาบุตรตามสถานะของครอบครัว

- ไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบในการดูแลบุตรได้

- หากมีการหย่าร้าง ศาลจะพิจารณาว่าฝ่ายใดควรได้รับสิทธิในการปกครองบุตร

6. หน้าที่ในการเคารพซึ่งกันและกัน อ้างอิงกฎหมาย: ไม่มีระบุในมาตราโดยตรง แต่ถือเป็นหลักการพื้นฐานของชีวิตสมรส

- คู่สมรสต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- ไม่ควรใช้ความรุนแรงทางร่างกายหรือวาจาต่อคู่สมรส
- การละเมิดสิทธินี้อาจนำไปสู่การฟ้องร้องหรือฟ้องหย่าได้

7. หน้าที่ในการช่วยกันรับผิดชอบภาระหนี้สินของครอบครัว อ้างอิงกฎหมาย: ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1477

- หนี้สินที่เกิดขึ้นระหว่างการสมรสถือเป็นหนี้ร่วมกัน
- หากเป็นหนี้ที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล สามียและภรรยาต้องร่วมกันรับผิดชอบ

8. หน้าที่ในการไม่กระทำการที่ทำให้เสียชื่อเสียงของคู่สมรส อ้างอิงกฎหมาย: ไม่มีระบุในมาตราโดยตรง แต่สามารถใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้

- ไม่ควรประพฤติดัวในลักษณะที่ทำให้คู่สมรสได้รับความอับอาย
- เช่น การโพสต์เรื่องส่วนตัวลงโซเชียลมีเดียโดยไม่ยินยอม หรือการกล่าวร้ายต่อสาธารณะ

9. หน้าที่ในการรักษาสติของอีกฝ่ายเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน อ้างอิงกฎหมาย: ไม่มีระบุในมาตราโดยตรง แต่เป็นหลักจริยธรรมของชีวิตคู่

- หากคู่สมรสป่วยหนัก อีกฝ่ายต้องดูแลและตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
- หากเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง คู่สมรสมีสิทธิ์ตัดสินใจแทนอีกฝ่ายได้

10. หน้าที่ในการแจ้งข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับสุขภาพและสถานะทางกฎหมาย

- คู่สมรสต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับโรคติดต่อร้ายแรงที่อาจมีผลต่อชีวิตคู่
- หากมีภาระหนี้สิน ควรแจ้งให้อีกฝ่ายทราบเพื่อช่วยกันวางแผนการเงิน

ภาพที่ 2 หน้าที่ของคู่สมรสที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

ที่มา : Kung_nadthanan (2022)

ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและการดูแลชีวิตคู่ กฎหมายครอบครัวหมายถึงกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา และบิดามารดากับบุตร กฎหมายครอบครัวหรือกฎหมายลักษณะครอบครัว เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งคำว่า ครอบครัว ตามกฎหมายนั้น หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา และบิดามารดากับบุตร โดยกฎหมายครอบครัวนั้นได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5

กฎหมายครอบครัวที่ควรทราบ

1. การหมั้น ตามกฎหมายครอบครัวนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ และต้องได้รับความยินยอมจากบิดาและมารดา หรือผู้ปกครอง

การหมั้นตามกฎหมายครอบครัวนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ โดยหากปรากฏว่าการหมั้นนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวย่อมมีผลทำให้การหมั้นตกเป็นโมฆะ หรือถือเสมือนว่าไม่มีการหมั้นกันเลย (มาตรา 1435) นอกจากนี้ หากปรากฏว่าชายหรือหญิงที่ทำการหมั้น ได้กระทำโดยที่ตนมีอายุไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะ ซึ่งยังถือว่าเป็นการหมั้นในขณะที่ตนเป็นผู้เยาว์นั้น การหมั้นของผู้เยาว์นั้นต้องได้รับความยินยอมจากบิดาและมารดา บิดาหรือมารดา (กรณีฝ่ายหนึ่งตาย ถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ความยินยอมได้) ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครอง โดยหากผู้เยาว์ทำการหมั้นกันเองโดยไม่ได้รับความยินยอม ย่อมส่งผลให้การหมั้นตกเป็นโมฆะและอาจถูกบอกล้างได้ (มาตรา 1436)

การหมั้นที่จะสมบูรณ์ตามกฎหมายนั้นต้องปรากฏว่าฝ่ายชายได้ส่งมอบทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิงด้วย ส่วนสินสอดนั้นเป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองของหญิง (มาตรา 1437)

มาตรา 1437 หรือ ป.พ.พ. มาตรา 1437 คือ หนึ่งในมาตราของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า การหมั้นจะสมบูรณ์เมื่อฝ่ายชายได้ส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิงเพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับหญิงนั้นเมื่อหมั้นแล้วให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง สินสอด เป็นทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง แล้วแต่กรณี เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิงหรือโดยมีพฤติการณ์ซึ่งฝ่ายหญิงต้องรับผิดชอบ ทำให้ชายไม่สมควรหรือไม่อาจสมรสกับหญิงนั้น ฝ่ายชายเรียกสินสอดคืนได้ ถ้าจะต้องคืนของหมั้นหรือสินสอดตามหมวดนี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 412 ถึงมาตรา 418 แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยลาภมิควรได้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องมีการหมั้นกันก่อนชายและหญิงจึงจะสมรสกันได้ ดังนั้น แม้จะไม่มี การหมั้นชายและหญิงก็ยังสามารถสมรสกันตามกฎหมายได้ หากแต่เมื่อมีการหมั้นแล้วต้องมีการส่งมอบของหมั้นแก่หญิงด้วย แต่ส่วนสินสอดนั้นแม้ไม่มี การส่งมอบต่อกันก็ไม่เป็นผลให้การหมั้นไม่สมบูรณ์

2. เงื่อนไขการสมรส คือ ชายและหญิงต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ และไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือไร้ความสามารถ รวมถึงต้องไม่มีคู่สมรสอยู่แล้ว

ชายและหญิงต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ แต่หากมีเหตุสมควรศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้ (มาตรา 1448) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือไร้ความสามารถ (มาตรา 1449) คู่สมรสต้องไม่เป็นญาติสืบสายโลหิตกัน (มาตรา 1450) คู่สมรสต้องไม่ได้มีฐานะเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม (แต่ข้อห้ามนี้ไม่ใช่ข้อห้ามเด็ดขาด หากมีการสมรสโดยฝ่าฝืนข้อนี้คงเป็นผลให้การรับบุตรบุญธรรมเป็นอันยกเลิกไปเท่านั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องไม่มีคู่สมรสอยู่แล้ว (มาตรา 1452)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา และต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน แต่หากไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้แยกกันอยู่ได้โดยปกติแล้วสามีภริยานั้นต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาและต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน แต่หากสามีภริยาไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้หรือการอยู่ร่วมกันจะทำให้เป็นอันตราย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็อาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้แยกกันอยู่ก็ได้ และหากปรากฏว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกลายเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ อีกฝ่ายต้องเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ฝ่ายนั้นด้วย เว้นแต่ศาลจะตั้งผู้อื่นแทน (มาตรา 1463)

4. การสิ้นสุดการสมรส การสิ้นสุดการสมรสสามารถเกิดจากความตายของคู่สมรส การหย่าตามกฎหมาย หรือการที่ศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส โดยการสิ้นสุดการสมรสนั้นต้องเกิดจาก 3 เหตุดังต่อไปนี้

4.1 ความตายของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

4.2 การหย่า โดยต้องจดทะเบียนหย่าตามกฎหมาย

4.3 ศาลพิพากษาให้เพิกถอน เช่น การสมรสอันเป็นโมฆียะเพราะเหตุสำคัญผิดตัวคู่สมรส สมรสโดยถูกกลฉ้อฉล สมรสโดยถูกข่มขู่ เป็นต้น

กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

ในครอบครัวและการสมรส ภายใต้กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 16 พบว่าก่อนการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ดังกล่าว กฎหมายส่วนใหญ่กำหนดสิทธิและความรับผิดชอบของผู้หญิงกับผู้ชายเช่นเดียวกัน เช่น

เงื่อนไขการหมั้น การสมรส ความรับผิดชอบในครอบครัว แต่ก็มีความหมายอีกหลายฉบับ ที่ในขณะนั้นยังมีบทบัญญัติที่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอด โดยจากการศึกษาพบว่าจนถึงปี พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยขอถอนข้อสงวนข้อที่ 16 ได้มีการแก้ไขกฎหมายจำนวน 7 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1445 เรื่องการเรียกค่าทดแทนจากผู้ร่วมประเวณีหรือข่มขืนคู่หมั้น มาตรา 1516 เรื่องเหตุหย่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2535 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 เรื่องการข่มขืน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติชื้อบุคคล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติค่านำนานามหญิง พ.ศ. 2551

อย่างไรก็ตาม กฎหมายหลายฉบับยังคงมีการเลือกปฏิบัติ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1453 เรื่องการสมรสใหม่ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เรื่องการขอสัญชาติของสามีชาวต่างชาติ และกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง ซึ่งกฎหมายที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขเหล่านี้ มีประเด็นที่คนในสังคมยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันการเลือกปฏิบัติส่วนใหญ่พบว่ามีลักษณะของการยกเว้นให้กับผู้ชายและเคร่งครัดกับผู้หญิงโดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิงขณะเดียวกัน สังคมก็ยังผูกพันผู้หญิงไว้กับบริบทในบ้านทำให้กฎหมายบางฉบับ เช่น คำนำนานามเดิมระบุให้เห็นว่าผู้หญิงนั้นสมรสแล้วหรือยัง ซึ่งสถานภาพนั้นถูกนำมาขยายในเรื่องโอกาสในการทำงาน เนื่องจากสถานประกอบการและโรงงานมีแนวโน้มจะเลือกผู้หญิงโสดเข้าทำงานมากกว่าคนที่สมรสแล้ว เพราะทราบดีว่าผู้หญิงที่มีครอบครัวจะไม่สามารถใช้เวลาทุ่มเทให้กับงานได้มากเท่าคนโสดเนื่องจากมีภาระงานบ้าน

การมีกฎหมายรับรองสิทธิความเสมอภาคระหว่างหญิงชายถือเป็นเส้นแบ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของรัฐบาลที่ดำเนินการตามอนุสัญญาฯ แต่ในทางปฏิบัติการที่สังคมจะมีความเสมอภาคระหว่างเพศได้อย่างแท้จริงยังมีสิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอีก ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้เอื้อต่อการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย รวมทั้งรัฐต้องสร้างพื้นฐานความเข้าใจเรื่องการเคารพสิทธิของประชาชนและปรับแก้เจตคติที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายความเสมอภาคระหว่างหญิงชายตามอนุสัญญาฯ

ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมความเสมอภาคในครอบครัวและการสมรส ได้แก่

1. ควรมีการศึกษา สืบค้นกฎหมายลำดับรอง ซึ่งออกเป็นกฎ ระเบียบปฏิบัติ ซึ่งกระจายอยู่ในหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

2. ควรส่งเสริมให้สตรีได้มีโอกาสทำหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งมีการส่งเสริมความเข้าใจในมิติหญิงชายให้แก่บุคลากรทั้งหญิงและชายในกระบวนการยุติธรรม

3. หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบคือ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ยังคงมีภารกิจที่จะต้องเป็นผู้ประสานงานหลักในการผลักดันการแก้ไขกฎหมายที่เลือกปฏิบัติต่อสตรี

4. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรรื้อรรมกับหน่วยงานด้านกฎหมาย ทนาย หน่วยงานปฏิบัติ และสถาบันทางวิชาการ ทำการศึกษาวิจัยปัญหาผลกระทบและนำเสนอทางออกในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เลือกปฏิบัติต่อสตรีที่ยังคงค้างอยู่และที่อาจพบภายหลัง

5. สำหรับกฎหมายที่ยังค้างอยู่ 3 เรื่องนั้น ประเด็นการขอสัญชาติของสามีต่างต่างตัวจำเป็นต้องมีการศึกษาในส่วนที่เป็นความห่วงใยของฝ่ายความมั่นคง พร้อมกับประเด็นสิทธิมนุษยชนและการส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว ส่วนกฎหมายการสมรสใหม่ของสตรีเป็นประเด็นทางการแพทย์เกี่ยวกับการพิสูจน์ความเป็นบิดาของบุตร และในส่วนกฎหมายทำแท้ง เนื่องจากมีประเด็นเกี่ยวกับศีลธรรมและศาสนา จึงควรทำการศึกษาทั้งในส่วนทางการแพทย์และเสนอทางออกตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคม

6. กฎหมายที่ได้รับการแก้ไขแล้วควรได้รับการเผยแพร่ ทำความเข้าใจไปสู่ประชาชนเพื่อให้ทราบข้อกฎหมาย เข้าใจความเป็นมาของกฎหมาย เหตุผล ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ตามสิทธิดังกล่าว

7. สนับสนุนผลักดันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้จัดเก็บข้อมูลจำแนกเพศ เพื่อใช้ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย และสนับสนุนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมทั้งเป็นการติดตามผลการบังคับใช้กฎหมาย

8. ควรมีกลไกในรูปคณะกรรมการติดตามการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ผู้แทนหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และนักวิชาการ ร่วมในการติดตาม ส่งเสริมเร่งรัดการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ รวมทั้งการจัดทำรายงาน

9. การปรับฐานคิดในเรื่องนิติหญิงชายจะต้อนรันต้นเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวต้องร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการในการปรับหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน การเคารพสิทธิของคนต่างเพศ ต่างศาสนาต่างเชื้อชาติ และขจัดอคติที่สังคมเคยหล่อหลอมบทบาทหญิงชายซึ่งจะทำให้สังคมในอนาคตมีผู้หญิงและผู้ชายที่เติบโตมาด้วยความเข้าใจ ทั้งในบริบทครอบครัว ชุมชน และสังคม และร่วมมือสนับสนุนกันและกันในการพัฒนาประเทศต่อไป (พรสม เปาปราโมทย์, 2556)

และประกอบด้วยสถาบันครอบครัว หมายถึง สถาบันสังคมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนการสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตรและแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องทางสังคม เป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดของสังคม

สรุป

การแต่งงานเป็นพันธะทางกฎหมายที่ให้ทั้ง สิทธิและหน้าที่ของคู่สมรส ซึ่งกำหนดไว้ใน กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับการแต่งงาน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย คู่สมรสมีสิทธิในการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับทรัพย์สิน, การดำรงชีวิตคู่ และภาระหน้าที่ทางกฎหมาย เช่น การดูแลบุตรและการรับผิดชอบหนี้สิน เพื่อป้องกันปัญหาทางกฎหมายและความขัดแย้งในอนาคต คู่สมรสควรทำความเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเองให้ถ่องแท้

สิทธิของคู่สมรสและหน้าที่ของคู่สมรส เป็นเรื่องที่ควรศึกษาให้ละเอียดก่อนการแต่งงาน เพื่อป้องกันปัญหาทางกฎหมายในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ทรัพย์สิน การเลี้ยงดูบุตร การรับมรดก หรือการหย่าร้าง การทำความเข้าใจเรื่องเหล่านี้จะช่วยให้ชีวิตคู่ดำเนินไปอย่างมั่นคงและปราศจากปัญหาทางกฎหมาย (ณัฐดา อยู่ศิริ และคณะ, 2557)

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐดา อยู่ศิริ และคณะ. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยตนเอง ความเหงา และการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อพฤติกรรม การเสพติดอินเทอร์เน็ต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนุช โปตะวณิช. (2528). *สัญญากับการสมรส* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรสม เปาปราโมทย์. (2556). *ความเสมอภาคในครอบครัวและการสมรส : กฎหมายไทย ภายใต้กรอบสากล*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ
- พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567. (2567, 24 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 141 ตอนที่ 58 ก. หน้า 1.
- มัทนา เขตมี. (2539). *วิถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงรักหญิง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2568). *จะแต่งงานต้องรู้ เลิกเจ้าชู้ด้วยนะ*. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/whOfr>
- Kung_nadthanan. (2022). *Rights and duties of spouses under civil law*. Retrieved January 2, 2025, from <https://shorturl.asia/F5JAz>

การศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน*

STUDY OF DHAMMA AND VINAYA SANGHA ACT AND LAWS RELATED TO THE CURRENT PROSECUTION OF MONKS COMMIT CRIMES

พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกโร)

Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: opal_1982@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน ใช้วิธีศึกษาจากตำรา หนังสือ เอกสาร และ เว็บไซต์ ผลการศึกษาพบว่า 1. ตามธรรมวินัย ใช้อธิกรณ์สมณะ 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 ข้อกล่าว คือ สัมมุขาวินัยการระงับอธิกรณ์ต่อหน้าคัลลาย ๆ กับกฎหมายที่มีการไต่สวนทั้งฝ่ายจำเลยเพื่อให้ยอมรับความผิดให้ถูกต้องตามพระวินัยและเบญจยสิกขา คือ ตัดสินตามเสียงข้างมาก คือ เสียงข้างมากว่าอย่างไรก็เป็นไปตามนั้น ลักษณะคัลลาย ๆ กับการขึ้นศาลและ ตินวัตถการวินัย คือการประนีประนอมโทษแต่โทษนั้นต้องเป็นตัวที่ไม่หนักใช้มาจนถึงปัจจุบัน 2.พระราชบัญญัติคณะสงฆ์คล้ายตามพระธรรมวินัยซึ่งมีอยู่ในมาตรา 24 ภิกษุจะต้องได้รับนิคหกรรม ต่อเมื่อกระทำความผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งคณะสงฆ์ได้ไต่สวนทำตามพระธรรมวินัยซึ่งปัจจุบันนี้แม้กระทั่งที่โดนคดีอาญาหรือมีคดีความเกี่ยวกับทางโลกถือว่าเป็นไปตามธรรมวินัย 3.การลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย บางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัย ดังนั้นเมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตาม บทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของ การ ดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้นมีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ แห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัย เป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง

คำสำคัญ: พระธรรมวินัย; พระราชบัญญัติ; คณะสงฆ์และกฎหมาย

Abstract

This academic article aims to study Study of Dhamma and Vinaya The Sangha Act and laws related to the current prosecution of monks who commit crimes Using a study method from textbooks, books, documents, and websites, the results found that 1. According to Dhamma and Discipline Use the 7 Athikaran Samatha, especially the 3 points mentioned, namely Sammukha Vinaya, the suspension of the Athikorn in front of the person, similar to the law where both the defendant is questioned in order to accept the guilt in accordance with the Vinaya and Yephuiyasika, namely Decide according to the majority, that is, whatever the majority says, it is done in a manner similar to going to court and Tinwatthakarawinai It is a compromise, but the punishment must be a light one that has been used until now. 2. The Sangha Act is in accordance with the Dhamma and Vinaya contained in Section 24. Monks must receive nikhamma. Only when committing an offense that violates the Dhamma and Discipline which the Sangha has inquired into following the Dhamma and Vinaya, which today even those who have been charged with a criminal case or have a worldly matter are considered to be in accordance with the Dhamma and Discipline 3. Legal punishment for monks who violate certain disciplinary rules is considered a practice in the monk's capacity as a citizen of the state. And it is a practice that is under the framework of the Sangha's constitution. Therefore, when a monk commits an offense Monks may also be punished accordingly. Provisions stipulated by law But there are some steps in the Litigate cases that are different from those of people in general. Because monks have a position that is subject to regulations. of the regulations regarding the Dhamma and Discipline is another important layer.

Keywords: Dharma and Vinaya; Act; Sangha and Law

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเป็นยุค Social Media มีการไปพัฒนาการด้านสื่อเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก รวมถึงความทันสมัยของเทคโนโลยีและค่านิยมที่ทำให้คนอยู่ด้วยความหวาดระแวงและต้องแก่งแย่งชิงดีในการทำมาหากินและหน้าที่การงานเพื่อความอยู่รอด

ของปากท้อง ในทางคณะสงฆ์ที่มีข่าวออกมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่เป็นภาพลบทำให้เกิดมีกิจการศรัทธาที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ ยกตัวอย่างเช่นข่าวพระเมาเหล้าเสพยา เมื่อเวลา 16.00 น. วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดสืบสวน สภ.เมืองการุ้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ได้รับแจ้งจากสายว่า มีพระภิกษุพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขับขี่รถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า สีbronze หมายเลขทะเบียน บก 4259 อุทัยธานี ไปจอดบริเวณถนนสาย 333 หนองฉาง-บ้านไร่ ทางแยกบ้านใหม่อุดมสุข ในพื้นที่หมู่ 8 ตำบลบ้านใหม่คลองเคียน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จึงเดินทางไปตรวจสอบรถยนต์คันดังกล่าว ทราบชื่อคนขับ คือ พระมหาสาธิต อุตตโร เป็นรักษาการเจ้าอาวาสวัดวังหิน ตำบลวังหิน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยมี พระพิชญ์ บัณฑิตย์ พระลูกวัดนั่งไปด้วย โดยพระมหาสาธิต อุตตโร อยู่ในอาการมึนเมา พูดจาวกวนคล้ายคนเมาสุรา ตำรวจจึงนำตัวพระทั้ง 2 มายัง สภ.เมืองการุ้ง เพื่อตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์และสารเสพติด ผลการตรวจของ พระมหาสาธิต อุตตโร พบมีแอลกอฮอล์ในร่างกายเกิน 210 มิลลิกรัม เกินกว่ากฎหมายกำหนด และผลการตรวจปัสสาวะ ยังพบเป็นสีม่วงด้วย ส่วนผลตรวจปัสสาวะของ พระพิชญ์ บัณฑิตย์ พบเป็นสีม่วงเช่นกัน เป็นต้น (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์จะเป็นบุคคลที่ถูกยกเว้นจากกฎหมายหรือจากข้อกำหนดทางบ้านเมืองหลาย ๆ อย่างเป็นบุคคลที่ประชาชนมีความคาดหวังเป็นอย่างมากด้วยนั้นแล้ว การปกครองคณะสงฆ์ย่อมเป็นไปตามพระวินัย รวมถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎหมายมหาสมาคม รวมถึงกฎหมายบางข้อที่พระสงฆ์จำเป็นต้องคำนึงถึง หรือ ประเด็นที่ผู้เขียนมองเห็นในลักษณะที่การใช้กฎหมายที่เกิดความไม่ชอบธรรม ทำให้เกิดการข่มเหงรังแกพระ จับพระสึกก่อนได้ส่วน เป็นต้น เพราะฉะนั้น ผู้เขียนจึงมองว่าการที่จะศึกษาพระธรรมวินัย การศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เพื่อการปกครองคณะสงฆ์หรือปกป้องพระพุทธศาสนาให้มีความสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยศีลให้ไม่มีผู้ที่ประสงค์ร้ายที่จะมาทำร้ายพุทธศาสนาได้ จึงสนใจเขียนเรื่องการศึกษาศาสนาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุผู้กระทำความผิดในคณะสงฆ์ไทย ซึ่งก็อาจจะมียุ่บ้างแต่โดยภาพรวมเป็นไปตามวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยซึ่งมีความเข้มงวดในเรื่องของพระธรรมวินัยและมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นเกราะป้องกันเหตุชั้นหนึ่ง รวมถึงมีกฎหมายที่คุ้มครองและช่วยในเรื่องของการที่จะปกป้องพระพุทธศาสนาจึงสนใจเขียนบทความนี้ที่น่าสนใจต่อไป

การศึกษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์

ถ้าย้อนไปสมัยพุทธกาลการปกครองตามพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองพระสงฆ์เอง โดยการบัญญัติสิกขาบทไปตามเรื่องราว หรือ ตามที่มีพระภิกษุประพฤติ

ล่องละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งเกิดมาแล้วถึง 227 ครั้ง หมายถึง สิกขาบทหรือ ศีลของ พระ 227 ข้อ ถ้าย้อนไปสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทด้วยพระองค์เอง เพื่อปกครองพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในความเรียบร้อยเพราะในสมัยก่อนพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาใหม่ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการยอมรับและมีผู้ปฏิบัติให้เข้าถึงบรรลุนั้นเป็น พระอรหันต์เพราะฉะนั้นความแตกต่างระหว่างพระภิกษุกับประชาชนจึงมีความจำเป็น จึงมีสินค้าน่าสนใจหลาย ๆ ข้อที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาและเมื่อมีการประพฤติผิด ล่องละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าได้วางแบบไว้พระองค์จะประชุมสงฆ์และตัดสินอย่างนั้น เป็นข้อปฏิบัติของพระภิกษุในยุคสมัยพุทธกาล รวมถึงทุกวันนี้ยังต้องอาศัยการปกครอง ตามพระธรรมวินัย คือ แบบแผนของข้อศีลเป็นหลักโดยเมื่อมีพระภิกษุทำผิดตามธรรมวินัย หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายจะปฏิบัติตามธรรมวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรียกว่า อธิกรณสมณะ 7 มีการโต้สวนต่อหน้าทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือกฎหมายจะเป็นอย่างไรก็ต้องติดตามในช่วงต่อไปแต่ในเรื่องของการปกครองตามพระธรรมวินัยเป็นการศึกษาในส่วนของข้อวินัยที่เป็น ของสงฆ์และสามารถนำมาใช้ในยุคปัจจุบันได้ด้วย

พระพุทธเจ้าตรัสอธิกรณสมณะไว้ในพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นหลักให้ภิกษุใช้สำหรับการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในพระพุทธศาสนาดังนี้

1. สัมมุขานินัย คือ การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า หมายถึง พร้อมหน้า สงฆ์, พร้อมหน้าบุคคล คือ คู่กรณี, พร้อมหน้าวัตถุ คือ ยกเรื่องที่เกิต้นั้นขึ้นมารวินิจฉัยและ พร้อมหน้าธรรม คือ วินิจฉัยถูกต้องตามธรรมวินัย

2. สติวินัย คือ การระงับอธิกรณ์โดยถือว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์ ใช้ในกรณีที่จำเลย เป็นพระอรหันต์ซึ่งเป็นผู้มีสติสมบูรณ์

3. อุมพหวินัย คือ การระงับอธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้ว่าต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้า

4. ปฏินญาตรณะ คือ การระงับอธิกรณ์ตามคำรับสารภาพของจำเลย

5. ตัสสาปิยสิกา คือ การระงับอธิกรณ์โดยการลงโทษแก่ผู้ทำผิด

6. เภยยุยสิกา คือ การระงับอธิกรณ์ตามเสียงข้างมาก โดยเสียงข้างมากในที่นี้ จะต้องเป็นเสียงข้างมากของภิกษุธรรมวาทีเท่านั้น ธรรมวาที คือ ผู้มีปกติกล่าวธรรมหรือ ผู้พูดถูกต้องตรงตามหลักธรรม

7. ตินวัตถการวินัย คือ การระงับอธิกรณ์โดยการประณินประณอม ใช้ในกรณีที่ เป็นเรื่องร้ายแรง หากระงับอธิกรณ์โดยตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดอาจทำให้สงฆ์แตกแยกได้ แต่ยกเว้นอาบัติที่มีโทษหนักและอาบัติเนื่องด้วยคุณุหัตถ์ (อง.ทุก, 20/202-203-123)

ในอธิกรณสมณะ 7 ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงวางหลักให้พระภิกษุได้ปฏิบัติ นั้น สัมมุขานินัย เภยยุยสิกา ตินวัตถการวินัยในปัจจุบันประเทศไทยก็ยังใช้วิธีตามที่พระพุทธเจ้าได้วาง

หลักไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาล คือ อธิกรณสมณะ 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 ข้อกล่าวคือ การระงับอธิกรณ์ต่อหน้าคัลลย ๆ กับกฎหมายที่มีการไต่สวนทั้งฝ่ายจำเลยเพื่อให้ยอมรับความผิดให้ถูกต้องตามพระวินัยและ เภยยุยสิกา คือ ตัดสินตามเสียงข้างมาก คือ เสียงข้างมากกว่าอย่างใดก็เป็นไปตามนั้นลักษณะคล้าย ๆ กับการขึ้นศาลและ ตินวตถารกวินัย คือ การประนีประนอมโทษแต่โทษนั้นต้องเป็นตัวที่ไม่หนักและสามารถที่จะประนีประนอมได้ เหล่านี้เกิดจากการกระทำความผิดของพระภิกษุที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรงสามารถที่จะประนีประนอมกันได้จึงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างการระงับอธิกรณ์ด้วยอธิกรณสมณะ

การระงับอธิกรณ์ด้วยอธิกรณสมณะมีกรณีศึกษาจำนวนมากในที่นี้จะยกมาเพียง 1 ตัวอย่าง คือ การระงับวิวาทาธิกรณ์คือการวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัยดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสว่าวิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ 2 คือ สัมมุขาวินัยและเภยยุยสิกา ในบางกรณีอาศัยสัมมุขาวินัยเพียงอย่างเดียวก็สามารถระงับอธิกรณ์ได้ แต่บางกรณีต้องใช้ทั้งสัมมุขาวินัยและเภยยุยสิกา จึงสามารถระงับอธิกรณ์ได้

1. การระงับอธิกรณ์ด้วยสัมมุขาวินัย ทำโดยเมื่อภิกษุวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย ก็ให้ระงับด้วยสัมมุขาวินัยก่อน คือ การระงับในที่พร้อมหน้า 4 อย่างคือพร้อมหน้าสงฆ์ ธรรม บุคคล และวัตถุ โดยลำดับแรกให้ภิกษุที่เกี่ยวข้องทั้งหมดประชุมกัน เมื่อประชุมกันแล้ว พึงพิจารณาธรรมเนติ เมื่อพิจารณาแล้วพึงให้อธิกรณ์นั้นระงับโดยอาการที่เรื่องในธรรมเนตินั้นลงกันได้ ธรรมเนติ มาจากคำว่า ธรรม เนติ คำว่า เนติ เป็นคำเดียวกับนิตติ ในคำว่านิตติศาสตร์ เนติ หมายถึง แบบแผน ขนบธรรมเนียม กฎหมาย เครื่องแนะนำ อุบายอันดี การพิจารณาธรรมเนติ ในที่นี้หมายถึง การพิจารณาหัวข้อพระธรรมวินัยที่ภิกษุวิวาทคล้าย ๆ กับการพิจารณาคดีของผู้พิพากษา หมายความ หรือนักกฎหมายในทางโลก ประโยคที่ว่า เมื่อพิจารณาแล้วพึงให้อธิกรณ์นั้นระงับ โดยอาการที่เรื่องในธรรมเนตินั้นลงกันได้ หมายถึง การที่คณะสงฆ์ประชุมกันระงับอธิกรณ์ด้วยการตัดสินว่าฝ่ายไหนถูกฝ่ายไหนผิด โดยยึดความถูกต้องตามพระธรรมวินัยและให้ฝ่ายที่ผิดยินยอมด้วยดี หากอธิกรณ์ระงับอย่างนี้ได้แล้ว ผู้ทำรื้อฟื้นอธิกรณ์ขึ้นอีกจะเป็นอาบัติปาจิตตีย์

1.1 กรณีระงับอธิกรณ์ในอาวาสที่อาศัยอยู่ไม่ได้ ทำได้โดย ถ้าไม่สามารถระงับอธิกรณ์นั้นในอาวาสที่อาศัยอยู่ได้ ก็ให้พากันไปสู่วัดอื่นหรือสำนักสงฆ์อื่นที่มีจำนวนภิกษุมากกว่า เมื่อไปถึงแล้วก็ให้กล่าวกับภิกษุเจ้าถิ่นว่า อธิกรณ์นี้เกิดขึ้นแล้วอย่างนี้ขอโอกาสท่านทั้งหลายจงระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัย ส่วนภิกษุเจ้าถิ่นนั้นพระพุทธเจ้าให้หลักไว้ว่า หากมีคณะสงฆ์จากวัดอื่นมาขอให้ช่วยระงับอธิกรณ์ ภิกษุเจ้าถิ่นจะต้องมีความรอบคอบโดยปฏิบัติดังนี้ 1. ให้ปรึกษากับสมาชิกในวัดก่อน ถ้าปรึกษากันแล้วคิดว่า พวกเรา

ไม่สามารถระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัยได้ ภิกษุเจ้าถิ่นก็ไม่พึงรับอธิกรณ์นั้น

2. ถ้าปรึกษากันแล้วคิดว่าสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรมวินัย ก็ให้กล่าวกับพวกภิกษุอาคันตุกะนั้นว่า ถ้าพวกท่านจักแจ้งอธิกรณ์นี้ตามที่เกิดแล้วจริง ๆ แก่พวกเรา พวกเรจักรับอธิกรณ์นี้ แต่ถ้าพวกท่านไม่แจ้งแก่เราตามความเป็นจริง พวกเราก็จักไม่รับอธิกรณ์นี้ สำหรับภิกษุอาคันตุกะนั้นพระพุทธเจ้าให้หลักไว้ว่า เมื่อไปขอให้พระวัดอื่นช่วยระงับอธิกรณ์นั้น จะต้องมีความรอบคอบเช่นกันโดยปฏิบัติดังนี้

1.1.1 ให้กล่าวกับพวกภิกษุเจ้าถิ่นว่า พวกผมจักแจ้งอธิกรณ์นี้ตามที่เกิดแล้วจริง ๆ แก่ท่านทั้งหลาย ถ้าท่านสามารถระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัย ระหว่างเวลาเท่านี้ได้ อธิกรณ์จักระงับด้วยดี พวกผมจักมอบอธิกรณ์แก่ท่านทั้งหลาย

1.1.2 หากท่านทั้งหลาย ไม่สามารถระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัย ระหว่างเวลาเท่านี้ได้อธิกรณ์จักไม่ระงับด้วยดี พวกผมจักไม่มอบอธิกรณ์นี้แก่ท่านทั้งหลาย พวกผมนี้แหละจักเป็นเจ้าของอธิกรณ์นี้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า พวกภิกษุอาคันตุกะพึงรอบคอบอย่างนี้ แล้วจึงมอบอธิกรณ์นั้นแก่พวกภิกษุเจ้าถิ่น ถ้าภิกษุเหล่านั้นสามารถระงับอธิกรณ์นั้นได้ก็เป็นการดี ในขั้นนี้ถือว่ายังระงับด้วยสัมมุขวินัยอยู่ ผู้ทำการรื้อฟื้นและติเตียนอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน

1.2 วิธีระงับอธิกรณ์ที่มีเสียงแข็งแ่ง ทำได้โดยถ้ายังระงับอธิกรณ์ไม่ได้และในระหว่างวินิจฉัยอธิกรณ์นั้นอยู่มีเสียงแข็งแ่งเกิดขึ้น จนจับใจความคำพูดต่าง ๆ ไม่ได้ พระพุทธเจ้าให้ใช้ "อุพพาหิกวิธี" เข้าช่วยระงับอธิกรณ์นั้น โดยเบื้องต้นให้สงฆ์สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ 10 ประการขึ้นก่อน

อุพพาหิกวิธี แปลว่า การเลือกแยกออกไป คล้ายๆ กับการตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นมาเพื่อช่วยวินิจฉัยคดีความ

องค์คุณ 10 ของผู้ควรได้รับสมมติ

1. เป็นผู้มั่งคิลสำรวมระวังในปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษมีประมาณเล็กน้อย ตั้งใจศึกษาและรักษาสิกขาบททุกข้อเป็นอย่างดี
2. เป็นพหูสูตร กล่าวคือ เป็นผู้ฟังพระธรรมคำสอนมามาก ทรงจำไว้ได้ คล่องปาก และแทงตลอดในพระธรรมคำสอนเหล่านั้น
3. จำปาฏิโมกข์ได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดีสวดดี วินิจฉัยถูกต้อง
4. เป็นผู้ตั้งมั่นในพระวินัย ไม่คลอนแคลน
5. เป็นผู้อาจชี้แจงให้คู่ต่อสู้ในอธิกรณ์ยินยอม เข้าใจ เพ่งเห็น เลื่อมใส
6. เป็นผู้ฉลาดเพื่อยังอธิกรณ์อันเกิดขึ้นให้ระงับ
7. รู้อธิกรณ์
8. รู้เหตุเกิดอธิกรณ์
9. รู้ความระงับแห่งอธิกรณ์
10. รู้ทางระงับอธิกรณ์

วิธีแต่งตั้งและกรรมวาจา

เมื่อหาภิกษุผู้มีองค์คุณ 10 ประการนี้ได้แล้ว ก็ให้สงฆ์สมมติภิกษุรูปนี้ขึ้นเป็นตัวแทนในการระงับอธิกรณ์ โดยให้ภิกษุผู้ฉลาดประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่า ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อยู่ มีเสียงแข็งแข็งเกิดขึ้นและไม่ทราบเนื้อความแห่งถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้วสงฆ์พึงสมมติภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีนี้เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อยู่ มีเสียงแข็งแข็งเกิดขึ้น และไม่ทราบเนื้อความแห่งถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้นสงฆ์ มติภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีการ มติภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงทักท้วง"ภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้" ถ้าภิกษุเหล่านั้นสามารถระงับอธิกรณ์นั้นด้วยอุพพาหิกวิธีนี้ อธิกรณ์นั้นก็ถือว่าระงับแล้ว แต่ยังถือว่าระงับด้วยสัมมุขวินัยอยู่ ผู้ทำการรื้อฟื้นอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน

การแก้ปัญหาเมื่อมีผู้คัดค้านการวินิจฉัย

1. ถ้ายังระงับอธิกรณ์ไม่ได้และขณะวินิจฉัยอธิกรณ์อยู่ มีภิกษุธรรมกถึกกล่าวค้านการวินิจฉัยนั้น คัดค้านโดยที่ตนเองจำเนื้อหาพระธรรมวินัยในส่วนที่คัดค้านนั้นไม่ได้ หรือจำได้บ้างไม่ได้บ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้ภิกษุผู้ฉลาดพึงประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นทราบด้วยญัตติกรรมวาจาว่า "ขอท่านทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้รูปนี้เป็นธรรมกถึก เธอจำเนื้อหาพระธรรมวินัยในส่วนที่คัดค้านนั้นไม่ได้เลย หรือจำได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ได้คัดค้าน ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว พวกเราพึงขับภิกษุชื่อนี้ให้ออกไปแล้วที่เหลือพึงระงับอธิกรณ์นี้ ถ้าภิกษุเหล่านั้นขับภิกษุเหล่านั้นออกไปแล้วสามารถระงับอธิกรณ์นั้น อธิกรณ์นั้นก็ถือว่าระงับแล้ว แต่ยังถือว่าระงับด้วยสัมมุขวินัยอยู่ ผู้ทำการรื้อฟื้นอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน

2. การระงับอธิกรณ์ด้วยสัมมุขวินัยและเยภุยยสิกา ถ้าภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถระงับอธิกรณ์นั้นด้วยอุพพาหิกวิธี ก็พึงมอบอธิกรณ์นั้นแก่สงฆ์ว่า ท่านเจ้าข้า พวกข้าพเจ้าไม่สามารถระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี ขอสงฆ์นั้นแหละจงระงับอธิกรณ์นี้ เมื่อเป็นเช่นนี้พระพุทธเจ้าก็อนุญาตให้สงฆ์ระงับอธิกรณ์นี้ด้วย "เยภุยยสิกา" หรือด้วยเสียงข้างมาก ซึ่งจะใช้วิธีการจับฉลาก โดยลำดับแรกให้ มมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ 5 ให้เป็นผู้ให้จับ ฉลาก คือ 1. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ 2. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความ

เกลียดชัง 3. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมั่งงาย 4. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว
5. เป็นผู้รู้จักสลาภที่จับแล้วและยังไม่จับ

วิธีแต่งตั้งและกรรมวาจา

เมื่อเลือกภิกษุผู้มีคุณสมบัติอย่างนี้แล้วก็ให้ภิกษุผู้ฉลาดประกาศให้สงฆ์ทราบว่าจะสมมติภิกษุรูปนี้ให้เป็นผู้จับสลากด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ดังนี้ "ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ ถึงที่แล้วสงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ ให้เป็นผู้ให้จับสลาก การสมมติ ภิกษุมีชื่อนี้ ให้เป็นผู้ให้จับสลาก ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่งไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงทักท้วง ภิกษุมีชื่อนี้อันสงฆ์สมมติแล้ว ให้เป็นผู้ให้จับสลาก ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่งข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้" ภิกษุผู้ให้จับสลากนั้น พึงให้ภิกษุทั้งหลายจับสลาก โดยการจับสลากนั้นพระพุทธรูปเจ้าทรงให้หลักว่า ภิกษุพวกกรรมวาทีมากกว่า ย่อมกล่าวฉันทใด พึงระงับอธิกรณ์นั้น ฉันทนั้น" หมายถึง แม้จะเป็นการตัดสินด้วยเสียงข้างมาก แต่ก็ต้องยึดธรรมวินัยเป็นหลัก จะตัดสินจากคะแนนตามใจชอบไม่ได้

การระงับอธิกรณ์ในลักษณะนี้ชื่อว่าระงับด้วยสัมมุขวินัย และเยภยยสิกขาเพราะช่วงแรกดำเนินการระงับด้วยสัมมุขวินัย แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาจึงใช้วิธีเยภยยสิกขา คือการระงับโดยเสียงข้างมากเข้าช่วยจึงสำเร็จ ผู้ทำการรื้อฟื้นและติเตียนอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน (กัลยาณมิตร, 2567)

สรุปได้ว่า การศึกษาพระวินัยเป็น อธิกรณ์สมณะ 7 ข้อโดยมีพระภิกษุที่เป็นกลาง ก็คือเป็นธรรมวาทีเป็นผู้คอยไกล่เกลี่ยประนีประนอมรวมถึงตัดสินให้เป็นธรรมในปัจจุบัน คณะสงฆ์ไทยก็ใช้วิธีตามพระธรรมวินัยควบคู่กับการใช้พระราชบัญญัติการสงฆ์รวมถึงกฎหมายบางข้อที่เอื้อประโยชน์ต่อการปกครองทำให้การปกครองเป็นภัยโดยความเรียบร้อยดีงามและสามารถปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในพระธรรมวินัยให้เป็นระเบียบที่พระสงฆ์ได้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เกี่ยวกับการปกครองและการดำเนินคดีกับพระภิกษุที่กระทำความผิด

ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา มีพันธกิจที่พระสงฆ์จำเป็นต้องทำมีอยู่ 7 ประการ กล่าวคือ งานด้านการปกครอง งานด้านการเผยแผ่ งานด้านศาสนศึกษา งานด้านศึกษาสงเคราะห์ งานด้านสาธารณสงเคราะห์และงานด้านสาธารณูปการ ซึ่งรวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่าง ๆ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

การปกครอง คือ การบริหาร วางระเบียบกฎหมายให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุข ในทางพระพุทธศาสนาการปกครองคณะสงฆ์เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะเกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธที่มีรูปแบบและประวัติอย่างยาวนาน โดยมีการสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม เพื่อความสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ตลอดจนเป็นที่ตั้งแห่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน

การกระทำของพระภิกษุที่ผิดพระวินัยขั้นร้ายแรง เมื่อ เปรียบเทียบกับความผิดตามกฎหมายอาญาพบว่า การกระทำของพระภิกษุบางอย่างเป็นการละเมิด ต่อพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงนั้นคือต้องอาบัติปาราชิก ซึ่งอาบัติปาราชิกบางสิกขาบทนั้นมีโทษที่ไปเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับความผิดอาญาซึ่งเป็นการผิดต่อกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองด้วย ดังนั้นในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาดังขั้นตอนในการลงโทษพระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัยดังกล่าวตามกฎหมาย บ้านเมือง กล่าวคือพระภิกษุเองก็เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปที่สามารถจะกระทำความผิดได้ และเมื่อ กระทำความผิดไปแล้วนั้นก็จะต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนการลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพของพระภิกษุ โดยเฉพาะการลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งสามารถจะพิจารณาได้ดังนี้ สังคมของพระภิกษุเป็นสังคมที่เก่าแก่ที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน แม้บุคคลที่เข้า มาสู่สังคมของพระภิกษุแต่ละยุค จะได้รับการพิจารณากลับกรองมาอย่างถูกต้องตามรูปแบบของการ อุปสมบทที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้ทุกประการ แต่เมื่อสังคมของพระภิกษุยังมากไปด้วยปุถุชนคน ธรรมดาและมีได้มั่งมีที่จะศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุคุณธรรมอย่างจริงจังแล้ว การแก่งแย่งหรือขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์นั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่อาจแตกต่างกันที่รูปแบบนั้น จะแตกต่างจากปุถุชนอยู่บ้างที่มีการปิดบังซ่อนเร้น มิได้กระทำอย่างโจ่งแจ้งเกินไป ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็น เป้าสายตาของผู้คนในสังคม (คทาธุร วีระวงศ์, 2535) นอกจากนี้ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังได้ทรงเปิดกว้างให้แก่ฝ่าย อาณาจักร โดยให้ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดอารักขา ป้องกันและคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย เพื่อว่าพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มาจะได้เดินทางมาสู่ขอบขันฑสีมา และท่านทั้งหลายที่มาแล้วจะได้อยู่สบาย ลักษณะเช่นนี้ก็เท่ากับเปิดทางให้ฝ่ายอาณาจักรสามารถใช้กฎหมายของรัฐจัดพระภิกษุที่ไม่ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย ขอบสร้างปัญหาก่อความรำคาญขึ้นในสังคม ของพระภิกษุไม่รู้จักหยุดหย่อนนั่นเอง (แสง อุดมศรี, 2533)

คำว่า พระภิกษุ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ มิได้ให้คำจำกัดความไว้อย่างใด แต่พบว่าในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมได้ให้นิยาม พระภิกษุไว้ในข้อ 4 ว่า พระภิกษุ หมายถึง 1. พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงสมณศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระราชาคณะ และ 2. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป จะเห็นได้ว่า ความหมายของพระภิกษุตามมหาเถรสมาคมฉบับนี้คือ พระภิกษุที่มิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ และผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งก็หมายความว่ารวมถึงคณะสงฆ์ ซึ่งตามบทนิยามศัพท์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ โดยมีกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องคือมาตรา 24 พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมไปถึงกฎหมายเถรสมาคมเพิ่มเติม น่าสนใจตรงที่ว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็คล้อยตามพระธรรมวินัยซึ่งมีอยู่ในมาตรา 24 ภิกษุจะต้องได้รับนิคหกรรม ต่อเมื่อกระทำความผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งคณะสงฆ์ได้ได้สวนทำตามพระธรรมวินัยซึ่งปัจจุบันนี้แม้กระทั่งที่โดนคดีอาญาหรือมีคดีความเกี่ยวกับทางโลกก็ถือว่าเป็นไปตามพระธรรมวินัย ถึงแม้ถ้าพระวินัยจะไม่ได้บังคับให้ลาสิกขาที่จะต้องได้รับโทษจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือในบางพื้นที่ที่มีกฎที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์อย่างเช่น พระภิกษุขบถบางพื้นที่ก็บังคับให้ลาสิกขาหรือได้รับนิคหกรรมอันนี้เป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมคล้อยตามคณะสงฆ์ คือ ตามพระธรรมวินัยมีผู้ปกครองคือเจ้าคณะเป็นผู้ตัดสินโดยธรรมจะมีความแตกต่างจากกฎหมายพอสมควรแต่ก็ยังให้ความเป็นธรรมกับพระสงฆ์โดยส่วนใหญ่

การดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง เร็วหรือช้ากว่า พระธรรมวินัย

ในกรณีมีเหตุการณ์กรณีพระภิกษุกระทำการละเมิดพระวินัยหรือมีพฤติกรรมส่อเสี่ยงต่อความผิดตามกฎหมาย บ้านเมือง ทำให้เกิดกระแสทางสังคมที่ต้องการให้เอาผิดกับการกระทำที่ทำให้พระพุทธศาสนาหมอง โดยพระภิกษุเสพเมถุน หรือกล่าววอดอุตริมนุสสรธรรม รวมถึงการให้เอาผิดกับบุคคลที่ร่วมกระทำการดังกล่าวด้วยนั้น ในกรณีพระภิกษุเสพเมถุนหรือกล่าววอดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตนนั้นถือ เป็นอาบัติร้ายแรงที่สุดในทางพระพุทธศาสนาถึงขั้นปาราชิกขาดจากความเป็นพระทันที จะแก้ไขโดย การทำคินซึ่งอาบัติมิได้ และจะกลับมาบวชใหม่อีกก็ได้เช่นเดียวกัน แต่กรณีที่พระภิกษุกล่าววอดอุตริมนุสสรธรรมหรือคุณวิเศษนั้นเป็นเรื่องที่ยากต่อการพิสูจน์ เพราะการที่พระภิกษุรูปใดจะมีคุณ

วิเศษ ดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องที่เหลื่อวิสัยของปุถุชนคนธรรมดาจะล่วงรู้หรือตรวจสอบได้ คงมีแต่ผู้ที่ทรงญาณ อันเท่าเทียมกันเท่านั้นที่จะเป็นผู้พิสูจน์แล้วบอกได้ว่าพระภิกษุรูปใด มีคุณวิเศษขั้นใด และหากการกล่าวอวดคุณวิเศษดังกล่าวเป็นของที่มีอยู่ภายในตนแล้ว ในทางพระวินัยถือว่าเป็นเพียงอาบัติเบาคือ ปาจิตตีย์เท่านั้น สามารถปลงอาบัติได้ ดังนั้น ในการที่จะกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาในการกระทำทั้งสองของพระภิกษุนั้น สมควร จะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวนั้น หากเป็นกรณีที่บุคคลธรรมดาทั่วไปในสังคม ที่มิได้ ดำรงตนอยู่ในสถานะของพระภิกษุ หากกระทำการดังกล่าวแล้วจะมีความผิด ทางอาญาหรือไม่ ใน กรณีของการเสพเมณุนั้น หากมิได้กระทำกับเด็กหรือผู้เยาว์ที่มีอายุ ต่ำกว่าที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอันเป็นความผิดฐานกระทำชำเรา เป็นการที่บุคคลสอง ฝ่ายสมยอมที่จะมีเพศสัมพันธ์กัน ซึ่ง ในบางกรณีแม้จะมีความไม่เหมาะสมหรือผิดศีลธรรม อันดีในความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไป แต่กฎหมายนั้นก็ยังไม่ให้การกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ในการทำชู้ หรือการเป็นชู้กันนั้น แม้จะเป็นการไม่ สมควรอย่างยิ่ง และเป็นการที่ผิด ศีลธรรมอันดี แต่หากเป็นการกระทำโดยสมยอมกันทั้งสองฝ่ายแล้ว กฎหมายก็มีได้ กำหนดให้เป็นความผิดในทางอาญาแต่อย่างใด เนื่องจากสังคมไทยให้ความสำคัญ พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก การเสพเมณุนั้น ถือเป็นการกระทำที่ไม่สมควรเพราะเป็น การผิดวัตรปฏิบัติของพระภิกษุ เป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ และเป็นที่น่ารังเกียจของ ประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้พระศาสนาหมอง แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการเสพ เมณุนั้นของพระภิกษุจะเป็นการกระทำที่ไม่สมควรมากเพียงใด ก็ไม่อาจฟังได้ว่าเป็น การเหยียดหยามศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 206 แต่อย่างใด ตามนัยยะ คำ พิพากษา ฎีกาที่ 736/2505 ประชุมใหญ่ ซึ่งหมายความว่า ถ้าฟังเพียงการเสพเมณุนั้น ไม่เป็นความผิดตาม กฎหมาย แต่เนื่องจากการเสพเมณุนั้นทำให้พระภิกษุขาดจากความ เป็นพระหากยังคงแต่งกายเป็น พระภิกษุอยู่อาจเป็นความผิดตามมาตรา 208 ฐานแต่งกาย เป็นพระภิกษุโดยมิชอบ เนื่องจากตนขาด จากความเป็นพระและไม่มีสิทธิในการสวม เครื่องแบบในการเป็นพระอีกต่อไปการที่พระเสพเมณุนั้นในทางพระพุทธศาสนา ถือว่า ต้องขาดจากความ เป็นพระ หากมีการสืบได้ความจริง เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองดูแล พระภิกษุรูปนั้นจะต้องให้พระรูปนั้นสึกออกจาก พระพุทธศาสนา และจะต้องไม่ยอมให้มี การบวชเข้ามาได้ใหม่ ซึ่งมีกระบวนการในการจัดการเรื่องนี้ โดยอาศัยการดูแลเป็นลำดับ ขึ้นขึ้นไป หากเป็นพระลูกวัด เจ้าอาวาสจะต้องจัดการ หากเป็นพระระดับ เจ้าอาวาส ก็จะมีเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดดูแลกันไป จนถึงระดับชั้นสูง ซึ่งในบางครั้งก็ปรากฏ ตามสื่อว่ามีพระภิกษุเสพเมณุนั้นแลดูว่าฝ่ายศาสนาไม่ได้จัดการดูแลเท่าที่ควร แต่ในความ เป็นจริงมี กระบวนการดำเนินการอยู่ แต่อาจยังไม่ถึงที่สุดก็ปรากฏเป็นข่าวก่อนแล้ว

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้บังคับกับประชาชนทั่วไปแล้ว กฎมหาเถรสมาคมดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกฎหมายวิธีพิจารณาความ กำหนดกลไกการบอกกล่าวว่าภิกษุกระทำความผิด กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในการลงนิคหกรรมและกระบวนการลงนิคหกรรมต่อภิกษุ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

เมื่อมีผู้ฟ้อง (โจทก์) ต่อพระภิกษุว่าได้กระทำความผิด โดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือลายลักษณ์อักษรด้วยตนเองต่อผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรม (พระผู้พิจารณา) ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น แล้วแต่กรณี ถ้าคำฟ้องนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ข้อ 12 พระภิกษุผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรม สามารถรับฟ้องได้

เมื่อรับฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ให้เรียกพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย (พระภิกษุที่ถูกโจทก์ฟ้องต่อพระภิกษุผู้พิจารณา) มาแจ้งคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบ แล้วสอบถามและจดคำให้การของจำเลยไว้ โดยให้จำเลยลงชื่อในคำให้การนั้นด้วย

ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามคำฟ้องของโจทก์ ให้พระผู้พิจารณา มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่จำเลย ตามคำรับสารภาพนั้น แต่ถ้าจำเลยให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกฟ้อง หรือให้การปฏิเสธ พระผู้พิจารณา ก็ต้องรายงานและส่งคำฟ้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น เพื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป เมื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว ถ้าคำฟ้องเรื่องใดมีมูล ให้สั่งประทับฟ้อง แล้วดำเนินการพิจารณาต่อไป แต่ถ้าคำฟ้องเรื่องใดไม่มีมูล ให้สั่งยกฟ้อง

ในกรณีที่ไต่สวนมูลฟ้องแล้วคำฟ้องมีมูล เมื่อสั่งประทับฟ้องแล้ว ก็ต้องดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมต่อไป ซึ่งกระบวนการนี้มีสามชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา มีการกำหนดกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยบางประการ คล้ายกระบวนการในศาล

ดังนั้น กรณีที่พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 26 พระภิกษุไม่ยอมรับการลงโทษตามพระธรรมวินัยไม่ถึงให้สึก ก็ต้องสึกภายในสามวัน

พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 27 (1) กำหนดว่า กรณีที่พระภิกษุรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น พระภิกษุรูปนั้นต้องสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ซึ่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ 11 ก็ได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชารายงานเรื่องดังกล่าวถึงมหาเถรสมาคม ถ้ามหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศ พระภิกษุรูปนั้นก็ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

พระภิกษุละเมิดพระธรรมวินัยเป็นประจำ ต้องสึกภายในสามวันนับแต่ถูกวินิจฉัย ให้สละสมณเพศ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 27 (2) พระภิกษุที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยไม่ว่าจะเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องเป็นอาจिन (เป็นประจำ) ต้องสละสมณเพศตามกฎหมายอาญา โดยกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ กฎหมายอาญา ฉบับที่ 21 พ.ศ. 2538 ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

กลไกตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 29 กำหนดไว้เช่นนี้ ฝ่าฝืนไม่ยอมสึกตามหลักเกณฑ์ พ.ร.บ.คณะสงฆ์-กฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ใน พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ยังได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ในมาตรา 43 ว่า กรณีที่ภิกษุฝ่าฝืนบทลงโทษตามกฎหมายอาญา และไม่สึกภายในสามวัน หรือล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก แล้วไม่สึกภายใน 24 ชั่วโมง หรือเข้ากรณีตาม มาตรา 27 กล่าวคือ ได้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น, ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นประจำ ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แล้วไม่ยอมสึกภายในสามวัน หรือต้องสึกเพราะได้รับคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย แล้วไม่ยอมสึกภายในสามวัน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

นอกจากรัฐจะกำหนดไว้ว่ากรณีใดบ้างที่พระภิกษุจะต้องสละสมณเพศแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของพระภิกษุก็ถูกกำหนดห้ามเอาไว้เช่นกัน โดยในรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 96 อีกทั้งร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ (ร่าง พ.ร.บ.ประชามติฯ) ยังกำหนดให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียงประชามติ ดังนั้น หากร่าง พ.ร.บ.ประชามติฯ ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา และมีผลบังคับใช้ แม้จะมีการจัดทำประชามติ ซึ่งต้องการการตัดสินใจของประชาชนในประเทศ พระภิกษุก็ไม่สามารถไปใช้สิทธิออกเสียงได้ (ILaw, 2024)

สรุปได้ว่า ในยุคปัจจุบันนี้รวดเร็วด้านเทคโนโลยี สามารถออนไลน์ได้ทุกที่ทุกเวลา การที่มีพระภิกษุกระทำความผิดก็เช่นกัน สามารถตรวจสอบได้เร็ว หรือ อาจจะมองว่ากฎหมายเร็วกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือ พระธรรมวินัยด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้น การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จำเป็นจะต้องให้ความอุปถัมภ์กิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในส่วนของ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีความชัดเจนเป็นระบบ การเข้ามาแทรกแซงกิจการทางศาสนาของรัฐ ในส่วนนี้จึงมิได้เป็นไปโดยอำเภอใจ หากแต่เป็นการที่รัฐใช้อำนาจเข้ามาเพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้าง การบริหารกิจการงานพระพุทธศาสนาบนหลักการของพระธรรมวินัย ให้มีความเท่าทันกับ สถานการณ์ของยุคสมัยมากยิ่งขึ้น เพราะการลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย บางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะ

ที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบธรรมนูญของสงฆ์ด้วย ดังนั้น เมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตาม บทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ โดยขั้นตอนหรือกระบวนการลงโทษพระภิกษุนั้น ก็ต้อง ดำเนินการตามขั้นตอนทั่วไปในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่ทำผิดกฎหมาย โดยนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาปรับใช้เพื่อลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิด แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของ การ ดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้นมีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ แห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัยเป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง การดำเนินกระบวนการทางอาญาบางขั้นตอน จึงอาจจะไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ แต่ว่า ในประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่ได้มีการบัญญัติ ความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำของพระภิกษุไว้โดยตรง เป็นแต่เพียงการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนาโดยมีลักษณะเป็นหลักการกว้าง ๆ เอาไว้เท่านั้น เว้นเสียแต่ความผิดฐานแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุที่เป็นความผิดเกี่ยวกับพระภิกษุโดยตรง

ตารางที่ 1 สรุป การศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน

หัวข้อ	การดำเนินคดี	แนวทางการปฏิบัติ
พระธรรมวินัย	ถ้าภิกษุล่วงละเมิดปาราชิก 4	ลงนิคหกรรมได้ทันที และใช้อิกรณสมณะ 7 ในการระงับอิกรณแต่ละข้อ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505	มาตรา 25 1. ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และ 2. ได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุด ให้รับนิคหกรรมให้สึก	เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะผู้ในแต่ละระดับชั้นและพระวินยาธิการ ทำหน้าที่ไต่สวนและหาข้อเท็จจริง
กฎหมาย	มีบางข้อเท่านั้น เช่น คดีอาญา ที่เกี่ยวข้องกับผู้เป็นโลกวัชชะร้ายแรง เช่น เสพยาเสพติด หรือ มั่วเงิน เป็นต้น หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตราที่ 25-25	เป็นหน้าที่พระวินยาธิการและเจ้าพนักงานทางกฎหมาย ทำหน้าที่ไต่สวนและหาข้อเท็จจริง

สรุป

การศึกษาพระธรรมวินัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้คล้ายตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ตั้งแต่ 2,600 กว่าปีที่ผ่านมาคือใช้วิธีระงับอิกรณ ที่เรียกว่าอิกรณสมณะ 7 มีการไต่สวนต่อหน้าเรียกว่า สัมมุขาวินัย การไต่สวนเสียงข้างมาก มีพระธรรมวาที เป็นต้นเป็นประธาน เรียกว่า เภยยสิกขา และติณวัตรการวินัย โดยการใช้แบบประนีประนอมซึ่งปัจจุบันนี้คณะสงฆ์ก็ยังใช้วิธีนี้เป็นหลัก และได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์โดยเฉพาะมาตราที่ 24-25 ที่กล่าวถึงการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิคหกรรม คือ การบังคับให้พระภิกษุลาสิกขาซึ่งเกี่ยวเนื่องกับข้อบัญญัติทางคณะสงฆ์ด้วย

คือ พระภิกษุต้องล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและมีคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมให้สึกจำเป็นจะต้องสึกภายใน 24 ชั่วโมงเป็นต้นซึ่งคำวินิจฉัยเหล่านี้เป็นอยู่ในเกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยคล้ายตามกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีการพิพากษาและเป็นไปตามขั้นตอน แต่ส่วนใหญ่ที่เห็นตามภาพข่าวจะเป็นในส่วนของกรณีการดำเนินคดีกับโทษที่เป็นโทษในระดับโลกวิฆะร้ายแรงอย่างเช่นการที่ภิกษุเสพยาเสพติดหรือเมาสุรา เป็นต้น เจ้าหน้าที่พนักงานก็จะนำผู้กระทำความผิดไปให้เจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้น ถ้าถึงขั้นที่จำเป็นจะต้องให้สึกก็ให้สึก โดยวิธีการเขียนไว้ในใบสัทธิซึ่งแสดงความเป็นพระภิกษุ เป็นวิธีการลักษณะนี้แต่ยังไม่มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ยังมีอีกหลายข้อเพราะพระสงฆ์มีชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของทะเบียนประชากรในประเทศ แต่มีสิทธิหรือขาดสิทธิในกฎหมายบางข้อแตกต่างจากประชาชนทั่วไป เช่นในเรื่องของการไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือทำธุรกรรมการเงิน เหล่านี้ก็ยังเป็นข้อพิพาทกันพอสมควรแต่ในส่วนของกรณีการกระทำความผิดที่จัดว่าเป็นคดีร้ายแรงหรือละเมิดถ้าทำวินัยประกอบกับกฎหมายกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงวินัยเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจให้ไปพิสูจน์ได้รับโทษเพื่อขอจัดความไม่ได้ออกจากพุทธศาสนาและเหลือไว้แต่ภิกษุที่ทรงทำทรงวินัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณมิตร. (2567). *นิติศาสตร์ในพระไตรปิฎก อธิกรณสมณะ ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์*. สืบค้น 12 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/cZHKe>
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คทาวัธ วีระวงศ์. (2535). *การดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ ฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). *งามหน้า รวบพระ 2 รูป เมาแอซ์บริด แอลกอฮอล์พุ่ง 210 มก.* แฉฉมั่ววงอีก. สืบค้น 13 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/eaHhr>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสง อุดมศรี. (2533). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ILaw. (2024). *Revealing the criteria for "disrobing" according to the Sangha Act and the Sangha Supreme Council Act*. Retrieved January 11, 2025, from <https://www.ilaw.or.th/articles/4602>

กฎหมายกับแนวทางการป้องกันการทุจริตออนไลน์ กรณีศึกษา : การหลอกลวง
พระภิกษุเถรวาทผู้ซึ่งมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องป้องกัน*

LAWS AND GUIDELINES FOR PREVENTING ONLINE CORRUPTION
CASE STUDY: DECEPTION OF THERAVADA MONKS WHO HAVE
THE DHAMMA AND VINAYA AS PROTECTION

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), สมบัติ อรรถพิมล,
พิทักษ์พล ปรีชาชาติ

Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro), Sombut Attapimon,
Phithakpol Preechachart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: opal_1982@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา กฎหมายกับแนวทางการป้องกันการทุจริตออนไลน์ กรณีศึกษา การหลอกลวงพระภิกษุเถรวาทผู้ซึ่งมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องป้องกัน ใช้วิธีศึกษาจากตำรา หนังสือ เอกสาร และ เว็บไซต์ ผลการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 ยังคุ้มครองพระพุทธศาสนาโดยให้รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องในการคุ้มครองอุปถัมภ์และให้ประชาชนมีความนับถือไปในทิศทางเดียวกัน มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นเหมือนกฎหมายของสงฆ์คอยดูแลพระสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและกฎหมายบางข้อที่เชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การที่พระภิกษุจะทำธุรกรรมทางการเงินหรือทำผิดพระธรรมวินัยอาจจะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าเจตนาเป็นอย่างไร ถ้าเป็นประโยชน์ส่วนตนโดยใช้เงินของประชาชนในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจจะโดนเพ่งเล็งเป็นโลกวิฆชะได้ ในส่วนกฎหมายนั้นพระภิกษุผู้ที่เป็นเหยื่อในคดีต้องมอบหมายหรือมีผู้ทำหน้าที่แทนเพราะไม่มีสิทธิ์ที่จะทำธุรกรรมในด้านการเงินหรือในด้านของคดีต่าง ส่วนประชาชนผู้เป็นเจ้าของหน้าที่ การให้ความรู้ในเรื่องของกฎหมาย สิ่งสำคัญคือต้องมีจิตใจที่สุจริตไม่ประพฤติดนพิตีลโดยเฉพาะการลักขโมยหรือโจรกรรมข้อมูลส่วนตัว ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและไม่ใช้วาทะที่โน้มน้าวทำให้เกิดการทุจริตและสิ่งสำคัญก็คือไม่มีจิตใจที่เป็นการทุจริตที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน

คำสำคัญ: การป้องกันการทุจริตออนไลน์; การหลอกลวง; พระภิกษุเถรวาท

* Received February 24, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 3, 2025

Abstract

This academic article aims to study Laws and guidelines for preventing online corruption. A case study of the deception of Theravada monks who have the Dhamma and Vinaya as protection. Using a study method from textbooks, books, documents, and websites, the results of the study found that the 2017 Constitution still protects Buddhism by involving the state in protecting and patronizing it and having people respect it in the same direction. There is the Sangha Act, which is like ecclesiastical law to take care of the monks in order and some laws that are connected to the Sangha Act. When a monk conducts a financial transaction or commits a wrongdoing in the Dharma and Discipline, he or she must carefully consider what the intention is. If it is for personal benefit by using public money in an incorrect way May be targeted as Lokawatcha As for the law, monks who are victims in a case must be assigned or have someone act on their behalf because they do not have the right to transact in the financial aspect or in any other case. As for the people who are officials Providing knowledge about the law It is important to have an honest heart and not act immorally, especially theft or identity theft. Causing others to suffer and not using words that induce corruption and the important thing is not having a corrupt mind that causes others to suffer.

Keywords: Preventing Online Fraud; Fraud; Theravada Monks

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความรวดเร็วในด้านเทคโนโลยี มีการเสพยาอย่างมาก โลกหมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกที่มีค่านิยมสูงและการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เป็นค่านิยมการเป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้น เราจะเห็นตามข่าวที่ปรากฏตามสื่อโทรทัศน์ หรือออนไลน์ต่าง ๆ เกี่ยวกับข่าวอาชญากรรมของพระสงฆ์ซึ่งจะมีอยู่ข้อหนึ่งเกี่ยวกับการทุจริต ออนไลน์ เช่น (ข่าวที่ 1) พระโคราชสุตขันธ์ นำหลักฐานร้องสื่อ ถูกหลอกลวงทุนออนไลน์ โอนเกลี้ยงบัญชีสุญเงินกว่า 2 แสน เดือนประชาชนอย่าเชื่อคนง่ายจะตกเป็นเหยื่อ พระณัฐสิทธิชาญ สหธรรมโม อายุ 45 ปี พระลูกวัดบ้านเกาะ อำเภอมะนัง จังหวัด นครราชสีมา นำหลักการโอนเงิน ใบแจ้งความเข้าร้องสื่อหลังถูกคนร้ายเข้ามาตีสนิทชักชวน ร่วมลงทุนออนไลน์ สูญเงินไป 222,323 บาท โดยพระณัฐสิทธิชาญกล่าวว่า ที่ผ่านมา

มีโยมมาขอเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊ก ก่อนจะมาการชักชวนให้ร่วมลงทุนในธุรกิจออนไลน์ ลักษณะเป็นการกดผลักดันสินค้าแบรนด์เนมผ่านแพลตฟอร์มแล้วจะได้ค่าคอมมิชชั่น จากยอดขายสินค้าสามารถทำงานผ่านมือถือได้ง่าย ๆ โดยที่ผ่านมามีคนมาชวนลงทุนแบบนี้ 3 ครั้งแล้ว พอมาถึงครั้งนี้ตนเลยมารู้สึกว่า มีความน่าเชื่อถือประกอบกับคนที่มาชักชวนพูดจาดีบอกว่าตนทำมานานแล้วได้เงินจริง อยากให้มาเป็นครอบครัวเดียวกัน รวยไปด้วยกัน ตนเลยหลงเชื่อจึงได้เพิ่มเพื่อนในไลน์ จากนั้นไลน์ชื่อ ช้อทอง ได้บอกขั้นตอนการร่วมธุรกิจ โดยตนได้ลงทุนครั้งแรกไป 500 บาท โดยโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร สามารถกดผลักดันสินค้าผ่านแพลตฟอร์มของบริษัทได้ 40 ครั้ง เมื่อตนทำตามขั้นตอนก็ได้กำไร 336 บาท รวมทุนที่ลงไปแล้วเป็นเงิน 836 บาท จึงแจ้งถอนเงินดูปรากฏว่ามีเงินโอนเข้าบัญชีจริง จึงตัดสินใจลงทุนอีกครั้ง 500 บาท และทำเหมือนเดิมได้กำไรเท่าเดิม เมื่อแจ้งถอนก็มีเงินเข้าบัญชีวันต่อมาคนร้ายชักชวนเราเพิ่มวงเงินเพราะจะสามารถกดผลักดันสินค้าได้มากขึ้นและสินค้าที่กดผลักดันราคาแพงขึ้นด้วย จะทำให้ได้ค่าคอมมิชชั่นมากขึ้นด้วย ตนจึงตัดสินใจลงทุนไป 5,000 บาท สามารถกดผลักดันสินค้าได้ 60 ครั้ง แต่กดผลักดันได้เพียง 10 ครั้ง ระบบก็เริ่มมีปัญหาเมื่อตนสอบถามไปก็บอกว่าให้โอนเงินมาเพิ่ม 4,705 บาท เพื่อระบบจะได้ทำงานต่อ ตนหลงเชื่อก็โอนไปอีกและก็เกิดปัญหาอีกแล้วคนร้ายก็หลอกให้โอนเงินอีกรวมทั้งหมดที่ตนโอนไป 7 ครั้ง กระทั่งเงินหมดบัญชี เป็นเงิน 222,323 บาท คนร้ายยังบอกอีกว่าตอนนี้ตนมีรายได้ในระบบแพลตฟอร์ม 483,737 บาท ถ้าจะถอนเงินจำนวนนี้ต้องโอนเงินเสียภาษี 145,121.10 บาท ถึงจะสามารถถอนเงินได้ ตนจึงมั่นใจว่าถูกมิจฉาชีพหลอกแน่นอนจึงเดินทางไปแจ้งความที่ สภ.เมืองนครราชสีมา ไว้เป็นหลักฐาน อย่างไรก็ตาม อาตมาขอฝากเตือนถึงประชาชนอย่าใจอ่อน เชื่อคนง่ายและอย่าเห็นแก่เงิน อย่าโลภ ก็จะไม่ตกเป็นเหยื่อ (เดลินิวส์ออนไลน์, 2566) (ข่าวที่ 2) เพจยังระบุอีกว่า การร้องเรียนนี้ไม่รู้จะช่วยทางไหนดี ใช้เวลาทบทวนเขียนถึง 2 วัน พระเสียหายเพราะถูกหลอกโอนเงิน แต่เงินนั้นโอนไปให้สาวในแซทเป็นค่าบริการตรวจสอบเรื่องนี้พบว่า เป็นพระวัดดังระดับพระอารามหลวงแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ (แถวหัวลำโพง) ตรวจสอบพบพระรูปดังกล่าว เดินออกมาบริเวณหน้าวัดและเรียกรถแท็กซี่ สอบถามว่าใช้พระที่ร้องเรียกหรือไม่ เจ้าตัวไม่ปฏิเสธ พอถามเรื่องการโอนเงินเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ แต่กลับได้รับคำตอบว่า ให้รอการชี้แจงจากทางวัด ก่อนจะถือข้าวของเครื่องใช้ขึ้นรถไปสำหรับพระรูปนี้ พบข้อมูลว่า เคยปรากฏข้อมูลว่า มีการคุกคามแฮร์โอสเตส สายการบินแห่งหนึ่ง จนผู้เสียหายสาวเข้าแจ้งความช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 ตอนนั้นสำนักพุทธเคยเข้ามาตักเตือนไปแล้วครั้งหนึ่ง นายอินทพร จันเอี่ยม รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ระบุว่า 9 โมงเช้าวันนี้ จะเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาประชุมที่สำนักงานพระพุทธศาสนา ถึงประเด็น

ข่าวฉาววงการสงฆ์ที่เกิดขึ้นหลายประเด็น และแนวทางการแก้ไขและมาตรการจัดการเรื่องที่เกิดขึ้น (ช่อวัน 31, 2567)

การหลอกลวงพระภิกษุซึ่งเป็นผู้ที่ทรงศีลและมีธรรมพระวินัยเป็นเครื่องป้องกันเพียงเท่านั้น การที่พระภิกษุจะประพฤติดิจำเป็นจะต้องพึงร้องดำเนินคดีหรือตกเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ตามนั้นต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์หรือการส่งของการใช้ Application ต่าง ๆ ในการกู้เงินเพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือเป็นจำนวนมาก การรักษาศรัทธาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญถ้าใช้เทคโนโลยีในทางที่ดีจะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก แต่ถ้าใช้ในทางที่เป็นโทษเป็นข้อครหาหรือเกิดเป็นโลกวิฆะจะเป็นสิ่งที่ประชาชนทางโลกกล่าวตำหนิได้ เพราะฉะนั้น ในเรื่องของพระวินัยถ้าเป็นภิกษุจำเป็นจะต้องรู้และรู้ถึงพระราชบัญญัติที่มีเกี่ยวกับการคุ้มครองในเรื่องของกฎหมายเข้าไปด้วย เพราะพระสงฆ์ยังถือว่า เป็นผู้ที่อยู่ในสามเณรของประชากรของประเทศ ถึงแม้จะมีสิทธิในบางอย่างแต่ก็ยังขาดสิทธิในบางเรื่อง พระภิกษุจำเป็นจะต้องรู้ในเรื่องของกฎหมายบางข้อด้วย อย่างไรก็ตามในส่วนของการโดนหลอกออนไลน์นั้นก็มีอยู่บางส่วนและในส่วนที่พระภิกษุกระทำความผิดถึงขั้นขาดจากความเป็นภิกษุยังมีอยู่ ผู้เขียนจึงอยากเสนอในส่วนของการกฎหมายและแนวทางการป้องกันทุจริตออนไลน์ซึ่งมีการศึกษา การหลอกลวงภิกษุเถรวาทผู้ซึ่งอยู่มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องป้องกันตนให้ออกมาจากโลกคือให้มีความสงบและพ้นทุกข์ เพราะฉะนั้น พุทธศาสนาจึงเน้นในเรื่องนี้พอสมควร แต่เมื่อปฏิเสธไม่ได้ที่จะอยู่กับโลกออนไลน์จำเป็นต้องรับมือให้ได้และรู้ทั้งพระวินัยที่ชัดเจน เข้าใจพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เข้าใจอย่างดี รวมถึงกฎหมายบ้านเมืองบางข้อที่จำเป็นจะต้องทราบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป ผู้เขียนจึงได้เขียนบทความนี้

รัฐธรรมนูญกับพระสงฆ์

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในเรื่องแนวนโยบายแห่งรัฐ หมวด 6 มาตรา 27 บัญญัติว่า รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และ คุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐให้ความสำคัญกับการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเสมอมาโดยการกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งรัฐรวมทั้งกำหนดให้ประชาชน

ชาวไทยมีหน้าที่ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเพื่อให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายดังกล่าว (สุรพงษ์ สติธิกรณ์, 2562)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ กฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาความผิดของ พระสงฆ์ใช้กฎหมายเดียวกับคนทั่วไปไม่มีการแบ่งแยกพระธรรมวินัยที่มีการพิจารณาความผิดของ พระสงฆ์หรืออริกธัมม์ไม่มีการนำมาใช้ในกรณีที่พระสงฆ์ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดต่อกฎหมาย อาญาแต่นำวิธีพิจารณาความอาญามาใช้กับพระสงฆ์โดยตรง กฎหมายเกี่ยวกับศาสนาของประเทศไทยมีอยู่น้อย ตั้งแต่ในรัฐธรรมนูญประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญยังอยู่ระหว่างการทำประชามติ ฉะนั้น จะขอข้ามส่วนของรัฐธรรมนูญไปก่อน จนเมื่อมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วจึงจะนำเสนอเพิ่มเติมภายหลัง แต่ของรัฐธรรมนูญฉบับเก่าก็ได้เคยนำเสนอไปแล้วจะเน้นถึงกฎหมายศาสนาที่บุคคลทั่วไป จำเป็นต้องทราบเพื่อจะไม่ไปกระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นั่นคือ กฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นศาสนา และกฎหมายอื่นที่ควรทราบ ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการทรัพย์สินของพระนักบวชและกฎหมายที่ดิน ทางศาสนา กฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นศาสนา พ.ร.บ. คณะสงฆ์ 1 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระสงฆ์และกฎหมายศาสนาอื่น ๆ

สภาพปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบันพบว่า มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุปรากฏตามสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้ กรณีที่ เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

1. ลักทรัพย์ ได้แก่ กรณีตามข่าวดังต่อไปนี้ พระลักทรัพย์ในวัดรวมมูลค่านับแสนบาท ขึ้นรถปิกอัพหนีลอยนวล เป็นอุทาหรณ์ที่ไม่เชื่กประวัติคนที่มาบวชเนื่องจากเกรงใจญาติโยมที่เอามาฝาก พระภิกษุเมานัก! ขโมยแท็กซีจอดติดเครื่อง จับได้นำตัวสึก แจ้งลักทรัพย์ตำรวจโพน พิสัย บุกรวบพระลูกวัด หลังใช้ได้ก๊วยเพียง 13-16 ปี ตะเวนลักทรัพย์ตามบ้านเรือนชาวบ้าน

2. ฉ้อโกง เช่น กรณีตามข่าวดังต่อไปนี้ รวบพระดังโกงเงินกว่า 1 ล้านบาท เจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่งถูกตำรวจตามจับตัวได้ที่ จังหวัดสกลนคร ตามหมายจับศาลนครพนม คดีฉ้อโกง หลังพระดังหลบหนีคดี 2 ปี เหตุหลอกนักธุรกิจเมืองชลบุรีโอนเงินกว่าล้านบาท มาสร้างพระในวัดที่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โดยใช้อุบายหลอกขายพระทองคำให้เพื่อที่จะนำเงินไปสร้างพระในวัด กระทั่งนักธุรกิจหลงเชื่อ จึงโอนเงินเข้าบัญชีให้ประมาณ 1 ล้านบาท แต่กลับไม่ได้รับพระทองคำตามที่ตกลง ทั้งไม่มีการก่อสร้างพระตามที่ตกลง

และเมื่อทวงถามก็ปฏิเสธหลายครั้ง ขณะที่ผู้เสียหายวอน ประชาชนอย่าหลงเชื่อพระรูปนี้
จึงหน่วยงานด้านศาสนาเอาผิดทางวินัยสงฆ์ กรณีนี้ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวล
กฎหมายอาญา ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นบางกรณีแม้จะเป็นพฤติกรรมของภิกษุที่ไม่เหมาะสมแต่
ก็ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจากการศึกษา
ผู้เขียนขอหยิบยกกรณีที่เกิดขึ้นบ่อยในปัจจุบันมาเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ภิกษุ
มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมแก่สมณเพศในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เข้า
องค์ประกอบความผิดและไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญา เริ่มตั้งแต่
ความไม่เหมาะสมในเรื่องเล็กน้อย เช่น การออกบิณฑบาตในเวลาสาย การยึดติดในวัตถุ
ไม่สำรวมตามสถานะของตน จนไปถึงความไม่เหมาะสมในเรื่องใหญ่ที่ร้ายแรงขึ้น เช่น
การขโมยของ หลอกเรียไ้เงินจากชาวบ้าน และการยกยอกเงินวัด ก็แต่ล้วนทำให้
พระพุทธศาสนาหมอง ไม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความเสียหาย
ต่อสังคมโดยรวม และส่งผลให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปเลื่อมใสศรัทธาต่อตัวภิกษุและ
พระพุทธศาสนาอันทำให้ระบบศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมเสื่อมลงไปด้วย
โดยที่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่องเล็กน้อยนั้น อาจมีความผิดตามพระวินัยสถานเบา
เป็นการต้องอาบัติเพียงเล็กน้อย ไม่ถึงขั้นอาบัติปาราชิก และไม่ถึงขั้นที่จะเป็นความผิด
ตามกฎหมายบ้านเมือง แต่พฤติกรรมไม่เหมาะสมในเรื่องร้ายแรงนี้ อาจมีความผิดตาม
พระวินัยถึงขั้นอาบัติปาราชิก และยังมีความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองควบคู่กันไปด้วย
ซึ่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นความผิดตามพระวินัยสถานหนัก
และมีความผิดตามกฎหมายอาญาของรัฐทั้งสิ้น เช่น การที่ภิกษุเรียไ้เงินจากชาวบ้าน
หากมีการหลอกให้ชาวบ้านบริจาคเงินเพื่อจะนำไปสร้างศาสนสถานแต่สุดท้ายไม่มี
การสร้าง ก็อาจเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้ หรือกรณีภิกษุนำเงินของวัดไปใช้เพื่อประโยชน์
ส่วนตัวก็อาจมีความผิดฐานยกยอกได้ เป็นต้น โดยผู้เขียนเห็นว่า มาตรการในการลงโทษ
ต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมนั้นไม่เหมาะสมและไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำเหล่านี้ สมควรที่จะมี
มาตรการพิเศษในการ ควบคุมดูแลพฤติกรรมภิกษุเช่นนี้ ดังที่จะได้ทำการวิเคราะห์ในลำดับ
ต่อไป (สุรพงษ์ สิทธิกรณ, 2562) ถ้าเป็นสมัยโบราณจะลงโทษพระภิกษุผู้กระทำความผิด
ในพระธรรมวินัยหนักมาก เช่น กฎพระสงฆ์ฉบับที่ 5 ทรงบัญญัติขึ้นโดยมีพระราชปรารภว่า
ภิกษุบางรูปต้องอาบัติปาราชิกข้อเสพเมถุน บางรูปต้องอาบัติปาราชิกข้ออินทนาทานา
จึงมีพระบรมราชโองการสั่งว่า ต่อไปให้ภิกษุที่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่งแจ้งให้สงฆ์
ทราบภายใน 15 วัน ถ้าปกปิดไว้ และยังถือว่า ตนเป็นภิกษุ เข้าร่วมสังฆกรรมด้วยสงฆ์
ทั้งปวงตามตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว เมื่อสงฆ์พิจารณาตัดสินว่า ต้องอาบัติปาราชิกจริงให้นำตัว
มาลงโทษถึงประหารชีวิต และให้รับราชบาท واجبเขียนติบอยญาติโยมของภิกษุนั้นด้วย
(พงษ์พันธ์ บุปเก, 2560) แต่ในสมัยปัจจุบันให้สึกและถ้ามีคดีอาญาก็ดำเนินคดีต่อไป

สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 ยังคงคุ้มครองพระพุทธศาสนาโดยให้รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องในการคุ้มครองอุปถัมภ์และให้ประชาชนมีความนับถือไปในทิศทางเดียวกัน มีประการหนึ่งมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นเหมือนกฎหมายของสงฆ์คอยดูแลพระสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและกฎหมายบางข้อที่เชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพราะฉะนั้น การที่พระภิกษุจะทำธุรกรรมทางการเงินหรือทำผิดถ้าธรรมวินัยอาจจะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าเจตนาเป็นอย่างไร ถ้าเป็นประโยชน์ส่วนตนโดยใช้เงินของประชาชนในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจจะโดนเพ่งเล็งเป็นโลกวิฆะได้ เพราะฉะนั้นการจะทำให้ถูกต้องก็อาจจะมีกรมอบหมายหรือมอบฉันทะให้ผู้ที่มีสิทธิ์ทำโดยตรงจะได้ไม่มีข้อครหาและเกิดปัญหาในภายหลังได้เมื่อเกิดปัญหาเกิดขึ้นจำเป็นจะต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่แทนหรือเรียกว่ามอบฉันทะอาจจะเป็นทนายหรือผู้รู้กฎหมายเพื่อไปต่อสู่คดีให้เกิดความบริสุทธิ์กับตนเองแก่พระพุทธศาสนาเพราะเมื่อมีข่าวมาสงสัยรูปถือว่ามีความเสี่ยงเสียให้แก่พระพุทธศาสนาได้

กลโกงมิจฉาชีพ ใช้หลอกลวงเหยื่อบนโลกออนไลน์

ผู้เขียนและรวบรวมไว้ดังนี้

1. หลอกขายสินค้าออนไลน์ แต่ไม่ได้รับสินค้าหรือได้รับสินค้าแต่ไม่ตรงตามโฆษณา
2. หลอกให้ทำงานเสริมออนไลน์ โดยชักชวนทำงานออนไลน์ที่ไม่มีอยู่จริง อ้าง Platform ที่น่าเชื่อถือ เช่น Tiktok Youtube Lazada เป็นต้น โดยหลอกลวงให้ กด Like กด Share เพื่อเพิ่มยอดวิว แกล้งรับออเดอร์ ทำสต็อกสินค้า แต่สุดท้ายหลอกเอาเงินที่อ้างว่าเป็นเงินค่าประกันจากท่าน (เหยื่อ)
3. เงินกู้ออนไลน์ (เงินกู้ทิพย์) ไม่ได้เงินจริง หลอกเอาข้อมูล เงินค่าประกัน ค่าธรรมเนียม เลขที่บัญชีธนาคารจากเหยื่อ (ดอกเบี้ยยโหด) โฆษณาชวนเชื่อ กู้โดยไม่ต้องมีหลักค้ำประกัน หลอกเอาข้อมูลส่วนบุคคลในโทรศัพท์ของท่าน (เหยื่อ) เพื่อโทรตามทวงหนี้ คนใกล้ชิด เรียกดอกเบี้ยยโหด และชดใช้หนี้ไม่มีหมด
4. ช่มชู้ให้เกิดความหวาดกลัว (Call Center) โทรศัพท์มุ่งเป้าหาเหยื่อ โดยแจ้งว่าท่านเกี่ยวข้องกับการส่งพัสดุผิดกฎหมาย การกระทำผิดกฎหมาย หรือโดนอายัดบัญชีธนาคาร แล้วอ้างเป็นตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ช่มชู้เรื่องกฎหมายฟอกเงิน ให้ท่าน (เหยื่อ) โอนเงินโดยพลการ
5. หลอกลวงให้ลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ โดยอ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน ชักชวนให้ลงทุนในธุรกิจที่ไม่มีจริง ให้ผลตอบแทนสูง สร้างภาพความน่าเชื่อถือ เช่น ลงทุน

ในธุรกิจน้ำมัน พลังงาน ทองคำ เงินดิจิทัล ตลาดหุ้น Forex ตลาดหลักทรัพย์ต่างชาติ เกมออนไลน์ เป็นต้น

6. หลอกให้รักแล้วลงทุน โดยปลอมแปลง Profile เป็นบุคคลหน้าตาดีเข้ามา ตีสนิทจาก App หาคู่หรือบัญชีออนไลน์ สอนให้ลงทุน แล้วหลอกให้ลงทุนใน App หรือ โปรแกรมลงทุนปลอม เช่น เทรดหุ้นปลอม เงินดิจิทัลปลอม สกุลเงินปลอม ทองคำทิพย์ เป็นต้น

7. หลอกให้รักแล้วโอนเงินหรือยืมเงิน โดยปลอม Profile เป็นบุคคลหน้าตาดี ทำความรู้จักผ่านบัญชีออนไลน์ ตีสนิทหลอกให้รัก ทำที่จะส่งทรัพย์สินมาให้จากต่างประเทศ แต่สุดท้าย ลวงเอาเงินค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หรือ หลอกให้โอนเงิน โดยอ้างว่าจะคืนให้หลายเท่าตัว

8. ปลอมหรือ Hack บัญชี Line Facebook แล้วมาหลอกยืมเงินเพื่อให้ส่งข้อความขอยืมเงินจากเพื่อนเจ้าของบัญชีตัวจริงที่หลงเชื่อ

9. แชร์ลูกโซ่ โดยหลอกให้ร่วมลงทุนในธุรกิจที่ไม่มีอยู่จริง เน้นให้เสาะหาเครือข่าย สร้างรายได้จากการเพิ่มสมาชิก

10. การพนันออนไลน์ โดยโฆษณาชวนเชื่อ หวานล่อมด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ค่าน้ำ (ค่าเสียเวลา) คืนให้แก่ผู้เล่น และแจกสูตรการันตีผลตอบแทนที่ไม่มีจริง

11. หลอกให้ LOAD โปรแกรมควบคุมคอมพิวเตอร์ทางไกล (เพื่อขโมยข้อมูล) โดยอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ หลอกให้โหลดโปรแกรมควบคุมทางไกล เพื่อดอนเงินจากบัญชีของท่าน (เหยื่อ)

12. ส่ง QR Code หลอกให้โอนเงิน โดยคนร้ายอ้างว่า จะคืนค่าสินค้า โดยหลอกให้เหยื่อสแกน QR Code ซึ่งเป็นการโอนเงินให้แก่คนร้าย บางกรณี จะเป็นการให้กรอกข้อมูลบัญชีธนาคารของท่าน และรหัสผ่านเพื่อขโมยเงินของท่าน (เหยื่อ)

13. ฉ้อโกงรูปแบบอื่น โดยหลอกลวงด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ให้ท่านโอนเงินให้คนร้าย เช่น ผู้โชคดีได้รับรางวัล ได้ซื้อสินค้าราคาพิเศษ ได้โรงแรมที่พักฟรี ได้สิทธิ์พิเศษต่าง ๆ เป็นต้น แต่ต้องชำระค่าธรรมเนียมก่อนล่วงหน้าให้คนร้าย ซึ่งแอบอ้างเป็นหน่วยงาน เช่น ธนาคาร การไปรษณีย์ กรมศุลกากร เป็นต้น โดยส่ง Link ปลอม เพื่อหลอกเอาข้อมูลส่วนบุคคล หมายเลขบัญชีธนาคาร รหัส Password เป็นต้น

14. โฆษณาเชิญชวนไปทำงานต่างประเทศ โดยหลอกให้หลบหนีออกนอกประเทศ บังคับกักขังให้ทำงานผิดกฎหมาย ใช้แรงงานเยี่ยงทาส

15. หลอกลวงให้ถ่ายภาพโป๊เปลือย ลามก อนาจาร เพื่อใช้ข่มขู่เรียกเงินจากท่าน (เหยื่อ)

16. ยินยอมให้ผู้อื่นใช้บัญชีธนาคาร (บัญชีม้า) และร่วมกันกระทำความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ฟอกเงิน

17. ข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งแชร์ข่าวจากแหล่งข่าวที่ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ข้อความลูกโซ่ที่ส่งต่อกันทางไลน์ เป็นต้น

18. เรียกค่าไถ่ทางคอมพิวเตอร์ (Ransomware) Lock รหัส Files Folders ในคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เรียกเงินจากท่าน (เหยื่อ) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ, 2567)

สรุปได้ว่า ตามข่าวที่พระสงฆ์โดนหลอกลวง หรือเกิดเรื่องไม่ดีต่าง ๆ อย่างที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างมาชี้ให้เห็นว่า แม้กระทั่งวงการคณะสงฆ์ที่มีการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องก็มีการหลอกลวง ทั้งหลอกลวงของออนไลน์ ทั้งในหลอกลวงของเรื่องเพศต่าง ๆ เป็นประเด็นที่สังคมจับตามองและมองว่ารัฐจะจัดการกับเรื่องราวอย่างไร ในเรื่องของพระภิกษุ นั้นมีพระวินัยตามที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติเป็นสิกขาบทไว้อยู่แล้วและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็มีการคุ้มครองให้ปลอดภัยในหลาย ๆ ข้อ มีข้อบัญญัติหลาย ๆ ข้อเพิ่มขึ้นมาและในส่วนกฎหมายนั้นอาจจะต้องมอบหมายหรือมีผู้ทำหน้าที่แทนเพราะพระสงฆ์ถึงแม้จะมีสำมะโนครัวเป็นประชากรของประเทศ แต่ก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือกตั้งและไม่มีสิทธิ์ที่จะทำธุรกรรมในด้านการเงินหรือในด้านของคดีต่าง ๆ เพราะฉะนั้น จึงอาจจะมอบให้ไวยาวัจกร หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของกฎหมาย (ทนาย) เข้าไปดำเนินคดีแทนถือว่าเป็นทางออกที่ดีและไม่มีส่วนเสียทั้งในส่วนของการพุทธศาสนาและส่วนของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของหน้าที่ การให้ความรู้ในเรื่องของกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและอีกอย่างหนึ่งก็คือแนวทางในการป้องกันที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถือว่าเป็นดาบสองคมถ้าใช้ดีก็มีประโยชน์สูงถ้าใช้ไม่ดีก็ถือว่าเป็นโทษมากเหมือนกัน ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์และจะเกิดประโยชน์มากที่สุด คือ การเผยแผ่พุทธศาสนาอย่างที่ชาวพุทธได้คาดหวังในตัวพระสงฆ์

แอปเงินกู้

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้น ทุกอย่างต่างพยายามให้ทุกคนได้กระทำผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่หรือมือถือ ไม่เว้นแม้แต่การกู้ยืมเงิน โดยการกู้ยืมเงินนั้นมีทั้งการกู้ยืมเงินโดยผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงินที่ได้ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและทั้งการกู้เงินผ่านแอปที่เป็นการกู้ยืมเงินนอกระบบในแอปกู้เงิน ซึ่งแอปกู้ยืมเงินนอกระบบนั้นเป็นแอปที่ไหลตผ่านอย่างถูกต้องในระบบปฏิบัติการต่าง ๆ มากมาย และทั้งมาทาง SMS ของผู้ใช้มือถือ ในการกู้เงินแบบนี้ผู้เขียนขอสรุปวิธีการต่าง ๆ ของแอปได้ดังนี้

1. มีการโหลดแอปพลิเคชันหรือเข้าไปยังเว็บไซต์ที่อ้างว่าปล่อยเงินกู้ 2. มีการกรอกข้อมูลส่วนตัวเพื่อเข้าเป็นสมาชิกของแอปหรือเว็บไซต์กู้เงินนั้น 3. มีการให้กดยินยอมเข้าถึงข้อมูลในมือถือของผู้สมัคร 4. ในการกู้ยืมเงินต้องมีการวางเงินค่าธรรมเนียมสมัครหรือบางรายจะเรียกว่าเงินค่าประกันการกู้ 5. เมื่อได้รับเงินกู้จริงบางรายจะได้รับไม่เต็ม จะอ้างว่ามีการหักค่าธรรมเนียมการกู้ต่าง ๆ และ 6. ในการทวงหนี้เงินกู้จะใช้วิธีข่มขู่ผู้กู้หรือบุคคลที่มีเบอร์ในระบบมือถือของผู้กู้เพื่อให้ชำระและอาจลามไปถึงที่ทำงานของผู้กู้

ขั้นตอนการกู้เงิน

โดยจาก 6 ข้อที่กล่าวนี้ทางเราจึงขอแนะนำข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นสิ่งที่ผู้อ่านได้นำไปใช้เป็นสิ่งป้องกันตัวเองได้ต่อไปนี้

1. ในการกู้ยืมเงินนั้นแม้ในปัจจุบันการลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ตจะถือเป็นหลักฐานเป็นหนังสือในการที่เจ้าหนี้จะฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่การกู้ยืมเงินนั้นจะสมบูรณ์เป็นการกู้ยืมได้นั้น ผู้กู้ต้องได้รับเงินกู้และจะรับผิดชอบไม่เกินกว่าเงินที่ตนได้รับเท่านั้น การอ้างว่าเป็นการหักค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หากเราไม่ยินยอมแล้ว ย่อมอาจต้องรับผิดชอบเงินที่ผู้กูรับไปเท่านั้น ฉะนั้น เบื้องต้นผู้กู้สามารถอ้างได้ว่าตนรับผิดชอบไม่เกินกว่าเงินที่ตนรับไปได้ โดยเตรียมหลักฐานการรับโอนเงินจากผู้ให้กู้และบทความสนทนากับผู้ให้กู้ในช่วงตอนรับเงินแสดงได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 640

2. หากในการกู้ยืมเงินผ่านแอปเงินกู้แล้ว ผู้กู้ได้จ่ายเงินไปหรือวางเงินที่ถูกอ้างว่าเป็นเงินค่าประกันเงินกู้แล้ว ต่อมาไม่ได้รับเงินโดยไม่สามารถติดต่อได้ ย่อมอาจถือได้ว่าผู้ที่จะกู้ถูกหลอกลวงอันเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานฉ้อโกงได้ และในลักษณะนี้เข้าข่ายฉ้อโกงประชาชน ผู้กู้ควรจะดำเนินคดีอาญากับบุคคลที่มีชื่อในการรับโอนเงิน โดยลักษณะนี้ควรจะนำคดีไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เนื่องจากพนักงานสอบสวนหรือตำรวจมีวิธีการที่นำไปสู่คนร้ายได้รวดเร็วกว่าการนำคดีไปฟ้องศาล โดยหลักฐานที่นำไปแจ้งความร้องทุกข์คือ บทความสนทนากับแอปพลิเคชันนอกระบบนี้ และภาพถ่ายหน้าจอแอปพลิเคชันนอกระบบพวกนี้ไปแสดงเบื้องต้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 และ 343

3. ในการกู้ยืมเงินนั้นกฎหมายกำหนดดอกเบี้ยไว้ไม่เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าคำนวณเป็นรายเดือนไม่เกินร้อยละ 1.25 ต่อเดือน เช่นนี้แล้วหากผู้ให้กู้หรือแอปพลิเคชันนอกระบบนี้คิดดอกเบี้ยเกินกว่านี้ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราฯ ย่อมไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยกับผู้กู้ได้ ผู้กูยืมชำระเพียงแต่เงินต้นที่ผู้กูรับไปเท่านั้น แต่ส่วนเงินที่ผู้กูจ่ายดอกเบี้ยไปก่อนหน้านั้นแล้ว ผู้กูไม่มีสิทธิที่จะเรียกคืนได้เนื่องจากผู้กูได้ชำระหนี้โดยฝ่าฝืนกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 และ 411 แต่ผู้ให้กู้ก็ไม่มีสิทธิรับเงินนั้นไว้ในฐานะเป็นดอกเบี้ยเนื่องจากดอกเบี้ยที่เกินอัตราตามกฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ต้องนำเงินดังกล่าวไปหักกับต้นเงินที่ผู้กูได้กู้ไป (ตามแนวฎีกา

ที่ 5376/2560) เช่นนี้ ผู้กู้ควรจะนำหลักฐานการสนทนากับแอปกู้เงินเพื่อยืนยันว่า ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี และหลักฐานการจ่ายดอกเบี้ยแสดงเพื่อจะได้นำเงินที่ผู้กู้จ่ายไปหักกับเงินต้นที่กู้กับแอปกู้เงิน

4. ในการทวงหนี้ของแอปกู้เงิน ทางเราอยากแนะนำถึงการทวงหนี้ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติทวงหนี้ฯ โดยสรุปได้ว่า ผู้ให้กู้ต้องทวงหนี้กับผู้กู้หรือบุคคลที่ผู้กู้กำหนดโดยทวงได้วันละครั้ง และในการทวงหนี้หรือการติดต่อทางโทรศัพท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ให้ติดต่อได้ตั้งแต่เวลา 08.00-20.00 น. และในวันหยุดราชการให้ติดต่อได้ตั้งแต่เวลา 08.00-18.00 น. หากโดนทวงหนี้เกินกว่านี้ ควรจะนำคดีไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนต่อไป

แนวทางการป้องกันทุจริตทางออนไลน์

ความซื่อสัตย์สุจริต ความหมายของซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริงความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดคนที่มีความซื่อสัตย์จะเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักความจริงและความถูกต้องในการดำเนินชีวิตประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด คนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรม ที่สามารถเรียกได้ว่า เป็นอารยชน จะมีความประพฤติดีประพฤติชอบและมีความซื่อสัตย์สุจริต 3 ประการ ดังนี้คือ

1. กายสุจริต เป็นความสุจริตทางกาย
2. วาจาสุจริต เป็นความสุจริตทางกายวาจา
3. มโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ

ส่วนคำว่า คอร์รัปชัน เป็นคำที่มีนักวิชาการ และองค์กรระหว่างประเทศได้ให้ความหมายไว้หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการละเมิดผลประโยชน์ส่วนรวมเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล การที่ข้าราชการใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อให้ได้มาเพื่อเงินที่นอกเหนือจากรายได้ประจำ การใช้อำนาจที่ได้รับมาในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน (World Bank) เป็นต้น แม้ว่าจะมีความแตกต่างในนิยามของคอร์รัปชัน แต่ในภาพรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่าจุดร่วมของนิยามคอร์รัปชัน คือ การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ข้าราชการ นักการเมือง รวมไปถึงนักธุรกิจเอกชนและประชาชนทั่วไปที่เกี่ยวข้องที่ใช้อำนาจหน้าที่ทั้งของรัฐและของเอกชนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (อรอร ภูเจริญ และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, 2553)

สรุปได้ว่า ตามที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงถึงขั้นตอนและวิธีการทำการหลอกลวง พระภิกษุได้ พระสงฆ์ก็จำเป็นจะต้องรู้ในกลโกงเหล่านี้ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อหรือจะ得不ไม่ประพาศิตตธรรมวินัยโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ และสิ่งสำคัญ คือ ต้องมีจิตใจที่สุจริต ไม่ประพาศิตตมิตตลโดยเฉพาะการลักขโมยหรือโจรกรรมในเรื่องของโปรไฟล์ข้อมูลส่วนตัว หรืออะไรก็ตามที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและไม่ใช้วาจาที่โน้มน้าวทำให้เกิดการทุจริตและสิ่งสำคัญก็คือ ไม่มีจิตใจที่เป็นการทุจริตที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ทั้งทางกายไม่มีการคอร์รัปชัน โดนไม่ถือว่า พระสงฆ์เป็นเหยื่อจึงจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การป้องกันการทุจริตออนไลน์ได้เพราะทุกวันนี้การทำธุรกรรมต่าง ๆ อยู่ในโทรศัพท์เป็นระบบออนไลน์หมดถ้าจิตใจไม่หนักแน่นหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ไม่มีวิธีป้องกันก็จะทำให้เกิดโทษหรือเกิดปัญหาตามมาได้เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่สมควรได้รับการศึกษาต่อยอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ใช้ธุรกรรมคิดว่าจะ 80% ของประเทศและพระสงฆ์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองเหล่านี้ก็ถือว่าต้องปรับปรุงและทำให้ถูกต้องเหมาะสมนำไปสู่การศรัทธาของประชาชนได้

สรุป

กฎหมายมีความเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ ถ้าพระสงฆ์เป็นผู้กระทำความผิดเสียเองก็ต้องได้รับผิดจากการพิจารณาจากพระธรรมวินัยจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และจากกฎหมายแต่ถ้าเมื่อผู้ที่มีจิตใจไม่บริสุทธิ์ได้กระทำการหลอกลวงแก่พระสงฆ์ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เพราะพระสงฆ์มีรัฐธรรมนูญที่ให้การคุ้มครอง คือ รัฐจำเป็นจะต้องส่งเสริมและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากและเป็นศาสนาถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ ส่วนแนวทางในการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นพระสงฆ์ก็ว่าไปตามกระบวนการไม่ว่าจะเป็นธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือกฎหมายต่าง ๆ หนักเบาตามที่ผู้เขียนได้เขียนไว้แล้ว ส่วนการแนวทางที่จะป้องกันการหลอกลวงออนไลน์เป็นจะต้องมีความรู้การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง การรู้ระบบและสิ่งสำคัญ คือ การมีใจที่เป็นสุจริตไม่คิดที่จะโกงใครและป้องกันไม่ให้ใครมาโกงด้วย เป็นองค์ความรู้ที่ผู้เขียนได้รวบรวมเรียบเรียงไว้พอสมควรน่าจะเป็นแนวทางในการที่จะป้องกันการทุจริตทางสังคมออนไลน์ซึ่งควบคุมได้ยากเพราะเมื่อโจรได้เงินไปแล้วการดำเนินคดีของพระสงฆ์จะดำเนินคดีได้ยากอาจจะต้องจ้างทนายหรือมีผู้ที่ทำหน้าที่แทนเพราะว่าภิกษุไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองจะเป็นความยุ่งยากและเสียเวลา ถึงอย่างไรจำเป็นจะต้ององค์ความรู้เหล่านี้เพื่อเป็นสิ่งที่ป้องกันและสำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องปฏิบัติตนอยู่ในทวินัยอยู่ในศีลได้เป็นที่พึ่งของประชาชนชาวพุทธต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ช่องวัน 31. (2567). พระร้องเพลงดัง! ลูกสาวไซด์ไลน์เซดเงิน 3 หมื่น. สืบค้น 13 มีนาคม 2567, จาก <https://www.one31.net/news/detail/60729>
- เดลินิวส์ ออนไลน์. (2566). พระกัโตน! มิจฉาชีพหลอกลวงทุนออนไลน์ หวังกำไรโอนเกลี้ยงบัญชี สูญกว่า 2 แสน. สืบค้น 13 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/W49Ld>
- พงษ์พันธ์ บุปเก. (2560). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ. (2567). 18 กลโกงมิจฉาชีพ ใช้หลอกลวงเหยื่อบนโลกออนไลน์. สืบค้น 13 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/6CZ8v>
- สุรพงษ์ สิทธิกรณ. (2562). กระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรอร ภูเจริญ และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2554). แนวทางการประยุกต์มาตรการสากลเพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

การต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม* ANTI-AND PROTECTION OF INDIVIDUALS FROM BULLYING IN SOCIETY

รัตนา ตฤณารังสี

Ratana Trissanarungsee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: wcs.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม ใช้การวิธีการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ พบว่าการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลอื่น (Bullying) ถือเป็นปัญหาทางสังคมที่มีความสำคัญในระดับสากล โดยปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้ง ครอบครัวและผู้ใกล้ชิดของผู้ถูกกลั่นแกล้ง ตลอดจนคนในสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งจากปัญหาการกลั่นแกล้ง หรือข่มเหงรังแกบุคคลอื่นที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการกลั่นแกล้งทางร่างกาย การกลั่นแกล้ง ทางวาจา การกลั่นแกล้งทางความสัมพันธ์หรือทางสังคม และการกลั่นแกล้งผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือทางไซเบอร์ นั้น มีประเด็นข้อพิจารณาที่น่าสนใจว่า ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ และประเทศไทยมีการดำเนินนโยบายหรือมาตรการทางกฎหมายเพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งหรือปกป้องคุ้มครองบุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งในสังคม

คำสำคัญ: การต่อต้าน; การคุ้มครองบุคคล; การถูกกลั่นแกล้งในสังคม

Abstract

This academic article aims to study the resistance and protection of individuals from being bullied in society. Using the method of document study and analysis, it was found that bullying is a social problem of international importance. This problem affects the bullied person, their family and relatives, as well as people in society and related agencies. From the problem of bullying or bullying of others that occurs in society, whether it is physical bullying, verbal bullying, relational or social bullying, and bullying via

---

* Received February 14, 2025; Revised March 6, 2025; Accepted March 9, 2025

electronic media or cyber, there are interesting points to consider. Currently, various countries, including Thailand, have implemented policies or legal measures to combat bullying or protect individuals who are bullied in society.

Keywords: Resistance; Personal Protection; Social Harassment

บทนำ

ในสังคมทุกวันนี้ การบูลลี่ (bully) หรือการกลั่นแกล้งของบุคคลในสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทั้งในโรงเรียน สถานที่ทำงาน สังคมออนไลน์หรือแม้กระทั่งในบ้าน และสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน โดยมูลเหตุของการกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางเชื้อชาติ การนับถือศาสนา สีผิว ความแตกต่าง ทางเพศ สถานะทางสังคม รวมทั้งสภาวะทางจิตใจของบุคคล เช่น การเคยถูการกลั่นแกล้งมาก่อน การเผชิญกับประสบการณ์ร้าย ๆ ในวัยเด็ก และการอิจฉาริษยา เป็นต้น จากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น ล้วนเป็นมูลเหตุให้เกิดการกลั่นแกล้งหรือการข่มเหงรังแกบุคคลได้ทั้งสิ้น และเมื่อมีการกลั่นแกล้ง หรือการข่มเหงรังแกบุคคลเกิดขึ้นแล้ว ผลจากการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงทั้งต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งและผู้กลั่นแกล้ง และอาจเกิดเป็นผลกระทบทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว ตลอดจนการส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาต่อสังคมโดยรวม (พิชานี ชื่นปรีชา, 2558)

ก่อนอื่นต้องมาทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่า บูลลี่ ปัจจุบันทุกคนคงได้ยินและคุ้นเคยกับคำว่า บูลลี่ และเข้าใจความหมายของ คำดังกล่าวว่า บูลลี่ หมายถึง บูลลี่ (Bullying) หมายความว่า การกลั่นแกล้ง ซึ่งหมายถึง การระราน การให้ร้าย การด่าว่า การข่มเหง หรือการรังแกผู้อื่นให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือทางจิตใจ พฤติกรรมเหล่านี้ หากเกิดขึ้นในชีวิตจริงโดยส่วนใหญ่มักเป็นการล้อเลียนรูปร่างหน้าตา สถานะทางสังคม รวมถึง การทำร้ายร่างกาย ขณะที่การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของการประจาน ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งหลายครั้งได้สร้างผลกระทบทางความรู้สึกอย่างรุนแรงจนอาจเกิดเป็นบาดแผลทางจิตใจที่ฝังลึกหรืออาจลุกลามจนกระทั่งเกิดการทำร้ายร่างกายได้นอกจากนี้ จากการศึกษาในทางวิชาการ พบว่าการกลั่นแกล้งดังกล่าวมีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดระหว่างบุคคลซึ่งอาจเกิดได้หลากหลายรูปแบบ วิธีการ หรือความสัมพันธ์ การกลั่นแกล้งไม่ใช่แค่เป็นปัญหาระหว่างผู้กลั่นแกล้งกับผู้ถูกกลั่นแกล้ง หากแต่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปรากฏการณ์กลุ่ม (Group Phenomenon) ที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคม โดยองค์ประกอบของการกลั่นแกล้งจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ที่สำคัญ ได้แก่ 1. การมีพฤติกรรมก้าวร้าวโดยเจตนา 2. เป็นการกระทำ

ต่อบุคคลอื่นในความสัมพันธ์ที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน และ 3. มีแนวโน้มเกิดขึ้นซ้ำ ๆ หรือ มีแนวโน้มเกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ

การบูลลี่ (Bully) หรือการกลั่นแกล้ง

ถึงแม้ว่าผู้กลั่นแกล้งจะเป็นผู้กระทำ แต่จากการศึกษาของนักวิชาการกลับพบว่า พวกเขาได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งด้วยเช่นกัน โดยจากพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งที่อาจพัฒนาไปเป็นพฤติกรรมอาชญากรรมที่รุนแรงมากขึ้นหรือนำไปสู่การเข้าสู่การลงโทษตามกระบวนการ ทางกฎหมายได้ในอนาคต (Sullivan et al., 2004) ในบางครั้งผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งคิดว่าจำเป็นที่จะต้องแก้แค้นด้วยการสู้กลับใช้อาวุธตอบโต้ หรือแม้กระทั่งฆ่าตัวตายเมื่อมองต่อไปในด้านของผลกระทบจากการกลั่นแกล้ง จะพบว่า ไม่เพียงแต่ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งเท่านั้น ที่ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ หากแต่อีกสององค์ประกอบในสามเหลี่ยมการกลั่นแกล้งอย่าง ผู้กลั่นแกล้ง และผู้เห็น/มีส่วนร่วมในเหตุการณ์เอง ล้วนแต่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งด้วยเช่นกัน จากการศึกษาของ (Robison, 2010) พบว่า ผู้กลั่นแกล้งมักจะออกจากการศึกษาก่อนจบ มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่าง ๆ และมีแนวโน้มที่จะตกงาน ในขณะที่ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง มักจะทรมานจากความเครียด ความกังวล และขาดความมั่นใจในตนเอง นอกจากผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งแล้ว เเล้งเห็นก็มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ก็เป็นขอของการกลั่นแกล้งเช่นกัน พวกเขามักรู้สึกว่ตนเองขาดความสามารถในการที่จะยับยั้งเหตุการณ์ หรือรู้สึกผิดที่ช่วยเหลือผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งไม่ได้ (Robison, 2010)

การกลั่นแกล้งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการกลั่นแกล้งโดยทางตรง คือ พฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกรังแกอยู่ ในที่นั้นด้วย โดยจะมุ่งประสงค์ต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกรังแกอย่างเปิดเผย เช่น การผลัก การพูดจาหยาบคายหรือว่ากล่าวอย่าง ไม่สุภาพ เป็นต้น ในขณะที่การกลั่นแกล้งโดยอ้อม คือ พฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งมิได้เกิดโดยตรงต่อเป้าหมาย เช่น การปล่อยข่าวลือ การนิทาหรือการยุยงให้เป้าหมายถูกกีดกันจากสังคม เป็นต้น ทั้งนี้ สามารถจำแนกประเภทของการกลั่นแกล้งโดยพิจารณาจากลักษณะของพฤติกรรมที่ผู้กลั่นแกล้งกระทำต่อเหยื่อเป้าหมาย โดยเหยื่ออาจต้องประสบกับการกลั่นแกล้งมากกว่าหนึ่งประเภทในช่วงระยะเวลาที่มีการกลั่นแกล้งเกิดขึ้น ซึ่งประเภทของการกลั่นแกล้งในที่นี้ ได้แก่ การกลั่นแกล้ง ทางกายภาพ การกลั่นแกล้งทางวาจา การกลั่นแกล้งทางความสัมพันธ์ และการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (ดวงเด่น นาคสีหราช, 2562)

สำหรับบทความหรือแนวความเห็นทางวิชาการทั้งของต่างประเทศและของไทย ได้มีการกำหนดนิยามความหมายของคำว่าบูลลี่ไว้ด้วยเช่นกัน เช่น Baltic Journal of Law

& Politics ระบุว่า ความหมายและลักษณะของการกระทำบุลลีที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ในทางภาษาศาสตร์ หมายถึง การกระทำพฤติกรรมก้าวร้าวโดยเจตนา (Intentional Aggressive Behavior) การห้อมล้อม (Mobbing) การข่มขู่ (Harassment) การรังควาน (Pestering) การปฏิบัติโดยเพิกเฉย (Silent Treatment) การเพิกเฉย (Ignoring) และการกระทำอื่น ๆ โดยมุ่งประสงค์จะให้เกิดความเจ็บปวด (Pain) หรือความอึดอัด (Discomfort) โดยนักอักษรศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Literature) ได้ระบุแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำบุลลีว่าเป็นการลดทอนความเป็นมนุษย์โดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและพฤติกรรมรุนแรง โดยมีการกระทำพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการซ้ำๆ แก่บุคคลอื่นซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองได้ International Journal Of Cyber Criminology: ระบุว่า การบุลลีมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การบุลลีโดยเปิดเผย (Overt Bullying) และการบุลลีโดยแอบแฝง (Covert Bullying) โดยการบุลลีโดยเปิดเผยจะเกี่ยวข้องกับการทำร้ายร่างกาย เช่น การตี การเตะ การผลัก การล่วงเกินทางเพศ (Sexual Touching) ส่วนการบุลลีโดยแอบแฝง เช่น การสะกดรอย การแอบจ้อง การซุบซิบนินทา การคุกคาม ด้วยวาจา และการข่มขู่ คุกคาม เป็นต้น (ธนิศมนต์ จันอริญ, 2560)

ผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้ง (เหยื่อ)

การกลั่นแกล้งหรือการข่มเหงรังแกไม่ว่าจะเป็นประเภทหรือรูปแบบใดก็ตามย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งได้ในหลายประการ ทั้งผลกระทบภายนอก เช่น ร่างกาย หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว หรือผลกระทบภายใน เช่น สภาพชีวิต หรือสภาพจิตใจ เป็นต้น ซึ่งจากผลการศึกษาด้านพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า การกลั่นแกล้งหรือการข่มเหงรังแกบุคคลนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้ง (เหยื่อ) ดังนี้

1. ผลกระทบต่อชีวิต พฤติกรรมการกลั่นแกล้งหรือการข่มเหงรังแกบุคคลอื่นนั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบที่มีความร้ายแรงมากที่สุดต่อบุคคลที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งอาจส่งผลกระทบถึงขั้นนำไปสู่การฆ่าตัวตาย (Suicide)

2. ผลกระทบต่อร่างกาย โดยผลของการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บทางกายภาพ เช่น การขว้างปาสิ่งของใส่ การแกล้งให้ลื่นล้ม ข่มขู่ ชกต่อย เป็นต้น โดยผลของการกระทำนอกจากจะเกิดผลกระทบต่อร่างกายแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจได้อีกด้วย ในบางกรณีการกลั่นแกล้ง ข่มเหง หรือรังแกนั้นอาจมีผล ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งมีภาวะซึมเศร้า และมีความวิตกกังวลซึ่งอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการนอนหลับ การรับประทานอาหาร และการสูญเสียความสนใจในกิจกรรมที่ผู้ถูกกลั่นแกล้งเคยสนุก โดยภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลนี้อาจส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งเกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกายตามมาได้

3. ผลกระทบต่อจิตใจ ปัญหาทางด้านจิตใจถือเป็นปัญหาสำคัญที่มักเกิดขึ้น ภายหลังเมื่อมีการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งทำให้เกิดผลกระทบที่มีลักษณะเป็นอาการภายในจิตใจ เช่น การเกิดภาวะซึมเศร้า (Depression) ทำให้มีอาการหดหู่ สะเทือนใจ สิ้นหวัง ท้อแท้ หรือหมดกำลังใจ การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (Loss of Confidence) ทำให้ไม่มีความมั่นใจในตัวเองหรือรู้สึกว่าคุณค่าลดลง การเกิด ความหวาดกลัว (Fear) โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งทางสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันจะทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งเกิดความหวาดกลัว และรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่ปลอดภัยมากกว่าการกลั่นแกล้งทางกายภาพ

4. ผลกระทบด้านอื่น ๆ การถูกกลั่นแกล้งหรือถูกข่มเหงรังแก นอกจากจะเกิดผลกระทบโดยตรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านอื่น ๆ ตามมาได้ อีกหลายประการ ดังนี้ผลกระทบด้านการศึกษาผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน และผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว เป็นต้น (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560)

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการต่อต้านการกลั่นแกล้งของประเทศไทย

ปัญหาการถูกกลั่นแกล้งหรือถูกข่มเหงรังแกของบุคคลถือเป็นปัญหาทางสังคมที่มีความสำคัญและในปัจจุบันมีแนวโน้มการกระทำผิดที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบทั้งต่อผู้ถูกกลั่นแกล้ง ผู้กลั่นแกล้ง องค์กรที่เกี่ยวข้อง และสังคม การถูกกลั่นแกล้งหรือถูกข่มเหงรังแกอาจเกิดขึ้นได้ในหลายบริบทและมีลักษณะของการถูกกระทำ ที่แตกต่างกัน เช่น การถูกกลั่นแกล้งภายในสถานประกอบการ การถูกกลั่นแกล้งภายในที่ทำงาน การถูกกลั่นแกล้งภายในครอบครัว หรือการถูกกลั่นแกล้งในทางสังคมออนไลน์ จากความแตกต่างดังกล่าวทำให้การพิจารณาความรับผิดชอบและการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี ซึ่งบางกรณีอาจจะเป็นการกระทำโดยละเมิด บางกรณีอาจจะเป็นการกระทำความผิดในทางอาญา หรือบางกรณีอาจจะไม่เป็นความผิดก็ได้ ดังนั้น การศึกษาและ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการถูกกลั่นแกล้งของบุคคลในสังคมย่อมจะทำให้บุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนได้ตระหนักและรับทราบเกี่ยวกับสภาพปัญหา รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและป้องกันปัญหาการถูกกลั่นแกล้งหรือถูกข่มเหงรังแกของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้การปรับใช้มาตรการทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวเป็นไปอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1. หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ โดยหลักการแล้วบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่กระทำการใด ๆ ได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบ กระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามมาตรา 25 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากหลักการดังกล่าวเมื่อพิจารณาประกอบกับลักษณะทั่วไปของการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลแล้ว จะเห็นได้ว่า ลักษณะทั่วไปที่สำคัญของการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลไม่ว่าจะเป็นการมีพฤติกรรมก้าวร้าวโดยเจตนา หรือมีการกระทำซ้ำ ๆ หรือมีแนวโน้มเกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ นั้น ล้วนแต่มีลักษณะทางพฤติกรรมที่ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนา ไม่ว่าจะโดยเปิดเผยหรือซ่อนเร้นเพื่อมุ่งหมายกระทำต่อผู้ถูกกระทำให้ได้รับความเดือดร้อนหรือเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อารมณ์ ทรมาน หรือชื่อเสียง ดังนั้น เมื่อมีการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลเกิดขึ้นแล้ว ผลของการกระทำดังกล่าวนอกจากจะเป็นการกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นแล้วยังมีลักษณะเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพบางประการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และสิทธิส่วนบุคคล

1.1 สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย มาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติหลักการสำคัญเพื่อรับรองและกำหนดหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล โดยบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่เสมือนหนึ่งเป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากชีวิตและร่างกายเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ในการใช้สิทธิ และเสรีภาพดังกล่าวนี้จะต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบสิทธิของบุคคลอื่นๆ ด้วย ดังนั้น หากมีการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกในทางกายภาพเกิดขึ้น โดยผู้กระทำใช้กำลังที่เหนือกว่ากระทำต่อเหยื่อ ซึ่งเป็นเป้าหมาย เช่น ตี ต่อย ผลัก กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือกระทำอนาจาร เป็นต้น ย่อมถือได้ว่าผู้กระทำดังกล่าวได้ก้าวล่วงหรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้อื่นโดยชัดแจ้ง

1.2 สิทธิส่วนบุคคล มาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติหลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว เพื่อวางหลักการในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ บทบัญญัติเพื่อคุ้มครอง สิทธิความเป็นส่วนตัว หมายความว่ารวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลมิให้ถูกละเมิด ตลอดทั้งเพื่อปกป้อง และควบคุมรัฐในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลของปัจเจกบุคคลต่อสาธารณะ¹⁷² ดังนั้น เมื่อมีการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลเกิดขึ้นไม่ว่าจะ

เป็นการกลั่นแกล้งทางกายภาพ หรือการกลั่นแกล้งด้วยวาจา หรือการกลั่นแกล้งทางสื่อสังคมออนไลน์ การกระทำความผิดกล่าวล่วงแต่เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกระทำ(เหยื่อ) แทบทั้งสิ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลั่นแกล้งทางสื่อสังคมออนไลน์นั้น จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวของผู้ถูกกลั่นแกล้ง ช่มเหง หรือรังแก จะมีความสัมพันธ์กับการใช้เสรีภาพในการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นของบุคคลตามมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ สิทธิส่วนบุคคลกับเสรีภาพในการแสดงออก จะมีความเชื่อมโยงกัน ขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้แต่ละบุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้อย่างเหมาะสมและไม่ไปกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น ดังนั้น แม้ว่าบุคคลต่างๆ จะมีเสรีภาพในการแสดงออก แสดงความคิดเห็น พูด เขียน หรือพิมพ์ แต่ถ้าการใช้เสรีภาพเหล่านั้นไปกระทบกับสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ก็อาจถูกจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้เช่นกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

2. มาตรการทางอาญา ในปัจจุบันประเทศไทยยังมิได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองหรือป้องกัน การถูกระทำเพราะเหตุแห่งการกลั่นแกล้งหรือช่มเหงรังแกบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น เมื่อมีข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติเกิดขึ้น การพิจารณาความรับผิดชอบและการเยียวยาความเสียหาย จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากหลักกฎหมายทั่วไปหรือจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป ซึ่งหลักกฎหมายทั่วไปที่มีความสำคัญ คือ มาตรการทางอาญา โดยปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดความผิดทางอาญาซึ่งอาจนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองป้องกันผู้เสียหายจากพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้งหรือรังแก (Bullying) ผู้อื่นนั้น มีกฎหมาย ที่กำหนดความผิดและโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดกล่าวไว้หลายฐานความผิด ครอบคลุม ทั้งการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม (Traditional Bullying) กล่าวคือ การกลั่นแกล้งทางกายภาพ การกลั่นแกล้งทางวาจา และการกลั่นแกล้งทางความสัมพันธ์ และมีมาตรการทางอาญาในการกำหนดความผิดกับการกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์ด้วย โดยความผิดหลักจะบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และหากเป็นการกระทำความผิดด้วยคอมพิวเตอร์ก็มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้

3. มาตรการทางแพ่ง มาตรการทางแพ่งถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความสำคัญ โดยมาตรการทางแพ่งเป็นการคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกระทำการกลั่นแกล้ง (เหยื่อ) เป็นสำคัญ และเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นหลังจากมีการกลั่นแกล้งเกิดขึ้นแล้ว โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้กลั่นแกล้งได้ชดเชยค่าเสียหายในลักษณะค่าสินไหมทดแทนทั้งที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ให้แก่ผู้ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญานั้น ได้แก่ มาตรการ

ทางแพ่งมีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหาย ให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ แตกต่างจากมาตรการทางอาญาที่มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้รู้สึกเจ็บตลึง และเพื่อมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างในการกระทำความผิดนั้นอีก สำหรับมาตรการทางแพ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกบุคคลอื่น

4. มาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- 4.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
- 4.2 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522
- 4.3 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522
- 4.4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 4.5 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547
- 4.6 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547
- 4.7 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547
- 4.8 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551
- 4.9 พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

พฤติกรรมกลั่นแกล้งและคุกคามผู้อื่น ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การล้อเลียน เสียดสีต่าง ๆ ซึ่งส่งผลเสียและสร้างความเสียหายให้กับผู้ถูกบูลลี่ เป็นลักษณะของการกระทำความผิดทางไซเบอร์ หรือ Cyberbullying การกระทำความผิดดังกล่าว หากสามารถระบุตัวบุคคลที่ถูกกล่าวถึงได้ว่าเป็นใคร (แม้ไม่ได้เอ่ยชื่อ) อาจจะสามารถเข้าข่ายความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 การใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามและทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง จะมีความผิดฐาน หมิ่นประมาท มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ส่วน มาตรา 328 ถ้าเป็นการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ไม่ว่าจะใช้ภาพหรือตัวอักษร หรือบันทึกเสียง หรือบันทึกภาพ หรือข่าวประกาศด้วยวิธีใด ๆ จะมีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท อย่างไรก็ตาม สำหรับกฎหมายหมิ่นประมาทนี้ ยังมีข้อจำกัดตรงที่การตัดสินว่ามีความผิดหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาด้วยว่าถ้อยคำที่ใช้กลั่นแกล้งล้อเลียนกันนั้นสามารถเป็นจริงได้หรือไม่ หากล้อเลียนกันด้วยข้อความที่เป็นไปไม่ได้ หรือถ้อยคำที่ใช้ไม่ถึงขนาดทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ก็จะไม่เป็นความผิด

นอกจากนี้ ยังมี ประมวลกฎหมายอาญาอื่น ๆ บางข้อที่นำมาปรับใช้กับคดีนี้ได้ แม้จะไม่ครอบคลุมทั้งหมด เช่น มาตรา 392 ผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว ตกใจ โดยการขู่ เชื้อเชิญ มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มาตรา 397 หากรังแก ช่มเหิง คุกคามผู้อื่น หรือทำให้ได้รับความอับอาย หรือเดือดร้อนรำคาญ มีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท ส่วน พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ มาตรา 14 กรณีโพสต์ข้อมูลที่บิดเบือน หรือปลอมแปลง ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ ซึ่งคนอื่นสามารถเข้าไปดูข้อมูลนั้นได้ ทำให้ผู้อื่นเสียหาย รวมทั้งข้อมูลลามกต่าง ๆ ทั้งผู้โพสต์และผู้เผยแพร่ส่งต่อ จะมีความผิดต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมขอความร่วมมือประชาชน ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีสติ หากพบเห็นการ Cyberbullying ไม่ควรแชร์ต่อ ไม่ควรคอมเมนต์ และไม่ควรรไปยุ่งเกี่ยว ไม่ว่าจะทางใด เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจจะตามมา และไม่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะที่สุ่มเสี่ยงว่าจะผิดกฎหมาย หรือใช้เป็นเครื่องมือในการทำร้ายผู้อื่น (ฐานเศรษฐกิจ, 2566)

และมีมาตรา 294/1 การกลั่นแกล้ง(Bullying) บุคคลอื่น โดยการกล่าวหาหรือมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ หรือทำให้มี ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของการดำเนินชีวิต ที่ส่งผลให้สุขภาพร่างกายหรือจิตใจของผู้ถูกรกระทำ เสื่อมสภาพ ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดดังกล่าวไว้เป็นโทษจำคุก 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท

การกลั่นแกล้งจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ที่สำคัญ ได้แก่ 1. การมีพฤติกรรมก้าวร้าวโดยเจตนา 2. เป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นในความสัมพันธ์ที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน และ 3. มีแนวโน้มเกิดขึ้นซ้ำ ๆ หรือมีแนวโน้มเกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ

มีผลกระทบต่อ 1. ร่างกาย 2. จิตใจ 3. ชีวิต และ 4. ด้านอื่น ๆ

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ โดยหลักการแล้วบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่กระทำการใด ๆ ได้ มาตรา 25 28 34 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ 2550

ภาพที่ 1 การต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม

สรุป

การบูลลี่ (Bullying) หรือการกลั่นแกล้งกันในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับใคร และไม่ว่าจะเป็นการกลั่นแกล้งด้วยประเพณีหรือวิธีการใดทั้งการกลั่นแกล้งทางร่างกาย การกลั่นแกล้ง ทางวาจา การกลั่นแกล้งทางความสัมพันธ์ หรือการกลั่นแกล้งผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางไซเบอร์ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อทั้งผู้ถูกกลั่นแกล้งและผู้กลั่นแกล้ง โดยผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจได้รับผลกระทบที่ปรากฏชัดเจนกว่าเนื่องจากอยู่ในสถานะของผู้ถูกระทำ ซึ่งหากถูกกลั่นแกล้งบ่อยครั้งซ้ำแล้วซ้ำเล่า อาจสร้างบาดแผลฉกรรจ์ขึ้นในใจของผู้ถูกกลั่นแกล้ง เกิดภาวะซึมเศร้า หดหู่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า เกิดความหวาดกลัว จนอาจทำให้มีปัญหาสุขภาพจิตจนถึงขั้นการฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการถูกกลั่นแกล้ง ในขณะเดียวกัน ผู้กลั่นแกล้งเองอาจเห็นความเจ็บปวด ความทุกข์ และความอับอายของผู้ถูกกลั่นแกล้งเป็นเรื่องสนุกจนเสพติดการกระทำและความรุนแรง และอาจกลายเป็นอาชญากรในอนาคตได้เช่นกัน ปัญหานี้จึงไม่ใช่ปัญหาที่ภาครัฐและสังคม จะเพิกเฉยได้อีกต่อไป หากแต่ต้องให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เพราะทุกคนต่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและเสรีภาพ มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน อันถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ของทุกคนที่ได้รับการรับรองและได้รับการปกป้องคุ้มครองภายใต้หลักการของความตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนหลักการภายใต้รัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ฐานเศรษฐกิจ. (2566). *ไซเบอร์บูลลี่ การหมิ่นประมาทด้วยข้อความทางออนไลน์ โทษหนักถึงคุก*. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/IG4Dx>
- ดวงเด่น นาคสีหราช. (2562). ทศนคติและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุม การกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย : ศึกษากรณีในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสาร CMU Journal of Law and Social Sciences คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 12(1), 135-171.
- ธณัศมนต์ จันอัญญ. (2560). *การรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกข่มเหงรังแกบนไซเบอร์* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชขานี ชื่นปรีชา. (2558). *มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความรุนแรงภายในสถานศึกษา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ : ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น (Cyber Bullying Impacts and Preventions in Adolescents). *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 5(4), 639-648.
- Robison, K. (2010). *Bullies and Victims: A Primer for Parents*. USA: National Association of School Psychologists.
- Sullivan, K. et al. (2004). *Bullying in Secondary Schools: What it looks like and How to manage it*. Washington DC: Sage Publications.

การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของเด็กไทยยากจน ด้วยกฎหมายด้านการศึกษา*

REDUCING EDUCATIONAL INEQUALITY AMONG POOR THAI CHILDREN THROUGH EDUCATION LAWS

อรรถการ ตฤษณารังสี

Arthakarn Trissanarungsee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: wcs.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการลดความยากจนความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของเด็กไทย เชื่อมโยงกฎหมายการศึกษาในประเทศไทย ใช้การวิจัยการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ พบว่า 1. ความยากจนและความเหลื่อมล้ำมีอยู่ทั่วโลก และเป็นปัญหาใหญ่อันดับต้นของโลก ดังที่ UN ได้ประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ไว้หลายเรื่องแต่เรื่องที่สำคัญที่สุดและเป็นอันดับแรก คือ การแก้ปัญหาความยากจนสำหรับประเทศไทยก็เผชิญกับปัญหานี้เป็นอันดับต้นเช่นกัน และยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนและเหลื่อมล้ำ ดังที่พูดกันติดปากว่ารายจ่ายจนกระจาย แม้ว่าประเทศไทยจะลงทุนด้านการศึกษาด้วยงบประมาณที่สูงแล้วก็ตามและด้วยเหตุนี้องค์การ UNESCO ก็ให้ความสำคัญเรื่องนี้อย่างยิ่งและเห็นว่าการขจัดความยากจน หรือลดความยากจนถือเป็นเป้าหมายแรกของการศึกษา และต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้น จึงจะช่วยขจัดความยากจนนำไปสู่สุขภาพที่ดี สนับสนุนประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล และรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไว้ 2. กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของเด็กไทยว่าด้วยการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมอีกด้วย

คำสำคัญ: กฎหมายการศึกษา (หรือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542); ความเหลื่อมล้ำ; ด้านการศึกษา

Abstract

This academic article aims to study poverty reduction and educational inequality among Thai children, linking it to education laws in Thailand. Using the method of document study and analysis, it was found that 1. Poverty and inequality exist all over the world and are among the world's biggest problems, as the UN has announced several Sustainable Development Goals, but the most important and first issue is solving poverty problems. Thailand is also facing this problem as a top priority. It is also a problem that accumulates poverty and inequality, as the saying goes, "rich people are concentrated, poor people are scattered." Even though Thailand has invested a high budget in education, UNESCO has given great importance to this issue and believes that eliminating poverty or reducing poverty is the first goal of education. Only quality education can help eliminate poverty, lead to good health, support democracy and good governance, and preserve the natural environment. 2. Laws that protect the rights of Thai children regarding education. Current laws regarding education include the National Education Act of 1999, which is a law that complies with the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand, which requires the state to organize education and training and supports the private sector to organize education and training to create knowledge and morality

Keywords: Education Act (or National Education Act of 1999); inequality; Education

บทนำ

การที่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ก็สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ มีความสามารถในทางเศรษฐกิจ เป็นอิสระจากการพึ่งพา เพิ่มคุณภาพชีวิต ไม่เพียงเท่านั้น การศึกษาจะทำให้เขามีความรู้และข้อมูลเพียงพอในการเข้าไปมีส่วนร่วมสำคัญในการแก้ไขปัญหาของสังคมในมิติต่าง ๆ รวมถึงเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ด้วย (เกษม วัฒนชัย, 2549)

ด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพให้คนทุกคนในสังคมเข้าถึงและได้รับโอกาส คือ การสร้างความเสมอภาคทางโอกาส ไม่มีการเหลื่อมล้ำในทางการศึกษา และสามารถต่อยอดไปสู่การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของแต่ละปัจเจก ไม่ให้โอกาสทางเศรษฐกิจ

กระจุยตัวอยู่เฉพาะคน เฉพาะกลุ่ม ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงที่จะสร้างการกระจุยตัวของการมีอำนาจทางการเมืองเฉพาะกลุ่มอีกด้วย การศึกษาจึงเป็นช่องทางการหยุดยั้งการถ่ายทอดความยากจน จากรุ่นพ่อ แม่ สู่รุ่นลูกหลานได้ และยังลดความไม่เท่าเทียมทางโอกาสในการสร้างเศรษฐกิจอีกด้วย และการศึกษาจะช่วยสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการพัฒนาระหว่างเมืองและระหว่างภูมิภาคอีกด้วยและนอกจากการเหลื่อมล้ำแล้วยังเชื่อมโยงถึงกฎหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนเด็กไทยให้มีการศึกษาที่ดีอีกด้วย

การจัดความยากจนคือเป้าหมายแรกของการศึกษา

การจัดการศึกษาที่มุ่งจัดความยากจนและลดการเหลื่อมล้ำ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาบนหลักแห่งการกระทำที่ทัดเทียมกัน (Equalization System) หรือเสมอภาคกัน เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคน หรือพื้นที่ที่ยังอ่อนแอ ล้าหลังให้ตั้งตัวตั้งไข่ เพื่อคงอยู่และพัฒนาขึ้นมาให้ใกล้เคียงหรือทัดเทียมกับกลุ่มคนหรือพื้นที่อื่นได้
2. การศึกษาฟรีมีคุณภาพถ้วนหน้าสำหรับเด็กทุกกลุ่มทุกคน ต้องสร้างกลไกให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่ง่าย สะดวก มีความพร้อมที่จะอยู่ในระบบการศึกษาให้นานที่สุด เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ความสามารถและคุณภาพที่จะพึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อสังคมได้
3. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) เป็นเครื่องมือปฏิรูปคนให้เป็นพลเมืองที่พร้อมจะรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการศึกษาที่สร้างพลเมืองให้ยึดโยงอยู่กับผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักก่อนส่วนตน และมีความพร้อมและความสามารถที่เพียงพอในการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองในระบบประชาธิปไตย
4. การศึกษาที่ต้องตอบสนองการแก้ปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพราะเป็นที่รวมอยู่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ
5. การศึกษาต้องมุ่งปฏิรูปครู เพื่อการผลิตสร้างครูทั้งระบบคือแนวคิด หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ครูเป็นต้นทางและตัวแบบของเด็กและเยาวชนของสังคมประชาธิปไตย
6. การพัฒนาการเรียนการสอนเสริมด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ของผู้เรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งจะไม่เป็นข้ออ้างในการขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาที่จะส่งถึงตัวเด็ก (โกวิท ยงงาม, 2556)

ความยากจนและความเหลื่อมล้ำมีอยู่ทุกสังคมทั่วโลก และเป็นปัญหาใหญ่ของโลก ดังที่ UN ประกาศเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ไว้หลายเรื่อง แต่เรื่องที่สำคัญที่สุดและเป็นอันดับแรก คือ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

สำหรับประเทศไทย มีตัวเลขจาก World Bank ชี้ชัดการเพิ่มขึ้นของความยากจนถึง 2 เท่า ในปี 2016 และ 2018 คือตัวเลขคนยากจนเพิ่มจาก 4.85 ล้านคน เป็น 6.7 ล้านคน และปรากฏอยู่ในภาคกลาง-อีสาน ที่ตัวเลขคนยากจนเพิ่มมากขึ้นมากกว่าครึ่งล้าน ในปี 2016, 2018 และในปี 2017 เป็นครั้งแรกที่พบว่าภาคใต้ อัตราความยากจนสูงที่สุด ในปี 2018 ความยากจนขยายตัวในทุกภูมิภาค ครอบคลุม 61 จังหวัด จาก 77 จังหวัดทั่วประเทศ ความยากจนล้วนเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

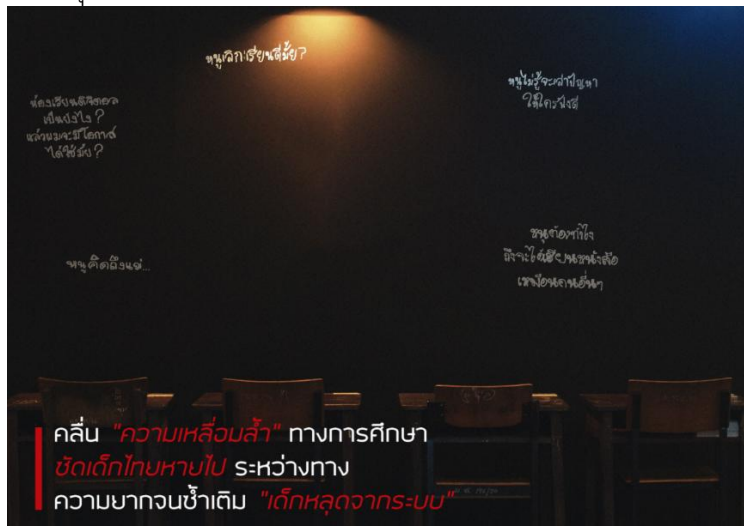
การจัดความยากจนคือเป้าหมายแรกของการศึกษา

องค์กร UNESCO พูดเรื่องนี้ไว้นานแล้วว่า การจัดความยากจนหรือการลดความยากจนถือเป็นเป้าหมายแรกของการศึกษา และต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพที่จะทำให้ความรู้และวิชาการ วิชาชีพ ให้ทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพนั้นไปทำมาหากิน ไปรบกับความยากจน เพราะฉะนั้นการศึกษาที่มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างมาก องค์กร UNESCO ได้ให้กรอบความสำคัญเรื่องการศึกษาไว้ว่า การศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยลดความยากจน นำไปสู่สุขภาพที่ดี สนับสนุนประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล และรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คนที่เข้าถึงการศึกษาคุณภาพจึงสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ คือ เป็นอิสระจากการพึ่งพาผู้อื่นเพราะสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้ที่จะสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ การศึกษาที่ดีมีคุณภาพ จึงไม่เพียงสร้างความสามารถของปัจเจกให้บรรลุถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่หากต้องให้เขามีความรู้และวิจรณ์ญาณที่เพียงพอจะเข้าร่วมในการตัดสินใจในประเด็นปัญหาทางสังคมและการเมืองได้อีกด้วย

การศึกษาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทุกคนจะต้องมีและรัฐจะต้องเป็นธุระจัดการให้แก่ประชาชนทุกคน เพราะการศึกษาจะเป็นเครื่องชี้วัดของคุณภาพคนของรัฐที่จะไปขับเคลื่อนภาคการผลิตทางเศรษฐกิจ และสร้างเสถียรภาพทางการเมือง โดยเฉพาะการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่ต้องการให้สมาชิกของสังคมเป็นผู้มีส่วนร่วมกับชะตากรรมของบ้านเมือง คือการมีส่วนร่วมในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือของทุกรัฐ ในการขัดเกลาให้คนในสังคมเป็นพลเมืองที่จะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง และแบกรับภารกิจของสังคมประเทศชาติด้วยความรับผิดชอบในฐานะเจ้าของสังคมและประเทศ

การศึกษาที่มีคุณภาพ จึงเปลี่ยนทั้งคน เปลี่ยนสังคม เปลี่ยนเศรษฐกิจ และเปลี่ยนเมือง ได้ครบทุกมิติ

ภาพที่ 1 คลื่นความเหลื่อมล้ำ

การศึกษา คือ โอกาสที่เท่าเทียมระหว่างเมืองและระหว่างภูมิภาค

แม้ว่า รัฐจะระบุให้มีการจัดการศึกษา และการจัดกองทุนเพื่อช่วยเหลือทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยงบประมาณที่สูงที่สุดเป็นอันดับต้น ๆ มาอย่างต่อเนื่องหลายรัฐบาลแล้ว แต่การบริหารการศึกษาที่มุ่งเน้นในส่วนกลาง และให้ความสำคัญกับเมืองหลวง เมืองใหญ่เป็นสำคัญ นี่จึงเป็นประเด็นของการรวมศูนย์อำนาจในการใช้ทรัพยากรทั้งหมดของประเทศอันเป็นปัญหารากฐานในการแบ่งสรรทรัพยากรในการพัฒนาประเทศ ที่ได้สร้างความยากจนและเหลื่อมล้ำมาตั้งแต่แรกเริ่มแผนพัฒนาชาติ ซึ่งมีการนำเอาทรัพยากรของประเทศส่วนใหญ่ไปลงที่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ทั้งในการเงินและทรัพยากรคน ในระบบการศึกษาก็เป็นไปเพื่อผลิตคนรับใช้ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมและราชการเป็นหลักใหญ่ ฉะนั้น ระบบการศึกษาของไทยก็เท่ากับว่าเอาทรัพยากรคนในชนบทดึงเอาส่วนที่ดีที่สุดมา แทนที่จะสร้างส่วนที่ดีที่สุดเพื่อรับใช้ชนบท ก็เอามารับใช้ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมและราชการมากกว่า ทำให้ชนบทเสียเปรียบและถูกละเลยในการพัฒนาทำให้ภาคชนบทอ่อนแอ เพราะทรัพยากรถูกแบ่งมาที่เมือง และทุ่มไปที่อุตสาหกรรม ไม่ใช่ภาคเกษตรและชนบท คนในชนบทจึงไม่มีอำนาจต่อรอง ภาคชนบทจึงขาดทรัพยากรคนที่มีความรู้และความสามารถ ทำให้ภาคชนบทและภาคเกษตรกลายเป็นภาคของคนยากจน

การศึกษาจึงต้องออกแบบเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่นอกเมืองหลวงและเมืองใหญ่ ที่อยู่ในภาคเกษตรและแรงงานในอุตสาหกรรมที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ โดยจัดและ

ออกแบบให้เป็นระบบการศึกษาที่สนองความต้องการของส่วนภูมิภาคและภาคชนบท เป็นการศึกษาที่สร้างคนให้สามารถทำงานในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมในชนบท โดยการศึกษาต้องมีเป้าหมายที่จะมุ่งเป็นการศึกษาสำหรับส่วนภูมิภาคอย่างแท้จริง เพราะแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน ระบบการศึกษาของประเทศจะต้องมีความแตกต่าง หลากหลายกันไปตามสภาพภูมิประเทศ และทรัพยากร-ธรรมชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาคซึ่งไม่เหมือนกัน เพื่อให้การศึกษาเป็นองค์รวมของการพัฒนาให้ชุมชน แต่ละพื้นที่สามารถที่จะมีฐานของความสามารถในการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง การพึ่งตนเอง ได้ของคนชนบทจะทำให้เขาเป็นอิสระในทางเศรษฐกิจและปลอดจากการครอบงำและ ถูกเอาเปรียบจากคนภายนอกโดยเฉพาะ การถูกครอบงำจากเมืองใหญ่ หรือเป็นอาณานิคม ของเมืองใหญ่ การจัดการศึกษาจึงมุ่งที่ลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมือง อีกด้วย คือ การศึกษาที่มุ่งสร้างโอกาสที่เท่าเทียมระหว่างเมืองและระหว่างภูมิภาคการจัดการ ศึกษาแบบใหม่จึงควรนำเอาเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และคนจากเมืองใหญ่ได้มีส่วนไป ช่วยคนชนบทพัฒนา จากความรู้ที่แตกต่างกันเพื่อเป็นการพัฒนาชาติให้ไปด้วยกัน จะทำให้คน ในทุกภูมิภาคมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองในการสร้างงานและพึ่งตนเอง ทำให้ชนบท สามารถรักษาระบบครอบครัวของตนเองได้ รักษาชุมชนท้องถิ่นตัวเองได้ไม่ต้องแยกย้าย อพยพหรือทิ้งบ้านทิ้งเรือนไปเหมือนที่เป็นอยู่ปัจจุบัน หากทำได้เช่นนี้ ชนบทที่กล้าแกร่ง ก็จะมีกำลังเงินซื้อ การพัฒนาชนบท ชุมชนท้องถิ่น ก็จะเป็นฐานที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรม ได้พัฒนาก้าวหน้าพึ่งตนเอง เพราะสามารถพึ่งตลาดภายในประเทศการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยไม่สร้างคนในชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เราต้องพึ่งตลาดภายนอก เน้นการส่งออก เพราะกำลังซื้อภายในมันขาด การพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นจะเกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม ขนาดเล็ก อุตสาหกรรมครัวเรือนมากขึ้น ซึ่งเป็นทิศทางในการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ๆ ให้กระจายและขยายตัวให้มากและเร็วขึ้น และจะเป็นการเพิ่มผู้ประกอบการในระดับ ฐานรากชุมชนท้องถิ่น มากกว่าจะเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างคนไปเป็นแรงงานราคาถูก ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จากภาคเกษตรก็จะกลายเป็นผู้ใช้แรงงานไปหมด ไม่ว่าจะเป็นถูกจ้างใน เมืองหรือในท้องถิ่น สร้างสภาพความเหลื่อมล้ำและยากจนไม่จบสิ้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556)

เข็มุดของการจัดการศึกษา จึงควรเป็นไปในทิศทางของการพัฒนาศักยภาพของ มนุษย์ที่จะปลดปล่อยให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางความรู้และทางเศรษฐกิจเพื่อให้ มนุษย์ได้ดำรงชีพอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไม่ใช่การศึกษาที่ลดทอน ความเป็นมนุษย์ การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาความยากจนและลดความ เหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจึงต้องการ การออกแบบที่สนองต่อความต้องการของพื้นที่เป็นสำคัญ คือ การศึกษาเพื่อท้องถิ่น

สำหรับแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อตระหนักในศักดิ์ศรี คุณค่า และอัตลักษณ์ของความเป็นมนุษย์ในทุกพื้นที่ที่จะทำให้อะไรก็ตามในคนในคน ๆ หนึ่งได้บรรลุถึงศักยภาพ และความสามารถที่จะปกครองตนเอง และจัดการตนเองได้ การศึกษาจึงควรเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้อะไรก็ตามในชุมชนท้องถิ่นได้มีสถานที่เรียนที่เพียงพอ และได้เรียนตามภูมิสังคมของตนเอง และยึดโยงกับชุมชนของตน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานการพัฒนาความสามารถที่เพิ่มมากขึ้นต่อไปได้ การศึกษาเช่นนี้จึงรักษาภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความแข็งแกร่งของพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศไว้ได้ โดยที่คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ต้องอพยพไปเรียนในเมืองใหญ่ที่ห่างไกล และยังเป็นกำลังขับเคลื่อนทรัพยากรส่วนตนมากขึ้น และทำให้เสี่ยงต่อการเข้าถึงการศึกษา หรือ ไม่สามารถที่จะอยู่ในการศึกษาอย่างต่อเนื่องได้ ซึ่งจะยิ่งตอกย้ำความยากจนและความเหลื่อมล้ำมากขึ้น การศึกษาเพื่อท้องถิ่น ยังเป็นการรักษาความเป็นมาของท้องถิ่นที่มีมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และภูมิศาสตร์ที่มั่นคง มีทุนทางสังคมที่มีความต่อเนื่อง คือมีการพัฒนาและปรับตัวในท้องถิ่น (Localization) ไม่ถูกกลืนสลายหายไปกับโลกสมัยใหม่ที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543)

กฎหมายการศึกษาที่จำเป็นต้องทราบ

กฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์ที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อบังคับให้มีการประพฤติปฏิบัติตาม หากผู้ใดละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตาม ก็จะได้รับโทษ กฎหมาย คือเครื่องมือของรัฐในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ และเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการดำเนินงานของทุกคน โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ย่อมต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานด้วย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2542)

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หลักการจัดการศึกษา

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

สิทธิทางการศึกษา

1. บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
2. บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาสจะมีสิทธิและมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาตามกฎหมาย
3. บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษจะได้รับการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมตามความสามารถของบุคคลนั้น
4. บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับและตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

ระบบการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้จัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา อย่างแน่นอน
2. การจัดการศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ นักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมย่อมได้รับการบริการจากรัฐเกี่ยวกับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรได้ศึกษาความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2542 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งจัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน (โรงเรียนนครรังสิต, 2568)

สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาค บังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุสิบ หก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจาก การศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

รูปแบบการจัดการศึกษา 1. การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การศึกษา การวัด และการประเมินผลอันเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน ได้แก่ การเรียนการสอนในโรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน 2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการ กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการ สำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหา และความ ต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น 3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยอาศัยจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพของสถาบันแรงงานต่าง ๆ การอบรมวิชาชีพในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน การอบรมภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ตามสถาบันต่าง ๆ เป็นต้น (ไพศาล ภูไพบูลย์ และคณะ, 2554)

ภาพที่ 1 การลดความยากจนความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของเด็กไทย
เชื่อมโยงกฎหมายการศึกษาในประเทศไทย

สรุป

ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นปัญหารากฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน เราต่างรู้กันดีว่าการศึกษา คือ โอกาสที่สามารถช่วยให้คนยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้ แต่ในทางกลับกันในประเทศไทยก็ยังมีคนที่เข้าไม่ถึงการศึกษา โดยเฉพาะเด็ก ๆ ในพื้นที่ห่างไกล เพราะติดกับดักความยากจนเข้ามาซ้ำเติมแม้จะมีนโยบายเรียนฟรี แต่เด็กจำนวนไม่น้อยก็ยังขาดแคลนทุนทรัพย์สำหรับค่าเล่าเรียนและค่าเดินทาง ดังนั้น การสร้างการศึกษาในแนวทางที่จะลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพ สร้างคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถที่จะพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจและร่วมรับผิดชอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเมืองอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องลงทุนไม่เพียงด้วยงบประมาณ หากแต่ต้องลงแรงด้วยเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ร่วมด้วยเป็นสำคัญ เราจึงจะเห็นการพึ่งตนเองและเป็นอิสระได้ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองการศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่การศึกษาก็มีมิติด้านสังคมและการเมืองรวมอยู่ด้วย ซึ่งการศึกษาก็เป็นตัวสะท้อนความมีหรือไม่มีเสถียรภาพทางสังคมในทุกด้านอยู่ด้วยอย่างที่ไม่อาจแยกส่วนใด ๆ ได้ เพราะคนเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่เข้าไปแทรกตัวอยู่ในทุกมิติของสังคม อีกทั้ง ด้วยภาวะเศรษฐกิจมั่งคั่งที่กระจุกตัว ยังผลทำให้อำนาจทางการเมืองก็มีลักษณะกระจุกตัว คนมั่งมีสามารถใช้อำนาจทางการเมืองที่เกิดจากการควบคุมทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งกีดขวางการก่อตัวของโครงสร้างทางการเมืองประชาธิปไตยที่ต้องการส่งเสริมอิสรภาพ เสมอภาค และยุติธรรมให้ปรากฏแก่พลเมืองของสังคม การจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองจึงอยู่ในอำนาจของทุกรัฐ และเป็นความปรารถนาที่จะไปสู่จุดนั้น การศึกษาจึงเป็นทั้งเป้าหมายหลักและที่มันสุดท้าย ก็คือ ตัวสังคมที่เข้มแข็ง เป็นสังคมที่มั่นคง (Security) มีอิสระปลอดจากการครอบงำของธุรกิจหรือการเมือง หรือของประเทศใด ๆ และจะมั่นคงได้ต้องมีเอกภาพและต้องคำนึงถึงกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของเด็กไทยว่าด้วยการศึกษาที่จำเป็นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

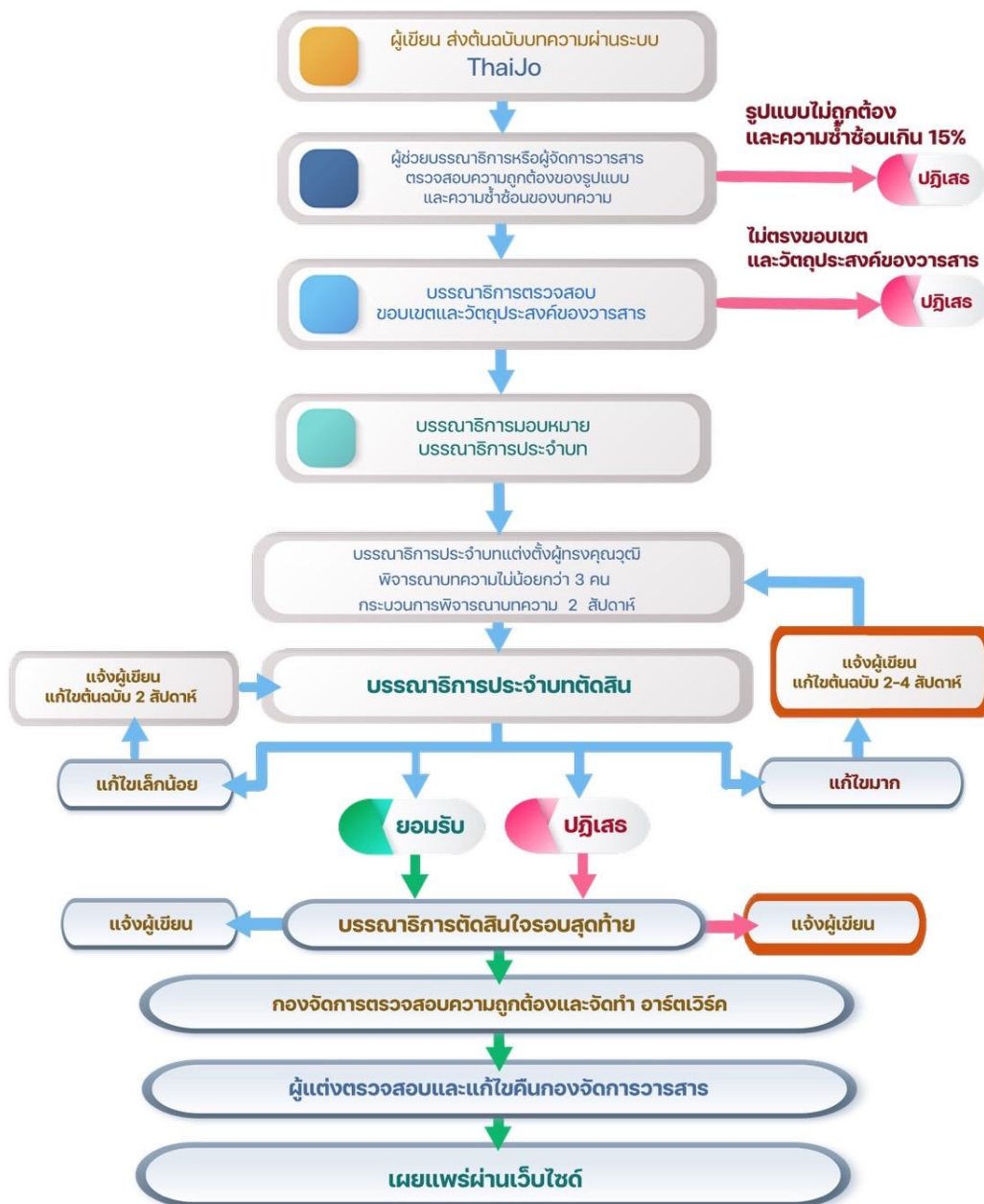
- เกษม วัฒนชัย. (2549). *ปาฐกถาพิเศษ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน*.
นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- โกวิท พวงงาม. (2556). *มองมุมใหม่การบริหารท้องถิ่น : ประสบการณ์เรียนรู้จากต่างประเทศสู่ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาธรรม.

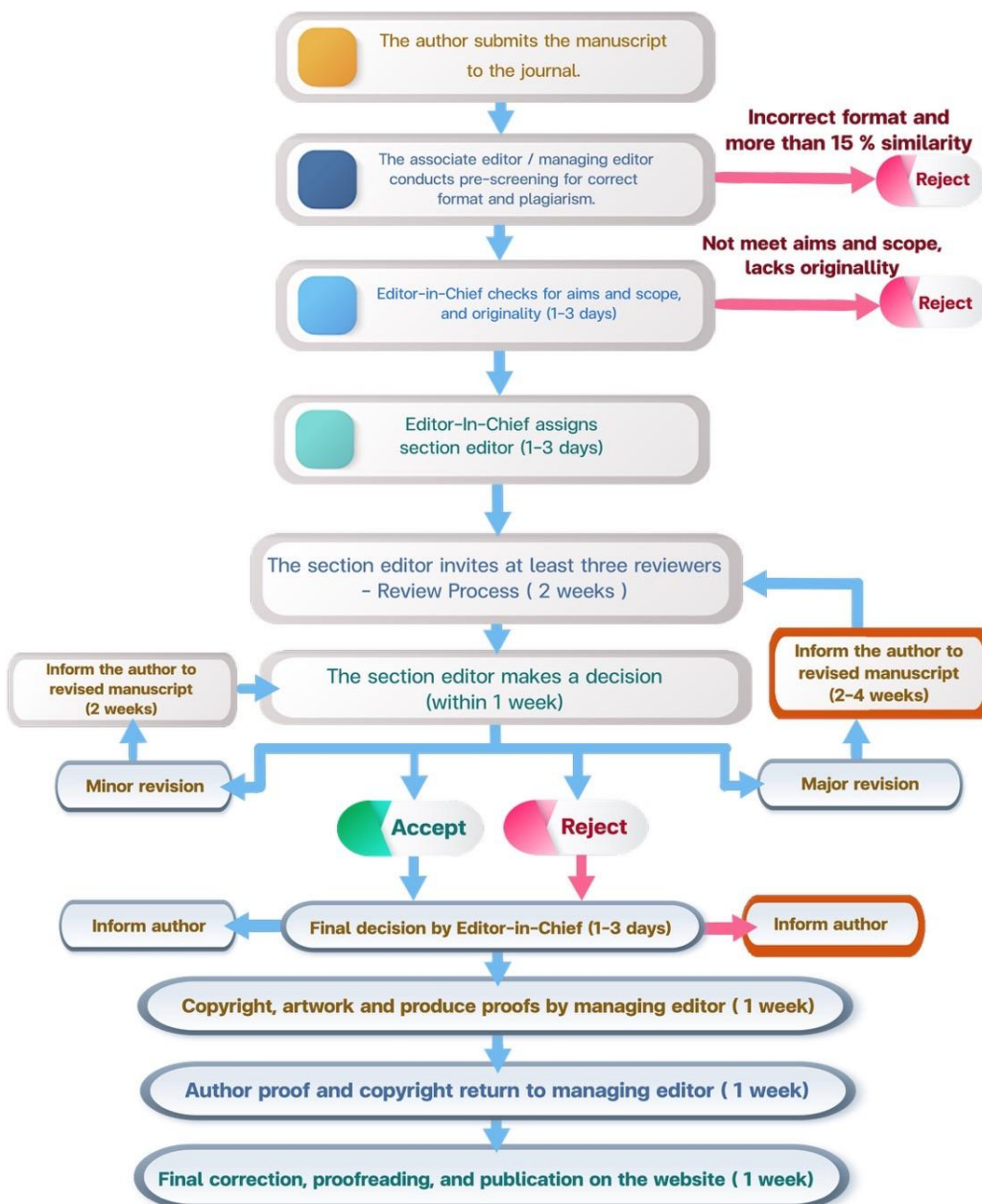
- ไพศาล ภูไพบูลย์ และคณะ. (2554). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ม.1*. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- โรงเรียนนครรังสิต. (2568). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2568, จาก http://www.ns-rs.com/datashow_43144
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2543). *ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต : สหราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ร่างยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2552). *สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี่ (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “คูกรภิกขุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในโคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนังสือ ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุมนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาวิภา หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ: พิษณุไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./
สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปิตรี ว่องวีระ,
ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้าย
ที่ตีพิมพ์.

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารสหวิทยาการ
นวัตกรรมปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณถ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราช
กิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.
ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียร์พระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./
Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU
Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book./ (Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor./ (Eds.)./ Title of the book./ (xth
ed.)./ (pp-pp)./ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.
(Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia./ (Pages)./ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In
Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank
(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal./ Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title/ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./
Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year,/ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ .....
 ประเภของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 ผลการวิจัยพบว่า .....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
 Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวดี หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารสหวิทยาการ นวัตกรรมปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1,
อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools. Data collection,
Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings)

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

(1.6 .pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.....

(16 pt) results of the research answer all objectives.

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

---

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

---

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt.) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA). References in contents and at the end must be consistent.